

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SARAYÖNÜ TARİHİ KENT MERKEZİNDE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ

Mehmet Bahadır TOSUNLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Aralık-2015
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Mehmet Bahadır TOSUNLAR tarafından hazırlanan **"Sarayönü Kent Merkezinde Geleneksel Konut Mimarisi"** adlı tez çalışması 30/12/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Başkan Doç. Dr. Mine ULUSOY	.....
Danışman Yrd. Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN	.....
Üye Yrd. Doç. Dr. Osman Nuri DÜLGERLER	.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Aşır GENÇ
FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

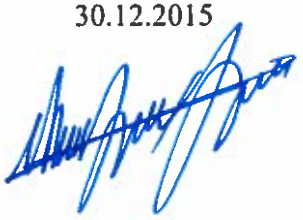
Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Mehmet Bahadır TOSUNLAR

30.12.2015

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SARAYÖNÜ TARİHİ KENT MERKEZİNDE GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ

Mehmet Bahadır TOSUNLAR

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2015, 229 Sayfa

Jüri
Doç. Dr. Mine ULUSOY
Yrd. Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN
Yrd. Doç. Dr. Osman Nuri DÜLGERLER

Bu çalışma; Konya İli'ne bağlı Sarayönü ilçe merkezinde bulunan geleneksel konut ve oda yapılarının incelenmesini, bu inceleme üzerinden geleneksel yapı özelliklerinin saptanmasını ve bölgedeki koruma sorunlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; çalışmanın amaç, kapsam yöntem ve literatür araştırması anlatılmıştır.

İkinci bölümde; Sarayönü ilçe merkezinin fiziksel ve tarihsel oluşumu ve gelişimi incelenmiş, yerleşimin topografik, coğrafi ve fiziksel özelliklerinin belirlenmesiyle birlikte genel çalışma sahası sınırları da tespit edilmiştir.

Üçüncü bölümde; genel çalışma sahası içerisinde belirlenen iki inceleme alanındaki, toplamda yirmi üç adet konut ve üç adet oda yapısı incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; incelenen konut ve oda yapıları üzerinden, geleneksel yapı özellikleri ve nitelikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Beşinci ve son bölümde; çalışmalardan elde edilen veriler ışığında, yerleşimin koruma sorunları tespit edilmiş ve bu sorunlara bağlı olarak bölgenin özelliklerine uygun koruma önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Konut, Konya, Koruma, Restorasyon, Sarayönü, Sarayönü Evleri

ABSTRACT

MS THESIS

TRADITIONAL DOMESTIC ARCHITECTURE IN THE HISTORICAL SARAYÖNÜ CENTRUM

Mehmet Bahadır TOSUNLAR

THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF SELÇUK UNIVERSITY
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
IN ARCHİTECTURE

Advisor: Asst. Prof. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2015, 229 Pages

Jury
Assoc.Prof.Dr. Mine ULUSOY
Asst.Prof.Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN
Asst.Prof.Dr. Osman Nuri DÜLGERLER

This study aims to examine the traditional houses located in downtown Sarayönü, a county of Konya province, and the room structures within such houses, and identify the traditional architectural characteristics of such buildings based on such examination and offer a solution proposal by determining architectural protection issues in the area.

The study is composed of five chapters.

In the first chapter, the purpose, scope, method and literature research of the study have been stated.

In the second chapter, the physical and historical development of Sarayönü county center has been examined, and the boundaries of the general research area has been identified by determining the topographical, geographical and physical characteristics of the settlement.

In the third chapter, we have examined a total of twenty three houses located in two area determined within the general research area and three types of rooms therein.

In the fourth chapter we have tried to establish the traditional architectural features and qualities of such houses and rooms examined in the previous chapter.

In the fifth and the last chapter, we have identified the architectural conservation issues of the settlement in the light of the facts revealed thus far and tried to offer conservation suggestions that are compatible with the characteristics of the area.

Keywords: Traditional Houses, Konya, Conservation, Restoration, Sarayönü, Sarayönü Houses

ÖNSÖZ

Çok severek ve isteyerek başladığım mimarlık eğitimimde, yüksek lisans tezi hazırlayabilecek bu günlere gelebildiğim için çok mutlu olduğumu öncelikle belirtmek isterim. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümünde başlayan mimarlık lisans eğitimim, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsündeki yüksek lisans eğitimimle devam etmekte. Oldukça zor ama bir o kadar da zevkli geçen yıllar boyunca, mimarlık mesleğine dair ne varsa, her zaman uğraşmaktan büyük bir mutluluk ve övünç duydum.

Girmiş olduğum bu yolda, bana elinden gelen her türlü desteği veren ve zor günlerimde bana yardımcı olan Selçuk Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümündeki tüm meslektaşlarıma öncelikle teşekkürlerimi sunarım.

Tez düşüncemin oluşumunda ve gelişim aşamalarında beni geri çevirmeyip yoğun olduğu bir dönem olmasına karşın danışmanlığımı kabul eden, bana maddi ve manevi olarak her türlü desteği veren, tez çalışmamda karşılaştığım tüm güçlükleri aşmamda yardımcı olan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. A.Deniz OKTAÇ BEYCAN hocama teşekkürü, hayatım boyunca ödeyemeyeceğim bir borç olarak bilirim.

Büyük bir emek ve mesai harcayarak düzenlemiş olduğu "Uluslararası Sarayönü Sempozyumu" ile Sarayönü ilçesine ilişkin verilerin bir araya toplanmasını sağlayan; Sarayönü'nün tarihi ve kültürü ile alakalı her konudaki bilgisini esirgemeyen, yönlendirme sağlayan ve katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Hasan BAHAR hocama teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimi sürdürdüğüm ve aynı zamanda görevli bulunduğum Selçuk Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde, tarafıma akademik ve sosyal anlamda her türlü kolaylığı ve yardımı gösteren, Mimarlık Bölüm Bakanımız Sayın Doç. Dr. Mine ULUSOY hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sarayönü ilçesinde yapmış olduğum çalışmalarda, çaldığım her kapının açılmasında Sarayönü İnli Mahallesi Muhtarı Sayın Kamil AKMAZ'ın katkısı çok büyüktür. Kendisine yapmış olduğu tüm katkılar ve mesaisinden ayırdığı zamanlar için teşekkür eder, hayatındaki başarı ve mutlulukların bundan sonrasında da daim olmasını dilerim. Bu çalışmayı da yüksek müsaadeleriyle kendilerine ithaf ederim.

Mehmet Bahadır TOSUNLAR
KONYA-2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **ix**

YEREL TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ ..... **x**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Çalışmanın Amacı 2
1.2. Çalışmanın Kapsamı 2
1.3. Çalışmanın Yöntemi 3
1.4. Literatür Araştırması 4

2. SARAYÖNÜ İLÇESİNİN COĞRAFİ, DEMOGRAFİK, SOSYAL, EKONOMİK VE TARİHSEL ÖZELLİKLERİ **9**

2.1. Yerleşimin Coğrafyası ve İklim Özellikleri 9
2.1.1. Konumu ve Ulaşımı 9
2.1.2. Topografya, İklim ve Bitki Örtüsü Özellikleri 9
2.1.2.1. Topografya Özellikleri 9
2.1.2.2. İklim Özellikleri 10
2.1.2.3. Toprak Yapısı ve Bitki Örtüsü Özellikleri 10
2.1.3. Demografik ve Sosyal Yapı 11
2.1.4. Ekonomi 12
2.2. Yerleşim Adının Kökeni ve Yerleşimin Tarihi 13
2.2.1. Yerleşim Adının Kökeni 13
2.2.2. Yerleşimin Roma Dönemine Kadar Durumu 13
2.2.3. Roma ve Bizans Dönemi 14
2.2.4. Selçuklu İmparatorluğu ve Beylikler Dönemi 15
2.2.5. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 16
2.2.6. Cumhuriyet Dönemi 17

3. İNCELEME ALANLARI VE İNCELENEN YAPILAR **18**

3.1. İnceleme Alanları 18
3.2. İncelenen Yapılar 19
3.2.1. Birinci Çalışma Bölgesinde İncelenen Örnekler 19
3.2.1.1. Sry-001 No'lu Envanter: Tokgözler Evi 19
3.2.1.2. Sry-002 No'lu Envanter: Tokgözler Odası 31
3.2.1.3. Sry-003 No'lu Envanter: Bacak Ailesi Evi 37
3.2.1.4. Sry-004 No'lu Envanter: Karaman Ailesi Evi 43
3.2.1.5. Sry-005 ve Sry-006 No'lu Envanterler: Yeşilkaya Ailesi Evleri 48

3.2.1.6. Sry-007 No'lu Envanter: Zeybek Ailesi Evi 55
3.2.1.7. Sry-008 ve Sry-009 No'lu Envanterler: Geçit Ailesi Evleri 61
3.2.1.8. Sry-010 No'lu Envanter: Çakıcı Ailesi Evi 75
3.2.1.9. Sry-011 ve Sry-012 No'lu Envanterler: Böle Ailesi Odası ve Evi .. 81
3.2.1.10. Sry-013 No'lu Envanter: Yıldırım Ailesi Evi 92
3.2.1.11. Sry-014 No'lu Envanter: Bozkurt Ailesi Evi 101
3.2.1.12. Sry-015 No'lu Envanter: Büyükcengiz Ailesi Evi 111
3.2.2. İkinci Çalışma Bölgesinde İncelenen Örnekler 122
3.2.2.1. Sry-016 No'lu Envanter: Yılmaz Ailesi Evi 122
3.2.2.2. Sry-017 No'lu Envanter: Kocaş Ailesi Evi 128
3.2.2.3. Sry-018 No'lu Envanter: Şahin Ailesi Odası ve Evi 133
3.2.2.4. Sry-019 No'lu Envanter: Solak Ailesi Konutları 140
3.2.2.5. Sry-020 No'lu Envanter: Süreyya Solak Evi 149
3.2.2.6. Sry-021 No'lu Envanter: Köstekli Ailesi Evi 154
3.2.2.7. Sry-022 No'lu Envanter: Çelik Ailesi Evi 161
3.2.2.8. Sry-023 No'lu Envanter: Ulusoy Ailesi Evi 165
3.2.2.9. Sry-024 No'lu Envanter: Helvacılar Ailesi Evi 170
3.2.2.10. Sry-025 No'lu Envanter: Küçükkuşçu Ailesi Evi 176

4. DEĞERLENDİRME 183

4.1. Konut Yapıları ve Arazi Kullanımı 183
4.2. Plan Özellikleri 184
4.3. İç Mekân Öğeleri 187
4.4. Bahçe Yapıları 187
4.5. Cephe Özellikleri 190
4.6. Malzeme ve Taşıyıcı Sistem Özellikleri 194

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 204

5.1. Sonuçlar 204
5.2. Koruma Sorunları ve Önerileri 204

KAYNAKLAR 208

EKLER 213

Ek-1. Envanter Fişi Örneği 213

Ek-2. Konut ve Oda Yapılarının Plan Şemaları 216

KISALTMALAR

D.M.İ.G.	Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
H.G.K.	Harita Genel Komutanlığı
T.İ.G.E.M.	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
T.K.G.M.	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
D.A.G.M.	Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

YEREL TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

Ak Toprak: Sarayönü evlerinde, iç ve dış mekânların boyanması amacıyla kullanılan beyaz renkli, yağlı ve granül bir malzeme

Aşere / Aşhane: Sarayönü evlerinde mutfak bölümüne verilen isim

Baca: Sarayönü evlerinde duvarlardaki nişlere verilen isim

Batma: Sarayönü evlerinde büyükbaş hayvanların yemliğine verilen isim

Çağlak: Odalarda bulunan yıkanma yerlerine verilen isim

Çıralık (Çerağlık): Sarayönü evlerinde duvarlarda bulunan kandil nişlerine verilen isim

Destilik: Sarayönü evlerinde merdiven boşluğunu üst kat hizasında örten ahşap plakalara verilen isim

Doma Direği: Sarayönü evlerinin toprak damlarına; toprak, malzeme vb. çıkartmak amacıyla kullanılan makaralı, sabit ve iki ayaklı ahşap düzeneğe verilen isim

Fincanlık: Sarayönü evlerinde gusülhane ya da yüklük dolaplarının odaya bakan yüzlerinde bulunan ahşap işlemeli raflara verilen isim

İskele: Sarayönü İstasyon bölgesine yöre halkının verdiği isim

İzbe: Sarayönü evlerinde bodrum katlara verilen isim

Karagöz Geçirme: Sarayönü evlerinde taş kullanılmadan oluşturulan kerpiç yapı temellerinin sonradan taş örgü kullanılarak sağlamlaştırılması tekniğine verilen isim

Kırma: Sarayönü evlerinde cephe kademelenmelerine verilen isim

Mabeyn: Sarayönü evlerinde odalara geçiş holüne verilen isim (sofa)

Oda: 1. Sarayönü evlerinde konut bölümlerinden biri 2. Mahallelerde bulunan ve bir aile tarafından bakımı üstlenilen misafirhane ve sosyal toplantı mekânı

Tolobas / Tolobası: Yukarı Mahalle yerleşiminde, yeraltında bulunan dehlizler ve birbirine bağlı odalar sistemine verilen isim

Yuvak Taşı: Sarayönü evlerinde toprak damların sudan arındırılması ve sıkıştırılması amacıyla kullanılan yapı gereci

1. GİRİŞ

Sarayönü ilçesi ve çevresi, antikçağlardan bu yana önemli yolların güzergâhında olması sebebiyle sürekli göz önünde bulunan bir bölgedir. İlçe sınırları içerisinde bulunan höyükler ve antik yerleşimler de bu durumu doğrular nitelikte tarihi kanıtlar olarak günümüzde karşımıza çıkmaktadır.

Köklü tarihi ile beraber kültürler bakımından da oldukça zengin bir yelpazeyi bünyesinde barındıran Sarayönü, sahip olduğu bu çeşitlilik ile medeniyetler beşiği Anadolu Yarımadası'nın göçler ve kaynaşmalar ile oluşan mozaiğinin küçük bir örneğidir.

Sarayönü aynı zamanda; tarihin toprağın altında olduğu, toprağın da mimarinin köşe taşı olduğu, Konya bölgesinin geleneksel mimari mirasına ilişkin canlı örneklerin bulunduğu bir yerleşimdir.

Her ne kadar bu örnekler, günümüzün yaşam koşulları karşısında giderek kullanım dışı kalarak kaybolmaya yüz tutmuşlarsa da; bu eserlerin kaybolmadan önceki son izlerini sürmek ve bulunabilen izleri belgelemek, Filozof Walter Benjamin'in tabiriyle *"tarihin şiddetli rüzgârının önündeki bir kar tanesi misali erimeden bu evlerin bir görüntüsünü saklamak"* gibidir (Akbaş, 2012).

Yapılan çalışmanın tespit ağırlıklı bir çalışma olmasından dolayı, Tarihin Babası olarak adlandırılan Herodotos'un, Herodot Tarihi adlı eserinin girişinde yazmış olduğu bir cümle ile bu bölümünü tamamlamak istiyorum:

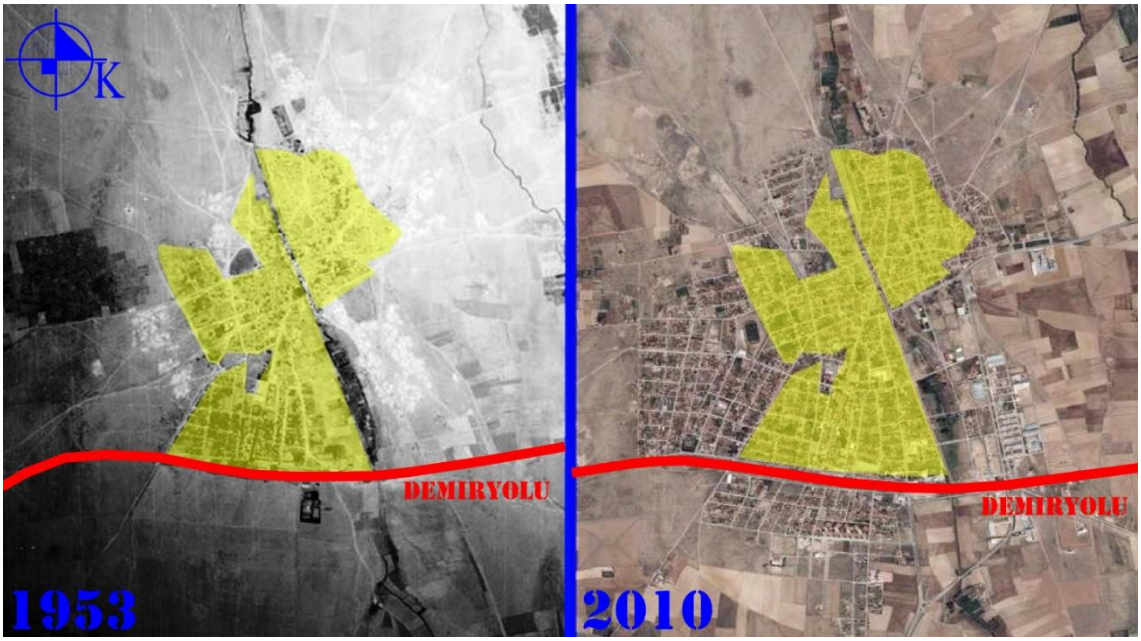
"... Bu, Halikarnassoslu Herodotos'un kamuya sunduğu araştırmadır. İnsanoğlunun yaptıkları zamanla unutulmasın ve gerek Yunanlıların, gerekse Barbarların meydana getirdikleri harikalar bir gün adsız kalmasın, tek amacı budur."

1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı; Sarayönü ilçe merkezinde bulunan geleneksel konutlara ilişkin detaylı bir tespit ve envanter çalışması yaparak, bu konutların genel özelliklerinin belgelenmesi ve ortaya konulmasıdır.

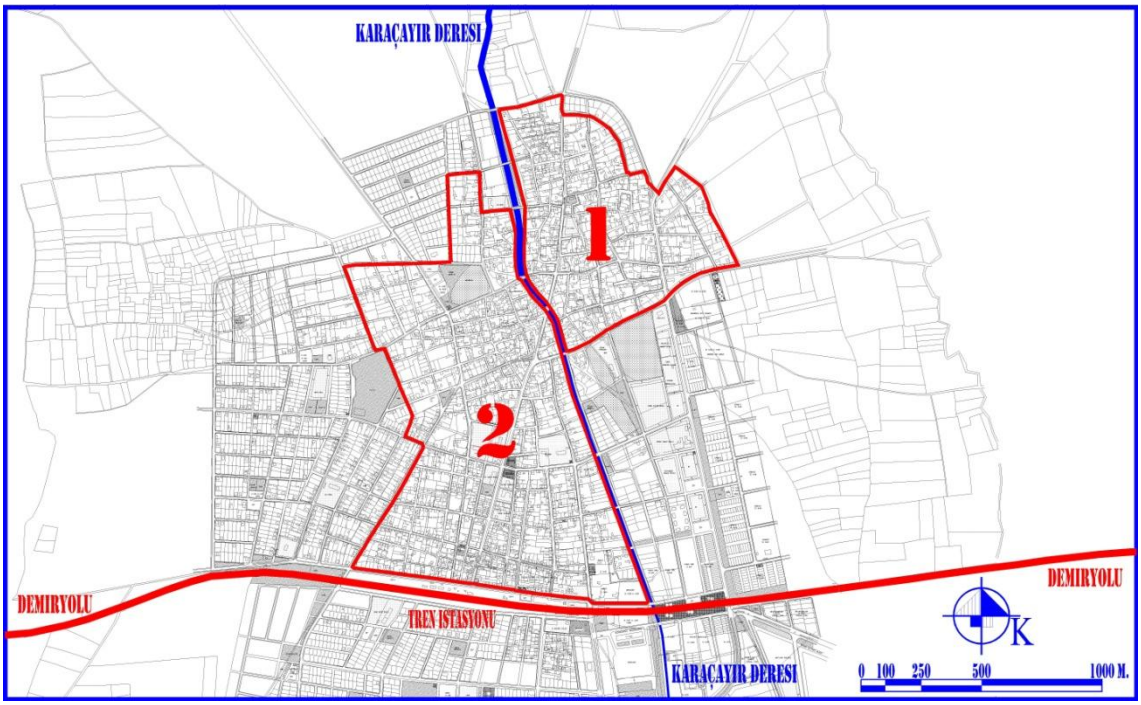
1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma, kapsam bakımından Sarayönü ilçe merkezi sınırları özelinde gerçekleştirilmiştir. Geleneksel yerleşim sınırlarının tespiti için; Sarayönü'nün 1953 yılında sahip olduğu meskûn mahal sınırlarının hava fotoğrafları, 2010 tarihli meskûn mahal sınırlarının hava fotoğraflarıyla dijital ortamda çakıştırılmıştır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. Sarayönü yerleşiminin 1953 yılında sahip olduğu yerleşim sınırlarının, 2010 yılındaki yerleşim sınırlarıyla çakıştırılması (H.G.K. 1953, 2010)

Hava fotoğrafları üzerinde yapılan bu analiz; 1/5.000 ölçekli Sarayönü hâlihazır imar planı üzerine de işlenerek çalışma alanının fiziksel sınırları belirlenmiştir (Şekil 1.2).

Şekil 1.2. Sarayönü yerleşiminin 1953 yılında sahip olduğu meskun mahal sınırlarının 1/5.000 ölçekli Sarayönü halihazır imar planı üzerine işlenmesi (Sarayönü 1/5.000 Ölçekli Hâlihazır İmar Planından tadil edilerek alınmıştır, 2014)

Belirlenen sınırlar, yaklaşık 1.766.000 m² kentsel alan içerisindeki 189 adet yapı adasını kapsamaktadır. Bu adaların 64 adedi Yukarı Mahalle ve İnli Mahallesi bölgesinde (Şekil 1.2.'de 1 numara ile işaretli bölge), 125 adedi ise Karaçayır Deresinin batısı ile Konya-Eskişehir tren hattının kuzeyinde bulunan alanlar içerisinde yer almaktadır (Şekil 1.2.'de 2 numara ile işaretli bölge). 1953 yılı hava fotoğrafına dayanılarak, tren yolunun güney kesiminde kayda değer bir yerleşim dokusu bulunmadığı anlaşılmaktadır.

İlçe sakinlerinin ifadelerinden hareketle; önceleri Pir Hüseyin Bey Cami çevresinde gelişen tarihsel çekirdeğin (Şekil 1.2.'de 1 numara ile işaretli bölge), Sarayönü Tren İstasyonunun yapılması ile beraber (1896), güney istikametinde geliştiği ve bugünkü sınırlarına ulaştığı anlaşılmaktadır (Güney, 2014: 2).

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın yöntemine yönelik etütler ve bu etütlerin akış şeması, metodolojik bir gelişim süreci içinde planlanmıştır. Planlanan bu süreç içerisindeki adımlar aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

-Sarayönü İlçesi ve Çevresine İlişkin Genel Literatür İncelemesi: İlçeye ilişkin coğrafi, topografik, iklimsel, demografik, sosyal, ekonomik ve tarihsel veri kaynaklarının incelenerek, elde edilen bilgilerin yorumlanması, çalışmanın ilk adımı olarak ele alınmıştır.

-Çalışma Alanı Sınırlarının Belirlenmesi: Jeotopografik bakımdan birbirinden ayrışan iki alan içerisinde mevcut bulunan, tarihi özelliğe haiz ya da geleneksel usullere göre inşa edilmiş konut yapıları tespit edilerek, ilçe merkezinde bir çalışma alanı belirlenmiştir.

-İnceleme Alanlarında Bulunan Tarihi ve Geleneksel Konut Yapılarına İlişkin Rölöve ve Envanter Çalışmaları: Söz konusu çalışmalar; eldeki imkanlar, yapı sahiplerinin rızaları ve konutların durumlarına göre rölöve ya da envanter çalışmaları olarak gerçekleştirilmiştir (Ek-1).

-Çalışmalar Işığında Konut Yapılarının Mimari Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Bu süreç; elde edilen verilerin yorumlanarak, yapıların ortak mimari özelliklerinin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır.

-Gerçekleştirilen Çalışmalar Işığında Koruma Önerileri: Elde edilen veriler ışığında, yerleşimin koruma sorunlarını tespit edilmesi ve bu sorunlara bağlı olarak bölgenin özelliklerine uygun koruma önerileri geliştirilmesi, çalışmanın bu safhasında ele alınmıştır.

1.4. Literatür Araştırması

ARITAN, S. H., 2010, *"Konya Kilistra (Gökyurt) Tarihsel Yerleşimi Mekansal Gelişimi ve Koruma Önerileri"* konulu yüksek lisans tezi; Sarayönü yerleşimi ile bazı yönlerden benzerlikler gösteren bir bölgede gerçekleştirilmiş, kapsamlı bir çalışmadır. Söz konusu çalışmanın, yerleşim dokusu ve konut incelemelerine ilişkin yöntemleri bir metot kaynağı olarak kullanılmıştır.

ALICIGÜZEL, N. ve URAL, M., 1971, *"İlçemiz Sarayönü"* adlı kitabı, Sarayönü ilçesinin yakın tarihindeki ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri gibi hususlarda faydalanılan pratik bir yerel kaynak olarak kullanılmıştır.

BAHAR, H., 1996, *"Doğanhisar, Ilgın, Kadınhanı ve Sarayönü Yüzey Araştırmaları"*; BAHAR, H., 1998, *"Konya ve Çevresi Yüzey Araştırmaları"*; BAHAR, H., Koçak, Ö., 2002, *"Erken Dönemlerde Konya-Karaman Bölgesi Yerleşmeleri I (Ilgın, Kadınhanı, Doğanhisar ve Sarayönü Kesimi)"* ve Bahar, H., 2005, "Konya-Karaman İlleri ve İlçeleri Yüzey Araştırması" adlı çalışmaları, Sarayönü bölgesinin prehistorik dönemlerden antikçağ sonrasına değin uzanan tarihsel kesiti ile alakalı verilerin elde edildiği referans kaynaklar olarak kullanılmıştır.

BAHAR, H. ve ark., 2015, *"Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu Bildiri Kitabı"*, Sarayönü'ne ilişkin geniş kapsamlı araştırma ve verilerin yer aldığı referans bir kaynak olarak kullanılmıştır.

BEKTAŞ, C., 2013, *"Türk Evi"* adlı kitabı, Türk Evi'nin plan tipolojileri ve plan çözümlerine ilişkin temel kaynaklardan birisi olarak kullanılmıştır.

BERK, C., 1951, *"Konya Evleri"* konulu doçentlik tezi; Konya Evlerinin mimari özellikleri, plan tipolojileri, yapım süreçleri, inşa sistemleri ve kullanılan malzemeleri bakımından kapsamlı bilgilerin olduğu referans bir eser olarak kullanılmıştır.

BİÇER, S. A., 2008, "*Beyşehir Tarihi Kent Merkezinde Geleneksel Ev Mimarisi"* konulu yüksek lisans tezi, geleneksel konut yapılarının incelenmesi üzerine gerçekleştirilmiş bir çalışmadır. Söz konusu çalışmanın geleneksel konut yapılarının incelenmesi bakımından kullandığı yöntemler, bir metot kaynağı olarak kullanılmıştır.

ÇINAR, K., 1990, *"Konya Ovası Kırsal Yerleşmelerinde Planlamaya İlişkin Bir Yöntem Araştırması"* konulu doktora tezi, Konya Ovası'nda bulunan kırsal yerleşimlerin özelliklerine ilişkin bilgiler içeren bir çalışmadır. Sarayönü yerleşim dokusunun anlaşılabilmesi bakımından söz konusu çalışmadan istifade edilmiştir.

D.A.G.M. (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü), 2014, web sitesi, Sarayönü tarihi ile alakalı vaka ve olguların resmi kayıtlara yansıyan yönlerinin taranması ve tespitine ilişkin temel kaynaklardan birisi olarak kullanılmıştır.

DURAN, R., 1988, *"Konya-Sarayönü'nde Üç Ahşap Cami"* adlı makalesi, Sarayönü'nün ilk yerleşim çekirdeği olan Pir Hüseyin Bey Cami ve çevresinin tarihsel oluşumuna ilişkin ip uçları veren temel bir kaynak olarak kullanılmıştır.

DURAN, R., 1984, *"Sarayönü Türk-İslam Yapıları"* konulu lisans tezi, Sarayönü tarihi ile ilgili bilgilerin yer aldığı, ayrıca ilçe merkezinde yer alan dini ve sosyal yapılara ilişkin bilgilerin bulunduğu temel bir kaynak olarak kullanılmıştır.

ERDOĞAN, H. A., 2005, *"Konya Tren İstasyonu ve Yakın Çevresinin Gelişimi"* konulu yüksek lisans tezi, Konya çevresindeki demiryolu güzergahlarının tarihsel oluşumları ve gelişimlerine ilişkin bir kaynak olarak ele alınmıştır. Sarayönü yerleşiminin, özellikle demiryolu ulaşımı ile beraber hızlı değişimi, Konya çevresindeki demiryolu güzergâhlarının tarihine ve gelişimine yönelik bir araştırmayı gerektirmiştir. Bu açıdan söz konusu kaynak, Konya çevresindeki demiryollarına ilişkin tarihsel bir veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

ELDEM, S. H., 1984, *"Türk Evi – Osmanlı Dönemi"* adlı kitabı, Türk Evi'nin coğrafi bölgelere göre özellikleri ve plan tipolojileri bakımından bilgi gereksinimlerinin karşılandığı referans bir eser olarak kullanılmıştır.

KARAKAŞ, S., 2008, *"Elazığ Geleneksel Konut Kültürü"* konulu yüksek lisans tezi, konut kültürünün bütüncül olarak incelenmesi üzerine gerçekleştirilmiş bir çalışmadır. Söz konusu çalışmanın konut yapılarının incelenmesi bakımından kullandığı yöntemler, bir metot kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

KARAKURT, M., 2007, *"Sarayönü (Konya) İlçesi'nin Coğrafi Etüdü"* konulu yüksek lisans tez çalışması; ilçenin tarihi, coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik verilerine ilişkin temel kaynaklardan birisi olarak kullanılmıştır.

KARPUZ, H., 2009, *"Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya 42, Cilt III"* adlı çalışması; Sarayönü bölgesinde bulunan Türk dönemi eserlerinin tarihçeleri, vakfiye kayıtları ve kitabeleri bakımından bilgi gereksinimlerinin karşılandığı referans bir eser olarak kullanılmıştır.

KAYA, N. Ç. ve ark., 2010, "*Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Sosyo-Ekonomik, Tarihi ve Kültürel Değerler Araştırması"* adlı yayını, Özel Çevre Koruma Bölgeleri'ne yönelik çeşitli tespitlerin gerçekleştirildiği bir kaynaktır. Söz konusu yayında kullanılan konut kültürü tespitleri ve yapı inceleme yöntemleri bir metot kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

KONYALI, İ. H., 1964, *"Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi"* adlı kaynak eser, Konya Bölgesi'nin tarihi, kültürel, idari ve sosyal bakımlardan geçmişten günümüze geçirmiş olduğu değişimlerin, kültürel kayıtlara yansıdığı yönler bakımından incelendiği ve bilgi gereksinimlerinin karşılandığı referans bir eser olarak kullanılmıştır.

KUBAN, D., 1995, *"Türk "Hayat"lı Evi"* adlı kitabı; Türk Evi'nin kökenleri üzerine oluşturulmuş hipotezlere, süreçlere ve tartışmalara değinen bir eserdir. Bu eser aynı zamanda Türklerin Anadolu'ya geldikten sonra yerleştikleri ya da baştan kurdukları yerleşimlerin oluşumlarına dair bilgiler de vermektedir.

KÜÇÜKERMAN, Ö., 2007, *"Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi"* adlı kitabı; Türk Evi'nin kökenleri, plan tipolojileri, iç mekan öğeleri, malzemeleri ve dış mekan çözümleri bakımından bilgi gereksinimlerinin karşılandığı temel kaynaklardan birisi olarak kullanılmıştır.

ORAL, Z., 1956, "Turgut Oğulları, Eserleri – Vakfiyeleri" adlı makalesi, Sarayönü'nün ilk yerleşim çekirdeğini oluşturan Pir Hüseyin Bey Cami'nin banisi olan Turgut Oğulları aşiretinin tarihine ve vakfiyelerine ilişkin bilgilerin edinildiği referans bir kaynak olarak kullanılmıştır.

SARIKÖSE, B., 2014, *"Konya Vilayet Salnamelerine Göre Saidili Nahiyesi'nin İdari ve Sosyo – Ekonomik Yapısı"* adlı makalesi, Sarayönü'nün geçmişte bağlı olduğu

Saidili Nahiyesi'nin sosyo – ekonomik yapısı ve demografisine ilişkin bilgilerin edinildiği referans bir kaynak olarak kullanılmıştır.

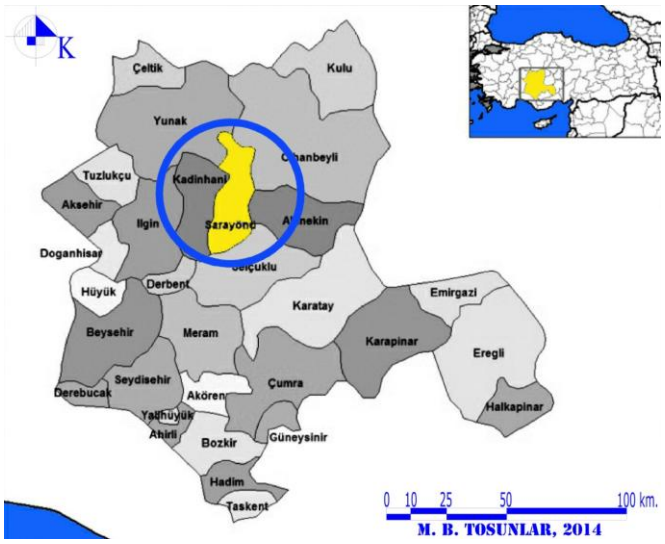
SÖZEN, M. ve DÜLGERLER, O. N., 1979, *"Konya Evlerinden Örnekler"* adlı makalesi; Konya Evleri'nin yapım süreçleri, inşa sistemleri, kullanılan malzemeler ve malzeme isimleri bakımından zengin bilgilerin olduğu referans bir eser olarak kullanılmıştır.

2. SARAYÖNÜ İLÇESİNİN COĞRAFİ, DEMOGRAFİK, SOSYAL, EKONOMİK VE TARİHSEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Yerleşimin Coğrafyası ve İklim Özellikleri

2.1.1. Konumu ve Ulaşımı

Sarayönü, İç Anadolu Bölgesinde Konya iline bağlı bir ilçedir. Doğusunda Cihanbeyli ile Altınekin, güneydoğu ve güneyinde Selçuklu, kuzey-batı ve batısında Yunak ile Kadınhanı, kuzeyinde ise yine Yunak ile Cihanbeyli ilçeleriyle çevrilidir. İlçe 38° 13' Kuzey enlemi ve 32° 21' Doğu boylamı bileşkesi üzerinde bulunmaktadır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Konya il ve ilçe merkezlerine ilişkin idari sınırlar haritası (Uydu Harita, 2014'den tadil edilerek alınmıştır)

İlçenin yüzölçümü 1088 km² olup, ortalama olarak denizden yüksekliği 1065 metredir (Karakurt, 2007: 1). İlçe merkezine Konya – İstanbul yolunun 44. Kilometresinde bulunan Lâdik Köyü sapağından 7 kilometre kuzeye doğru gidilerek ulaşılmaktadır. İlçenin Konya – Haydarpaşa demiryolu güzergâhında bulunması sebebiyle, ilçeye düzenli tren seferleri yapılmaktadır.

2.1.2. Topografya, İklim ve Bitki Örtüsü Özellikleri

2.1.2.1. Topografya Özellikleri

İlçe sınırları içerisindeki yeryüzü şekilleri, büyük ölçüde sade ve engebesiz bir özellik gösterir. İlçe toprakları, Cihanbeyli Platosunun güney uzantısında yer alan

düzlükler üzerinde bulunmaktadır. Söz konusu düzlükler aynı zamanda akarsular tarafından parçalanmaları sebebiyle ova karakteri taşımaktadırlar. Bu sade topografya ilçenin güney kesiminde, Batı Toros Dağlarının bir kolu olan Sultan Dağı'na bağlı Lâdik Dağları (Boz Dağlar) ile kesilmektedir. Doğu – Batı ekseninde uzanan bu dağların ortalama yüksekliği 1800 metre civarındadır (Karakurt, 2007: 1).

Konya Ovası sisteminden Gelemiş Tepeleri ile ayrılan Sarayönü düzlükleri, kapalı havza özelliği göstermektedirler. Bölgede önemli bir akarsu bulunmamaktadır. Mevcut akarsular; periyodik rejimli akarsular olup, kış aylarında yağan kar ve bahar dönemlerinde yağan yağmurların etkisiyle beslenmekte, yaz dönemlerinde ise büyük ölçüde kurumaktadırlar. Bu akarsuların başlıcaları Karaçayır Suyu, Beşgöz Çayı, Bakırpınar ve Yenicekaya Dereleridir (Karakurt, 2007: 3).

İlçe sınırları dâhilinde bulunan en büyük ölçekli sulak alan Beşgöz Gölü'dür. Konuklar Devlet Üretme Çiftliği'nin sınırları içerisinde bulunan göl, kaynağını yer altı sularından alır ve yaklaşık 8 km2'lik yüzölçümüne sahiptir (Akköz ve ark., 2000: 5).

2.1.2.2. İklim Özellikleri

İlçenin iklimi yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk geçen karasal iklim özelliği taşımaktadır. Yıl içerisinde ortalama sıcaklık 10,9 °C olarak tespit edilmiş olup, en soğuk ay Şubat (-0,1 °C) ve en sıcak ay Temmuz (22,2 °C) ayıdır. Yıllık ortalama yağış miktarı 438,4 mm olup, en yağışlı ay, 57,1 mm ile Nisan ayı, en az yağış alan ay ise 10,3 mm ile Ağustos ayıdır (Gözlü Tarım İşletmesi Müdürlüğü Verileri).

2.1.2.3. Toprak Yapısı ve Bitki Örtüsü Özellikleri

İlçenin güney kesimlerinde kalkersiz ve kahverengi orman toprakları yaygındır. Sarayönü Ovası ve Beşgöz Çayının taban arazilerinde ise alüvyal topraklar bulunmaktadır (Karakurt, 2007: 3).

İlçe sınırlarının içerisinde büyük yer kaplayan düzlüklerde, step bitki örtüsü görülmektedir. İlçenin güney kesimlerindeki dağlık ve engebeli alanlarda ise bitki

örtüsü; meşe, ardıç ve köknar toplulukları olarak karşımıza çıkmaktadır (Karakurt, 2007: 5).

2.1.3. Demografik ve Sosyal Yapı

Sarayönü, Cumhuriyet Dönemi'nde Saideli (Kadınhanı) ilçesine bağlı bir nahiye durumundadır (Anabritannica, 2004). 1940 yılında belediye idaresi kurulmuştur (D.A.G.M., 2014). 1957 yılında kâza (ilçe) haline getirilmiş ve ilçenin idari merkezi olarak da Sarayönü yerleşimi belirlenmiştir (Resmi Gazete, 19.06.1957 gün ve 9644 sayı).

Sarayönü nahiyesinin ilçe olması ile beraber nüfusu, (1960-2000) yılları arasında, neredeyse sürekli bir artış eğilimi göstermiştir. 2000 yılından sonra ise ilçe nüfusu düşüş eğilimi göstermeye başlamıştır (Tablo 2.2).

Tablo 2.2. Sarayönü ilçesinde son 54 yılda görülen nüfus değişimi [1] (D.İ.E., 2000, Yerel Yönetimler Portali, 2014, Sarayönü İlçe Raporu, 2014)

Sayım Yılı	Nüfus	Artış Miktarı (Kişi)	Artış Yüzdesi (%)
1960	14.919	----------	----------
1965	21.204	+6.285	+%42.12
1970	24.999	+3.795	+%17.89
1975	26.627	+1.628	+%6.51
1980	29.177	+2.550	+%9.57
1985	32.182	+3.005	+%10.29
1990	34.850	+2.668	+%8.29
1997	34.788	-62	-%0.17
2000	36.525	+1.737	+%4.99
2007	28.813	-7.712	-%21.11
2010	28.587	-226	-%0.78
2012	26.923	-1.664	-%5.82
2013	27.059	+136	+%0.50

[1] Sarayönü ilçesi 1957 yılına kadar Kadınhanı ilçesine bağlı bir bucak olduğu için 1955 yılı ve öncesine dair sağlıklı bir nüfus verisi bulunmamaktadır (Karakurt, 2007: 35).

2.1.4. Ekonomi

İlçenin ilk ahalisinin ekonomik faaliyetleri kervancılık ve taşımacılık olarak aktarılmaktadır. Tuz Gölü havzasından elde edilen tuzun İzmir bölgesine taşınması sırasında görev alan ilçe ahalisi, bu taşımacılık karşılığında belirli bir ücret elde etmekteydi (Sarayönü, 2014: 1).

Karayolu ulaşımının henüz yeterli olmadığı dönemlerde, Türkiye'nin tuz ve hububat ihtiyacının önemli bir bölümü demiryolu vasıtasıyla Sarayönü istasyonundan ikmal edilerek karşılanmaktaydı (Güney, 2014: 1).

İlçenin günümüzdeki ekonomisi neredeyse tamamen tarım ve tarıma dayalı ticari faaliyetlere dayanmaktadır. İlçe topraklarında yetişen ürünler başta tahıl çeşitleri olmak üzere, arpa, şeker pancarı, mercimek, nohut, kimyon ve sulanabilen alanlarda sebze ve yumrulu bitkiler (patates) olarak sıralanabilir (Karakurt, 2007: 62).

İlçe sınırları içerisinde devlet tarafından kurulan Gözlü ve Konuklar Tarım İşletmeleri bulunmaktadır. Bu tarım işletmelerinde üretilen damızlık sığır ve koyun türleri, çeşitli çiftliklere satılmaktadır. Ayrıca Konuklar Tarım İşletmesi'nde yapılan kültür balıkçılığı (alabalık) ürünleri, Konya ve diğer şehirlerde pazarlanmaktadır (Karakurt, 2007: 66).

Son yıllarda özel sektör tarafından kurulan organik kümes hayvancılığı tesisleri hem yurt içine hem de yurt dışına hizmet vermektedir. İlçede bu tesislerin yanında, iki adet un fabrikası ve bir adet yem fabrikası bulunmaktadır (Güney, 2014: 1).

Lâdik tipi halıcılık faaliyeti; Lâdik kasabası merkezli olmak üzere, Sarayönü merkezi ve köylerindeki el tezgâhlarında üretilmektedir. Söz konusu faaliyet; el işi halılara yönelik iç ve dış talebin son yıllarda düşmesi sonucu, durma noktasına gelmiştir.

2.2. Yerleşim Adının Kökeni ve Yerleşimin Tarihi

2.2.1. Yerleşim Adının Kökeni

Sarayönü ilçesi isminin nereden kaynaklandığına ilişkin çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bu söylencelerden ilkine göre; önceleri Saideli (Kadınhanı) ve Sultan Dağları'nın kıyısındaki Bozok (Öziçi) kasabasında yaşayan topluluklar, Haçlı seferlerinin yıkıcı etkilerinden kurtulmak amacıyla bugünkü "Tol Obası - Yukarı Mahalle" bölgesine gelerek bir yerleşim kurmuş ve bölgedeki inlere yerleşmişlerdir. Bu bölge, yer altı inlerin büyüklüğü ve kullanışlılığı sebebiyle halk tarafından "Saray İni" olarak adlandırılmıştır. Yerleşim içerisinde halen görülebilen bu dehlizlerin geçmişte hem sığınak hem de mesken olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir (Alıcıgüzel ve Ural, 1971: 23).

Yerleşim isminin kökenine ilişkin bir başka söylenceye göre ise, ilçe ismini inlerin yanında bulunan büyük bir saraydan almaktaydı. Sarayın önü ova tarafına açılmakta ve bugün ovada bulunan höyükler üzerinde saraya bağlı gözetleme kuleleri bulunmaktaydı. Sarayın bulunduğu bölgede oluşan yerleşime "Sarayın Önü" adı verildi ve zamanla bu isim "Sarayönü" ismine dönüştü (Alıcıgüzel ve Ural, 1971: 23-24).

İncelenen resmi yazışmalara göre *"Sarayini"* ismi, Hicri 1335 / Miladi 1916-1917 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu kayıtlarında geçmektedir. Bu tarihten sonra yerleşimin ismi kayıtlarda *"Sarayönü"* olarak anılmaktadır (D.A.G.M., 2014: Dosya No: 97, Gömlek No: 7).

2.2.2. Yerleşimin Roma Dönemine Kadar Durumu

Prehistorik dönemdeki Sarayönü tarihine ilişkin yapılan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmalarında; Kalkolitik döneme tarihlenen Akdoğan Höyük, Başhöyük ve İrmelik Höyük tarihi yerleşimleri saptanmıştır. Bölgede ayrıca İlk Tunç Çağı Dönemi'ne tarihlenen Çeşmelisebil, Dede, Ertuğrul, Karatepe, Konar, Kökez, Pazar ve Zengi Höyükleri ve M.Ö. II. Binyıl'a tarihlenen İbrahim Dede, Gamel, Kurşunlu Kale, Kuyulusebil Höyükleri bulunmaktadır (Şekil 2.3) (Bahar, 1996: 362-365, 2005: 481-484, İtez, 2009: 34, T.A.Y., 2014).

Şekil 2.3. Sarayönü çevresindeki höyükler (google.com/maps, 2014'den tadil edilerek alınmıştır)

Sarayönü bölgesi, Tunç Çağı döneminde Hitit İmparatorluğu'nun sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bölge daha sonrasında Frigya ve Lydia Uygarlıklarının sınırları içerisine girmiştir. M.Ö. 6. yüzyılda Persler, M.Ö. 4. yüzyılda Makedonyalılar, idaresinde kalan bölge, Büyük İskender'in ölümünden sonra Seleukos İmparatorluğu'na dâhil olmuştur. Bölge daha sonrasında Bergama Krallığı yönetimine bağlanmıştır.

2.2.3. Roma ve Bizans Dönemi

Bergama Kralı III. Attalos'un, bir varisi bulunmaması sebebiyle Bergama krallığını Roma İmparatorluğuna vasiyet etmesi üzerine, Sarayönü bölgesi de Roma idaresine geçmiştir. Roma İmparatorluğu döneminde Lycaonia Eyaletine bağlı olan bölge, geç Roma Döneminde bir hükümet merkezi olmuştur. Sarayönü'ne bağlı Lâdik yerleşiminde bulunan yazıtlarda, bölgenin Geç Roma Dönemi'nde bir hükümet merkezi

olduğu ve *Augustalis Domestikos* adı verilen yöneticilerce idare edildiği belirlenmiştir (Bahar, 1998: 31 - 32).

Sarayönü ilçesinin Lâdik Mahallesi aynı zamanda, *Laodikeia Combusta* adında antik bir yerleşim merkezi olarak, bölgenin yönetiminde önemli bir yer tutmaktadır. Tarihi kayıtlarda sıkça yer alan bu yerleşim, Roma ve Bizans Dönemlerinde doğu ile batı bölgeleri arasındaki yolların kesiştiği canlı bir kavşak noktasıydı (Bahar, 1998: 30).

Ramsay'e göre; Ephesos'dan başlayan ve geçmişi Roma Dönemi öncesine temellendirilen ve doğu-batı güzergâhını birbirine bağlayan tarihi yol, Akşehir (Philomelion), Ilgın (Tyrium), Doğanhisar (Tymbrium), Kadınhanı ve Sarayönü-Lâdik (Laodikeia Combusta) yerleşimlerinden geçmekteydi (Ramsay, 1890: 49, Arslan, 2014: 17).

Ilgın (Tyrium), Doğanhisar (Tymbrium), Kadınhanı ve Sarayönü-Lâdik (Laodikeia Kombusta) bölgesi; kuzey kesimle de irtibat sağlanan bir yol güzergâhına sahipti. Söz konusu bu bağlantı, Sarayönü-Gözlü-Çeşmelisebil ve Kadınhanı-Atlantı (Dokuzatlı) üzerinden Phryg Bölgesine uzanmaktaydı (Bahar ve Koçak, 2002: 37-38).

Günümüzde bölgenin Roma ve Bizans dönemindeki rolü hakkında bilgi veren çok miktarda yazıta rastlanmaktadır. Sarayönü'nün 10 kilometre kadar kuzeyinde bulunan T.İ.G.E.M. Konuklar Devlet Üretme Çiftliğinde bulunan bir adak yazıtı, çiftliğin bulunduğu bölgenin Roma İmparatorluk Çiftliği olduğunu belirtmektedir (Bahar, 1998: 31).

Bölge, M.S. 7. yüzyılda, önce Sasani İmparatorluğu, sonra Emevilerin akınlarına maruz kalmış olup, M.S. 10. yüzyıla kadar bölgede istila olgusu ve istikrarsızlık ortamı devam etmiştir (Charanis, 2011: 199).

2.2.4. Selçuklu İmparatorluğu ve Beylikler Dönemi

Bölge M.S. 10. yüzyıldan sonra, önce Büyük Selçuklu İmparatorluğunun sonra da Anadolu Selçuklu Devletinin sınırları içerisinde bulunmuştur. Alaaddin Keykubat, Erzincan'ı kendisine teslim eden ve yardımlarda bulunan Mengücek oğlu Davut Şah'a,

Sarayönü'nün de dâhil olduğu Ilgın yöresini, tımar olarak vermiştir. Daha sonraları söz konusu bölge Selçuklu veziri Sahip Ata Fahrettin ve oğullarının yönetimi altına girmiştir.

Sarayönü bölgesi, Anadolu Beylikleri döneminde Karamanoğulları idaresi altına bulunmaktadır. Bu dönemde bölgede Turgutoğulları Ailesi'nin ismi ön plana çıkmaktadır. Söz konusu aile Karamanoğlu beyleriyle kız alıp vermek suretiyle akraba olmuş ve beylik içerisinde yüksek mevkilere ulaşmıştır (Oral, 1956). Bu aileden Pir Hüseyin Bey [2], yaptırdığı cami [3] ile ilçenin tarihi net olarak bilinen ilk yerleşim çekirdeğini bu dönemde oluşturmuştur (Duran, 1988: 49).

2.2.5. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Karamanoğulları Beyliğinin, Osmanlı İmparatoru Sultan II. Mehmed Han tarafından kesin olarak 1467 yılında Osmanlı İmparatorluğu toprakların katılmasından sonra, Sarayönü bölgesi de Osmanlı İmparatorluğu idaresi altına girmiştir (Konyalı, 1964: 111).

"Karaman İli" yöresinde; Fatih Sultan Mehmed Han tarafından yaptırılan ilk "*tahrir*"de Ilgın Vilayeti, Sultan II. Bayezit Han zamanında yapılan ikinci "*tahrir*"de de İlgun Kâzası sınırları içerisinde kalan Sarayönü Bölgesi; daha sonraki dönemlerde gerçekleştirilen idari teşkilatlanmalar sonucunda *Konya Paşa Sancağı*'na bağlı bir *kâza* durumuna getirilmiştir (Konyalı, 1964: 111-114).

Tanzimat Fermanı sonrasında, idari olarak Saidili Nahiyesine (Günümüzde Kadınhanı) bağlı bir köy olan yerleşimin söz konusu idari pozisyonu, İmparatorluğun yıkılışına değin aynı biçimde devam etmiştir.

Bu dönemde Sarayönü ilçe merkezi ve çevresinde yer alan köylere; 1892 yılında Rumeli Bölgesi'nden Muhacirler, 1902 yılında Kırım Bölgesi'nden getirilen Tatarlar, 1905 yılında Kuzey Kafkasya Bölgesi'nden getirilen Karaçaylar ve Çerkesler, 1920'li

[2] Turgutoğlu Emirşahoğlu Pir Hüseyin Bey
[3] Pir Hüseyin Bey Cami, İnşa tarihi 1408

yıllarda yerleşik hayata geçirilen Yörükler ve Kürtler, tespit edilemeyen tarihlerde de Ahıska Türkleri ve Kazan Türkleri iskân edilmişlerdir (Karakurt, 2007: 40).

Bir yerleşimdeki mezarlıklar; o yerleşimin geçmişten gelen kültürüne ve nüfus yapısına dair çeşitli ipuçlarını da beraberlerinde taşımaktadır. Sarayönü Hatip Mezarlığı'ndaki mezar taşları, geçmişten günümüze ilçe nüfusunun barındırdığı kültürel çeşitliliği kimi yönleri ile yansıtmaktadır (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. Sarayönü Hatip Mezarlığı'ndaki mezar taşları

2.2.6. Cumhuriyet Dönemi

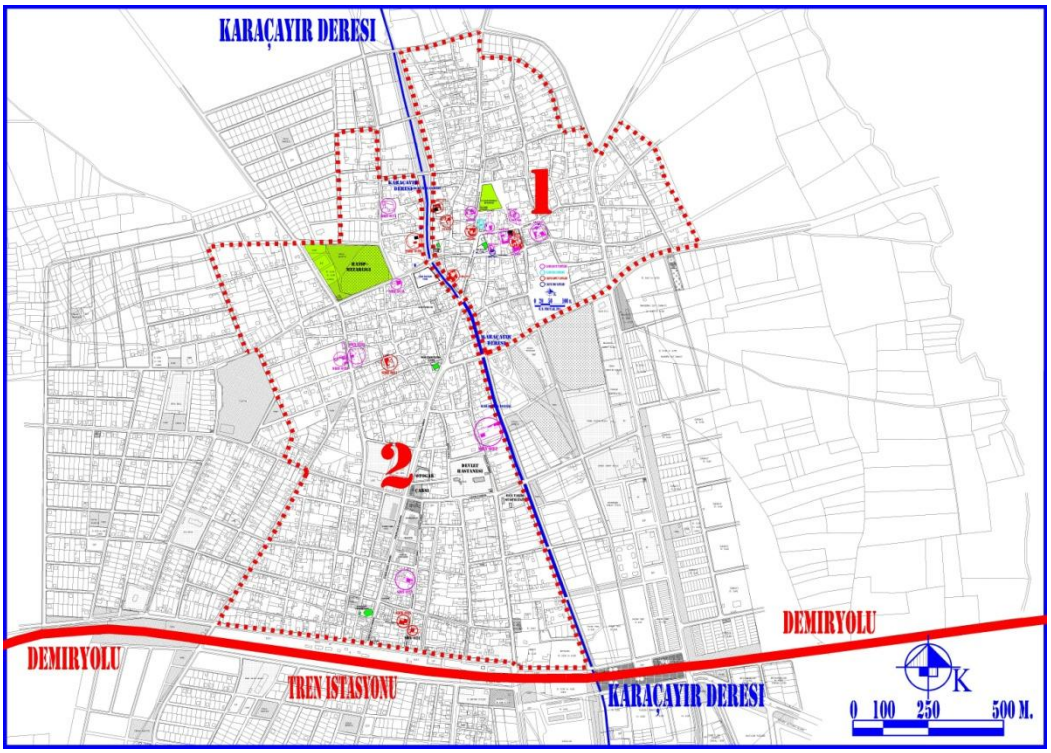
Sarayönü Köyü'nün idari durumu, Kadınhanı Kazasına bağlı bir nahiye olarak 21.11.1929 tarihinde yeniden düzenlenmiştir (Resmi Gazete, 1929). Yerleşimde 06.04.1940 tarihinde belediye idaresi kurulmuştur (D.A.G.M., 2014). Yerleşim, 1957 yılında kabul edilen 7033 sayılı yasa ile kaza (ilçe) haline getirilmiş ve bu ilçenin idari merkezi olarak da Sarayönü belirlenmiştir (Resmi Gazete, 19.06.1957 gün ve 9644 sayı).

Sarayönü Belediyesi, 06.12.2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı kanunla Konya Büyükşehir Belediyesine bağlı alt kademe belediyesi olmuştur. Yine aynı düzenleme ile Lâdik Belediyesi kapatılarak, Sarayönü'ne bağlı bir mahalle durumuna getirilmiştir.

3. İNCELEME ALANLARI VE İNCELENEN YAPILAR

3.1. İnceleme Alanları

Sarayönü ilçe merkezinin bütününde gerçekleştirilen geleneksel konutlara dair incelemelerde yerleşim dokusu; coğrafi, tarihsel, kültürel ve kentsel özellikleri bakımından irdelenmiş, söz konusu bu irdelemeler üst ölçekli yerleşim planına da işlenerek analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen tüm bu çalışmaların ışığında, Sarayönü ilçe merkezi jeotopografik olarak birbirinden ayrışan iki temel inceleme alanına ayrılmıştır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. İnceleme alanları

Birinci Çalışma Bölgesi (Bölge-1): Pir Hüseyin Bey Cami ve Yukarı Mahalle Mezarlığı çevresindeki tepelik alan olarak belirlenmiştir. Söz konusu alan içerisinde on üç adet konut ve iki adet oda yapısı incelenmiştir.

İkinci Çalışma Bölgesi (Bölge-2): Karaçayır Deresi'nin batı ve güney kesimlerinde kalan yerleşim alanlarını kapsamaktadır. Söz konusu sahalar Sarayönü tren istasyonu bölgesine değin uzanmaktadır. Bu bölge içerisinde on adet konut ve bir adet de oda yapısı incelenmiştir.

3.2. İncelenen Yapılar

3.2.1. Birinci Çalışma Bölgesinde İncelenen Örnekler

3.2.1.1. Sry-001 No'lu Envanter: Tokgözler Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Sarayönü'nün köklü ailelerinden Tokgöz Ailesi'nin üyesi Mehmet Tokgöz'dür.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Türbe Caddesi üzerinde bulunmakta ve Pir Hüseyin Bey Cami'nin 50 m. kadar kuzey-batısında yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 624,82 m2 yüzölçümlü, 405 ada 5 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Mehmet Tokgöz'ün büyük dedesi Mehmet Ali Tokgöz'dür.

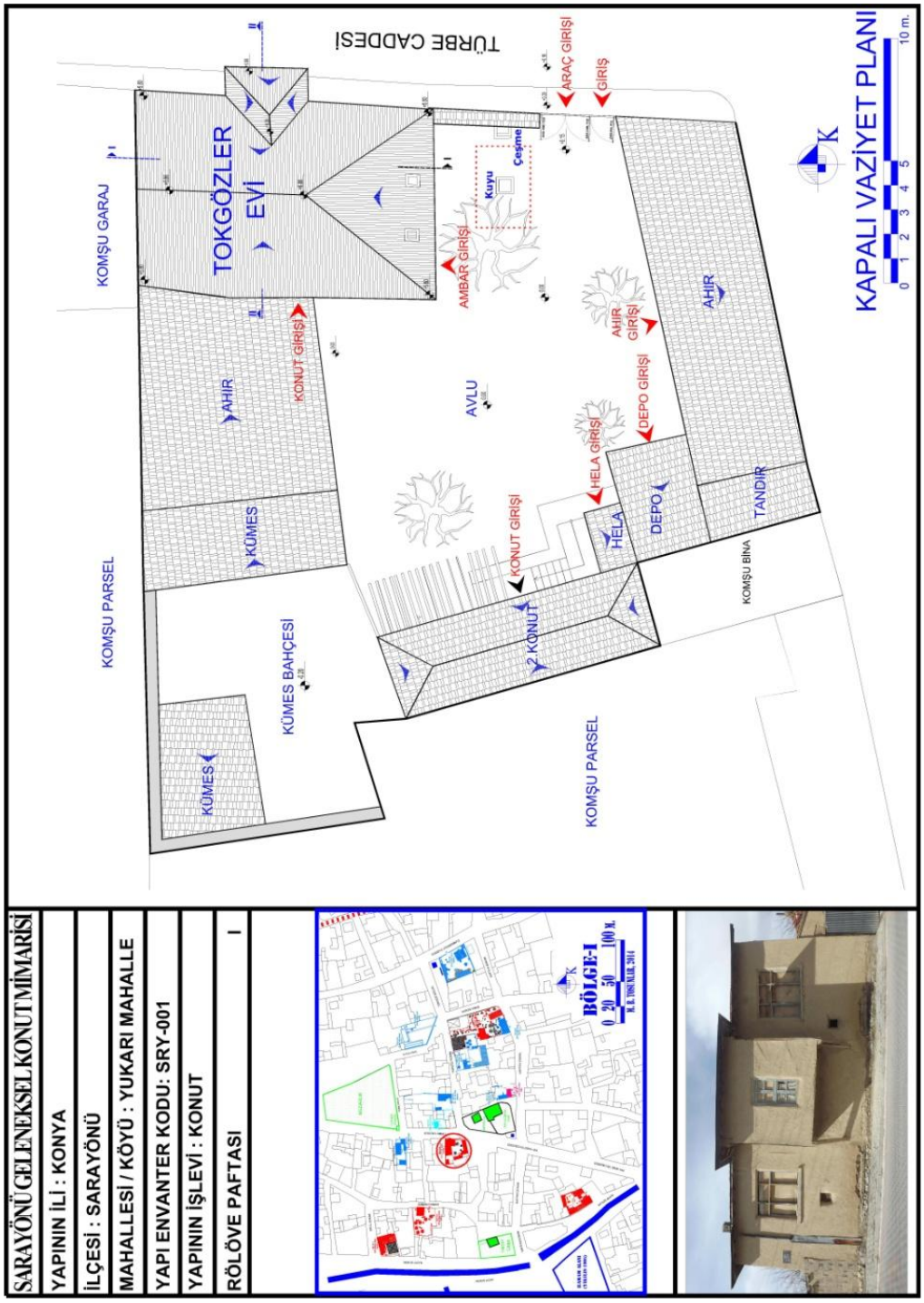
Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde araç yedek parça deposu olarak kullanılmaktadır. Avlu içerisinde bulunan ikinci konut yapısı ise boş durumdadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1890 yılında inşa edildiği belirlenmiştir. Yapı, geçmişte Sarayönü'nde var olan *"konak"* tipi konut geleneğinin ayakta kalmış son örnekleri arasında yer almaktadır. Günümüzde; Sarayönü ilçesinde yer alan tarihi konutlardan söz açıldığında, ilçe halkının *"konak"* olarak adlandırdığı ve hemen tarif ettiği yapılardan birisi olarak algı farklılığı yüksek bir yapıdır.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı konut kullanımında olduğu 1990'lı yıllara kadar geleneksel malzemelerle düzenli olarak tamir ve bakım görmüştür. Yapının bahçesinde 1940'lı yıllarda inşa edilmiş bir katlı ikinci bir konut yapısı bulunmaktadır. Yapının toprak damı, 1980'li yıllarda muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır. Yapının konut olarak kullanıldığı son dönemlerde, yapı bahçesi ve yapının izbe kotu araç tamirhanesi olarak bir süre kullanılmıştır.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve üç odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber bir konut yapısı, üç ahır, bir depo, bir tandır odası, bir kümes yapısı ve bir helâ hacmi bulunmaktadır (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Tokgözler Evi'nin kapalı vaziyet planı

Tokgözler Evi'ne, Türbe Caddesi üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmekte ve bahçe içerisinden kuzeye dönülerek yapı girişlerine ulaşılmaktadır (Şekil 3.2). İncelenen Tokgözler Evi'nin girişleri, zemin katta bulunmakta olup, bu girişler güney ve batı yönlerine açılan iki farklı kapıyla iki farklı kota ulaşımı sağlamaktadır (Şekil 3.3 ve 3.4).

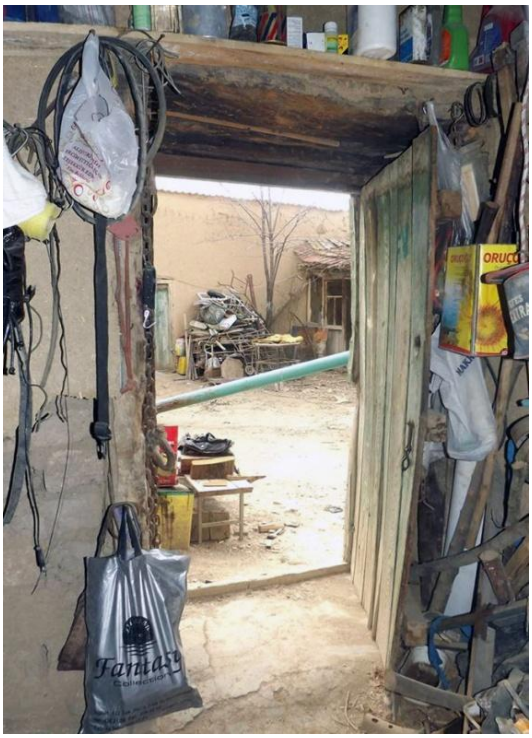

Şekil 3.3. Tokgözler Evi'nin güney cephesi ve zemin katta bulunan depo hacminin girişi

Şekil 3.4. Tokgözler Evi'nin batı cephesi (üst kata ulaşan giriş kapısı, ahır ilavesinin içinde kaldığından ötürü fotoğrafta algılanamamaktadır)

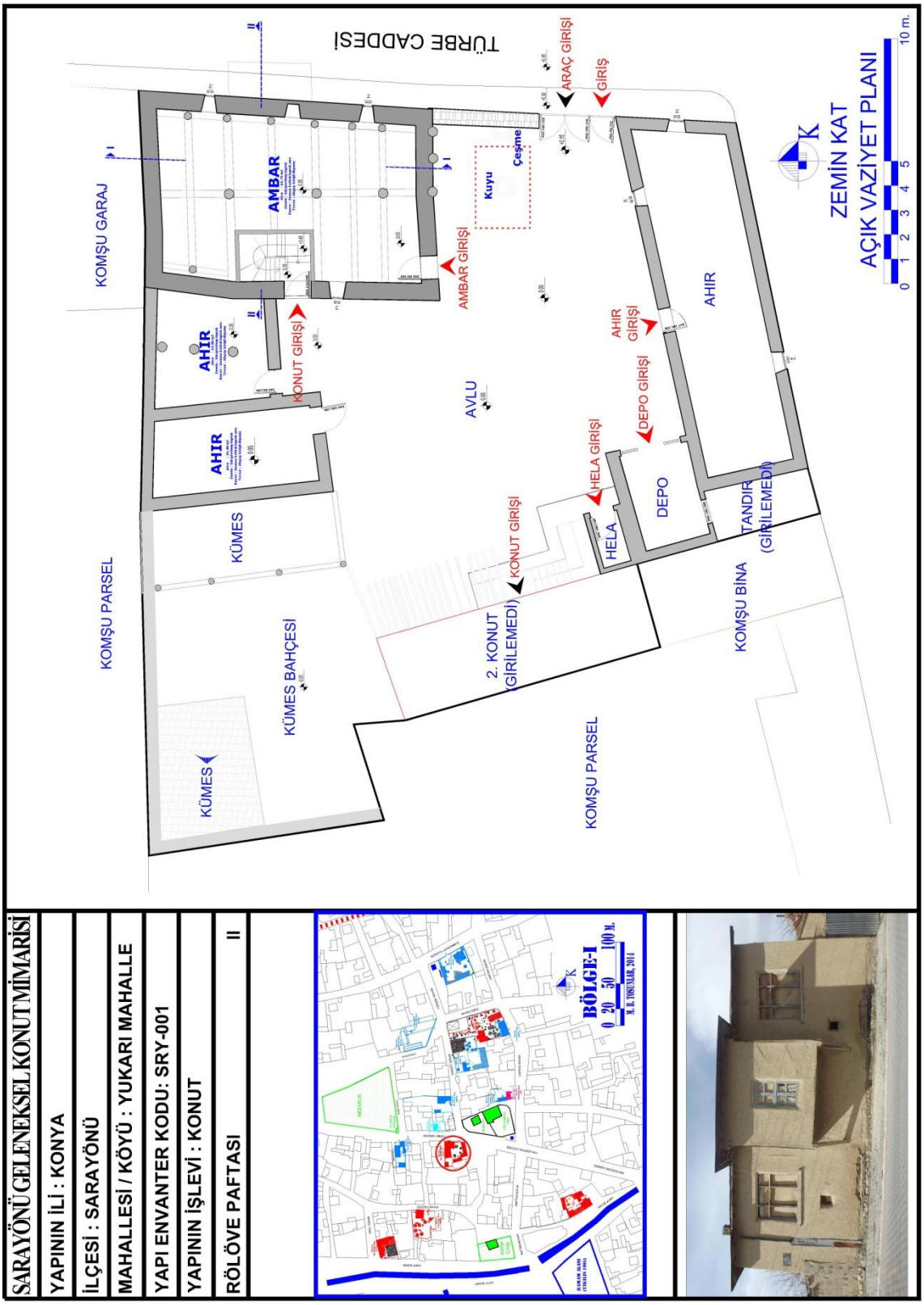
Tokgözler Evi'nin zemin kat kotunda, üst kata ulaşımı sağlayan merdiven çekirdeği dışında herhangi bir bölümlenme bulunmamakta olup, iç mekânın havalandırma ve ışık gereksinimleri doğu duvarında bulunan mazgal pencereler vasıtasıyla karşılanmaktadır. Tokgözler Evi'nin zemin katı; ilk inşa tarihinden itibaren tarımsal ürünlerin depolanması amacıyla ambar olarak değerlendirilmiş olup, günümüzde bu mekân araç yedek parça deposu olarak kullanılmaktadır. (Şekil 3.5, 3.6 ve 3.7).

Şekil 3.5. Zemin kat giriş kapısı

Şekil 3.6. Tokgözler Evi zemin katının mevcut durumu

Şekil 3.7. Tokgözler Evi zemin kat açık vaziyet planı

Tokgözler Evi'nin birinci kat seviyesine, batı cephesinde yer alan bir kapıdan geçildikten sonra karşılaşılan ahşap bir merdiven ile ulaşılmaktadır (Şekil 3.8 ve 3.9).

Şekil 3.8. Merdiven girişi

Şekil 3.9. Merdiven boşluğu

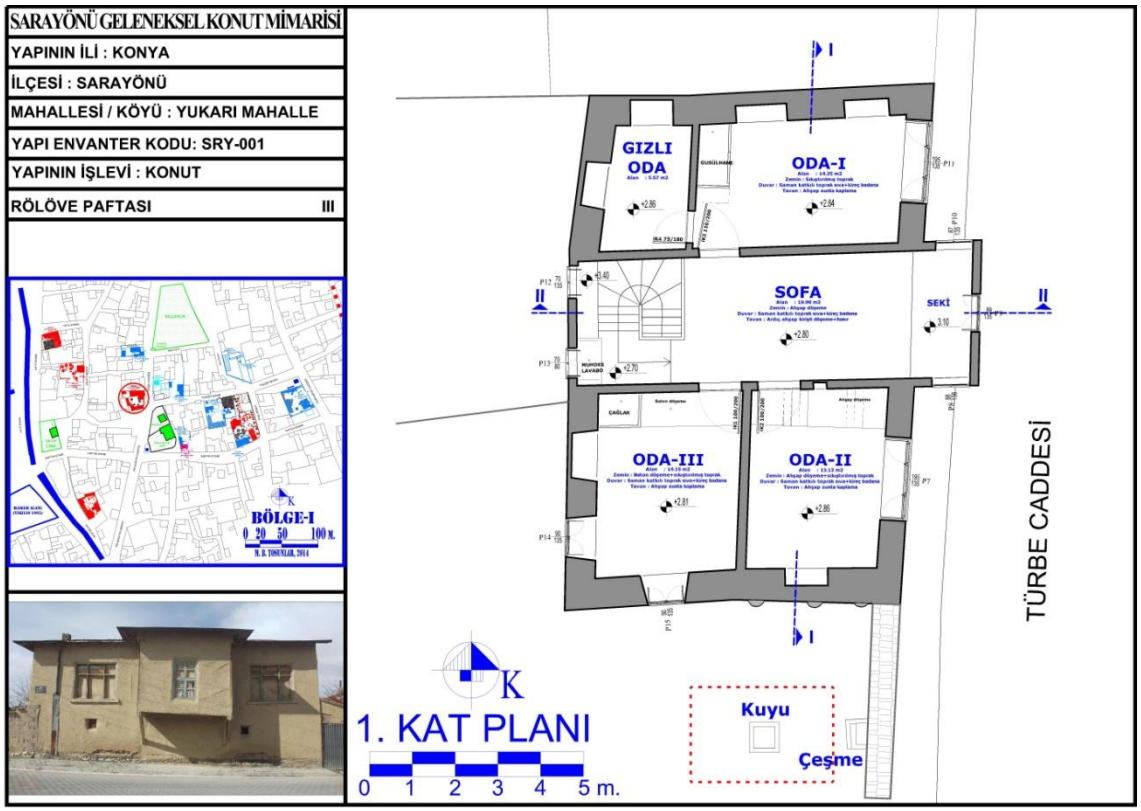
Merdiven ile ulaşılan birinci kat sofa mekânının doğu yönü (Türbe Caddesi) bir cumba ile sonlanmakta olup, bu cumbanın zemininde, yerden 45 cm kadar yükseltilmiş bir oturma mekânı (seki) bulunmaktadır (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Birinci kat sofası

Sofaya açılan üç adet oda kapısı bulunmaktadır. Sofanın kuzey yönünde bulunan Oda-I, 14,25 m2 alana sahip bir mekân olup, sadece doğu yönünde (Türbe Caddesi) açılan bir adet pencereye sahiptir. Üst katın kuzey-batı köşesinde bulunan ve yalnızca Oda-I'in içerisinden ulaşılabilen "*gizli oda"*, geçmişte yapıda yaşayanların mevsimlik eşyalarını saklamak için kullandıkları bir hacim olarak değerlendirilmişti. Bu oda aynı zamanda da özel eşyaların konulduğu bir sandık odasıydı.

Sofanın güney yönünde bulunan Oda-II, 13,12 m2 alana sahip bir mekân olup, Oda-I'de de olduğu gibi, sadece doğu yönünde (Türbe Caddesi) açılan bir adet pencereye sahiptir. Yine sofanın güney yönünde yer alan Oda-III, 14,15 m2 alana sahip olup, bu odanın hem güney hem de batı yönüne açılan iki adet penceresi bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında gusülhane dolabına ilişkin izler tespit edilmiş olup, söz konusu dolabın yerinde günümüzde sadece zeminde bir çağlak (yıkanma yeri) izi bulunmaktadır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Tokgözler Evi birinci kat planı

Yapının bahçe kesiminde, *"Sarayönü yer altı inlerine"* giriş yapılabilen bir deliğin olduğu yapı sahibince ifade edilmiştir. Yapı sahibi, 30-35 yıl kadar önce bu deliğin içerisine girdiğini ve aşağıda yaklaşık 4 m.x4 m.x10 m. boyutlarında bir oda gördüğünü anlatmış, ayrıca bu odaya bağlı başka odaların da bulunduğunu belirtmiştir. Bu delik günümüzde toprak ile doldurulmuş bulunmakta ve evin kuyusu burada yer almaktadır. Yapı sahibince yapılan yer göstermede bu deliğin bulunduğu kesim vaziyet planına kırmızı bir dikdörtgen ile işaretlenmiştir (Şekil 3.7 ve 3.11).

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Tokgözler Evi'nin temel bölümleri zeminden +0.40 m. kotuna kadar taş örgü ile oluşturulmuştur. Bu taş örgünün üzerine ahşap hatıllar yerleştirilmiş ve kerpiç tuğlalar bu hatılların üzerine dizilerek yapının zemin kat beden duvarları oluşturulmuştur.

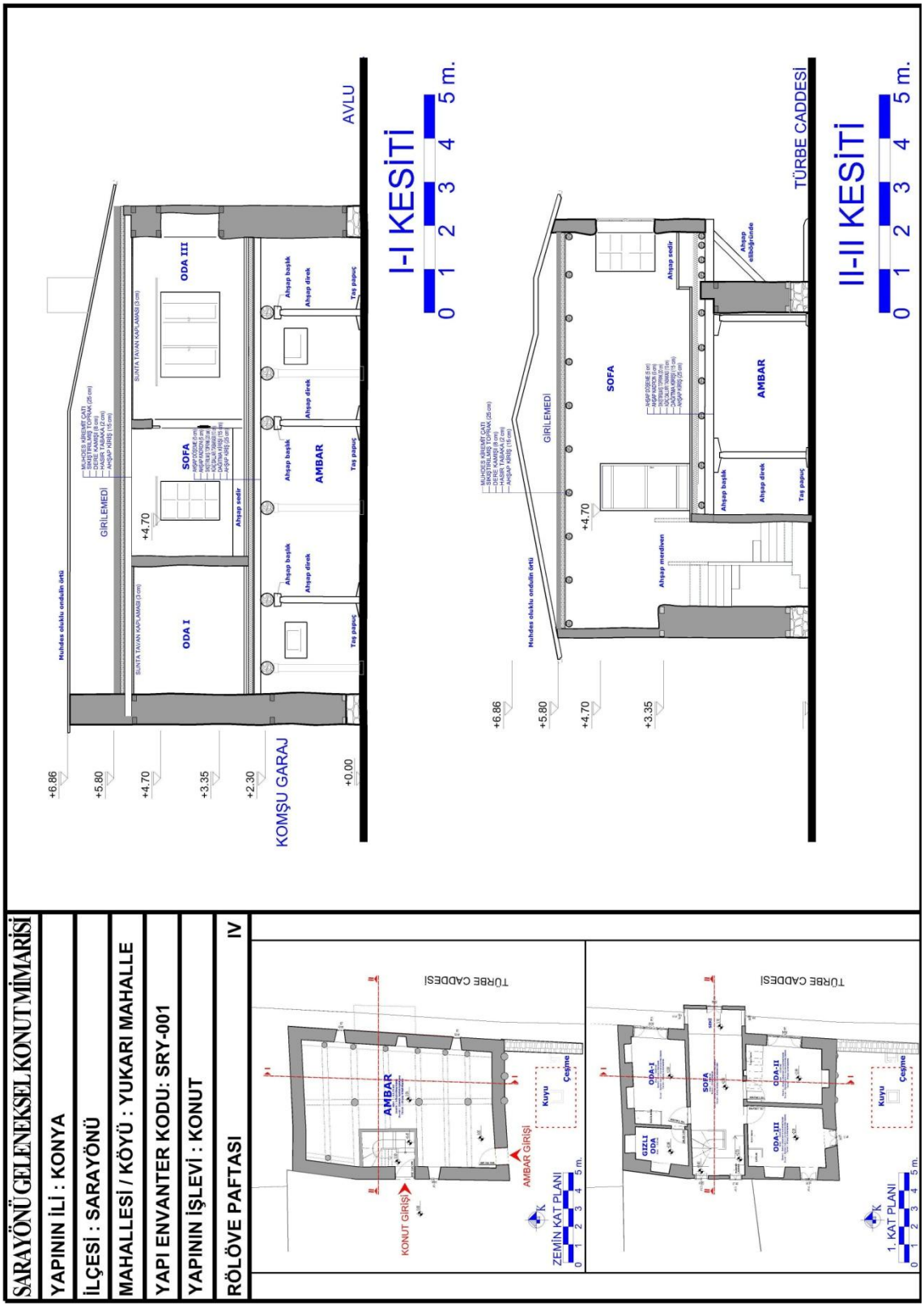
Yapının birinci kat döşemesi ahşap kirişler üzerindedir. Ahşap ana döşeme kirişleri doğu-batı ekseninde dizilmiş ve ortalama 150 cm. arayla sıralanmışlardır. Ana döşeme kirişleri, zeminde üç noktada ahşap direklerle desteklenmiştir. Doğu-batı yönündeki duvarlarda ana kirişleri destekleyen başkaca ahşap direkler de mevcut olup,

bu direklerin çapları, ana direklere göre daha küçüktür. Ana kirişlerin üstünde kuzey-güney ekseninde sıralanmış dağıtma kirişleri bulunmakta olup, dağıtma kirişlerinin üzerinde de ağaç dalları katmanı yer almaktadır.

Ağaç dalları katmanında bulunan dalların çapları 4 cm. ile 6 cm. arasında değişmekte olup, bu katmanının üzerinde sıkıştırılmış toprak tabakası mevcuttur. Birinci kat düzleminin asıl zeminini oluşturan bu toprak tabakası, kadronlar üzerine döşenmiş ahşap bir zemin kaplaması ile son bulmaktadır. Bu döşemenin üst kotu +2.80 m.dir.

Yapının birinci kat duvarları +2.80 m. kotunun üzerinde yükselmektedir. Duvar kalınlıkları ve duvar malzemesi, bu katta değişmemekle birlikte duvarlarda çok sayıda pencere açıklığı ve duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Yapının +5.80 m. kotundaki toprak damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır.

Kirişlerin üzerinde birinci katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka bulunmaktadır. Kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası, bu dere kamışı tabakasının üzerine serilip sıkıştırılarak toprak dam +5.80 m. kotunda bitirilmiştir. Söz konusu toprak damın üzeri, 1980'li yıllarda muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Tokgözler Evi'nden alınan kesitler

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapı içerisinde geçmiş dönemlerde bezemeli dolaplar ve kapılar bulunduğu yapının şimdiki sahiplerince ifade edilmiştir. Söz konusu tezyinatlar,

yapının kullanım dışı kalması ile beraber zaman içerisinde yerlerinden sökülerek ortadan kaldırılmıştır.

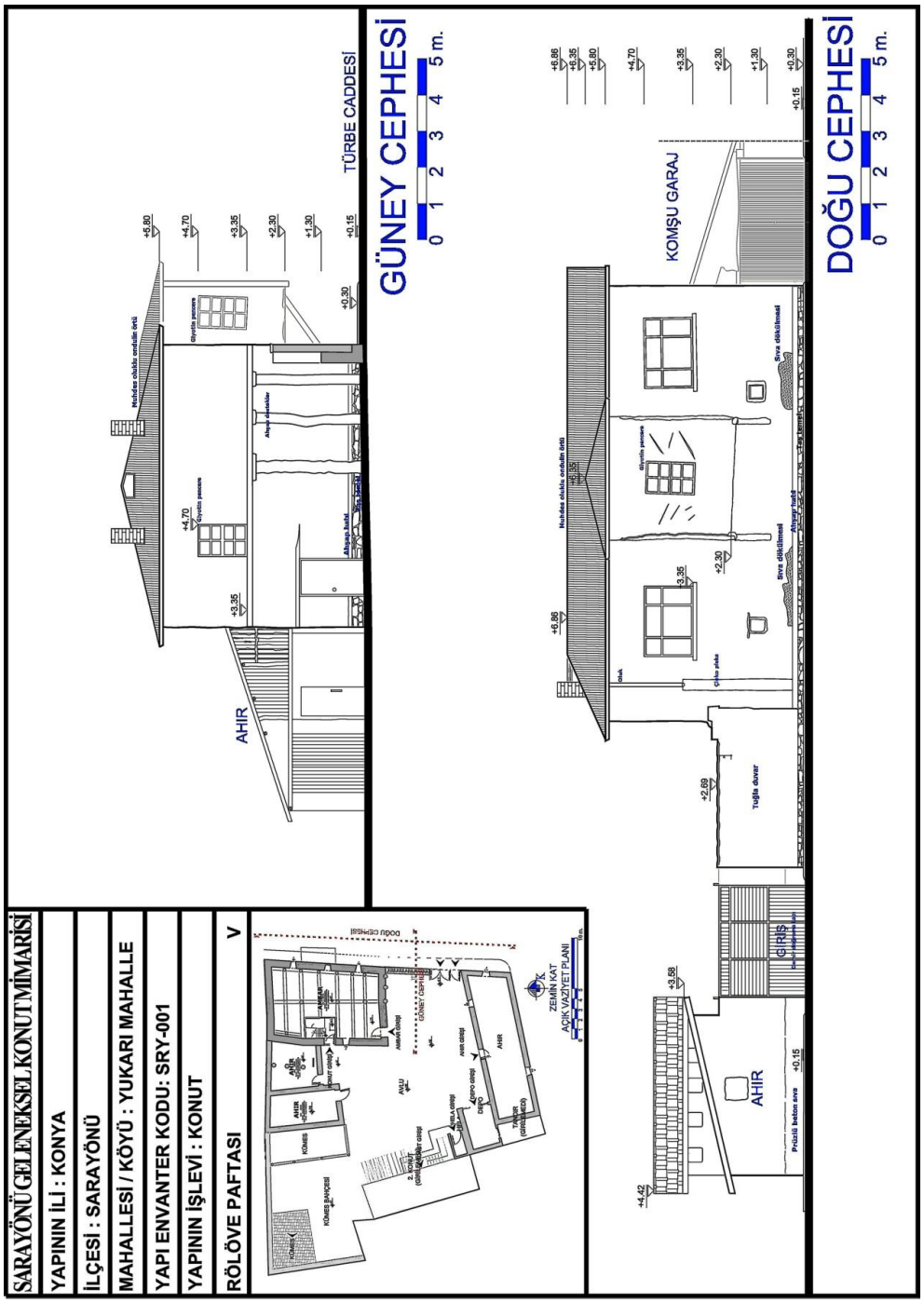
Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri katlara göre farklılık göstermektedir. Yapının zemin katı, sokağa ve bahçeye kapalı bir karakter göstermekte olup, ışık ve havalandırma gereksinimlerini mazgal pencereler vasıtasıyla karşılamaktadır. Yapı birinci katı, doğu istikametine açık bir karakter göstermekte ve yapı cumbası da bu yöne bakmaktadır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13. Tokgözler Evi'nin Türbe Caddesi'ne açılan doğu cephesi

Yapı mekânlarının batı yönüne (bahçe yönü) de açılan pencereleri olup, bu pencerelerden bir kısmı sonraki dönemlerde kapatılmıştır. Yapının güney istikametine açılan yalnız bir penceresi olup, bu pencere Oda-III'e aittir. Yapının kuzey istikametine açılan herhangi bir penceresi bulunmamaktadır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.14).

Şekil 3.14. Tokgözler Evi'nin güney ve doğu cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Mehmet Tokgöz, Sarayönü-1960 doğumlu, araç tamircisi. Nisan 2015'de yapılan görüşme.

Osman Çakıcı, Sarayönü-1950 doğumlu, çiftçi. Nisan 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.2. Sry-002 No'lu Envanter: Tokgözler Odası

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Tokgöz Ailesi Vereseleri'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Pir Hüseyin Bey Cami'nin 50 m. kadar kuzeyinde, Türbe Caddesi ile Tokgöz Sokağın kesiştiği köşe parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre toplamda 1408,85 m2 yüzölçümlü, 410 ada 1 ve 7 parseller üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişiler Tokgöz Ailesinin büyükleridir.

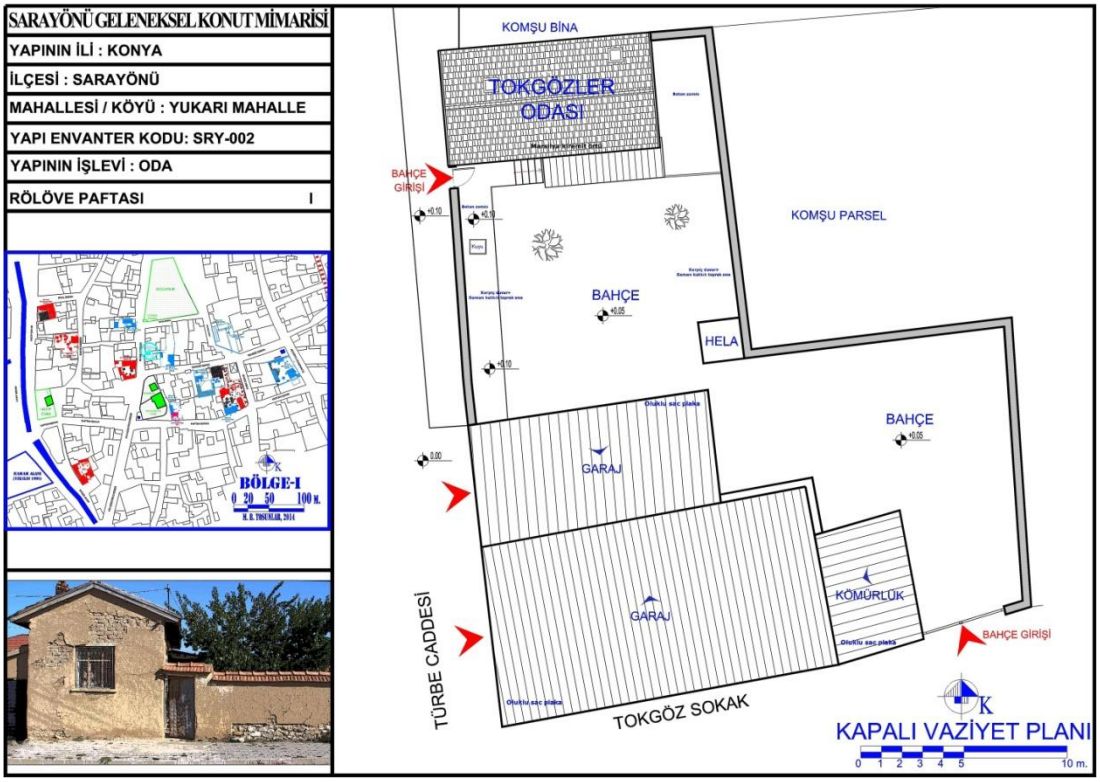
Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1940'lı yıllarda (1940-1950) *"oda"* olarak kullanılmak üzere inşa edildiği belirlenmiştir. Sosyal bir merkez ve misafirhane olarak kullanılan söz konusu yapı, miras paylaşımı neticesinde *"oda"* kullanımından çıkartılarak konut kullanımına dönüştürülmüştür.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapının üzerinde bulunduğu parsel, fiili olarak Tokgöz Ailesi Vereselerince paylaşılmış ve içerisine iki adet garaj hacmi inşa edilmiştir. Tokgözler Odası orijinal plan özelliğini muhafaza etmiş bir yapı olup, plan düzleminde göze çarpan tek değişiklik; mabeyn bölümünün batı duvarına seramik döşenerek oluşturulan yıkanma bölümüdür. Yapının giriş sekisi yakın dönemlerde ahşap doğramalarla kapatılmıştır. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, 1980'li yılların sonunda muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak beşik çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Plan Tipi: Ara hol ve mabeyn'den oluşan bir oda planı özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 2.00 m. yüksekliğinde, kerpiç bloklardan örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu bölüm yaklaşık 620 m2 yüzölçümüne sahip olup, bu alan üzerinde söz konusu Oda yapısı ile beraber iki garaj yapısı, bir helâ hacmi ve bir kömürlük sundurması bulunmaktadır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15. Tokgözler Odası'nın kapalı vaziyet planı

Tokgözler Odası'nın bahçesine, Türbe Caddesi üzerinde yer alan bir kapıdan girilmekte olup, bahçenin ayrıca Tokgöz Sokak üzerinden bir araç girişi de bulunmaktadır (Şekil 3.15 ve 3.16).

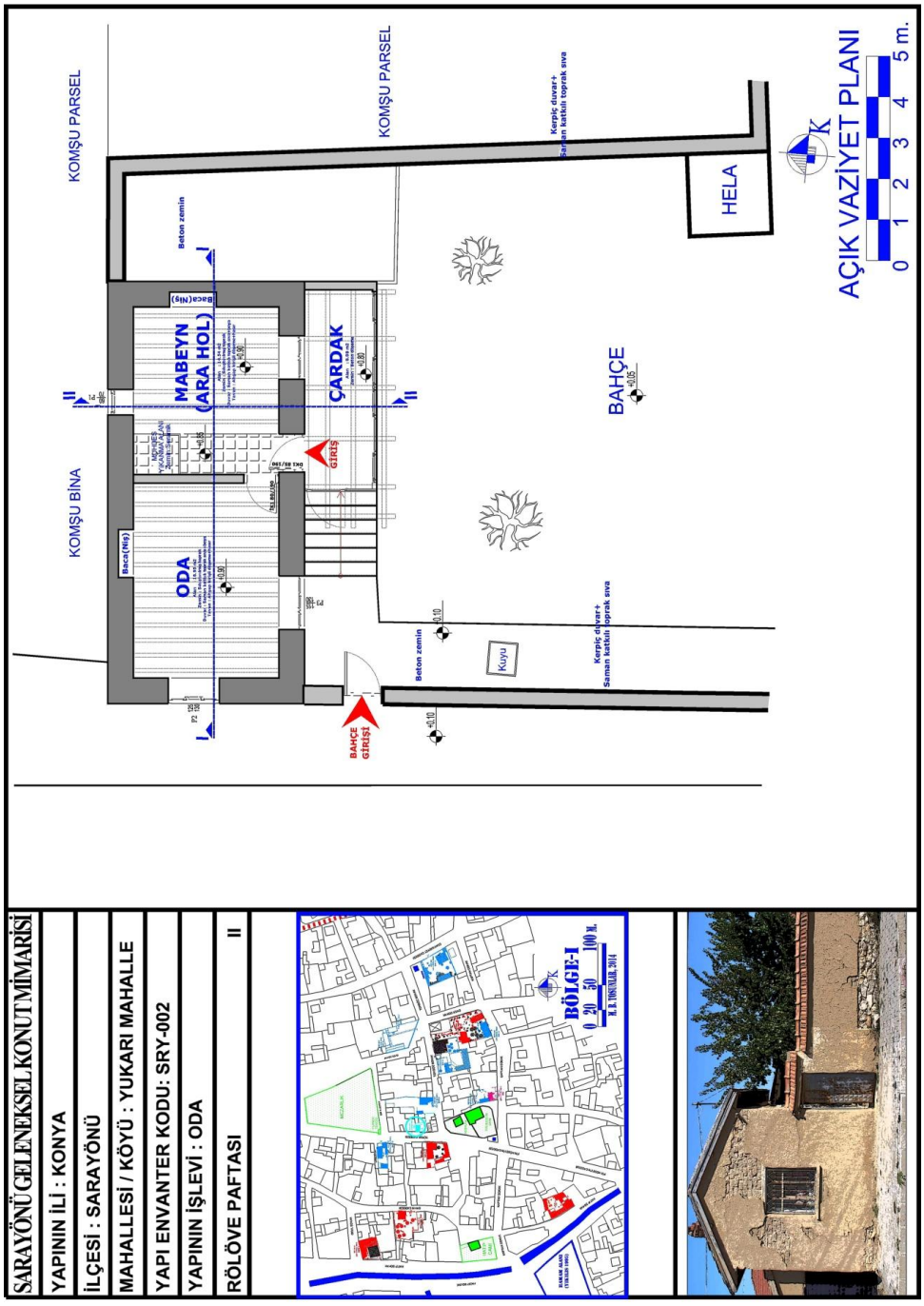
Şekil 3.16. Tokgözler Odası'nın batı cephesi

Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, yol kotuyla yaklaşık olarak aynı seviyededir. Yapı, parselin kuzey sınırı üzerinde yer almakta ve konumlanma bakımından güney istikametine doğru cephe almaktadır. Yapıya doğal zemin kotundan (0.00 m.) yedi basamak çıkılarak ulaşılmakta ve yaklaşık 0.90 m. yükseltilmiş bir giriş çardağından geçilmektedir (Şekil 3.17).

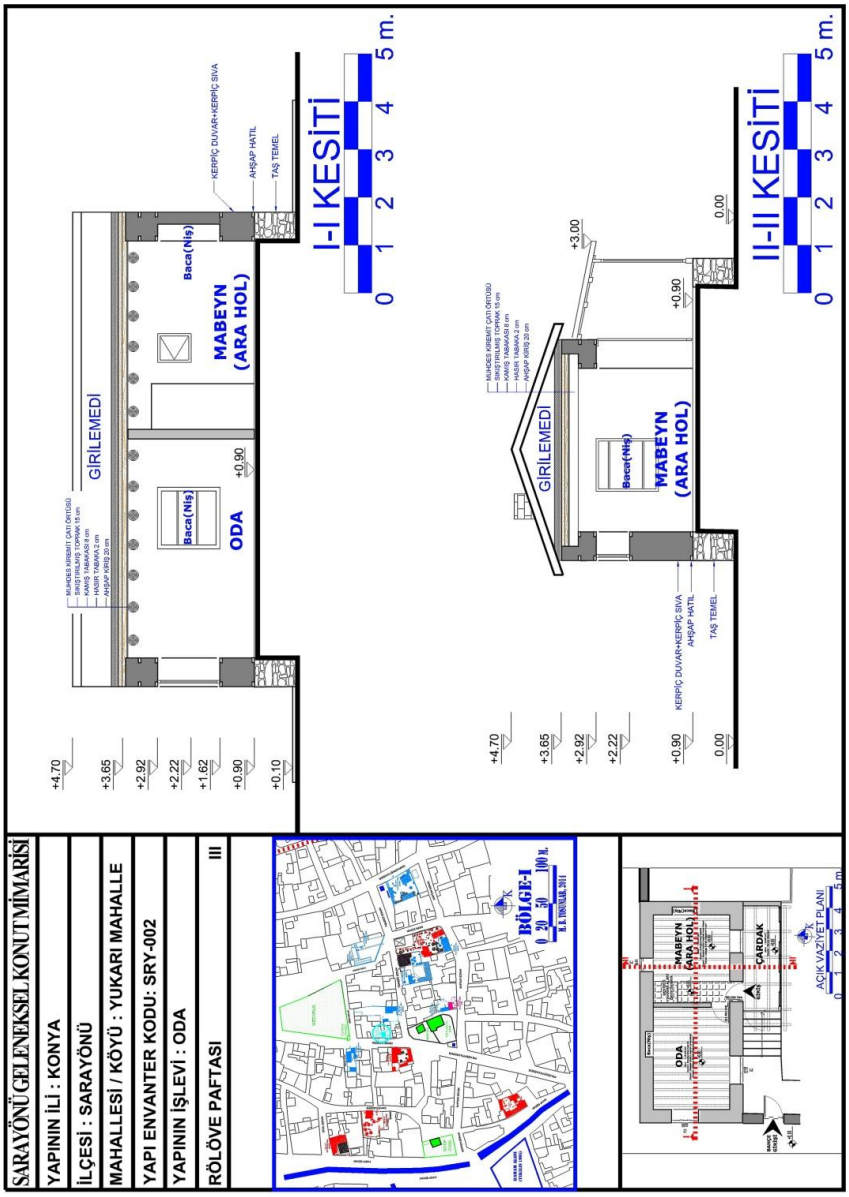
Şekil 3.17. Tokgözler Odası'nın giriş çardağı ve güney cephesi

Çardak bölümünden, yapıyı yaklaşık olarak ortalayan bir kapı ile yapıya girilir. Yapının giriş bölümünde bir ara hol (mabeyn) bulunmaktadır. Mabeyn bölümünde, sonradan oluşturulmuş bir yıkanma bölümü mevcut olup, söz konusu mekânın zemini seramik kaplanmıştır. Mabeyn bölümünden bir kapı ile oda bölümüne geçilmektedir. Oda bölümü dikdörtgen biçiminde olup, 3.56 m. x 4.76 m. boyutlarındadır. Odanın güney ve batı yönlerinde iki adet pencere bulunmakta olup, kuzey yönündeki duvarda da kapaksız bir duvar nişi (baca) mevcuttur (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Tokgözler Odası'nın kısmi açık vaziyet planı

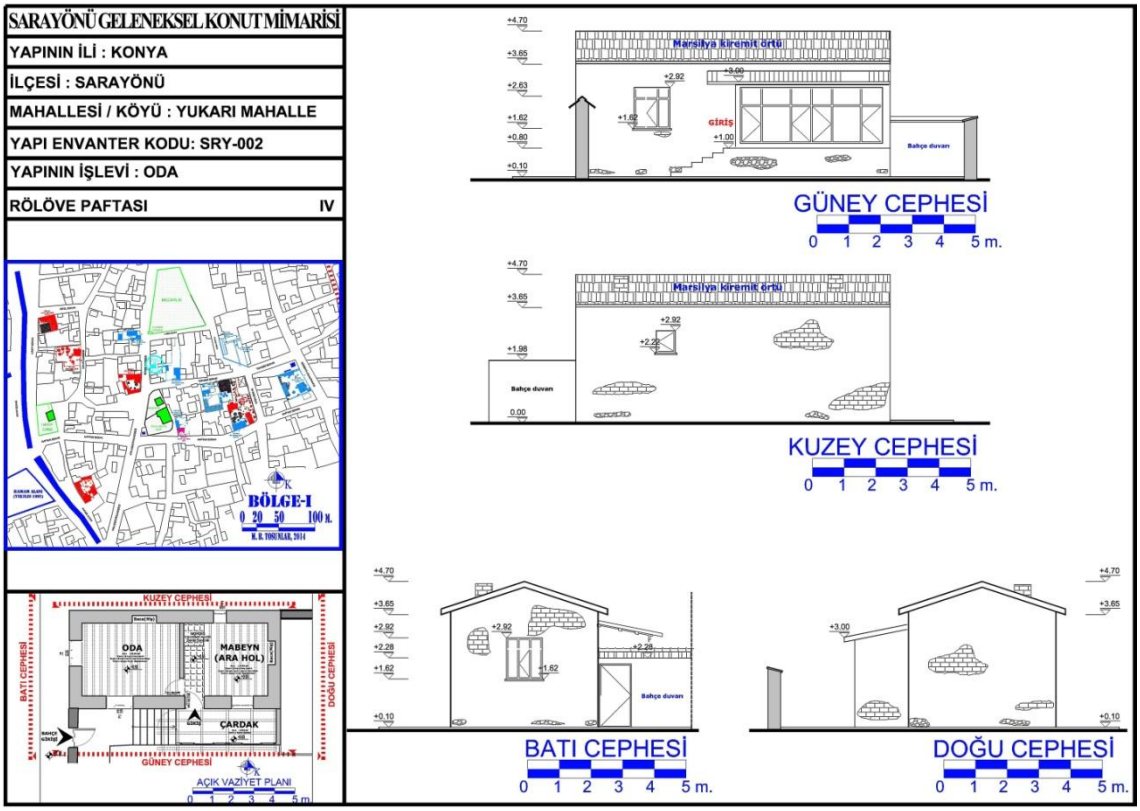
Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri +0.90 m. kotuna kadar taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, yapının üst örtüsü ahşap kirişler üzerine yer almaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal üst örtüyü tanımlamaktadır. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, 1980'li yılların sonunda muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak beşik çatı ile kapatılmıştır (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Tokgözler Odası'ndan alınan kesitler

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda bezeme bulunmamaktadır. Yapının iç duvarlarında iki adet niş (baca) bulunmakta olup, bu nişler kapaksızdır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermektedir. Yapının giriş çardağı güney istikametine açılmakta olup, aynı zamanda bu cephede oda ve mabeyn mekânlarının birer adet penceresi de bulunmaktadır. Oda mekânının ayrıca Türbe Caddesi üzerine açılan bir adet penceresi daha olup, bu yön batı cephesidir. Yapı kuzey istikametine açılan yalnız bir adet pencereye sahip olup, bu pencere mabeyn mekânına hizmet etmektedir. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.20).

Şekil 3.20. Tokgözler Odası'nın cephe çizimleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Mehmet Tokgöz, Sarayönü-1960 doğumlu, araç tamircisi. Nisan 2015'de yapılan görüşme.

Osman Çakıcı, Sarayönü-1950 doğumlu, çiftçi. Nisan 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.3. Sry-003 No'lu Envanter: Bacak Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Bacak Ailesi Vereseleri'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Pir Hüseyin Bey Cami'nin 100 m. kadar kuzeyinde, Türbe Caddesi üzerinde bulunan Yılancık Tekkesi'nin karşısındaki parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre toplamda 329,76 m2 yüzölçümlü, 406 ada 10 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Mevlüt Bacak'dır.

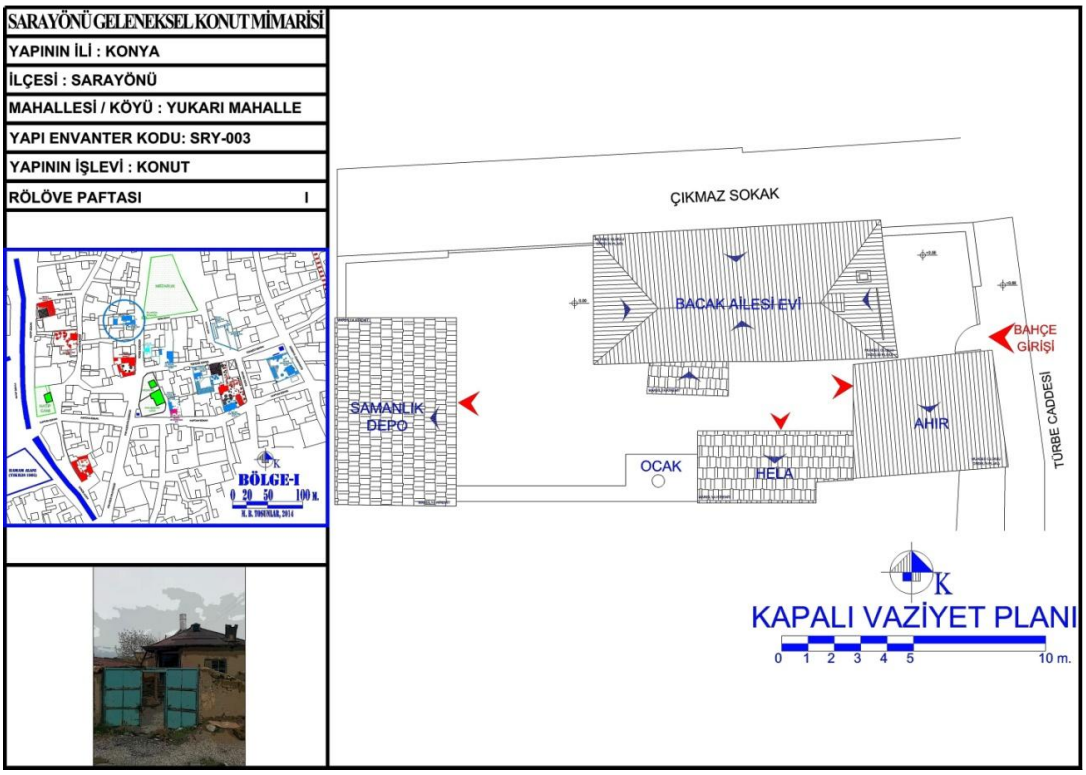
Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde terk edilmiş durumdadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1968 yılında konut olarak kullanılmak üzere inşa edildiği belirlenmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapının orijinalinde yarı açık mekân olan giriş çardağı demir doğrama profillerle kapatılmıştır. Ayrıca bu giriş çardağının güney istikametine muhdes bir banyo mekânı eklenmiştir. Yapının özgün üst örtüsü toprak dam olup, 1990'lı yıllarda bu üst örtü, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.50 m. yüksekliğinde, kerpiç bloklardan örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber bir ahır yapısı, bir samanlık, bir helâ hacmi ve bir ocak mekânı bulunmaktadır. Yapı; parselin kuzey-batı sınırında yer almakta olup, bu sınır aynı zamanda çıkmaz bir sokaktır. Türbe Caddesi ile yapı arasında yaklaşık 4,5 metrelik bir mesafe bulunmakta olup, bu alan ön bahçe olarak değerlendirilmiştir (Şekil 3.21 ve 3.22).

Şekil 3.21. Bacak Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

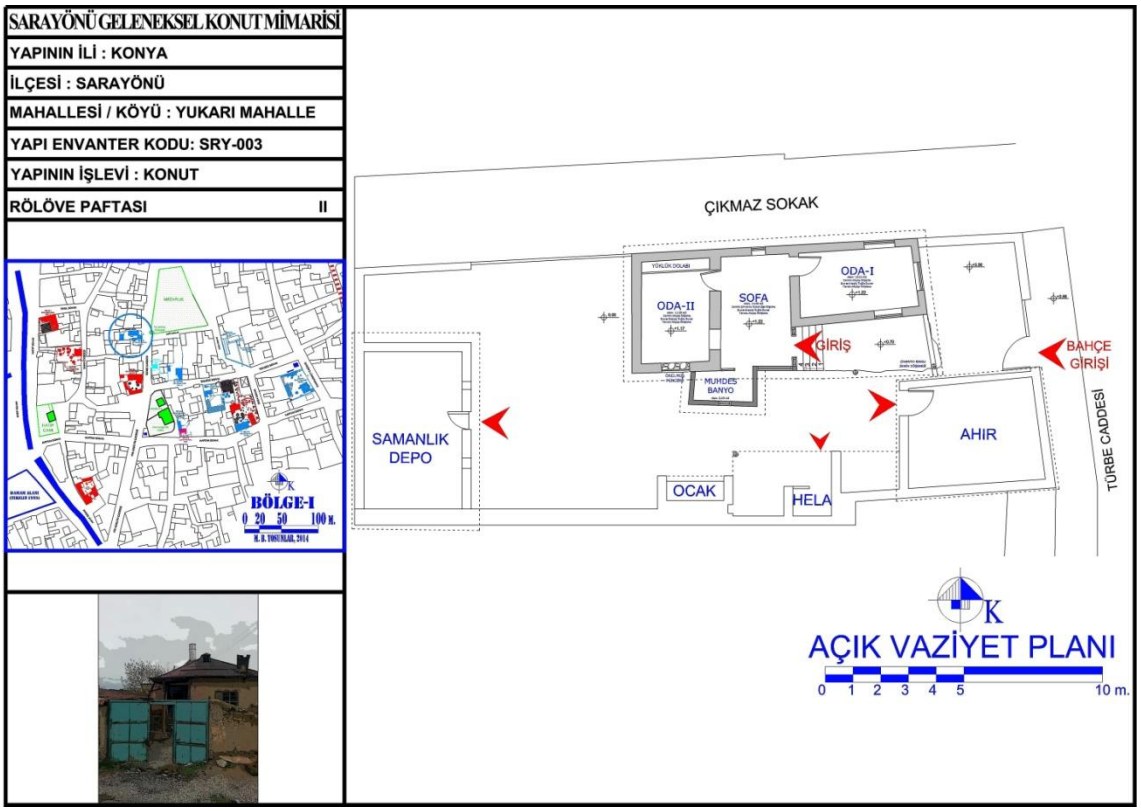
Şekil 3.22. Bacak Ailesi Evi'nin doğu cephesi ve bahçe giriş kapısı

Bacak Ailesi Evi'nin bahçesine, Türbe Caddesi üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapı eğimli bir parsel üzerinde olup, yapının güney-doğu yönüne açılan giriş çardağına doğal zemin kotundan dört basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Giriş çardağından geçilen yapı sofasının doğu ve batı kısımlarında birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I) 2.70 m. x 5.10 m. ölçülerinde olup, Türbe Caddesi ve bahçe girişiyle doğrudan görsel ilişki halindedir. Sofanın batı kısmında olan oda (Oda-II) 4.50 m. x 2.95 m. ölçülerinde olup, bu mekânda ahşap bir yüklük dolabı mevcuttur.

Yapıya giriş yapılan çardak kısmı güney-doğu mahreçli olup, daha sonraki dönemlerde bu kısım demir doğrama profiller ile kapatılmıştır. Çardak kısmının güney yönünde, yapıya sonradan eklenen muhdes banyo hacmi bulunmaktadır (Şekil 3.23 ve 3.24).

Şekil 3.23. Oda-II ve muhdes banyo giriş kapıları

Şekil 3.24. Bacak Ailesi Evi'nin açık vaziyet planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiş ve yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Yapının üst örtüsü ahşap kirişler üzerinde yer almaktadır.

Yapının orijinal üst örtüsünün toprak dam olduğu belirlenmiştir. Yapının çatı arasına giriş yapılamamasından ötürü söz konusu toprak damın malzeme ve katman özellikleri tespit edilememiştir. 1990'lı yıllarda yapının orijinal üst örtüsü, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermektedir. Yapının giriş çardağı güney-doğu istikametine açılmakta olup, aynı

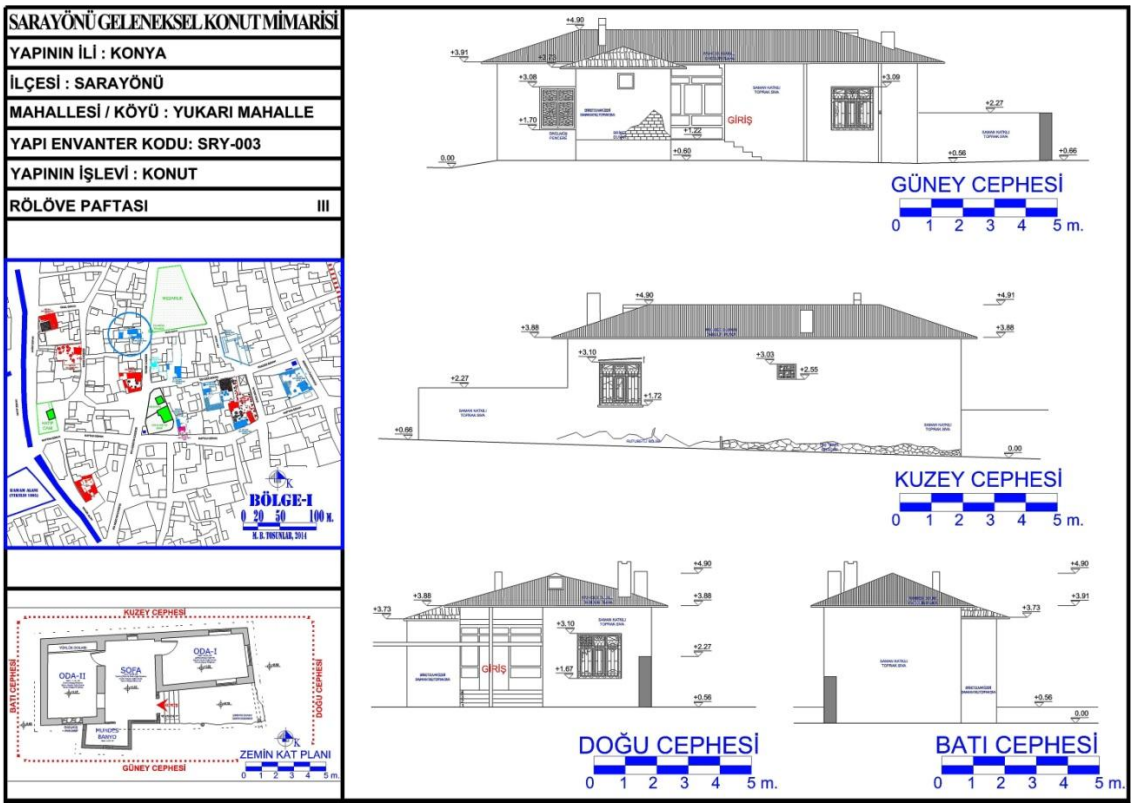
zamanda bu cephede Oda-I mekânının bir adet penceresi de bulunmaktadır. Oda-I mekânının ayrıca kuzey ve güney istikametlerine de açılan pencereleri mevcuttur.

Yapının sofa bölümünde kuzeye açılan ve 0.50 m. x 0.35 m. boyutlarında olan bir aydınlık penceresi mevcuttur. Oda-II mekânı, güney yönüne açılan yalnız bir adet pencereye sahip olup, bu pencere kerpiç bloklarla örülmüştür (Şekil 3.25).

Şekil 3.25. Oda-II mekânının güneye açılan penceresi

Yapı pencerelerinde dövme demirden korkuluklar bulunmaktadır. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.26).

Şekil 3.26. Bacak Ailesi Evi'nin cephe çizimleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Mustafa Bacak, Sarayönü-1965 doğumlu, işçi. Şubat 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.4. Sry-004 No'lu Envanter: Karaman Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Hikmet Karaman'dır.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Pir Hüseyin Bey Cami'nin 75 m. kadar kuzeyinde, Tokgöz Sokağın üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre toplamda 981,81 m2 yüzölçümlü, 410 ada 2 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan usta Süleyman Can olup, yapıyı yaptıran kişi Ramazan Doğan'dır.

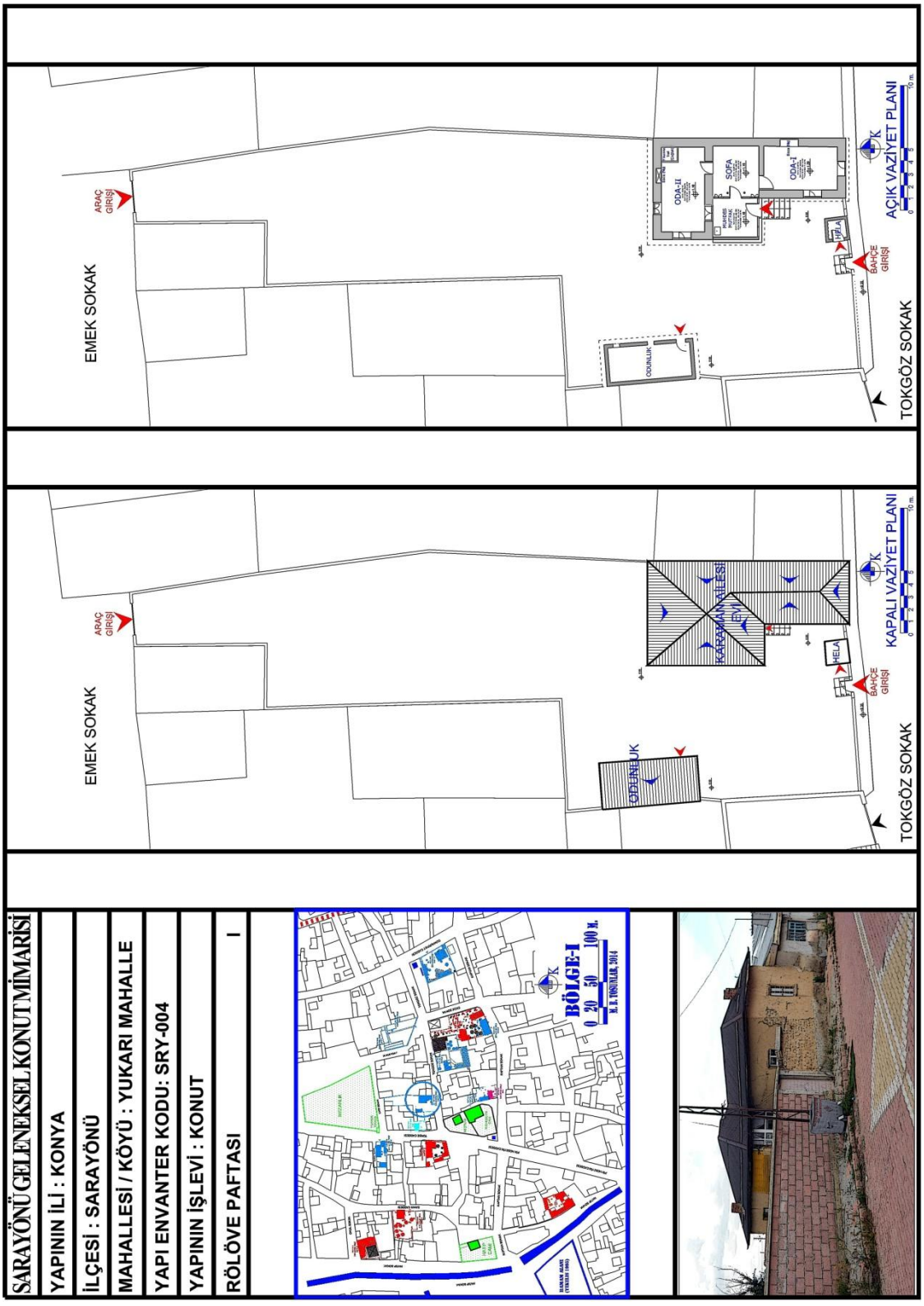
Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1963 yılında konut olarak kullanılmak üzere inşa edildiği belirlenmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapının orijinalinde yarı açık mekân olan giriş çardağı kısmen tuğla duvar, kısmen de PVC doğramalarla kapatılarak muhdes mutfak mekânı oluşturulmuştur. Yapının özgün üst örtüsü toprak dam olup, 2000 yılında bu üst örtü, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.80 m. yüksekliğinde, kısmen kerpiç bloklarla, kısmen de briket bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber bir odunluk yapısı ve bir helâ hacmi bulunmaktadır. Yapı; parselin güney sınırında yer almakta olup, yapı bahçesinin kuzeyde bulunan Emek Sokak'dan da ayrıca bir araç girişi mevcuttur (Şekil 3.27 ve 3.28).

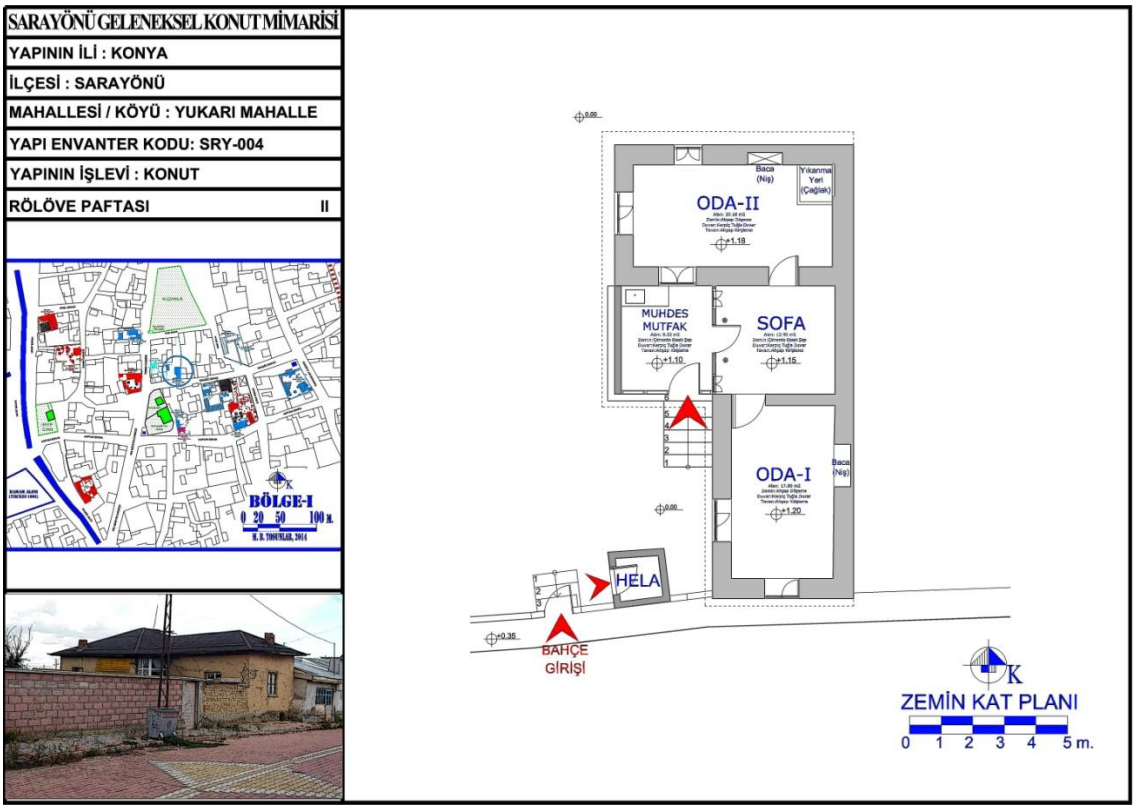
Şekil 3.27. Karaman Ailesi Evi'nin kapalı ve açık vaziyet planları

Şekil 3.28. Karaman Ailesi Evi'nin güney cephesi

Karaman Ailesi Evi'nin bahçesine, Tokgöz Sokak üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, parsel yol kotundan yaklaşık 0.35 m. aşağıda bulunmaktadır. Yapının güney-batı yönüne açılan giriş çardağına, doğal zemin kotundan (0.00 m.) altı basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Söz konusu çardak mekânında muhdes mutfak hacmi bulunmakta olup, bu hacmin doğusunda sofa mekânı yer almaktadır. Muhdes mutfak mekânı bir kapı ile sofa mekânından ayrışır.

Sofa mekânının kuzey ve güney kısımlarında birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan güney kısmında olanı (Oda-I) 3.25 m. x 5.48 m. ölçülerinde olup, Tokgöz Sokak ve bahçe girişiyle doğrudan görsel ilişki halindedir. Sofanın kuzey kısmında olan oda (Oda-II) 6.30 m. x 3.22 m. ölçülerinde olup, bu mekânda çağlak (yıkanma bölümü) ve mekânın kuzey yönündeki duvarında da kapaksız bir duvar nişi (baca) mevcuttur (Şekil 3.29).

Şekil 3.29. Karaman Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiş ve yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Yapının üst örtüsü ahşap kirişler üzerinde yer almaktadır.

Yapının orijinal üst örtüsü toprak dam olduğu belirlenmiştir. Yapının çatı arasına giriş yapılamamasından ötürü söz konusu toprak damın malzeme ve katman özellikleri tespit edilememiştir. Yapının orijinal üst örtüsü, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

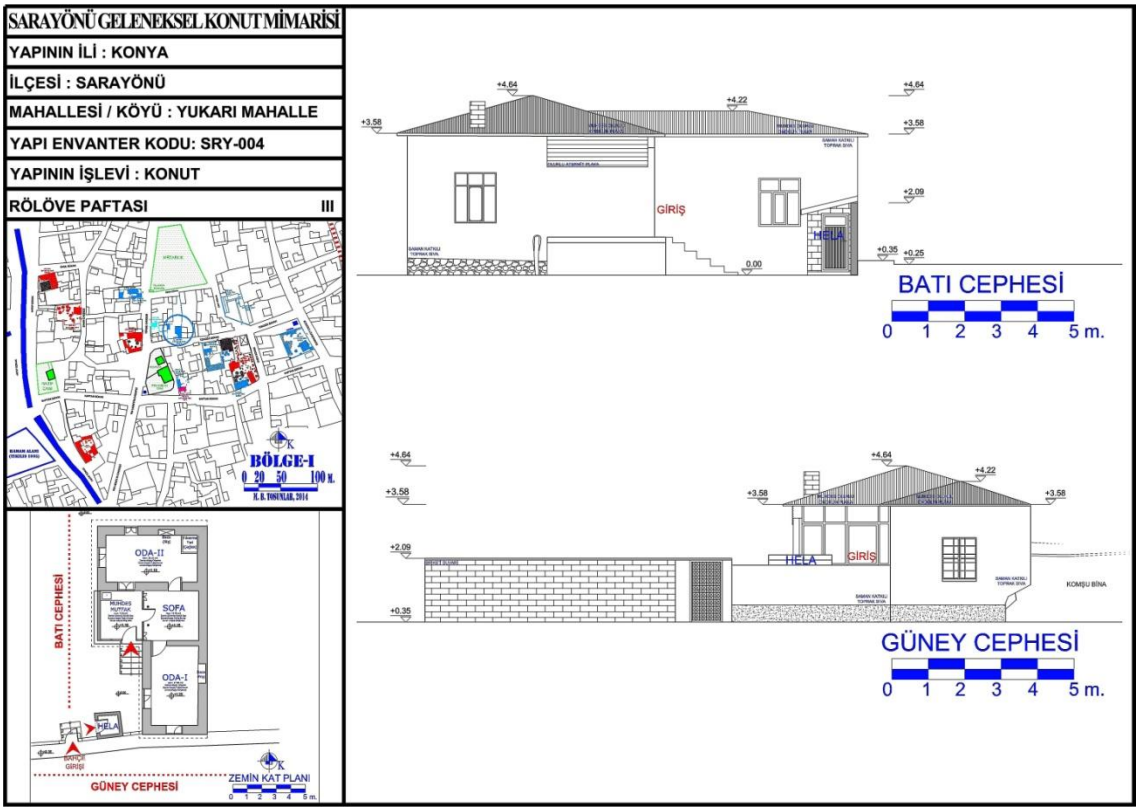
Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermektedir. Yapının giriş çardağı güney-batı istikametine açılmakta olup, yapının batı cephesinde Oda-I ve Oda-II mekânlarının birer adet penceresi bulunmaktadır. Oda-

II mekânının ayrıca kuzey ve güney istikametlerine açılan iki, Oda-I mekânının da sadece güney istikametine açılan bir adet penceresi daha mevcuttur.

Yapının sofa bölümünde aydınlık penceresi bulunmamakta olup, bu mekân ışık ve hava gereksinimlerini sadece giriş çardağına açılan ahşap doğrama kapı ve bu kapının iki yanında bulunan pencerelerden sağlamaktadır. Yapı pencerelerinde dövme demirden korkuluklar bulunmakta olup, bu elemanlar birbiri içinden geçecek şekilde oluşturulmuşlardır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.30).

Şekil 3.30. Karaman Ailesi Evi'nin güney ve batı cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Hikmet Karaman, Sarayönü-1972 doğumlu, esnaf. Şubat 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.5. Sry-005 ve Sry-006 No'lu Envanterler: Yeşilkaya Ailesi Evleri

Yapıların Sahibi: Yapıların günümüzdeki sahibi Veysel Yeşilkaya'dır.

Yapıların Konumu ve Adresi: Yapılar; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Tokgöz Sokak ve Emek Sokakların kesiştiği köşe parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapıların Ada / Parsel No: Yapılar; tapu kayıtlarına göre toplamda 2025,61 m2 yüzölçümlü, 411 ada 10 ve 11 parseller üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıları Yapan Ustalar ve Yapıları Yaptıran Kişiler: Sry-005 Envanter no'lu yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Ömer Helva'dır. Sry-006 Envanter no'lu yapıyı yapan İbrahim Usta adında bir yapı ustası olup, yapıyı yaptıran kişi Veysel Yeşilkaya'dır.

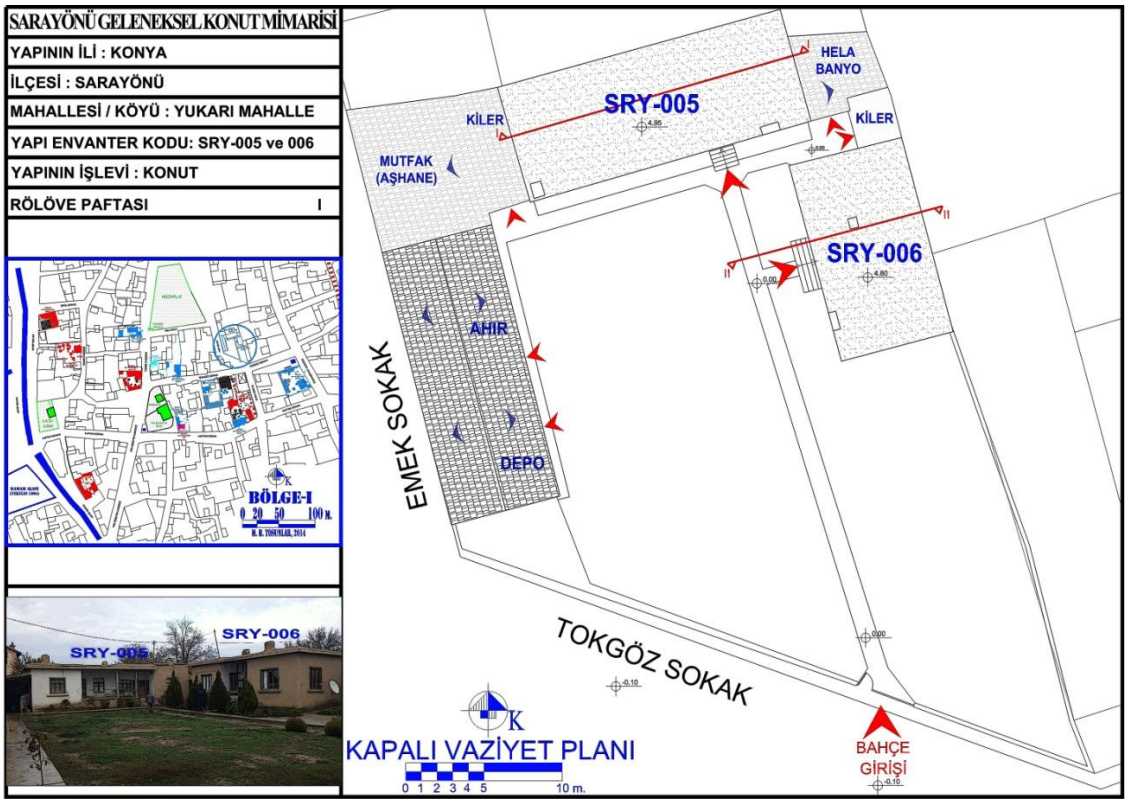
Yapıların Kullanım Durumu: Yapılar günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapıların Tarihçesi: Sry-005'in 1964 yılında, Sry-006'nın ise 1984 yılında inşa edildiği belirlenmiştir. Yapıların mülkiyeti 1972 yılında şimdiki mülk sahibine intikal etmiştir.

Yapılarda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapılar, geleneksel malzemelerle düzenli olarak tamir ve bakım görmektedirler. Mülk sahibince, yapıların çevresinde sadece peyzaj düzenlemeleri yapılmış olup, bu düzenlemeler bahçe içerisinde oluşturulan yürüyüş yolları ile sınırlı kalmıştır.

Yapıların Plan Tipleri: Sry-005 no'lu yapı; dış sofalı bir plan tipine sahip olup, simetrik bir plan özelliği göstermektedir. Sry-006 no'lu yapı, iç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapıların Mimari Özellikleri: Yapıların içinde bulunduğu bahçe yaklaşık 1.60 m. yüksekliğinde, kısmen kerpiç bloklar, kısmen de briket malzeme ile örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapıların içinde bulunduğu parsel üzerinde konut yapıları ile beraber bir depo, bir ahır, bir mutfak mekânı, bir kiler ve bir helâ hacmi bulunmaktadır (Şekil 3.31).

Şekil 3.31. Yeşilkaya Ailesi Evleri'nin kapalı vaziyet planı

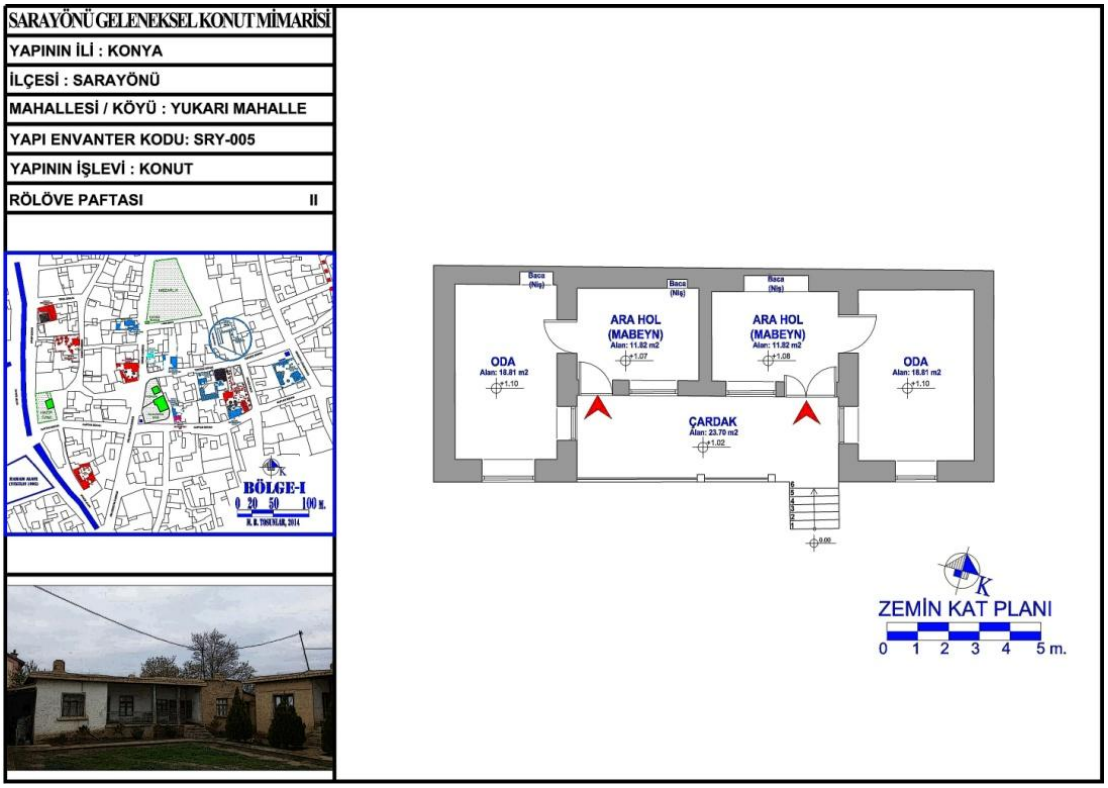
Yeşilkaya Ailesi Konutları'na, Tokgöz Sokak üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmekte ve bahçe içerisinde kuzeye doğru ilerlenerek konut yapılarına ulaşılmaktadır. Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, yol kotuyla yaklaşık olarak aynı seviyededir (Şekil 3.32).

Şekil 3.32. Yeşilkaya Ailesi Evleri'nin envanter no'ları ve genel durumları

Sry-005 Envanter no'lu yapı, parselin kuzey sınırı üzerinde yer almakta ve konumlanma bakımından, güney-doğu istikametine doğru cephe almaktadır. Yapıya doğal zemin kotundan (0.00 m.) altı basamak çıkılarak ulaşılmakta ve yaklaşık 1.00 m. yükseltilmiş bir giriş çardağından geçilerek girilmektedir.

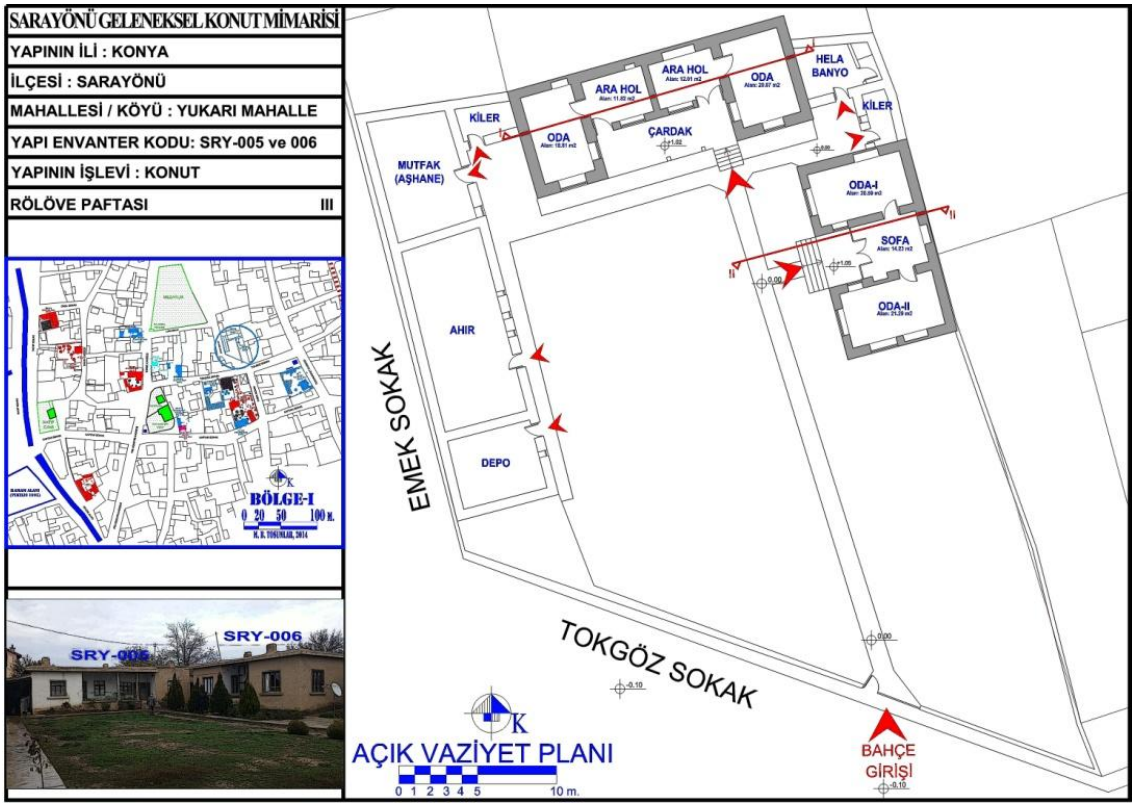
Simetrik olan yapı girişlerinde birer ara hol (mabeyn) mevcuttur. Yaklaşık 4.00 m. x 2.90 m. ölçülerinde olan bu ara hollerden, yaklaşık 3.50 m. x 5.50 m. ölçülerindeki oda kısımlarına geçilmektedir. Yapının planlanması ile ilgili olarak mal sahibi ile yapılan görüşmelerde; geçmişte yapının doğu kanadında aile büyüğü olan anne ve babanın ikamet ettiği, yapının batı kanadında ise ailenin tek çocuğunun kaldığı ifade edilmiştir. Yapının oda kısımlarında çağlak (yıkanma bölümü) mevcut değildir (Şekil 3.33).

Şekil 3.33. Sry-005 Envanter no'lu yapının zemin kat planı

Sry-005 Envanter no'lu yapının servis birimleri, yapının doğu ve batı duvarlarına bitişik durumda bulunmaktadır. Bu birimler aynı zamanda Sry-006 Envanter no'lu yapıya da hizmet veren servis birimleridir. Banyo ve helâ birimleri yapının doğu duvarına bitişiktir. Kiler ve aşhane (mutfak) birimleri ise yapının batı

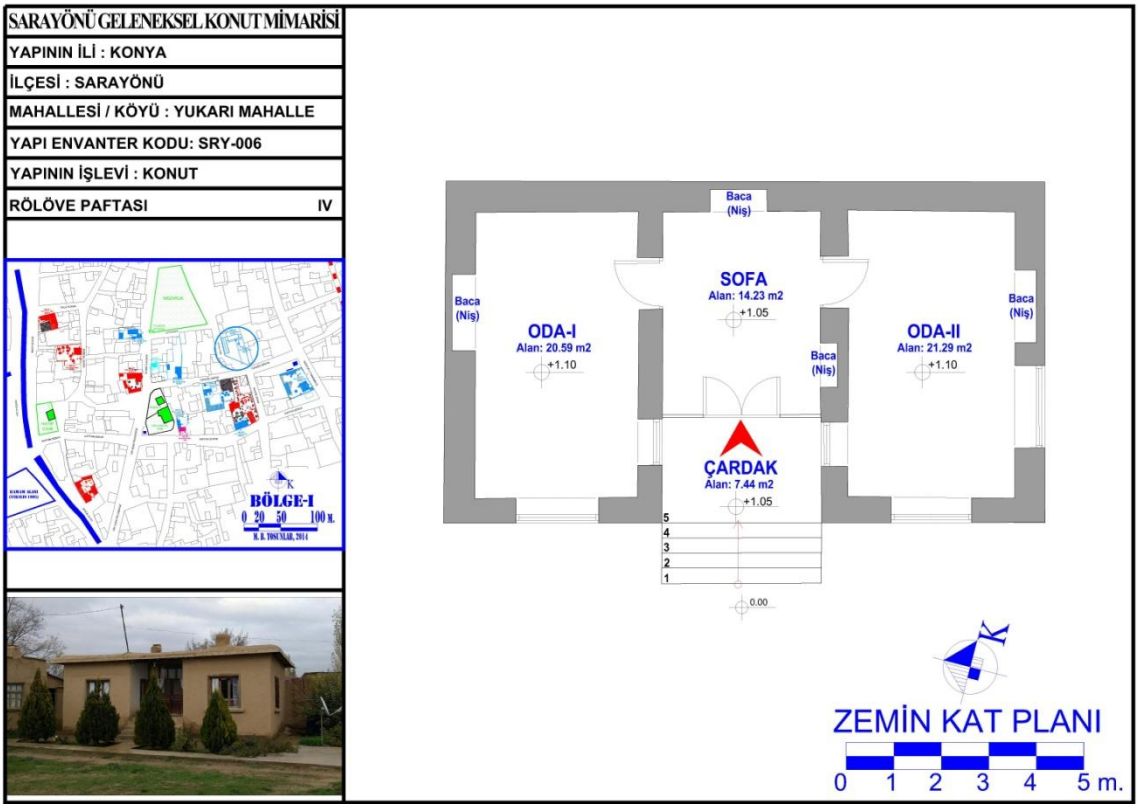
duvarı yönündedir. Ahır ve depo yapıları, mutfak birimiyle aynı genişlik ve hizada olup, güney yönüne doğru uzanmaktadır (Şekil 3.34).

Şekil 3.34. Yeşilkaya Ailesi Evleri'nin açık vaziyet planı

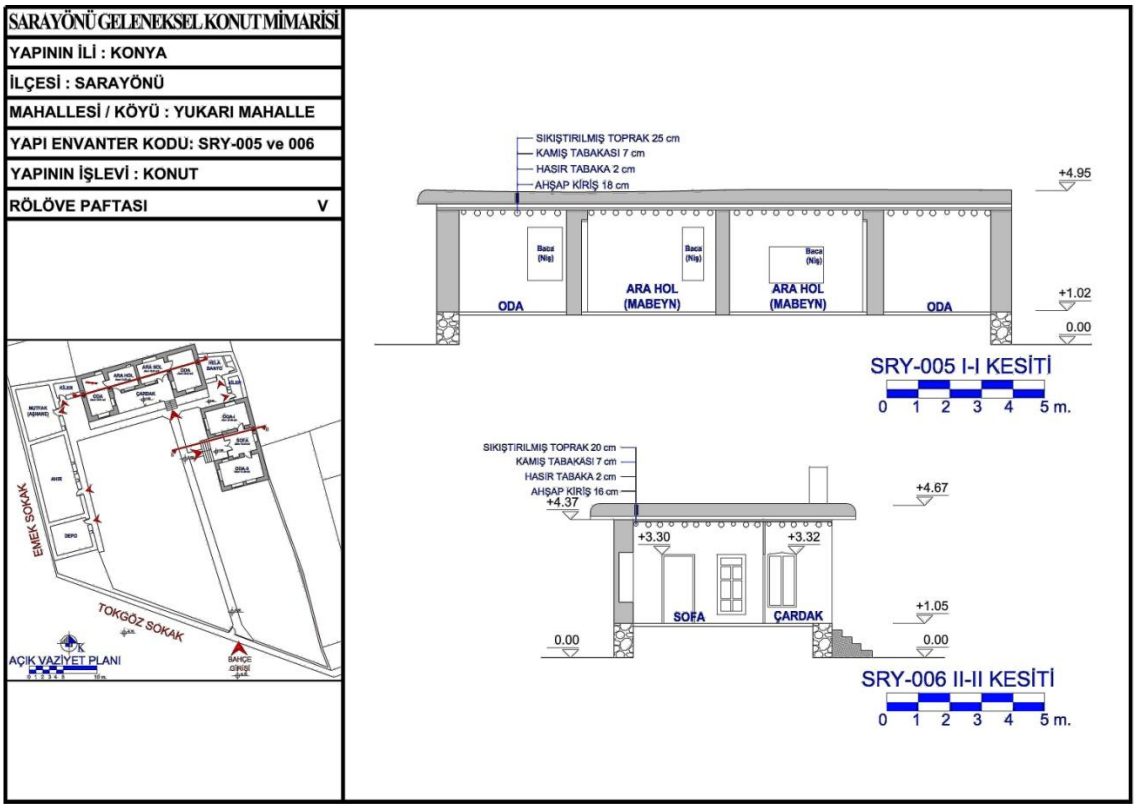
Sry-006 Envanter no'lu yapı, parselin doğu sınırı üzerinde yer almakta ve konumlanma bakımından güney-batı istikametine doğru cephe almaktadır. Yapıya doğal zemin kotundan (0.00 m.) beş basamak çıkılarak ulaşılmakta ve yaklaşık 1.05 m. yükseltilmiş bir giriş çardağından geçilerek girilmektedir. Giriş çardağından ahşap doğrama bir kapı ile doğrudan sofa mekânına geçilmektedir.

Sofa mekânının kuzey ve güney kısımlarında birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan kuzey kısmında olanı (Oda-I) 3.44 m. x 6.04 m. ölçülerindedir. Sofanın güney kısmında olan oda (Oda-II) 3.51 m. x 6.04 m. ölçülerindedir (Şekil 3.35).

Şekil 3.35. Sry-006 Envanter no'lu yapının zemin kat planı

Yapıların Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapılarda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapıların temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Yapıların duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, yapıların üst örtüsü ahşap kirişler üzerine yer almaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal üst örtüleri tanımlamaktadır (Şekil 3.36).

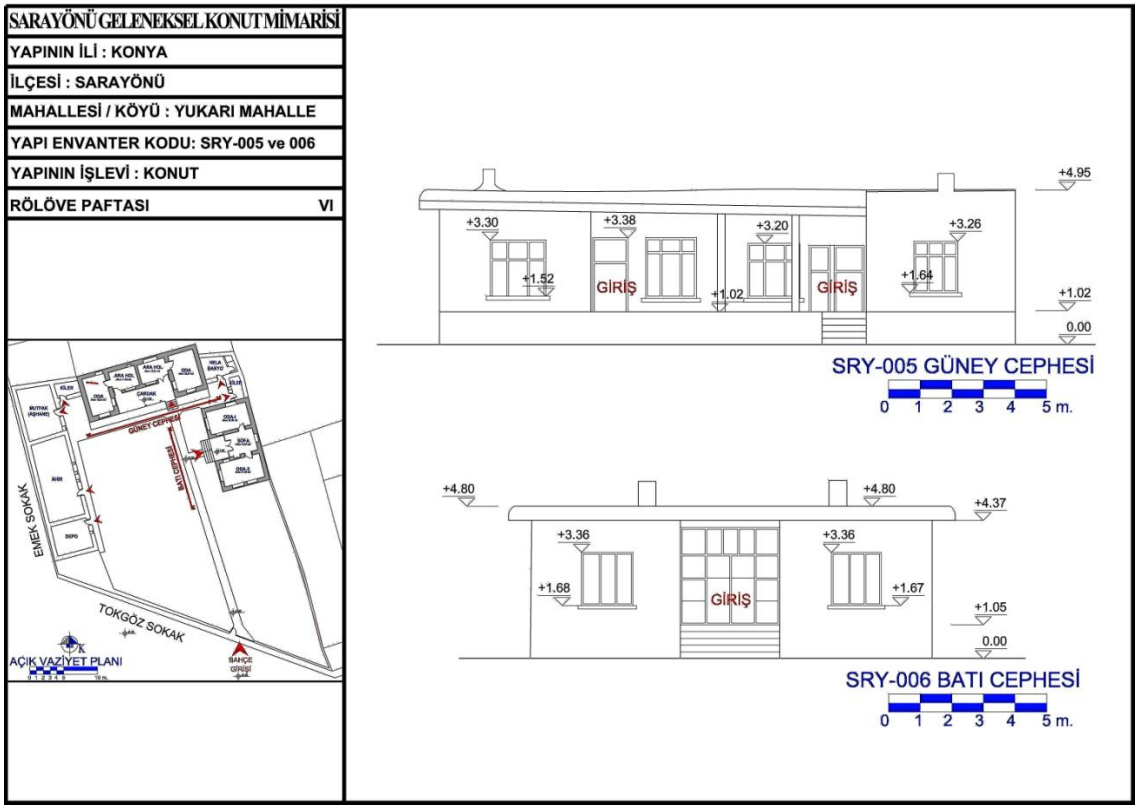

Şekil 3.36. Yeşilkaya Ailesi Konutları'ndan alınan kesitler

Yapıların Süsleme Özellikleri: Yapılarda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapıların Cephe Özellikleri: Yapıların cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermektedir. Sry-005 Envanter no'lu yapının dört adet penceresi güney yönüne açılmakta olup, yapının kuzey, batı ve doğu yönlerine herhangi bir açıklığı bulunmamaktadır. Söz konusu yapının oda mekânlarının, ayrıca giriş çardağına açılan iki adet penceresi daha mevcuttur. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman yapının batı kesimlerinde kısmen ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır.

Sry-006 Envanter no'lu yapının bir adet penceresi güney, iki adet penceresi de batı yönüne açılmakta olup, yapının kuzey ve doğu yönlerine herhangi bir açıklığı bulunmamaktadır. Söz konusu yapının oda mekânlarının, ayrıca giriş çardağına açılan iki adet penceresi daha mevcuttur. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.37).

Şekil 3.37. Yeşilkaya Ailesi Konutları'nın güney ve batı cepheleri

Yapılar ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Veysel Yeşilkaya, Sarayönü-1952 doğumlu, emekli. Mart 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.6. Sry-007 No'lu Envanter: Zeybek Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Muhittin Zeybek'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Cumhuriyet Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre toplamda 1185,72 m2 yüzölçümlü, 413 ada 2 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Muhittin Zeybek'dir.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1970 yılında Muhittin Zeybek tarafından inşa edildiği belirlenmiştir. Konut yapısı, daha sonrasında Muhittin Zeybek'in oğlu Abdülkadir Zeybek'e tevarüs etmiş olup, günümüzde Abdülkadir Zeybek'in oğlu Muhittin Zeybek'in mülkiyetinde bulunmaktadır.

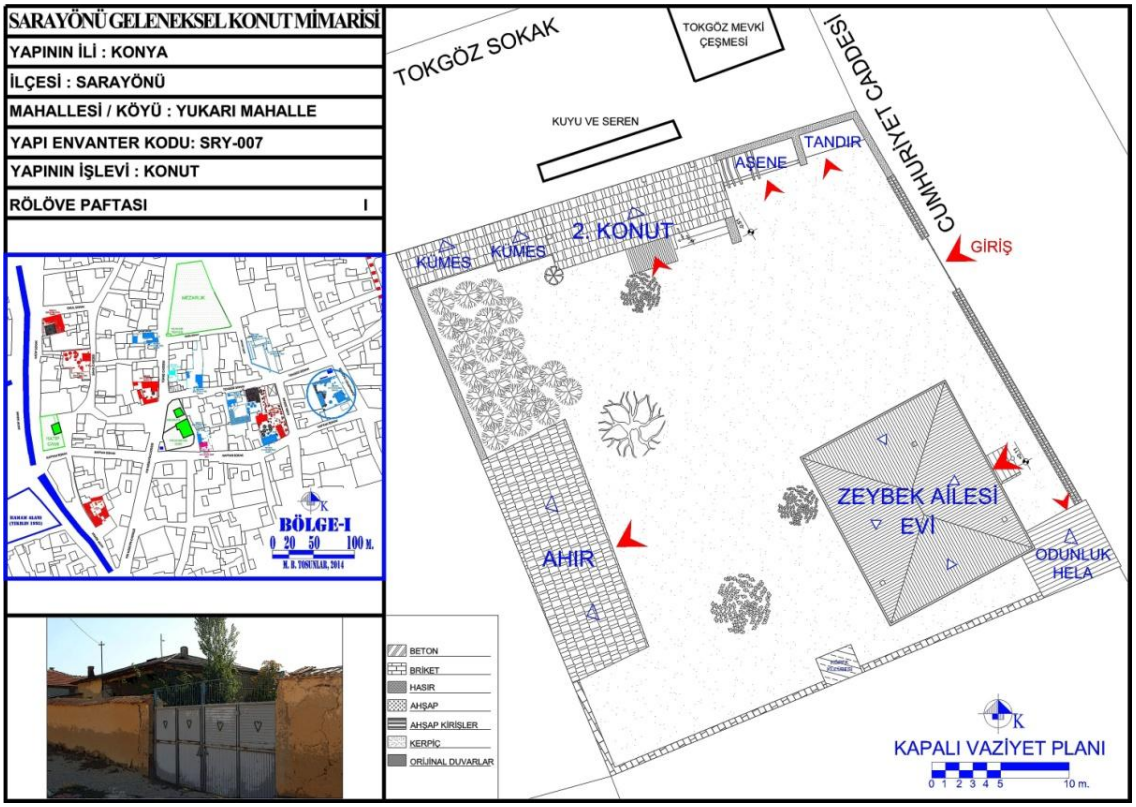
Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı bahçesine 1982 yılında ikinci konut yapısı inşa edilmiştir. Yapının 1990 yılında geçirmiş olduğu esaslı tadilat sırasında; özgün üst örtüsü olan toprak damı, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır. Ayrıca yapı sofasının güney-batı köşesinde bulunan oda mekânı mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve üç odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.80 m. yüksekliğinde, kısmen kerpiç bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber bir ek konut yapısı, bir odunluk ve helâ hacmi, bir tandır mekânı, bir aşere (mutfak), iki kümes sundurması ve bir ahır bulunmaktadır. Yapı; parselin güney-doğu sınırında yer almakta olup, Cumhuriyet Caddesi'nden yaklaşık 3.00 m. içeridedir (Şekil 3.38 ve 3.39).

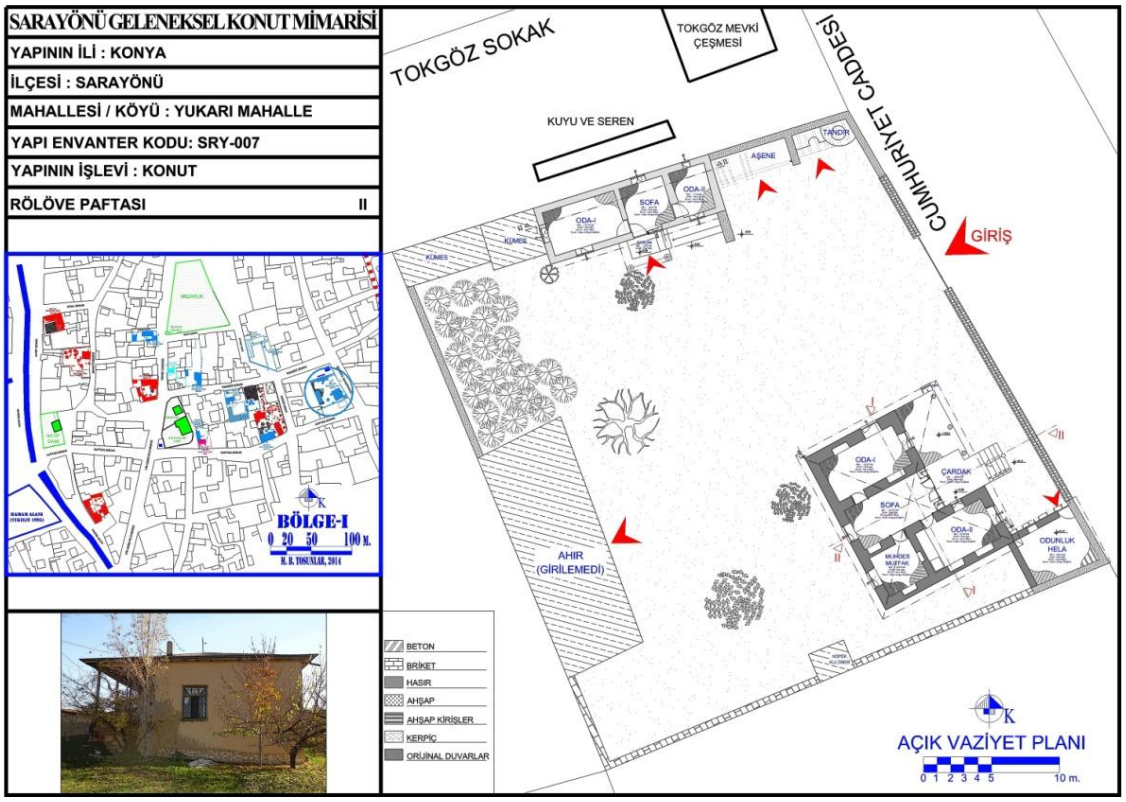
Şekil 3.38. Zeybek Ailesi Evi'nin genel görünümü

Şekil 3.39. Zeybek Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Zeybek Ailesi Evi'nin bahçesine, Cumhuriyet Caddesi üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, parsel yol

kotu ile yaklaşık olarak aynı seviyededir. Yapının bahçe kapısı geçildikten sonra geniş bir bahçe alanına ulaşılmakta olup, yapı ve yapının servis birimleri bu bahçenin çeperlerine konumlanmıştır (Şekil 3.40).

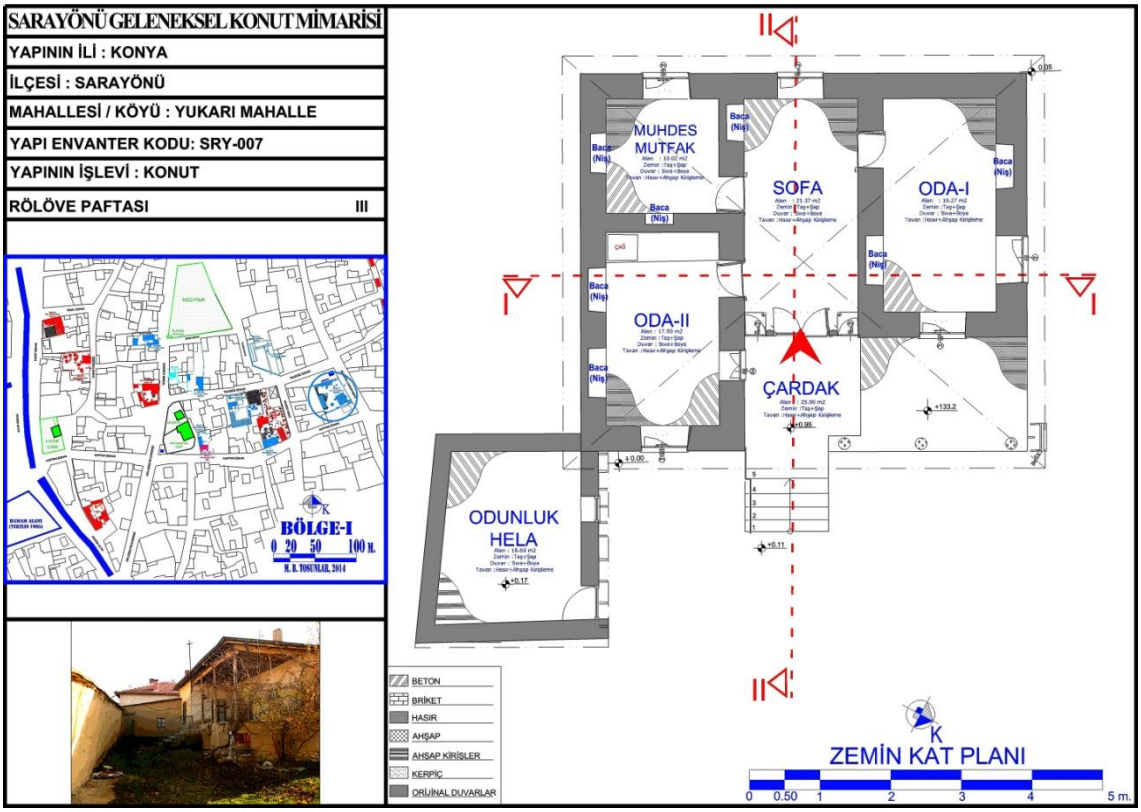

Şekil 3.40. Zeybek Ailesi Evi'nin açık vaziyet planı

Girilen bahçe kapısından 10 m. kadar güneye inilerek yapının giriş çardağına varılmaktadır. Söz konusu mekâna, doğal zemin kotundan (0.00 m.) beş basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Kuzey-doğu yönüne açılan çardak mekânı, Cumhuriyet Caddesi ile bir bakışım ilişkisi içerisindedir. Çardağının kuzey bölümünde kot farkı mevcut olup, bu bölümde otururken yol gözükmemekte fakat ayağa kalkıldığında yol algılanmaktadır.

Çardak mekânından bir kapı ile sofa mekânına geçilmektedir. Sofa mekânının kuzey kısmında bir, güney kısmında ise iki adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan kuzey kısmında olanı (Oda-I) 3.18 m. x 6.04 m. ölçülerinde olup, çardak mekânı ile doğrudan görsel ilişki halindedir. Sofanın güney kısmında olan oda (Oda-II) 3.20 m. x 5.46 m. ölçülerinde olup, yapı girişi ile doğrudan görsel ilişki halindedir. Ayrıca bu mekânda bir çağlak (yıkanma bölümü) mevcuttur. Sofanın güney-batı köşesinde yer alan oda (Oda-

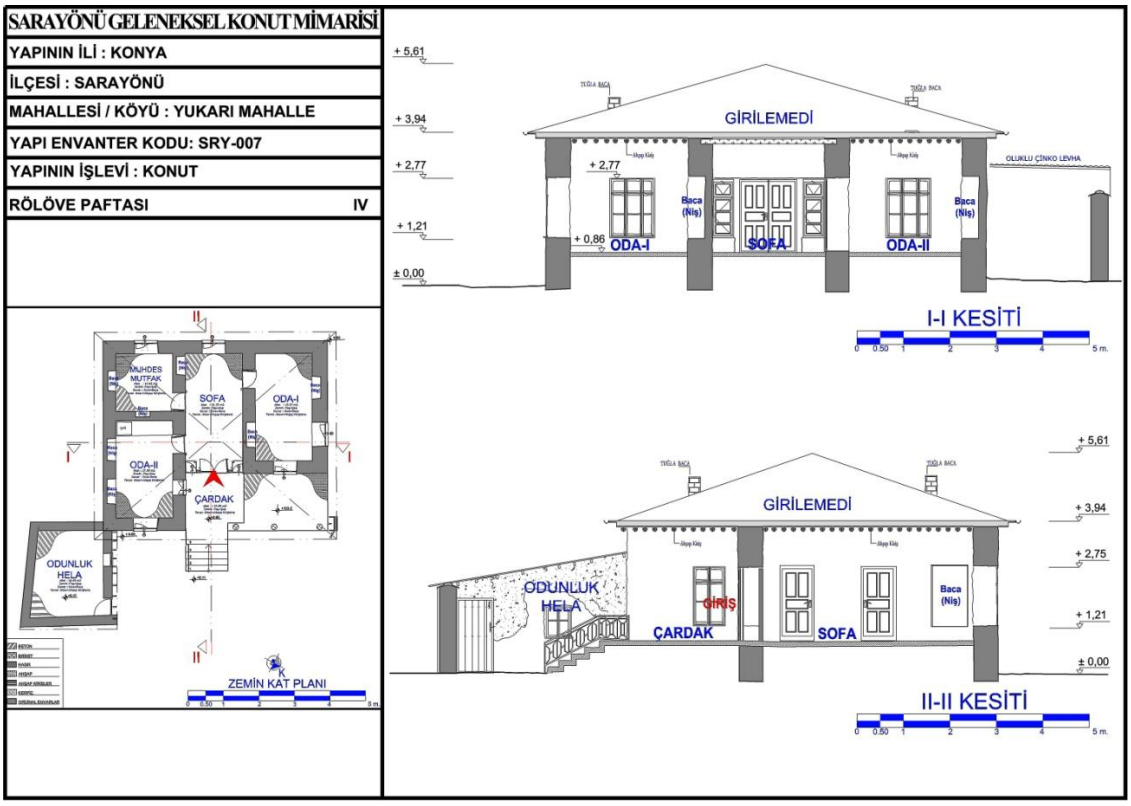
III) 3.10 m. x 3.23 m. ölçülerinde olup, bu mekânda fonksiyon değişikliği yapılarak muhdes mutfak mekânı oluşturulmuştur (Şekil 3.41).

Şekil 3.41. Zeybek Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiş ve yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Taş örgü temel ile kerpiç bloklar arasında bulunan ahşap hatıllar, cephedeki bazı kısımlarda seçilebilmektedir.

Yapının üst örtüsü ahşap kirişler üzerinde yer almaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal üst örtüyü tanımlamaktadır. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, yapının 1990 yılında geçirmiş olduğu esaslı tadilat sırasında muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır (Şekil 3.42).

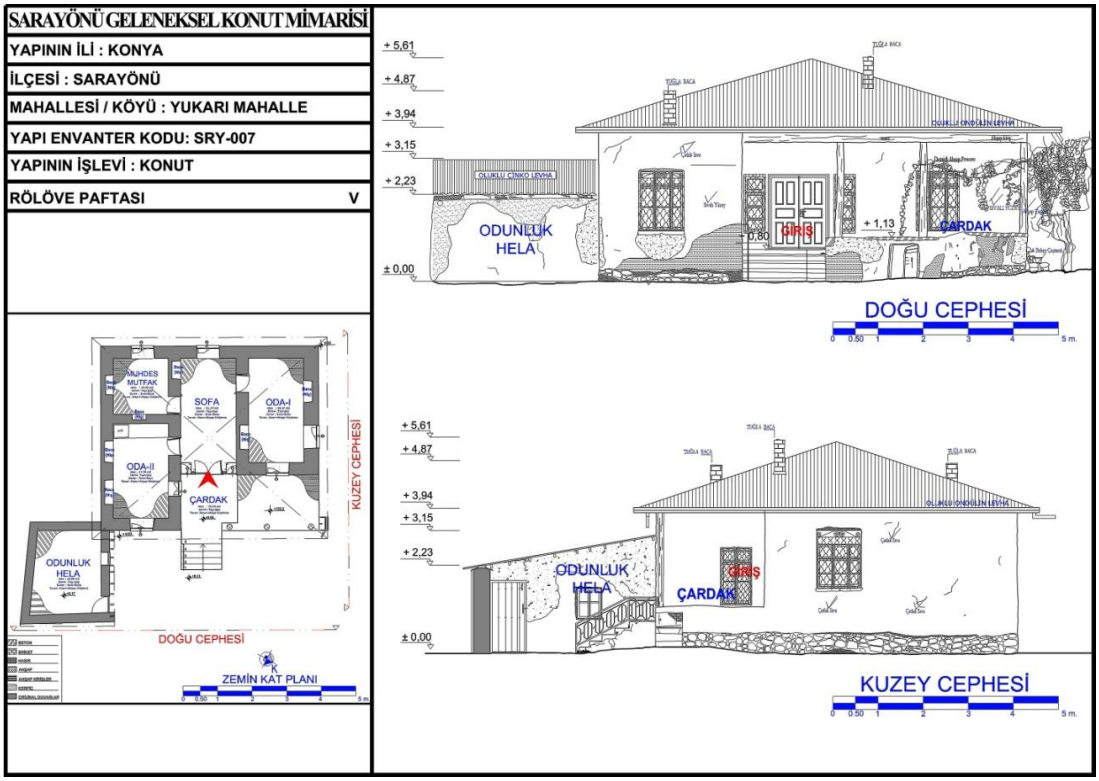
Şekil 3.42. Zeybek Ailesi Evi'nden alınan kesitler

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlerden ziyade, yapı çevresi ile şekillenmiştir. Yapının giriş çardağı kuzey-doğu yönüne açılmakta olup, bu yönde Oda-I ve Oda-II mekânlarının birer adet penceresi bulunmaktadır. Yapının kuzey kesiminde yalnız bir adet pencere olup, bu pencere yapı bahçesi ve müştemilatlar ile görsel bir ilişki kurmaktadır. Yapının batı yönünde iki adet pencere yer almakta olup, bu pencereler Oda-I ve muhdes mutfak mekânlarına hizmet etmektedir. Aynı zamanda bu pencereler arka bahçe ve ahır ile de görsel ilişkiyi sağlamaktadır. Yapının güney cephesi sağır olup, bu yönde sadece bahçe duvarı aralığı bulunmaktadır. Yapının sofa bölümünde bir adet pencere bulunmakta olup, bu pencere 0.55 m. x 1.50 m. ölçülerindedir.

Yapı pencerelerinde dövme demirden korkuluklar bulunmakta olup, bu elemanlar birbirine kaynaklanarak bir araya getirilmişlerdir. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu

katman yapının çardak bölümünde kısmen ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır (Şekil 3.43).

Şekil 3.43. Zeybek Ailesi Evi'nin kuzey ve doğu cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Muhittin Zeybek, Sarayönü-1992 doğumlu, öğrenci. Kasım 2014'de yapılan görüşme.

3.2.1.7. Sry-008 ve Sry-009 No'lu Envanterler: Geçit Ailesi Evleri

Yapıların Sahibi: Yapıların günümüzdeki sahibi Eczacı İbrahim Geçit'dir.

Yapıların Konumu ve Adresi: Yapılar; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Kaptan Sokak ve Emek Sokakların sınırladığı köşe parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapıların Ada / Parsel No: Yapılar; tapu kayıtlarına göre 1747,50 m2 yüzölçümlü, 414 ada 6 ve 8 parseller üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıları Yapan Ustalar ve Yapıları Yaptıran Kişiler: Sry-008 Envanter no'lu yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Mehmet Geçit'dir. Sry-009 Envanter no'lu yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Ümmügülsüm Geçit'dir.

Yapıların Kullanım Durumu: Yapılar günümüzde boş durumdadır.

Yapıların Tarihçesi: Sry-008'in 1900'lü yıllarda (1900-1910), Sry-009'un ise 1970'li yıllarda (1970-1980) inşa edildiği belirlenmiştir.

Yapılarda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Sry-008 Envanter no'lu konutun bahçesinin güney kısmına 1970'li yıllarda (1970-1980) Ümmügülsüm Geçit'in oturması amacıyla bir katlı ikinci bir konut yapılmıştır (Sry-009). Ayrıca bahçenin doğu sınırında, 1980'li yılında inşa edilmiş kapalı bir garaj yapısı bulunmaktadır.

Sry-009 Envanter no'lu yapının zemin katında yer alan ve yapının kuzey-batı köşesinde bulunan oda mekânı mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca yapının kuzey duvarında muhdes helâ ve banyo hacimleri yer almaktadır.

Yapıların orijinal üst örtüsü toprak dam olup, söz konusu üst örtüler sonraki dönemlerde muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak kırma ve beşik çatılar ile kapatılmıştır.

Yapıların Plan Tipleri: Sry-008 no'lu yapı, iç sofalı ve üç odalı bir plan tipine sahiptir. Sry-009 no'lu yapı, iç sofalı ve üç odalı bir plan tipine sahiptir.

Yapıların Mimari Özellikleri: Yapıların bahçesi doğu ve güney yönlerinde, kısmen kerpiç bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapıların içinde bulunduğu parsel üzerinde, incelenen konut yapıları ile beraber üç garaj sundurması, bir kapalı garaj yapısı ve bir helâ hacmi bulunmaktadır.

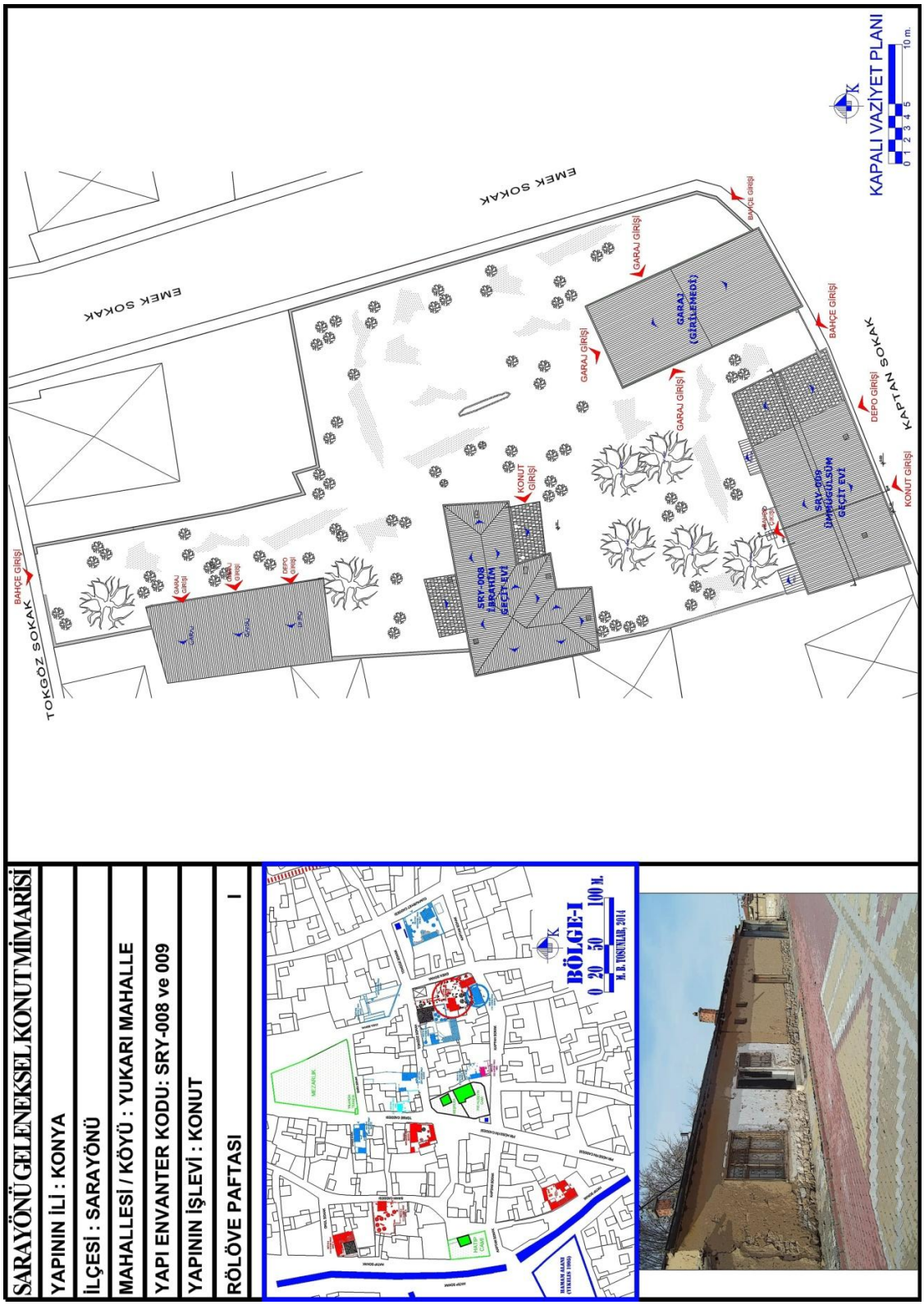
Sry-008 Envanter no'lu yapı parselin orta bölümünde bulunmakta olup, parselin batı sınırına bitişiktir. Sry-009 Envanter no'lu yapı ise parselin güney sınırı üzerinde bulunmakta olup, yapıya Kaptan Sokak üzerinden doğrudan girilmektedir (Şekil 3.44, 3.45 ve 3.46).

Şekil 3.44. Sry-008 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin genel görünümü

Şekil 3.45. Sry-009 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin genel görünümü

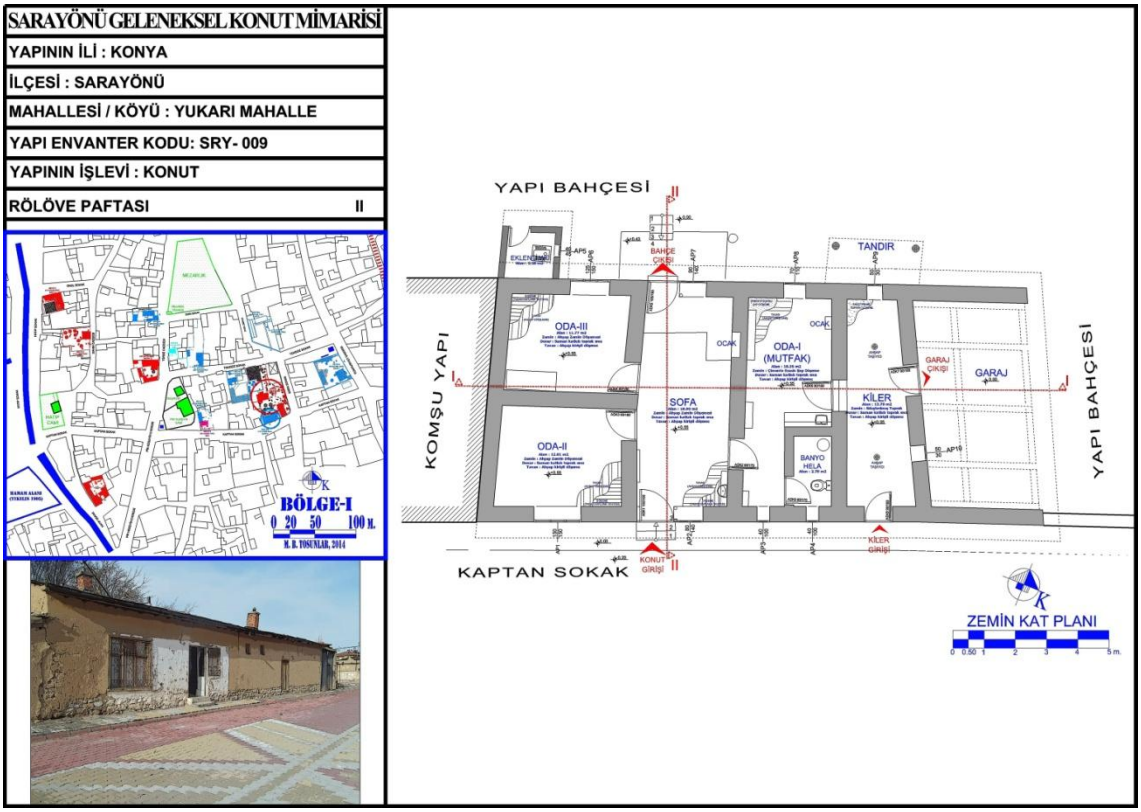

Şekil 3.46. Geçit Ailesi Konutları'nın kapalı vaziyet planı

Sry-009 Envanter no'lu yapıya Kaptan Sokak üzerinde bulunan bir giriş kapısından girilmektedir. Giriş kapısından geçildikten sonra doğrudan sofa mekânına ulaşılmaktadır. Sofa mekânının doğu kısmında bir adet, batı kısmında ise iki adet oda

bulunmaktadır. Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I, mutfak) 6.65 m. x 2.76 m. ölçülerinde olup, mekânın içerisinde banyo ve helâ hacimleri bulunmaktadır. Bu mekânın doğu duvarında bulunan bir kapı ile kiler hacmine geçilebilmektedir. Kiler hacmi 6.62 m. x 2.07 m. ölçülerinde olup, bu hacmin doğu duvarında bulunan bir kapı ile garaj ve bahçeye ulaşım sağlanmaktadır.

Sofanın batı kısmında olan oda (Oda-II), yaklaşık 3.17 m. x 3.97 m. ölçülerinde olup, yapı girişi ve Kaptan Sokak ile doğrudan görsel ilişki halindedir. Yine sofanın batı kısmında olan oda (Oda-III), yaklaşık 3.12 m. x 3.78 m. ölçülerinde olup, bu mekânın penceresi yapının bahçesine açılmaktadır (Şekil 3.47).

Şekil 3.47. Sry-008 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Sry-008 Envanter no'lu yapıya, Sry-009 Envanter no'lu yapının içinden geçilerek ulaşılmaktadır. Söz konusu yapının ayrıca kuzeyde Tokgöz Sokak, batıda Emek Sokak, güneyde de Kaptan Sokak üzerinden bahçe giriş kapıları bulunmaktadır (Şekil 3.46).

Yapıya, güney-doğu yönüne bakan ve üzeri sundurma ile örtülmüş bir çardak mekânından girilmektedir. Giriş kapısından girildikten sonra kuzeye dönülerek sofa

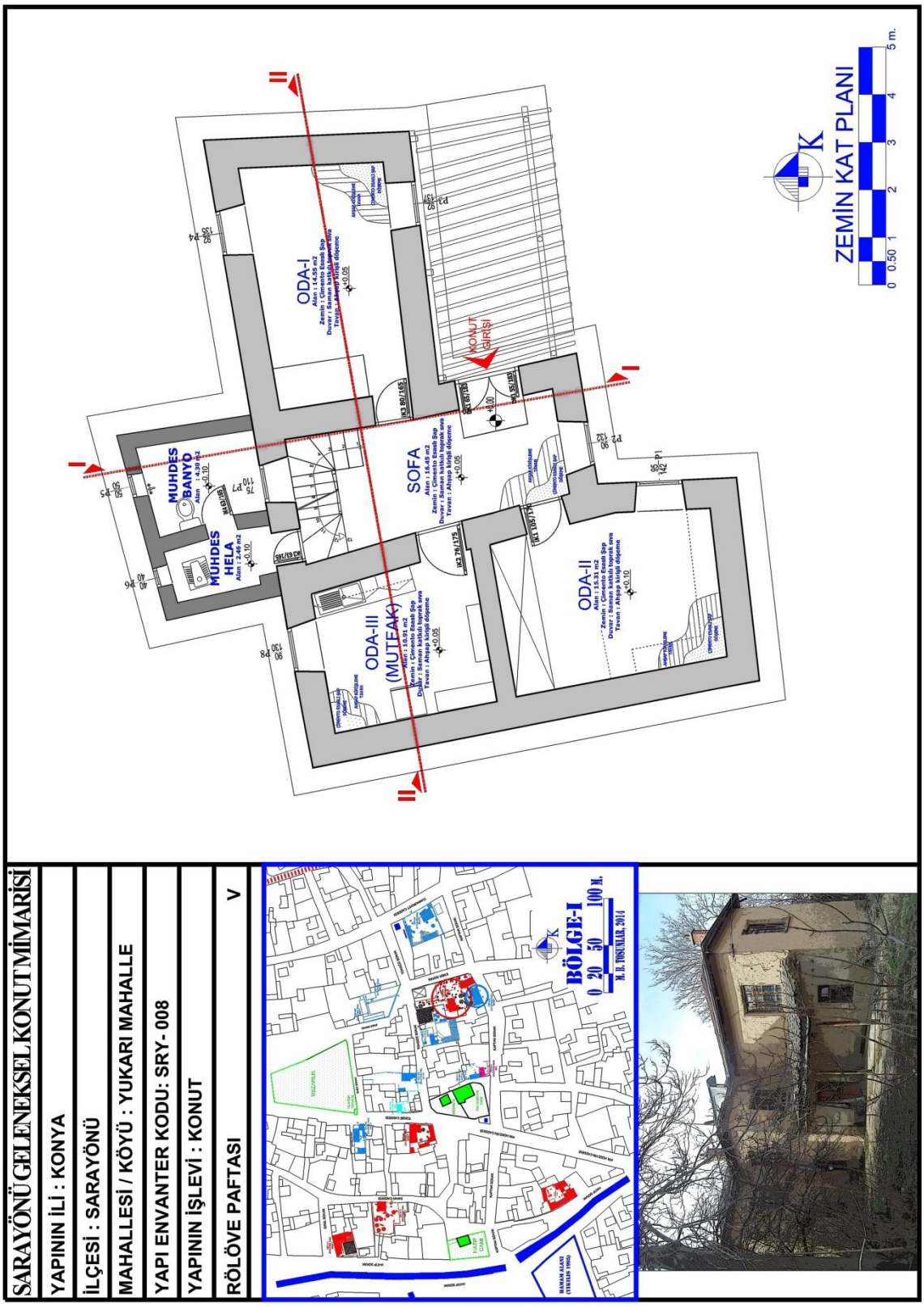
mekânına geçilmektedir. Sofa mekânının doğu kısmında bir, batı kısmında ise iki adet oda bulunmaktadır.

Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I), yaklaşık 2.90 m. x 5.00 m. ölçülerinde olup, mekânın içerisinde bir gusülhane dolabı bulunmaktadır. Ayrıca bu oda, yapı girişi ve bahçe ile doğrudan görsel ilişki halindedir. Sofanın batı kısmında olan oda (Oda-II), yaklaşık 4.45 m. x 3.42 m. ölçülerinde olup, mekânın içerisinde bir gusülhane dolabı mevcuttur. Yine sofanın batı kısmında olan oda (Oda-III), yaklaşık 3.46 m. x 3.12 m. ölçülerinde olup, bu mekânda fonksiyon değişikliği yapılarak mutfak mekânı oluşturulmuştur.

Sofanın kuzey duvarında üst kata ulaşımı sağlayan ahşap bir merdiven bulunmaktadır. Bu duvarda ayrıca muhdes helâ ve banyo hacimlerine geçişi sağlayan bir kapı da yer almaktadır (Şekil 3.48 ve 3.49).

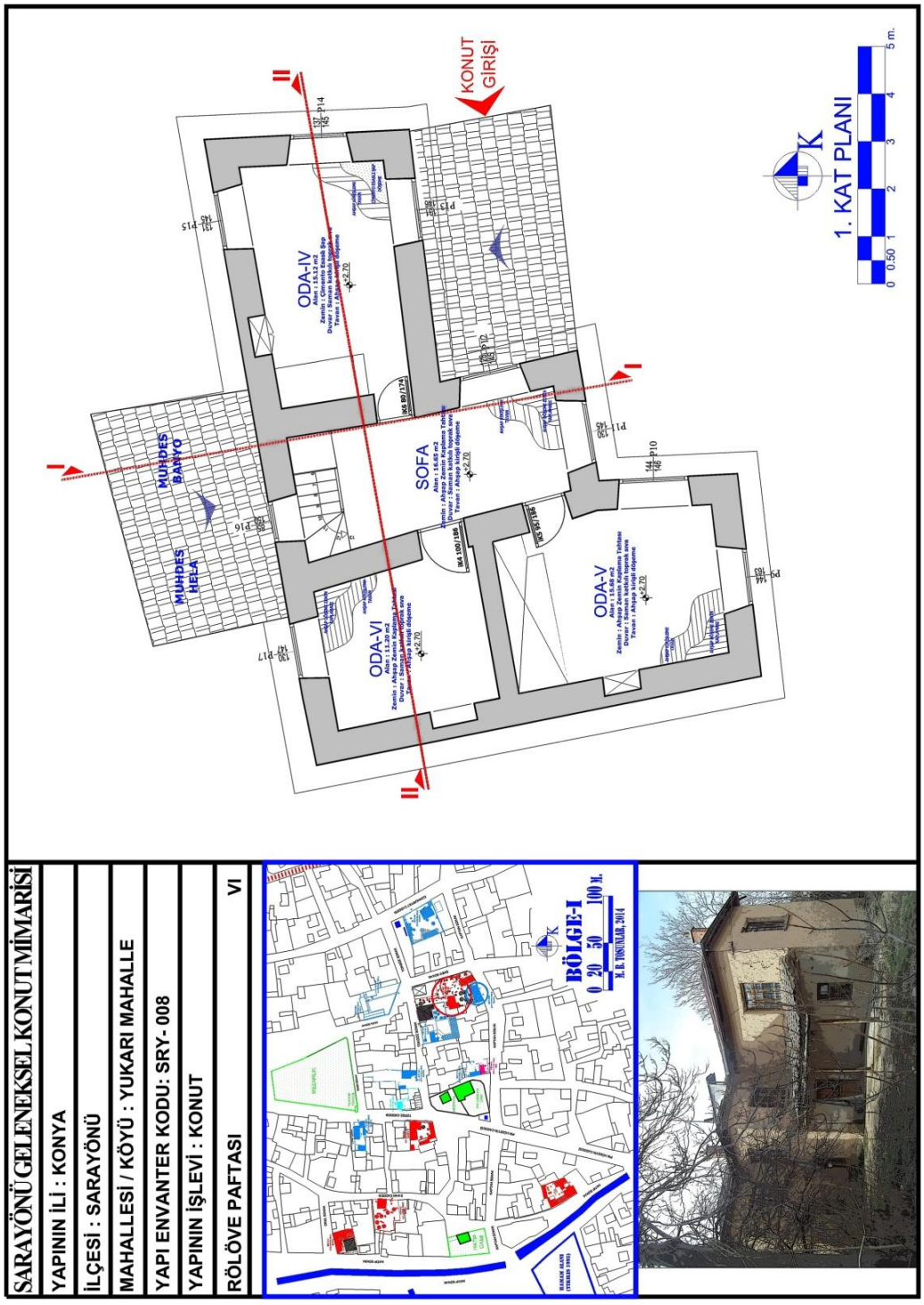
Şekil 3.48. Yapının ahşap merdiveni

Şekil 3.49. Sry-009 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Üst kata ulaşımı sağlayan on üç basamaklı ahşap merdiven geçildikten sonra, yapının üst kat sofasına ulaşılmaktadır. Sofa mekânının doğu kısmında bir, batı kısmında ise iki adet oda bulunmaktadır.

Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-IV), yaklaşık 2.94 m. x 5.10 m. ölçülerinde olup, mekânın içerisinde bir gusülhane dolabı bulunmaktadır. Sofanın batı kısmında olan oda (Oda-V), yaklaşık 4.48 m. x 3.50 m. ölçülerinde olup, bu mekânda bir yüklük dolabı mevcuttur. Yine sofanın batı kısmında olan oda (Oda-VI), yaklaşık 3.50 m. x 3.20 m. ölçülerindedir (Şekil 3.50).

Şekil 3.50. Sry-009 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin birinci kat planı

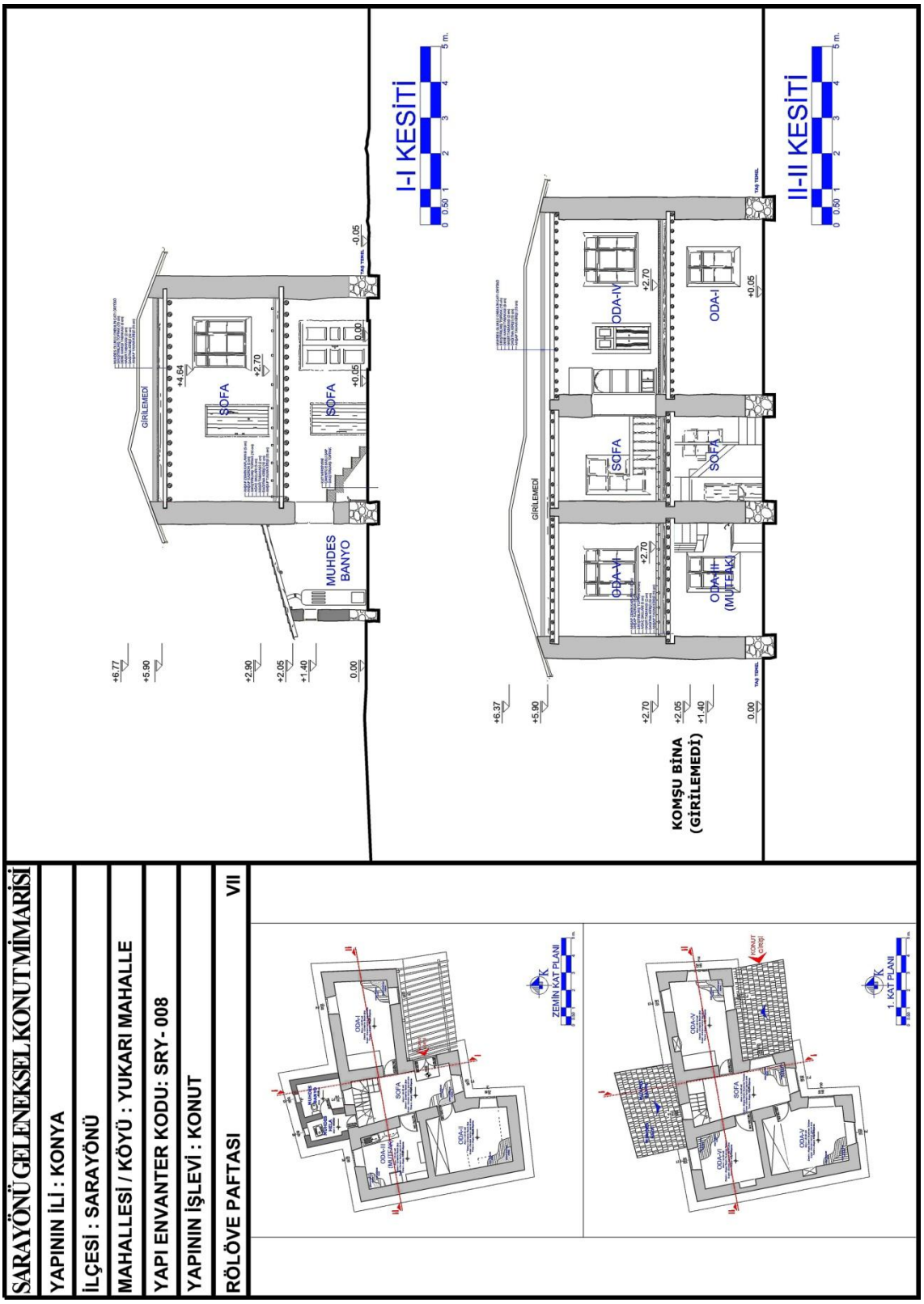
Yapıların Yapım Tekniği ve Malzemesi: Her iki yapı da, inşa tarihleri arasında uzun bir süre olmasına karşın, benzer malzeme ve yapım teknikleri kullanılarak inşa edilmiştir. Sry-008 Envanter no'lu konutta malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Oluşturulan zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu duvarlar birinci kat döşemesini oluşturan ahşap kirişleri taşımaktadır.

Ahşap ana döşeme kirişleri, her iç mekânda kısa kenara paralel olacak şekilde dizilmişlerdir. Bu ana kirişlerin üzerinde çapları daha küçük olan ve ana döşeme kirişlerine dik olarak yerleştirilmiş dağıtma kirişleri bulunmaktadır. Dağıtma kirişlerinin üzerinde hasır tabakası bulunmakta olup, bu hasır tabakası, üzerinde bulunan ağaç dalları katmanını korumaktadır.

Ağaç dalları katmanında bulunan dalların çapları 4 cm. ile 6 cm. arasında değişmekte olup, bu katmanının üzerinde sıkıştırılmış toprak tabakası mevcuttur. Birinci kat düzleminin asıl zeminini oluşturan bu toprak tabakası, kadronlar üzerine döşenmiş ahşap bir döşeme ile son bulmaktadır. Bu döşemenin üst kotu +2.70 m.dir.

Yapının birinci kat duvarları +2.70 m. kotunun üzerinde yükselmektedir. Duvar kalınlıkları ve duvar malzemesi bu katta değişmez. Yapının +5.90 m. kotundaki toprak damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır.

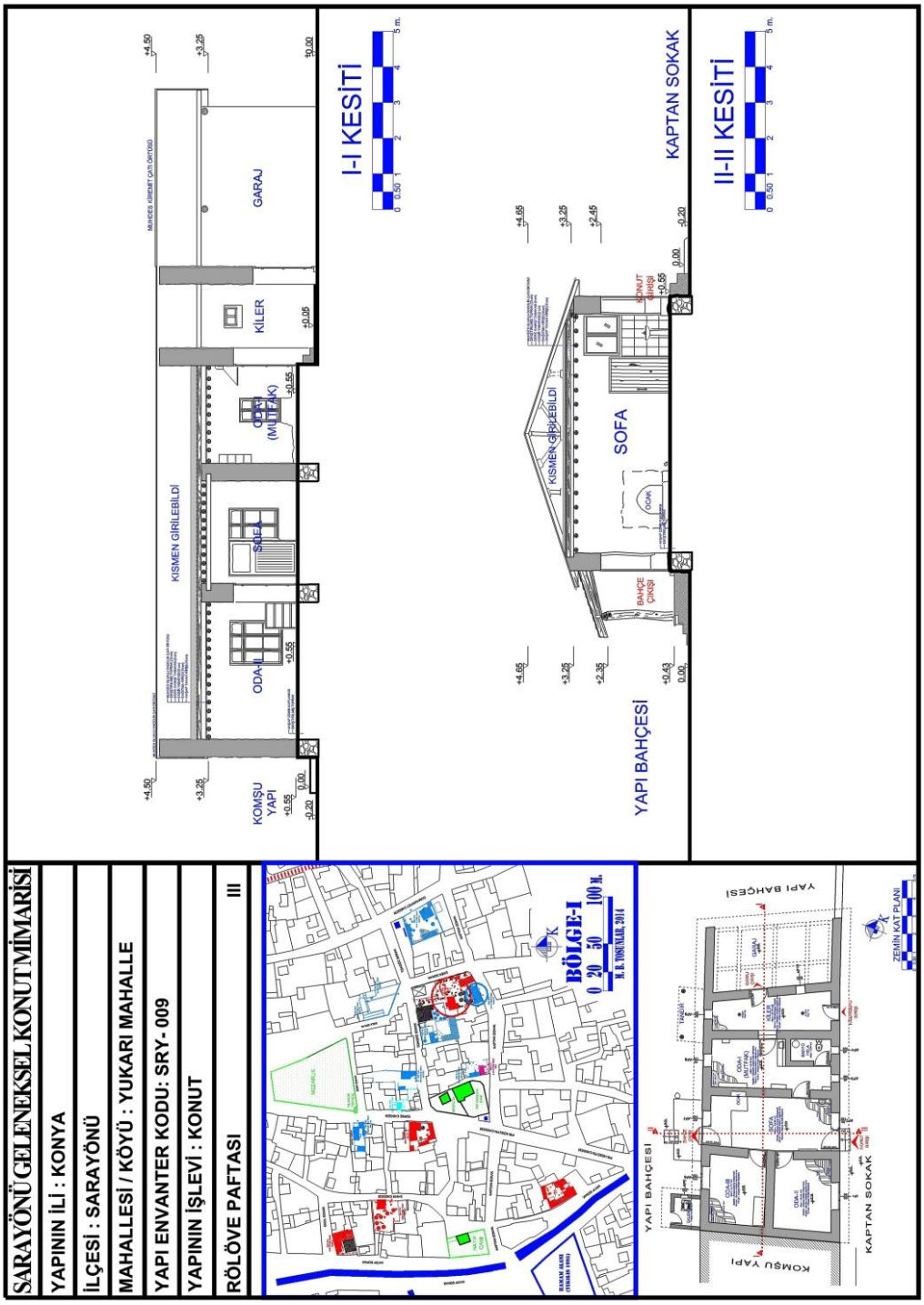
Kirişlerin üzerinde, birinci katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka bulunmaktadır. Kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası, bu dere kamışı tabakasının üzerine serilip sıkıştırılarak toprak dam +5.90 m. kotunda bitirilmiştir (Şekil 3.51).

Şekil 3.51. Sry-008 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nden alınan kesitler

Sry-009 Envanter no'lu konutta malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların

üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiş ve yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Yapının üst örtüsü ahşap kirişler üzerinde yer almaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal üst örtüyü tanımlamaktadır. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak beşik bir çatı ile kapatılmıştır (Şekil 3.52).

Şekil 3.52. Sry-009 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nden alınan kesitler

Yapıların Süsleme Özellikleri: Sry-008 Envanter no'lu yapıda; zemin katta bulunan Oda-I ve Oda-II ile birinci katta bulunan Oda-IV ve Oda-V' de ahşap işçilikli yüklük ve gusülhane dolapları bulunmaktadır (Şekil 3.53 ve 3.54). Sry-009 Envanter no'lu yapıda ise kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Şekil 3.53. Oda-II gusülhane dolabı

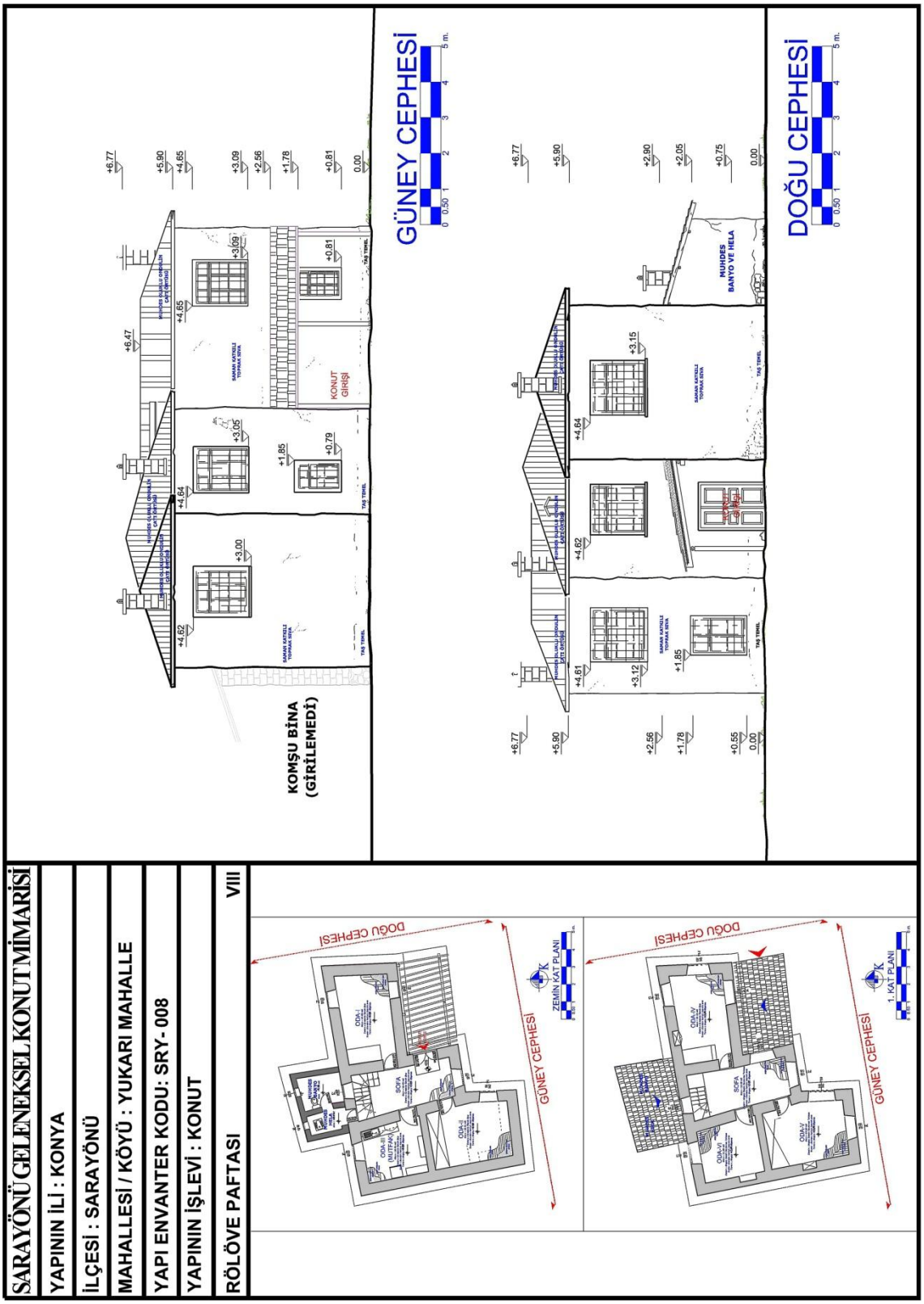
Şekil 3.54. Oda-V yüklük dolabı

Yapıların Cephe Özellikleri: Sry-008 Envanter no'lu yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermekte, Sry-009 Envanter no'lu yapının cephe karakteri ise yönler kadar yapı çevresi ile de biçimlenmektedir.

Sry-008 Envanter no'lu yapı, güney-doğu yönüne cephe almakta ve yapı pencereleri, batı yönü dışında her yöne açılmaktadır. Yapının zemin katında; iki adet pencere güney, bir adet pencere ise doğu yönüne açılmaktadır. Yapının ayrıca kuzey yönüne açılan üç adet penceresi daha bulunmaktadır. Yapının birinci katının ise; üç adet penceresi güney yönüne, üç adet penceresi de doğu yönüne açılmakta olup; sofa mekânı güney, doğu ve kuzey yönlerinden ışık ve havalandırma gereksinimlerini birer pencere ile karşılamaktadır. Bu katta sofa penceresi de dâhil olmak üzere kuzey yönüne açılan üç adet pencere mevcuttur.

Yapı, yerel söylencede *"kırma"* adı verilen bir cephe kademelenmesi özelliğine sahiptir. Söz konusu cephe kademelenmesinin güney-doğu yönüne doğru olması yapıya, yüzey arttırıcı ve sıcaklığı daha uzun süre muhafaza edebilen bir olanak sağlamaktadır.

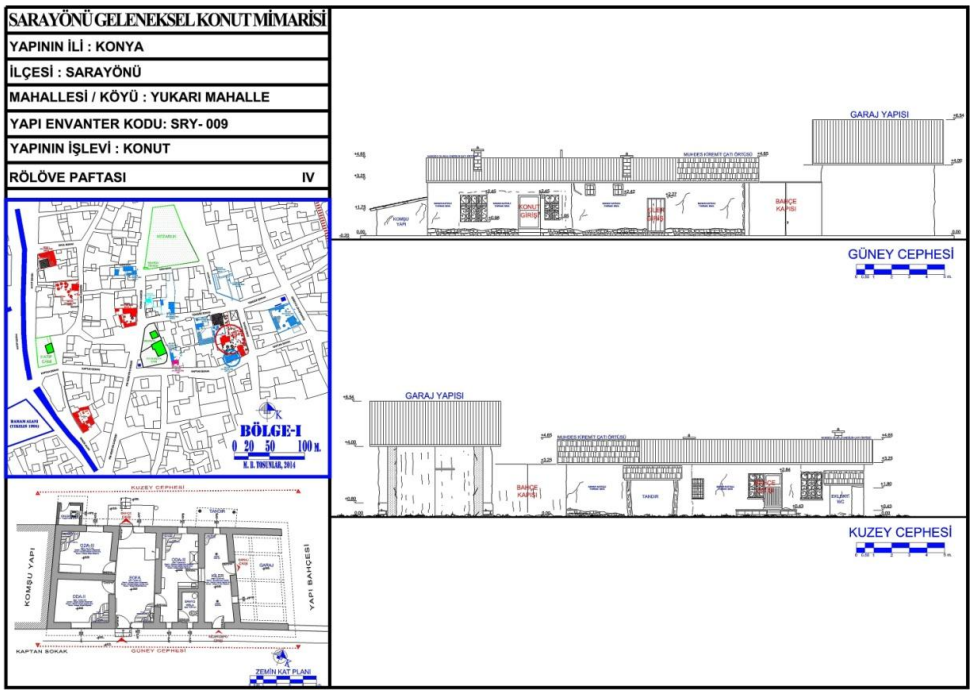
Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.55).

Şekil 3.55. Sry-008 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin güney ve doğu cepheleri

Sry-009 Envanter no'lu yapı ise, güney-doğu yönüne cephe almakta ve yapı pencereleri kuzey-güney istikametlerinde sıralanmaktadır. Yapının güney yönüne açılan iki adet oda penceresi (Oda-I ve Oda-II), bir adet ıslak mekân penceresi ve bir adet kapı

aydınlığı penceresi bulunmaktadır. Yapının ayrıca güney yönüne açılan iki adet kapısı (giriş kapısı ve kiler girişi) mevcut olup, söz konusu tüm bu açıklıklar yapının cephe aldığı Kaptan Sokak ile yapı arasındaki görsel ve fonksiyonel ilişkileri düzenlemektedir. Yapının kuzey yönüne açılan iki adet oda penceresi (Oda-I ve Oda-III), bir adet kiler penceresi ve bir adet kapı aydınlığı penceresi bulunmaktadır. Ayrıca yapının bu cephesinde bahçe çıkış kapısı da mevcut olup, söz konusu tüm bu açıklıklar yapı bahçesi ile görsel ve fonksiyonel ilişkileri düzenlemektedir. Yapının kuzey cephesinde bir muhdes helâ eklentisi bulunmakta olup bu mekân yapının kuzey-batı köşesindedir. Ayrıca bu cephede, kiremit örtülü bir sundurma hacminin altında tandır mekânı mevcuttur. Yapı pencerelerinde dövme demirden korkuluklar bulunmakta olup, bu elemanlar birbirine perçinlenerek bir araya getirilmişlerdir. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır (Şekil 3.56).

Şekil 3.56. Sry-009 Envanter no'lu Geçit Ailesi Evi'nin kuzey ve güney cepheleri

Yapılar ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

İbrahim Geçit, Sarayönü-1948 doğumlu, eczacı. Mart 2015'de yapılan görüşme.

Mustafa Sena Çakıcı, Sarayönü-1985 doğumlu, memur. Mayıs 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.8. Sry-010 No'lu Envanter: Çakıcı Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Osman Çakıcı'dır.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Pir Hüseyin Bey Cami'nin 90 m. kadar kuzey-batısında, Tokgöz Sokağın üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 1122,58 m2 yüzölçümlü 414 ada 5 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Mustafa Çakıcı'dır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

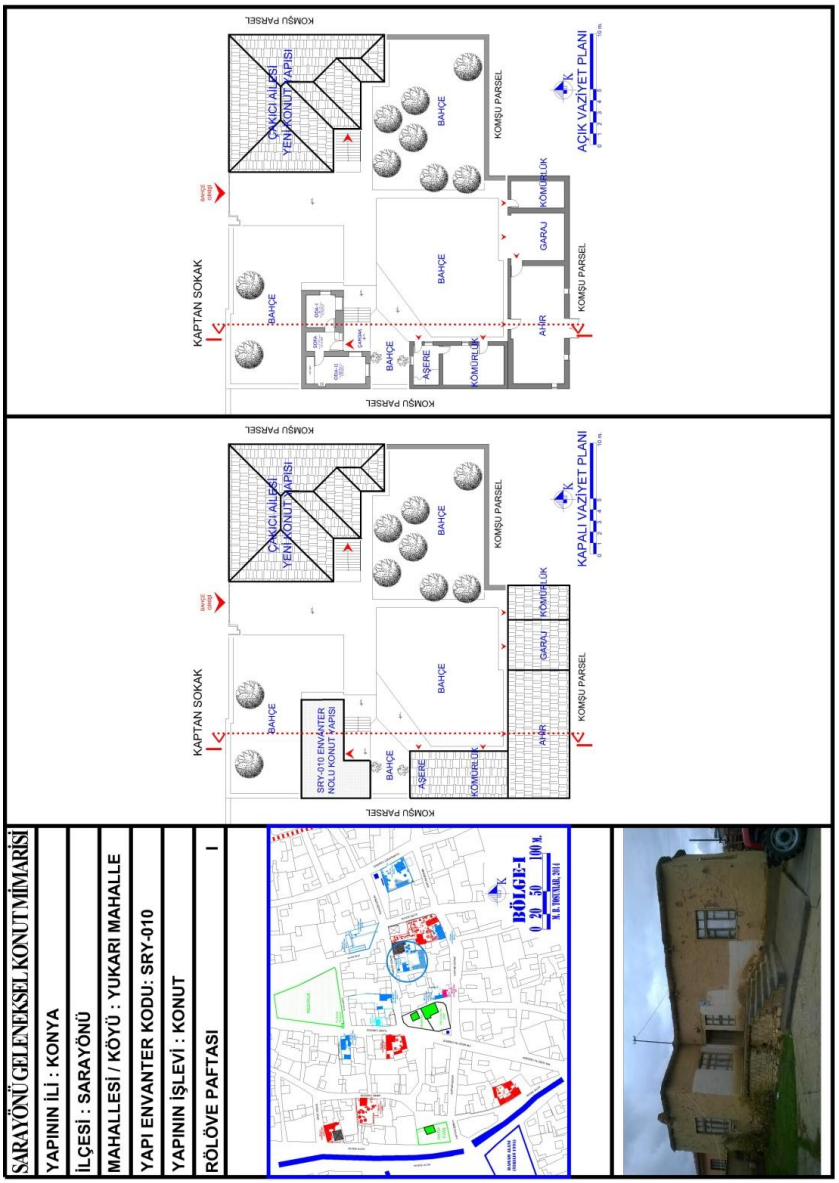
Yapının Tarihçesi: Yapının 1950 yılında konut olarak kullanılmak üzere inşa edildiği tespit edilmiştir. Yapının bulunduğu konumda daha önceki dönemlerde bir konak yapısı olduğu, söz konusu yapının harap olması ile beraber yıkılarak yerine bahse konu yapının inşa edildiği, yıkılan yapının materyallerinin bir kısmının da mevcut yapı için kullanıldığı, yapı sahibi tarafından verilen bilgiler çerçevesinde belirlenmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı, başlangıçta çekirdek bir ailenin ikameti amacıyla inşa edilmiştir. Çakıcı Ailesi büyüdükçe bu konut yapısı yetersiz kalmış ve bahçe içerisine 1980'li yıllarda ikinci konut yapısı inşa edilmiştir. Günümüzde Çakıcı Ailesi bu yeni konut yapısında ikamet etmekte ve incelenen yapı depolama amaçlı kullanılmaktadır. Depolama amaçlı kullanılmasına karşın söz konusu yapı, düzenli olarak tamir ve bakım görmektedir.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.70 m. yüksekliğinde kerpiç bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber bir yeni konut yapısı, bir aşere (mutfak) hacmi, iki

kömürlük, bir ahır, bir garaj hacmi ve sebze bahçesi bulunmaktadır. Yapı; parselin kuzey kesiminde olup, Tokgöz Sokak'tan yaklaşık 7.00 m. kadar içeride yer almaktadır (Şekil 3.57 ve 3.58).

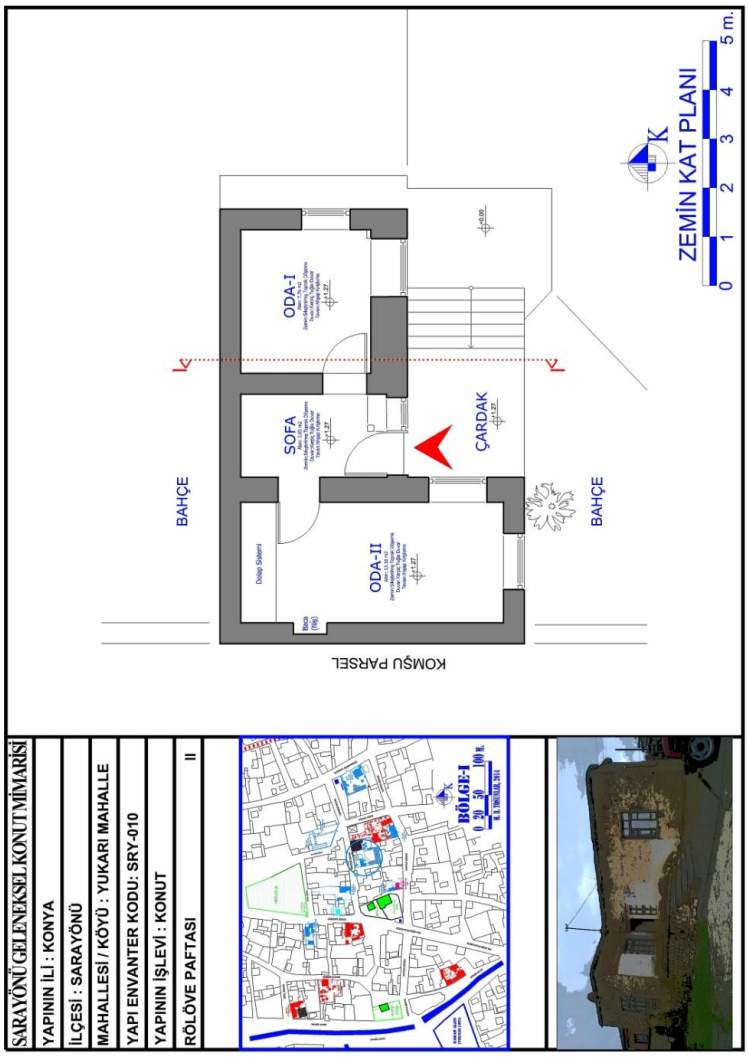
Şekil 3.57. Çakıcı Ailesi Evi'nin kapalı ve açık vaziyet planları

Şekil 3.58. Çakıcı Ailesi Evi'nin güney cephesi

Çakıcı Ailesi Evi'nin bahçesine, Tokgöz Sokak üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, parsel yol kotundan yaklaşık 0.20 m. aşağıda bulunmaktadır. Yapının güney-doğu yönüne açılan giriş çardağına, doğal zemin kotundan (0.00 m.) altı basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Söz konusu çardak mekânı açık teras biçiminde olup, buradan bir kapı ile yapının sofa mekânına ulaşılmaktadır.

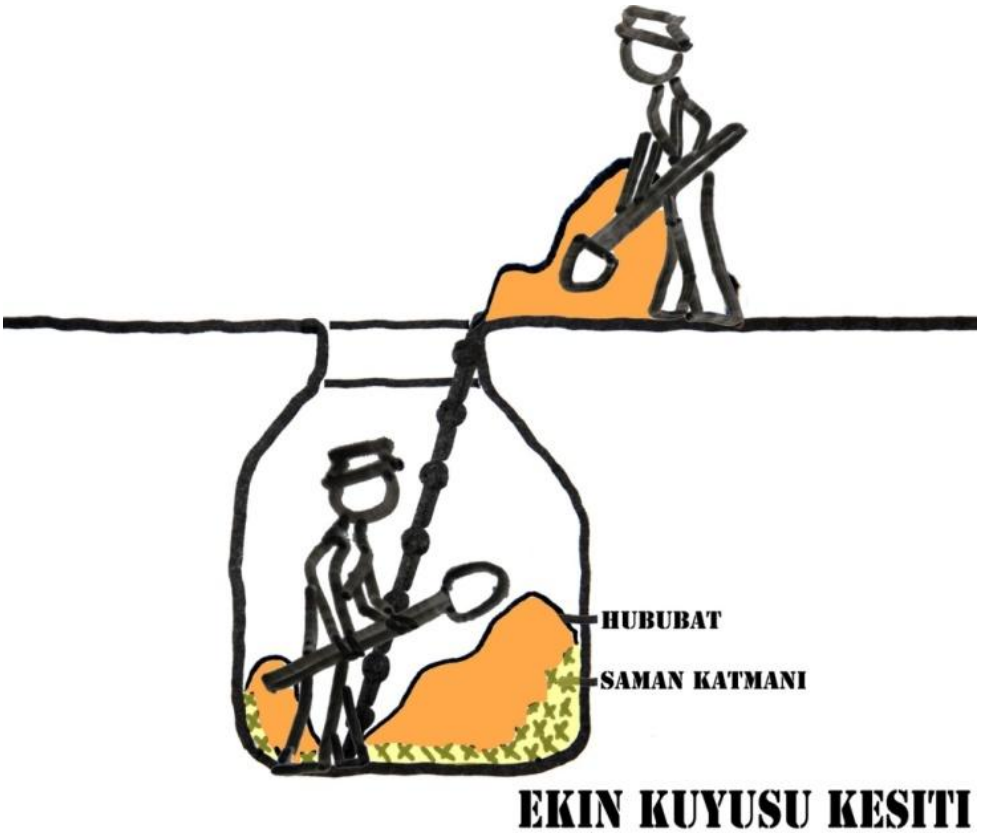
Sofa mekânının doğu ve batı kısımlarında birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I), yaklaşık 2.65 m. x 2.93 m. ölçülerinde olup, yapı bahçesiyle ve giriş çardağıyla doğrudan görsel ilişki halindedir. Sofanın batı kısmında olan oda (Oda-II), yaklaşık 5.36 m. x 2.46 m. ölçülerinde olup, bu mekânın kuzey duvarında bir adet ahşap dolap sistemi ve batı duvarında bir adet kapaklı duvar nişi (baca) bulunmaktadır (Şekil 3.59).

Şekil 3.59. Çakıcı Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Yapı sahibi Osman Çakıcı ile yapılan görüşmelerde, geçmişte Sarayönü evleri'nin bahçelerinde *"ekin kuyusu"* adı verilen toprağa kazılmış hububat ambarları olduğu ifade edilmiştir. Bu ambarlar Çakıcı Ailesi Evi'nin bahçesinde de yer almakta olup, günümüzde söz konusu ambarlardan herhangi bir iz kalmamıştır.

Sarayönü Evleri'nin bahçelerinde yer alan*"ekin kuyu*"ları, toprağın 2.00 – 2.50 m. kadar kazılması ile oluşturulmaktaydı. Bu ambarlarda; hasat edilmiş hububat, toprağın altındaki sabit sıcaklığın da kullanılmasıyla uzun süre bozulmadan saklanabilmekteydi. Toprak kazıldıktan sonra oluşturulan bir *"ekin kuyusu"*na hububat şu şekilde depolanmaktaydı. Önce kuyunun toprağa temas eden kısımlarına saman bir katman yığılmakta, yığılan bu katmanın üzerine de korunmak istenen hububat yukarıdan dökülmekteydi. Bu işlem sırasında bir kişi yukarıda, bir kişi de kuyunun içinde çalışmaktaydı. Toprağa temas eden kısımlara yığılan saman; hububatın alttan hava almasını sağlamakta ve hububatın yeşillenerek bozulmasını engellemekteydi. Kuyu hububat ile doldurulduktan sonra, kuyunun ağzı tahta bir kapak ile kapatılmakta ve hasat sonrası dönemlerde ihtiyaç duyuldukça bu kuyudan hububat alınmaktaydı (Şekil 3.60).

Şekil 3.60. Çakıcı Ailesi Evi'nin bahçesinde geçmişte bulunan "*ekin kuyusu"*nun şematik çizimi

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapı döşemesi zeminden yaklaşık 1.20 m. yukarıya kaldırılmıştır. Bu kota altı basamak ile çıkılmaktadır. Zemin döşemesinin dış sınırları taş örgü ile örülmüş ve bu örgü kısmen saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar yerleştirilmiş, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Oluşturulan beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, yapı üst örtüsü ahşap dam kirişleri üzerinde yer almaktadır. Ahşap dam kirişlerinin üzerinde bulunan toprak tabakasının hemen altında, dere kamışı katmanı bulunmaktadır (Şekil 3.61).

Şekil 3.61. Çakıcı Ailesi Evi'nin toprak dam detayı

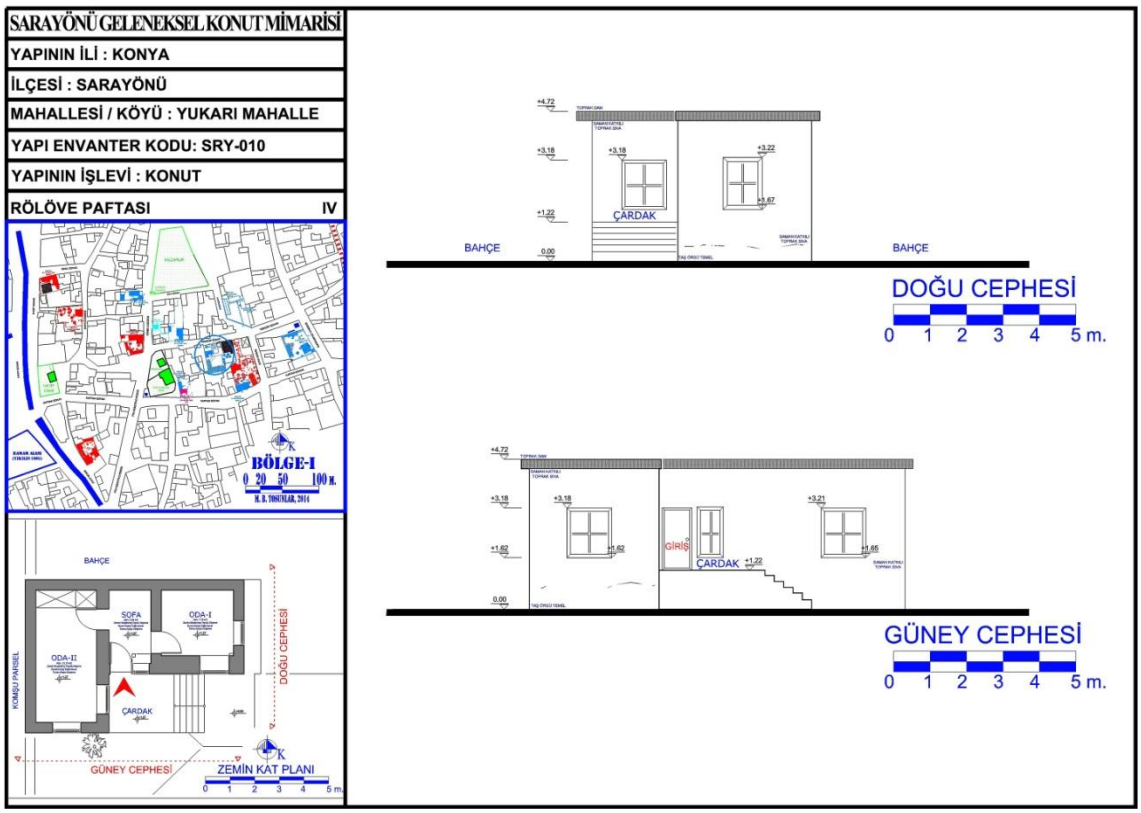
Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda süsleme bakımından göz önüne alınabilecek tek örnek, Oda-II mekânının kuzey duvarında yer alan ahşap dolap sistemidir. Bu ahşap dolap sisteminin içinde gusülhane bölümü bulunmamakta olup, sistem sadece depolama amaçlı kullanılmıştır (Şekil 3.62).

Şekil 3.62. Oda-II' de bulunan dolap sistemi

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermektedir. Yapının giriş çardağı güney-doğu istikametine açılmakta olup, yapının doğu cephesinde Oda-I ve Oda-II mekânlarının birer adet penceresi bulunmaktadır. Oda-I ve Oda-II mekânlarının ayrıca güney istikametine açılan birer adet penceresi daha mevcut olup, yapının kuzey ve batı yönlerine açılan herhangi bir penceresi bulunmamaktadır. Yapının cephe kademelenmesinin güney-doğu yönüne doğru olması, yapıya yüzey arttırıcı ve sıcaklığı tutabilen bir olanak sağlamaktadır.

Yapının sofa bölümünde aydınlık penceresi bulunmamakta olup, bu mekân ışık ve hava gereksinimlerini sadece giriş çardağına açılan ahşap doğrama kapı ve bu kapının doğu kısmında bulunan bir pencereden sağlamaktadır. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman sadece giriş çardağı bölümünde kısmen ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır (Şekil 3.63).

Şekil 3.63. Çakıcı Ailesi Evi'nin güney ve doğu cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Osman Çakıcı, Sarayönü-1950 doğumlu, çiftçi. Ekim 2014'de yapılan görüşme.

3.2.1.9. Sry-011 ve Sry-012 No'lu Envanterler: Böle Ailesi Odası ve Evi

Yapıların Sahibi: Yapıların günümüzdeki sahibi Çavuş Böle'dir.

Yapıların Konumu ve Adresi: Yapılar; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Pir Hüseyin Bey Cami'nin doğu parselinde, Kaptan Sokağın üzerinde yer almaktadır.

Yapıların Ada / Parsel No: Yapılar; tapu kayıtlarına göre 345,91 m2 yüzölçümlü 414 ada 13 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıları Yapan Ustalar ve Yapıları Yaptıran Kişiler: Böle Odası'nı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Hasan Böle'dir. Böle Evi'ni yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Hasan Böle'dir.

Yapıların Kullanım Durumu: Yapılar günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapıların Tarihçesi: Böle Odası'nın 1912 yılında köy odası ve muhtarlık binası olarak inşa edildiği, Böle Evi'nin ise 1934 yılında konut olarak inşa edildiği belirlenmiştir. Böle Ailesi üç kuşaktır söz konusu iki yapıyı kullanmaktadır.

Yapılarda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Oda yapısı, büyük oranda orijinal özelliklerini korumuş bir yapıdır. Söz konusu yapı, oda olarak kullanım dışı kaldıktan sonra konut olarak kullanılmaya başlamıştır. Konut yapısı, 1990'lı yıllarda esaslı bir tadilat geçirmiştir. Söz konusu tadilat kapsamında; yapının dış cepheleri çimento esaslı sıva ile sıvanmış ve yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, muhdes tek yöne eğimli trapez sac çatı ile kapatılmıştır. Ayrıca yapıların bahçe bölümünün kuzey-doğu köşesine muhdes bir sundurma hacmi inşa edilmiştir.

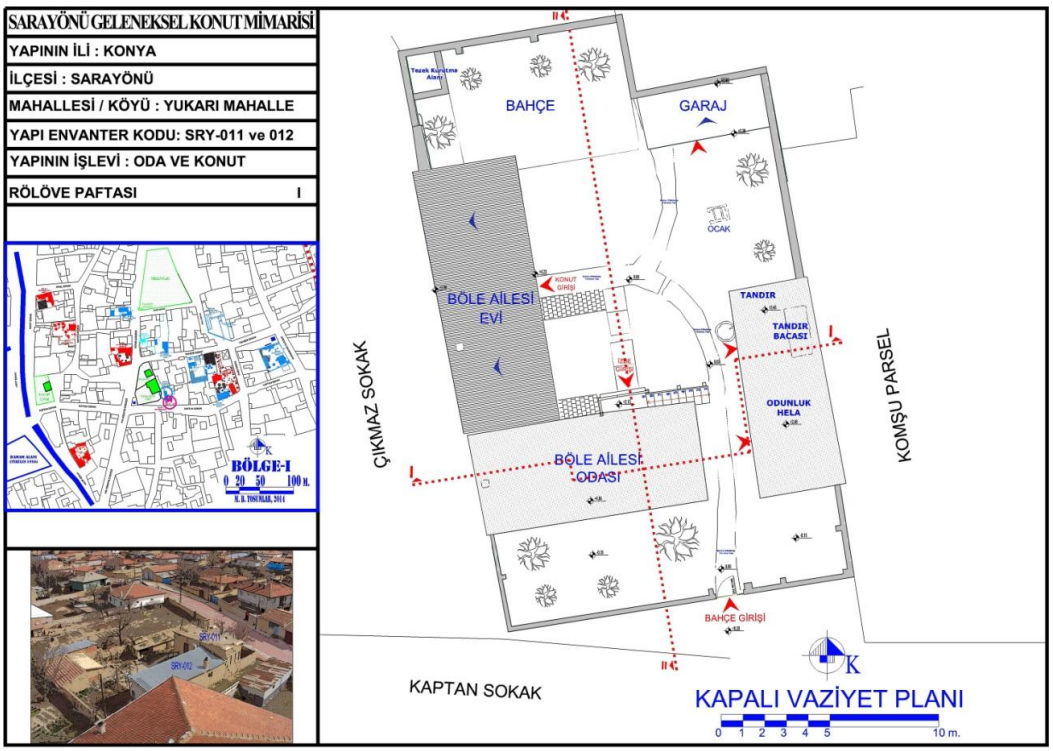
Yapıların Plan Tipleri: Sry-011 no'lu yapı, ara hol ve mabeyn'den oluşan bir oda planı özelliği göstermektedir. Sry-012 no'lu yapı, iç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapıların Mimari Özellikleri: Yapıların bahçesi yaklaşık 2.20 m. yüksekliğinde, kısmen kerpiç bloklarla, kısmen de briket ile örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapıların içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut ve oda yapıları ile beraber bir odunluk-helâ hacmi, bir tandır mekânı ve bir garaj sundurması bulunmaktadır.

Oda yapısı; parselin güney sınırında yer almakta olup, Kaptan Sokak'tan yaklaşık 5.50 m. içeridedir. Konut yapısı; oda yapısının kuzeyinde olup, parselin batı sınırının yaklaşık olarak orta kesiminde bulunmaktadır. Söz konusu yapıların bulunduğu parsel, çıkmaz bir sokak ile Pir Hüseyin Bey Cami'nin bulunduğu parselden ayrılmaktadır (Şekil 3.64 ve 3.65).

Şekil 3.64. Böle Ailesi Yapıları'nın genel görünümü

Şekil 3.65. Böle Ailesi Yapıları'nın kapalı vaziyet planı

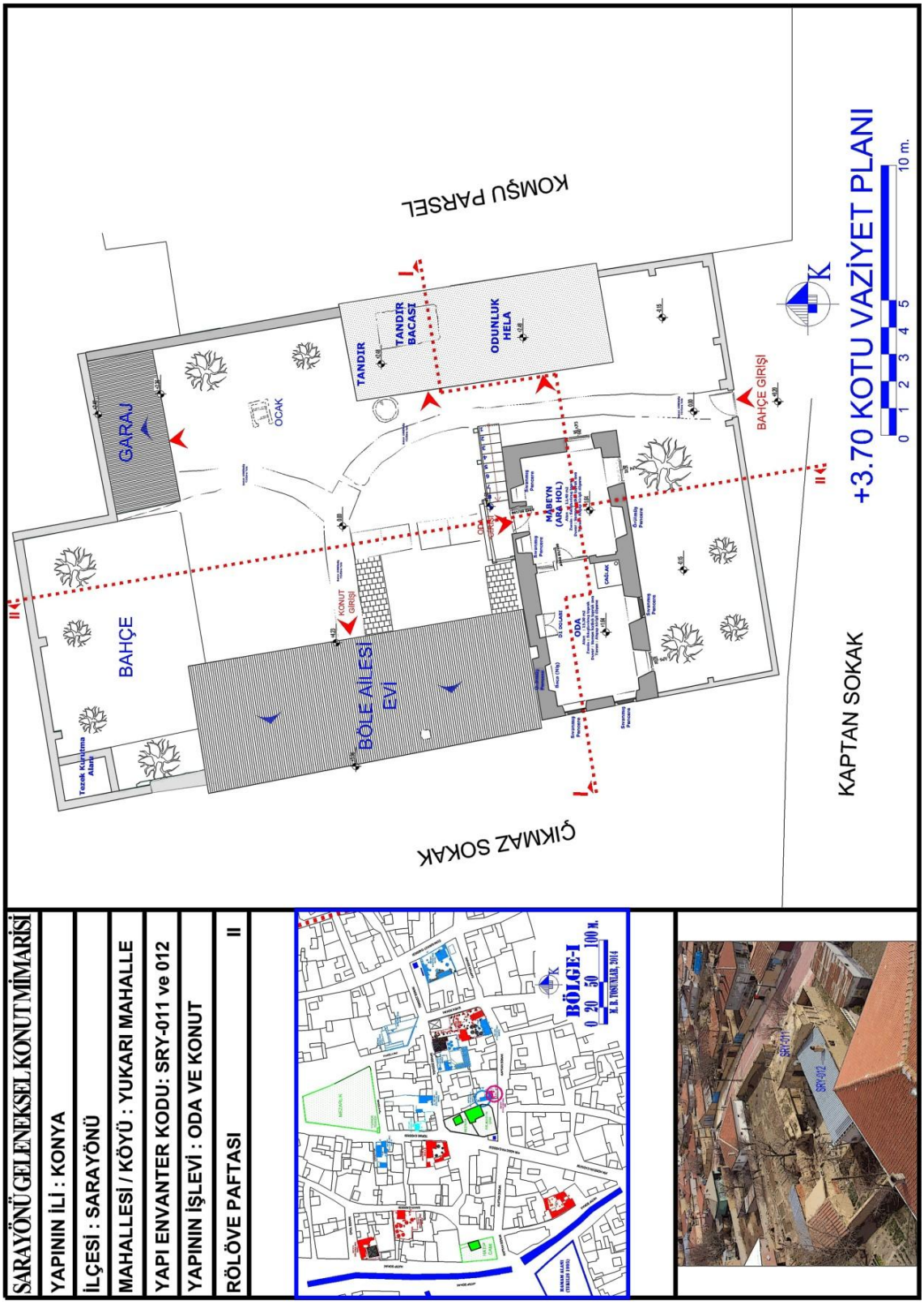
Böle Ailesi Yapıları'nın bahçesine, Kaptan Sokak üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapıların bulunduğu parsel düz bir topografyaya sahip olup, parsel yol kotundan yaklaşık olarak 0.20 m. aşağıdadır. Yapıların bahçe kapısı geçildikten sonra ön bahçe kesimine varılmaktadır. Bu ön bahçeye; oda yapısı ve odunluk-helâ hacimlerinin güney cepheleri açılmakta olup, söz konusu bu iki yapının arasından geçilerek oda ve konut yapılarının girişlerinin bulunduğu arka bahçeye ulaşılır.

Oda yapısı iki katlı olup, yapının kat girişleri kuzey cephede bulunmaktadır. Yapının izbe kotuna üç basamak ile inilmekte olup, söz konusu mekân yaklaşık 3.12 m. x 9.17 m. ölçülerindedir. Mekânın içinde herhangi bir bölümlenme bulunmayıp, mekânın güney-doğu köşesinde bir çağlak (yıkanma bölümü) mevcuttur. İç mekânın havalandırma ve ışık gereksinimleri, kuzey ve güney duvarlarında bulunan birer adet mazgal pencere vasıtasıyla karşılanmaktadır. Söz konusu mekân, geçmişte binek hayvanların barınması amacıyla kullanılan bir ahır mekânıdır.

Oda yapısının birinci kat girişine, doğal zemin kotundan (0.00 m.) dokuz basamaklı ahşap bir merdivenden çıkılarak ulaşılmaktadır. +1.59 kotunda bulunan ahşap giriş çardağından geçilerek yapıya girilir. Yapının giriş bölümünde bir ara hol (mabeyn) bulunmaktadır. Mabeyn bölümünden ahşap doğrama bir kapı ile oda bölümüne geçilmektedir. Oda bölümü dikdörtgen biçiminde olup, yaklaşık 3.11 m. x 4.92 m. boyutlarındadır. Odanın mekânının güney-doğu köşesinde bir çağlak (yıkanma bölümü), kuzey duvarında da kapaklı ve süslemeli bir duvar nişi (baca) mevcuttur (Şekil 3.66 ve 3.67).

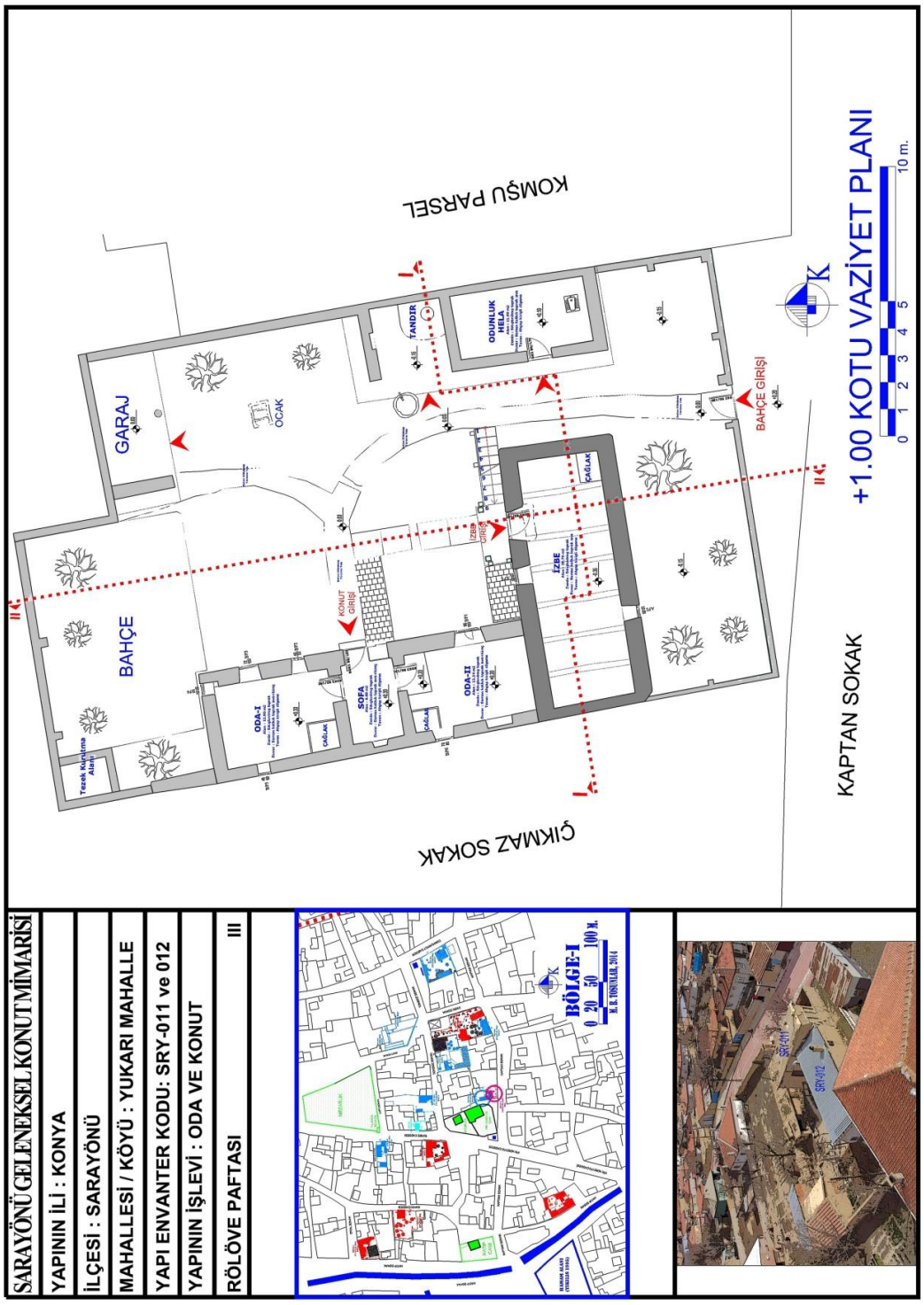
Şekil 3.66. Oda yapısının kuzey cephesi

Şekil 3.67. Oda yapısının +3.70 kotu açık vaziyet planı

Böle Ailesi Evi'ne, doğu yönüne açılan bir giriş kapısından girilmektedir. Giriş kapısından geçildikten sonra ulaşılan sofa mekânının kuzey ve güney kısımlarında iki

adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan kuzey kısmında olanı (Oda-I) 3.03 m. x 4.26 m. ölçülerinde olup, mekânın güney-batı köşesinde çağlak (yıkanma bölümü) mevcuttur. Sofanın güney kısmında olan oda (Oda-II) 2.88 m. x 4.60 m. ölçülerinde olup, mekânın kuzey-batı köşesinde bir çağlak (yıkanma bölümü) bulunmaktadır (Şekil 3.68).

Şekil 3.68. Böle Ailesi Evi'nin +1.00 kotu açık vaziyet planı

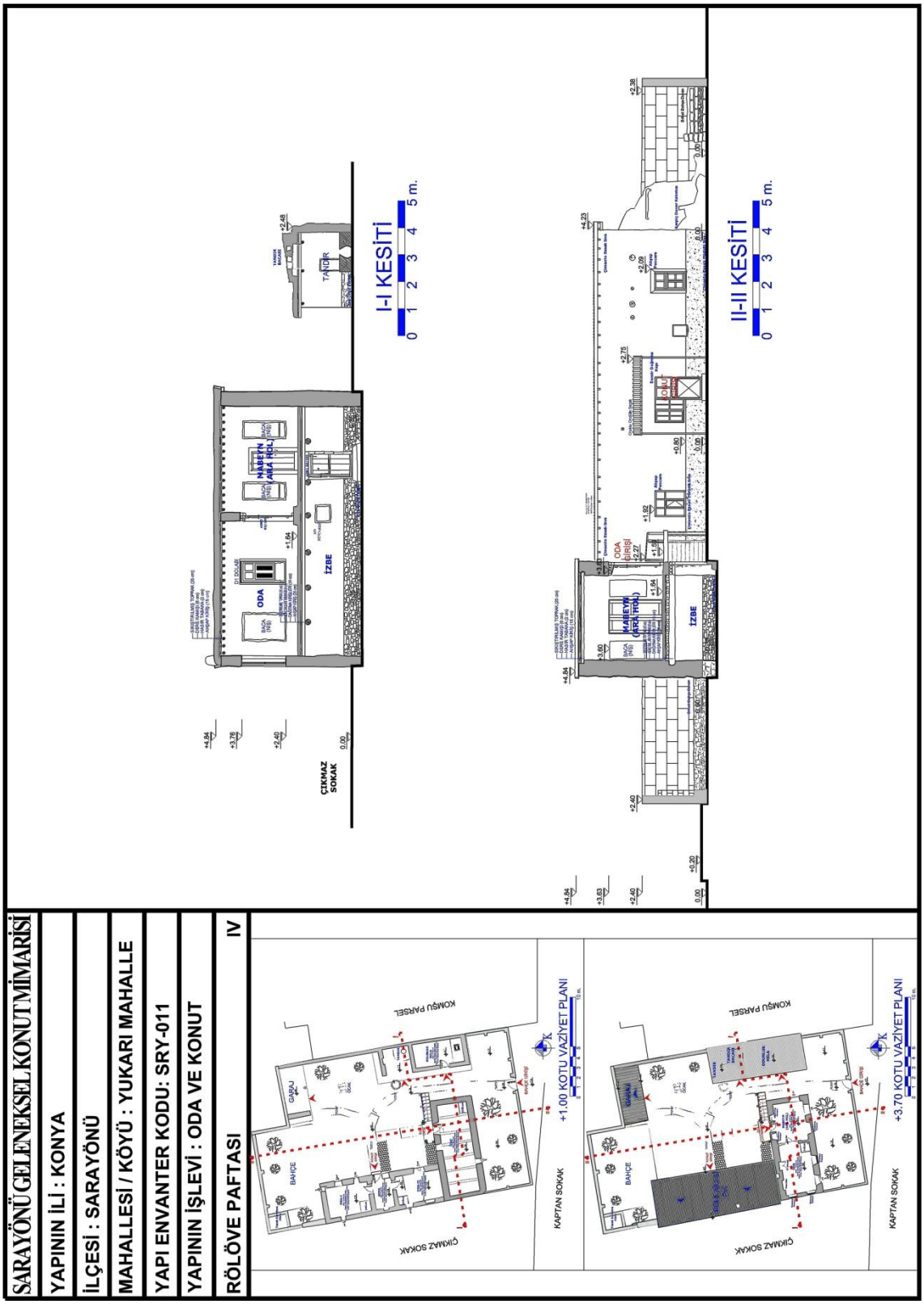
Yapıların Yapım Tekniği ve Malzemesi: Her iki yapı da, yapım tarihleri arasında fazla bir fark olmaması sebebiyle, benzer malzeme ve yapım teknikleri kullanılarak inşa edilmiştir.

Oda yapısında malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Oluşturulan izbe katı beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu beden duvarları üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunmaktadır.

Ahşap ana döşeme kirişleri, izbe mekânında kısa kenara paralel olacak şekilde dizilmişlerdir. Bu ana kirişlerin üzerinde çapları daha küçük olan ve ana döşeme kirişlerine dik olarak yerleştirilmiş dağıtma kirişleri bulunmaktadır. Dağıtma kirişlerinin üzerinde ağaç dalları katmanı bulunmakta olup, bu katmanında bulunan dalların çapları 3 cm. ile 8 cm. arasında değişmektedir. Bu katmanının üzerinde sıkıştırılmış toprak tabakası mevcut olup, kat düzleminin asıl zeminini oluşturan bu toprak tabakasının üst kotu +1.64 m.dir.

Yapının birinci kat duvarları +1.64 m. kotunun üzerinde yükselmektedir. Duvar kalınlıkları ve duvar malzemesi bu katta değişmez. Yapının +4.84 m. kotundaki toprak damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır.

Ana kirişlerin üzerinde, birinci katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka bulunmaktadır. Kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası, bu dere kamışı tabakasının üzerine serilip sıkıştırılarak toprak dam +4.84 m. kotunda bitirilmiştir. Yapının üst örtüsü orijinal özelliğini muhafaza etmekte olup, toprak damdır (Şekil 3.69).

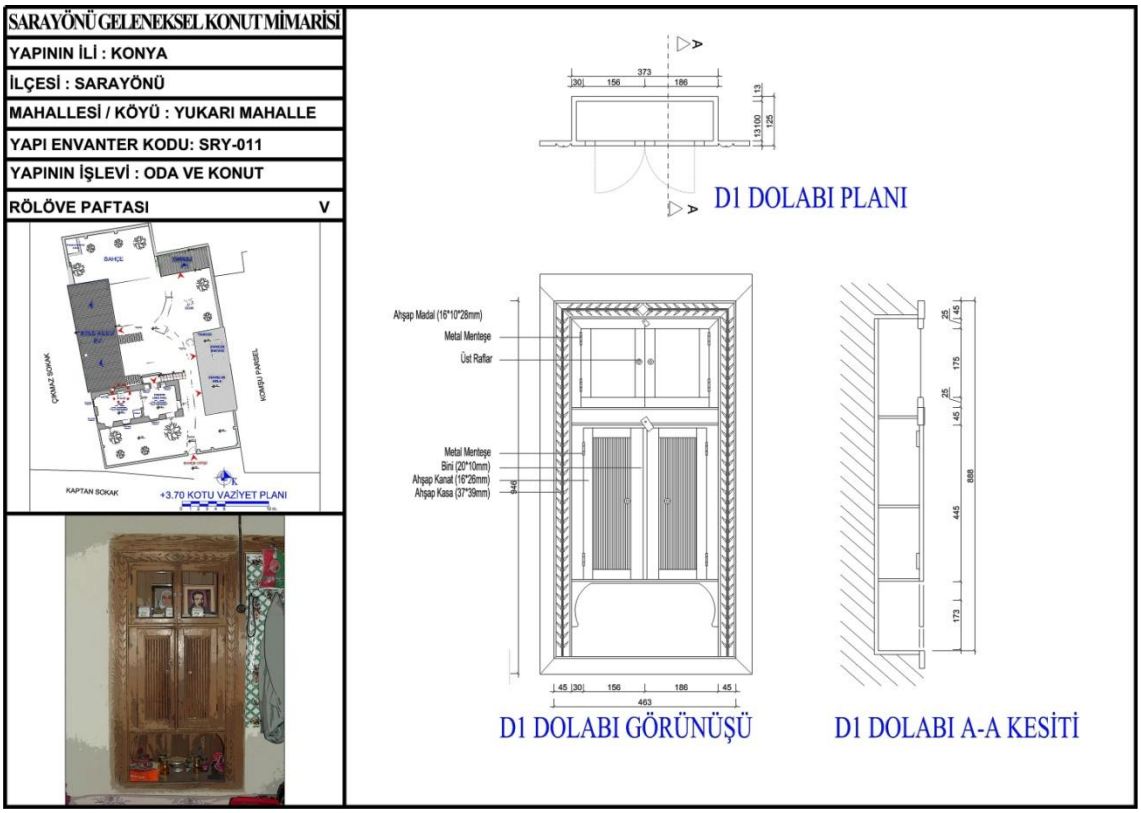
Şekil 3.69. Oda yapısından alınan kesitler

Böle Ailesi Evi'nde malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının

temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiş ve yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Yapıda 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen esaslı tadilat sırasında, yapının dış cepheleri çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır.

Yapının orijinal üst örtüsü ahşap dam kirişleri üzerinde yer almaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal üst örtüyü tamamlamaktadır. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, anılan esaslı tadilat neticesinde muhdes tek yöne eğimli trapez sac çatı ile kapatılmıştır.

Yapıların Süsleme Özellikleri: Oda yapısının yapının, oda mekânında iki adet orijinal duvar nişi bulunmakta olup, bu nişlerden bir tanesinde ahşap bezeme işçiliğine rastlanmıştır (Şekil 3.70). Böle Ailesi Evi'nde ise kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Şekil 3.70. D1 dolabı detayı

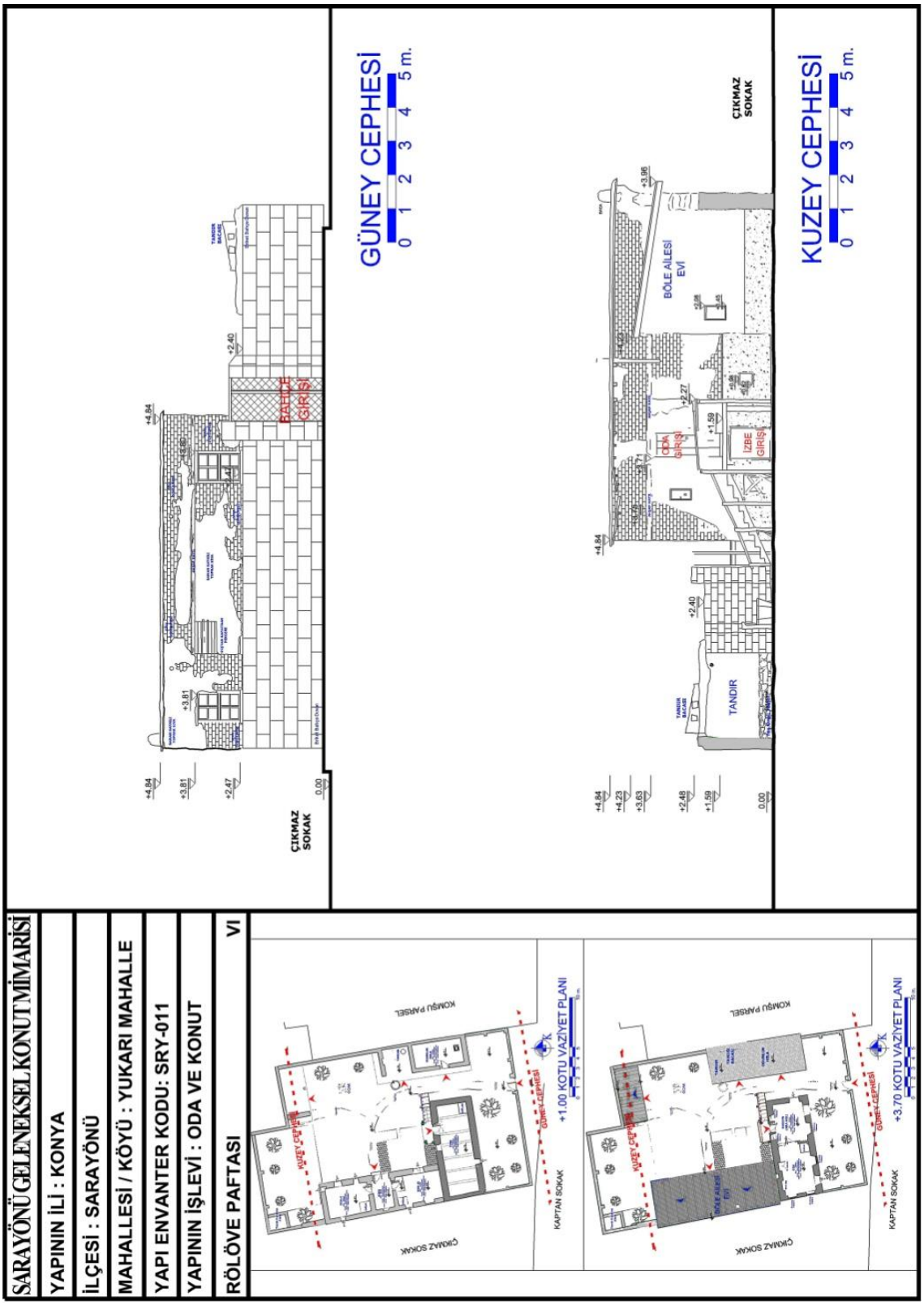
Yapıların Cephe Özellikleri: Oda yapısının cephe karakteri, yapının ilk inşa amacı ile paralel bir özellik göstermektedir. Yapının; oda ve muhtarlık binası olarak inşa edilmesinden ötürü, bütün cephelerinde pencereler bulunmaktadır. Orijinal plan düzleminde yaklaşık olarak simetrik ve büyüklükleri bakımından da özdeş pencerelerden bir kısmı, daha sonraki dönemlerde çevre etkileri ve mekânsal gereklilikler sebebiyle kapatılmıştır.

Yapının kuzey duvarında; iki adedi kapı girişinde, bir adedi de oda mekânında olmak üzere üç adet pencere sıvanarak ve örülerek kapatılmıştır. Oda mekânında bulunan pencerenin kapatılması, 1934 yılında Böle Ailesi Evi'nin inşası ile beraber oluşan bir zorunluluktur. Aynı biçimde yapının batı duvarında bulunan iki adet pencere sıvanmış, güney duvarında bulunan iki adet pencere de; bir adedi örülme, bir adedi de sıvanma suretiyle kapatılmıştır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır. Yapının cephe sıvaları, dış etkiler sonucunda büyük oranda dökülmüş ve kerpiç bloklar görülebilecek biçimde ortaya çıkmıştır (Şekil 3.71 ve 3.72).

Şekil 3.71. Oda yapısının mevcut durumu

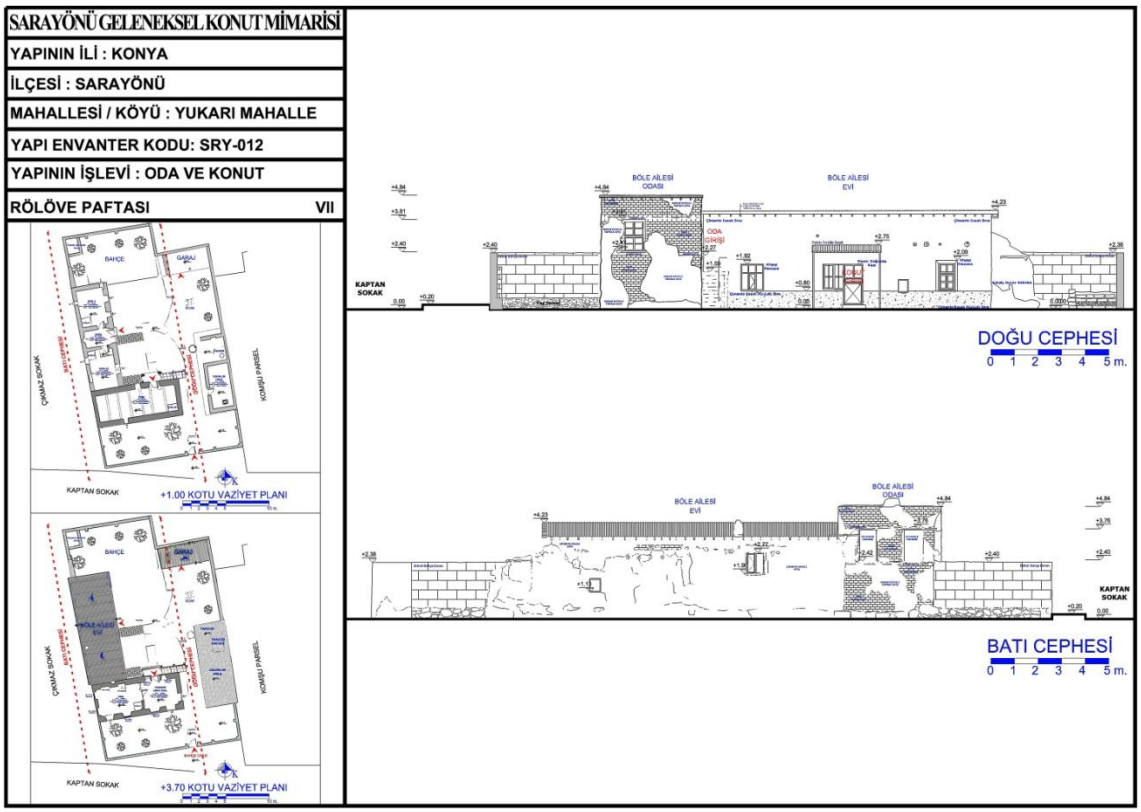
Şekil 3.72. Oda yapısının kuzey ve güney cepheleri

Böle Ailesi Evi'nin cephe karakteri, yönler ve yapı çevresinin oluşturduğu bileşik bir durum çerçevesinde biçimlenmiştir. Yapı, doğu yönüne cephe almakta ve yapı

pencereleri, kuzey yönüne açılan bir pencere istisna olmak üzere, sadece doğu ve batı yönlerinde sıralanmaktadır.

Yapının doğu yönüne açılan üç adet oda penceresi (Oda-I ve Oda-II) bulunmaktadır. Ayrıca yapının giriş kapısının yanında bulunan pencere de sofanın havalandırma ve ışık gereksinimlerini karşılanmaktadır. **S**öz konusu tüm bu açıklıklar yapının cephe aldığı bahçe mekânı ile yapı arasındaki görsel ve fonksiyonel ilişkileri düzenlemektedir. Yapının kuzey yönüne açılan bir adet oda penceresi (Oda-I) mevcuttur. Yapının batı yönüne açılan iki adet penceresi olup, bu pencerelerden bir adedi Oda-II mekânına hizmet etmekte, bir adedi ise Oda-I mekânının sadece aydınlık gereksinimini karşılamaktadır.

Yapının orijinal cephe malzemesi, kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva olup; bu katmanın üzeri yapıda 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen esaslı tadilat sırasında çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır (Şekil 3.73).

Şekil 3.73. Böle Ailesi Evi'nin doğu ve batı cepheleri

Yapılar ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Çavuş Böle, Sarayönü-1956 doğumlu, çiftçi. Aralık 2014'de yapılan görüşme

3.2.1.10. Sry-013 No'lu Envanter: Yıldırım Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Yıldırım Ailesi Vereseleri'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Şahin Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 971,01 m2 yüzölçümlü 407 ada 6 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Orhan Yıldırım'dır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde terk edilmiş durumdadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1953 yılında konut olarak kullanılmak üzere inşa edildiği belirlenmiştir. Ev sahibi Orhan Yıldırım'ın 1993 yılında vefat etmesinden sonra eşi ve çocuklarının oturmaya devam ettiği yapı, ailede baş gösteren vefatlar ve sağlık sorunları neticesinde 1998 yılında tamamen terk edilmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı bahçesinde bir katlı ve briket malzemeden inşa edilmiş bir helâ yapısı bulunmakta olup, bu eklentinin yapılış ya da yenileniş tarihi tespit edilememiştir. Yine aynı biçimde, yapının zemin katında bulunan Oda-I mekânında muhdes banyo ve helâ düzenlemesi yapılmış olup, bu mekânın düzenleniş tarihine ilişkin bir veri elde edilememiştir. Yapının orijinal üst örtüsü olan toprak dam olup, bu üst örtü muhdes oluklu sac plakalar kullanılarak belirlenemeyen bir tarihte kırma çatı ile kapatılmıştır.

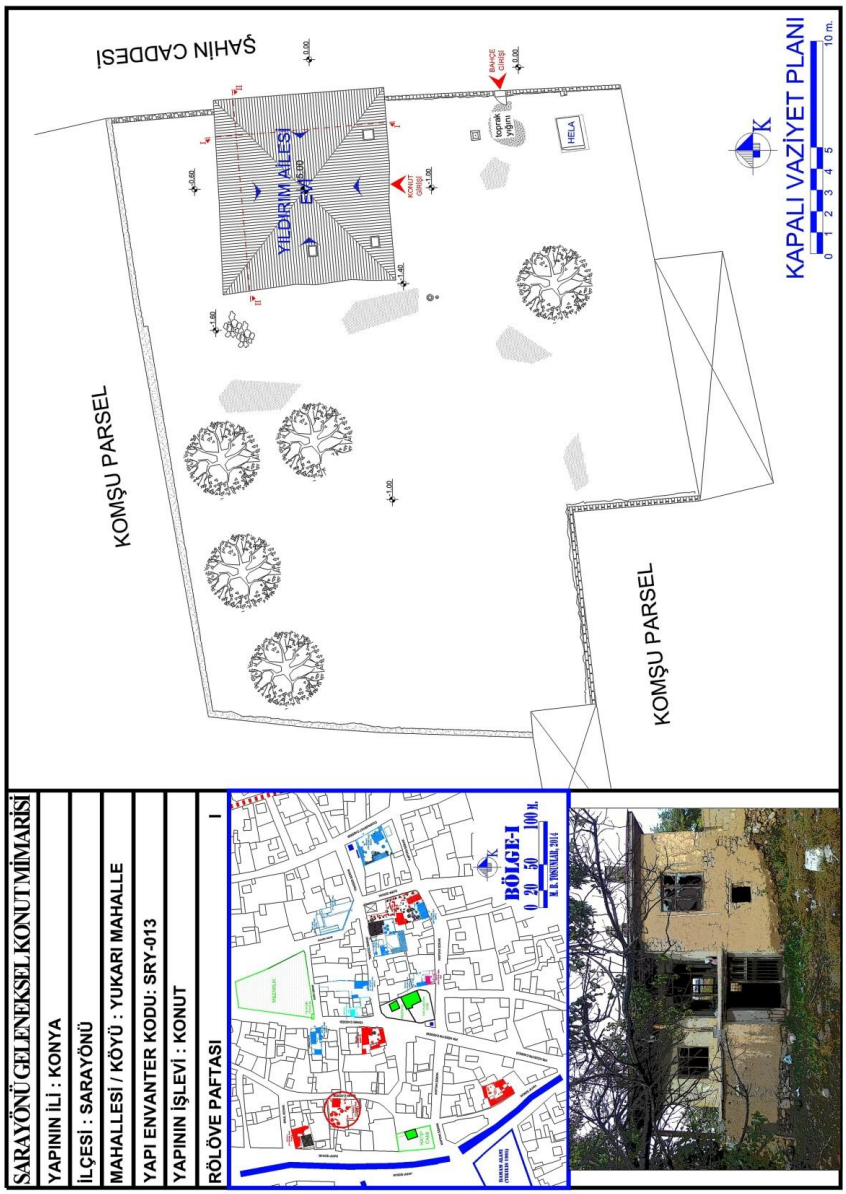
Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve oda sayısı katlara göre değişen bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.60 m. yüksekliğinde, briket bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz

konusu konut yapısı ile beraber bir helâ hacmi bulunmaktadır. Yapı; parselin batı sınırında yer almakta olup, Şahin Caddesi'ne bitişiktir (Şekil 3.74 ve 3.75).

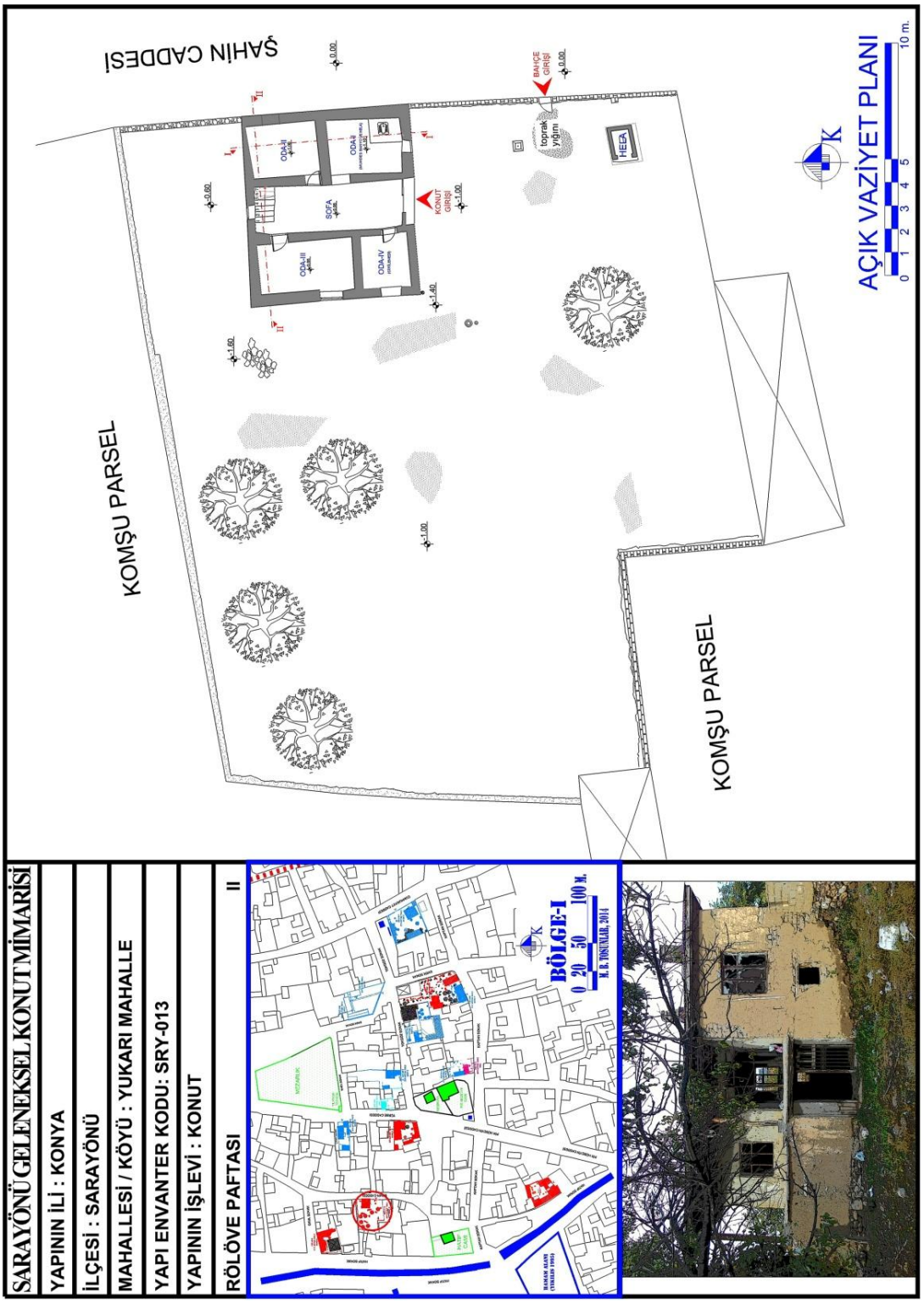

Şekil 3.74. Yıldırım Ailesi Evi'nin genel görünümü

Şekil 3.75. Yıldırım Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

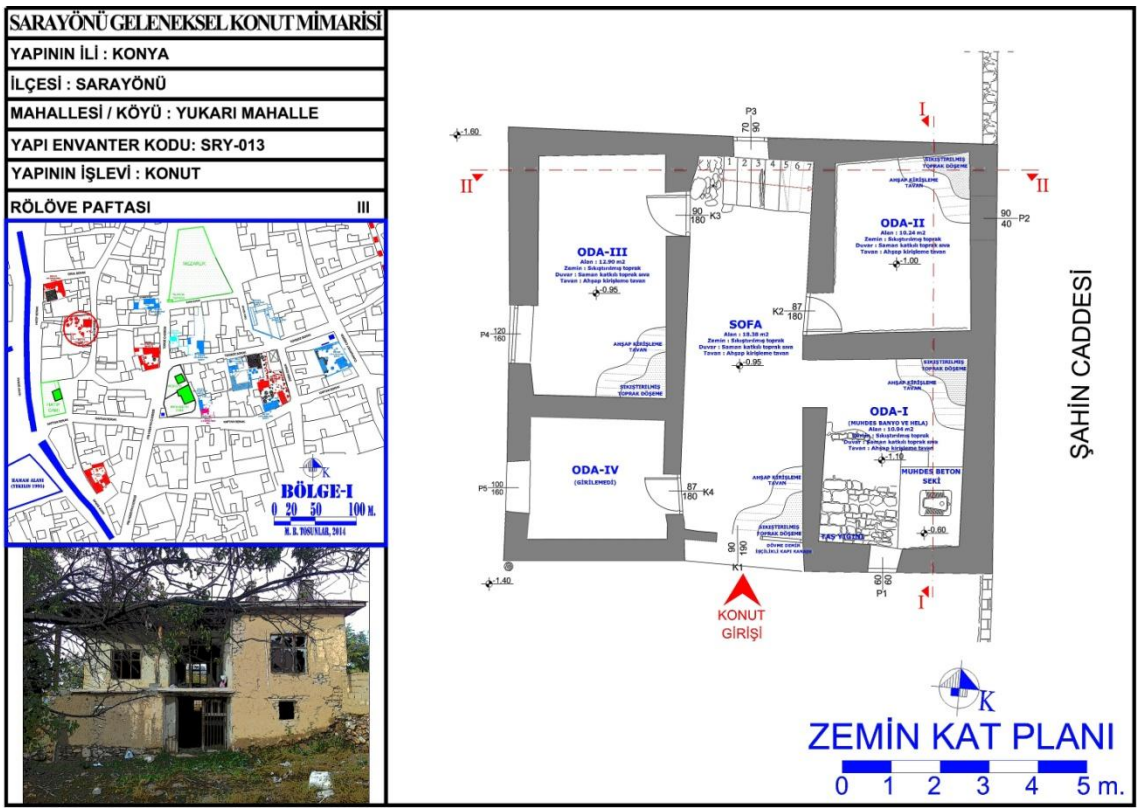
Yıldırım Ailesi Evi'nin bahçesine, Şahin Caddesi üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapı parseli eğimli bir topografyaya sahip olup, parsel yol kotundan yaklaşık olarak 1.50 m. aşağıdadır. Yapının bahçe kapısı geçildikten sonra bir toprak yığını üzerinden inilerek bahçe alanına ulaşılır. Konut yapısı bahçe girişinin kuzey kesiminde yer almaktadır (Şekil 3.76).

Şekil 3.76. Yıldırım Ailesi Evi'nin açık vaziyet planı

Yapının zemin katında bulunan girişi, doğal zemin kotu (-1.00 m.) ile yaklaşık olarak aynı seviyededir. Güney yönüne açılan giriş mekânından yerinde yalnızca izleri bulunan bir kapı ile zemin kat sofasına geçilmektedir. Sofa mekânının doğu ve batı kısımlarında ikişer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan güney-doğu kısmında olanı (Oda-I), yaklaşık 2.85 m. x 3.84 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânda muhdes banyo ve helâ düzenlemesi yapılmıştır. Sofanın kuzey-doğu kısmında olan mekân (Oda-II), yaklaşık 2.78 m. x 3.58 m. ölçülerinde olup, bu mekân havalandırma ve ışık gereksinimlerini Şahin Caddesi'ne açılan dar bir zemin penceresinden sağlamaktadır. Ayrıca bu odanın kuzey duvarında gerçekleşen yoğun kerpiç erimesi, mekânın geometrisinde oldukça dikkat çekmektedir.

Sofanın kuzey-batı kısmında olan mekân (Oda-III), yaklaşık 2.61 m. x 4.94 m. ölçülerinde olup, zemin katta yer alan en büyük mekândır. Sofanın güney-batı kısmında olan Oda-IV' ün içine girilememesi sebebiyle, mekân ile alakalı değerlendirmeler dışarıdan yapılmaya çalışılmıştır (Şekil 3.77).

Şekil 3.77. Yıldırım Ailesi Evi'nin zemin kat planı

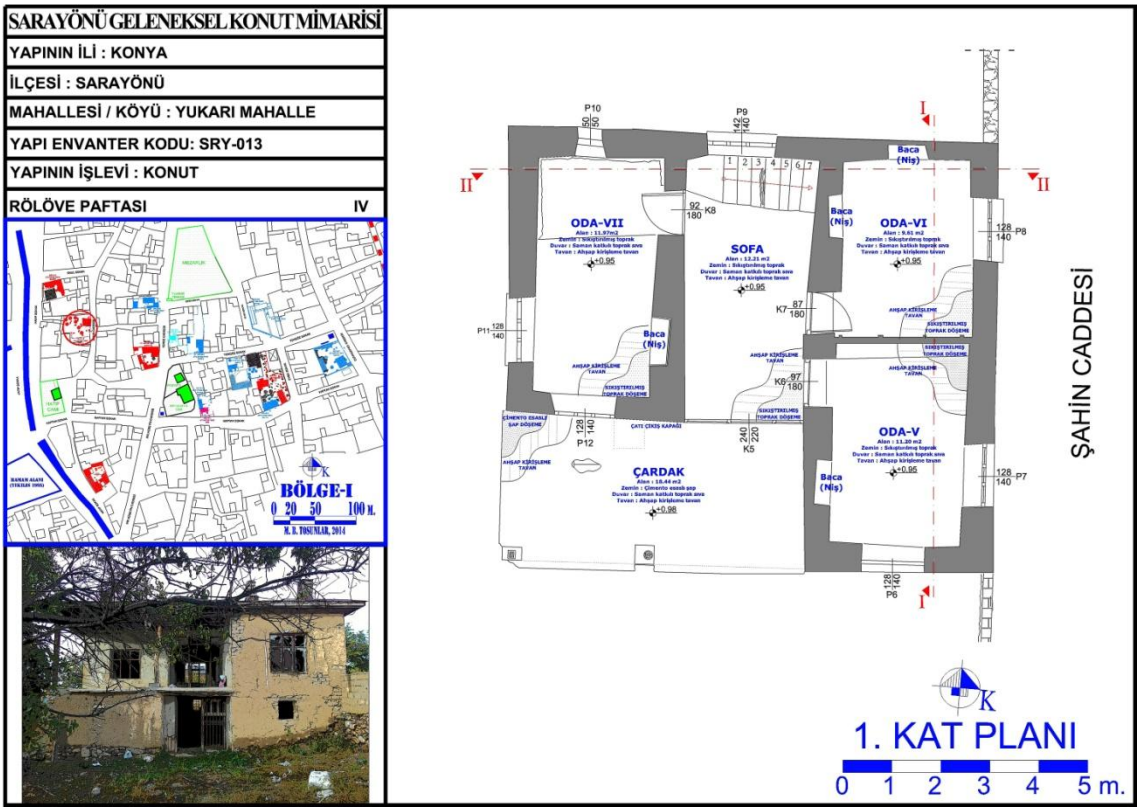
Zemin kat sofasının kuzey duvarında yer alan yedi basamaklı ve sahanlıksız ahşap bir merdiven ile yapının birinci katının sofasına ulaşılmaktadır (Şekil 3.78).

Şekil 3.78. Yıldırım Ailesi Evi'nin birinci katına ulaşan ahşap merdiven

Yapının birinci kat sofasının doğu yönünde iki, batı yönünde ise bir adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan güney-doğu yönünde olanı (Oda-V), yaklaşık 2.70 m. x 4.15 m. ölçülerinde olup, bu mekân hem Şahin Caddesi hem de yapının bahçe girişi ile doğrudan görsel ilişki kurmaktadır. Sofanın kuzey-doğu kısmında olan mekân (Oda-VI), yaklaşık 2.65 m. x 3.63 m. olup, bu mekân yalnızca Şahin Caddesi ile görsel ilişki kurmaktadır. Birinci kat sofasının batı yönünde olan mekân (Oda-VII), yaklaşık 2.42 m. x 4.85 m. ölçülerinde olup, birinci katta yer alan en büyük mekândır. Ayrıca bu mekân yapının üst katında bulunan çardak, yapı bahçesiyle doğrudan görsel ilişki kurmaktadır.

Yapının üst kat planı, alt kat planı ile çakışan akslara ve duvar hizalarına sahip olup, bu durumun istisnası sofanın bir bölümünün ve Oda-IV mekânının üst kotunun çardak mekânı olarak değerlendirilmesidir. Güney-batı yönüne açılan söz konusu çardak mekânı, incelenen diğer örneklerin aksine zemin katta değil, üst katta biçimlendirilmiştir (Şekil 3.79).

Şekil 3.79. Yıldırım Ailesi Evi'nin birinci kat planı

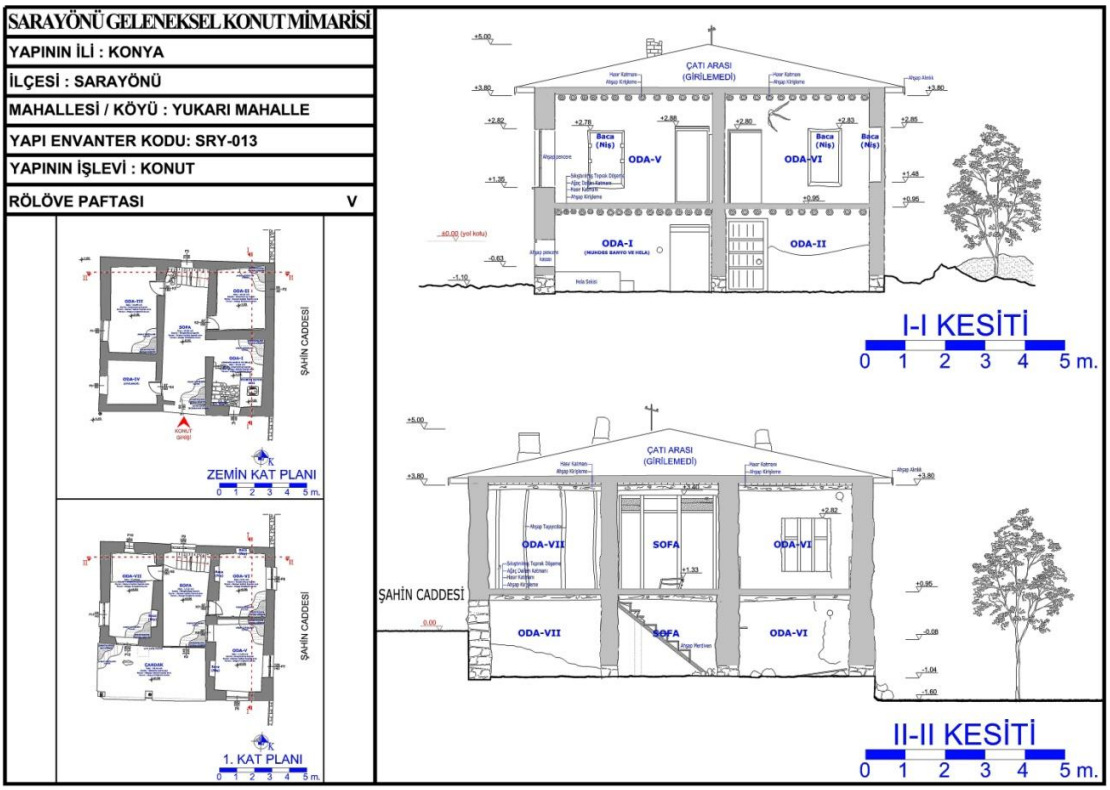
Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu taş örgü, yapının Şahin Caddesi cephesinde yol kotunun +1.75 m. üzerine kadar çıkmaktadır.

Yapının temel örgüsünün üzerine kerpiç tuğlalar dizilmiş olup, zemin kat duvarlarında sürekli hatıl mevcut değildir. Zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu duvarlar üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunmaktadır. Söz konusu döşeme kirişleri, her mekânın kısa kenarına paralel olacak şekilde dizilmişlerdir. Ana döşeme kirişlerinin üzerinde, kat zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabakanın üzerinde, muhtemelen incelenen diğer örneklerde de gözlemlendiği gibi, ağaç dalları katmanı bulunmaktadır. Bu katmanının üzerinde sıkıştırılmış toprak tabakası mevcut olup, kat düzleminin asıl zeminini oluşturan bu toprak tabakasının üst kotu +0.95 m.dir.

Yapının birinci kat duvarları +0.95 m. kotunun üzerinde yükselmektedir. Duvar kalınlıkları ve duvar malzemesi bu katta değişmez. Yapının toprak damı, birinci kat

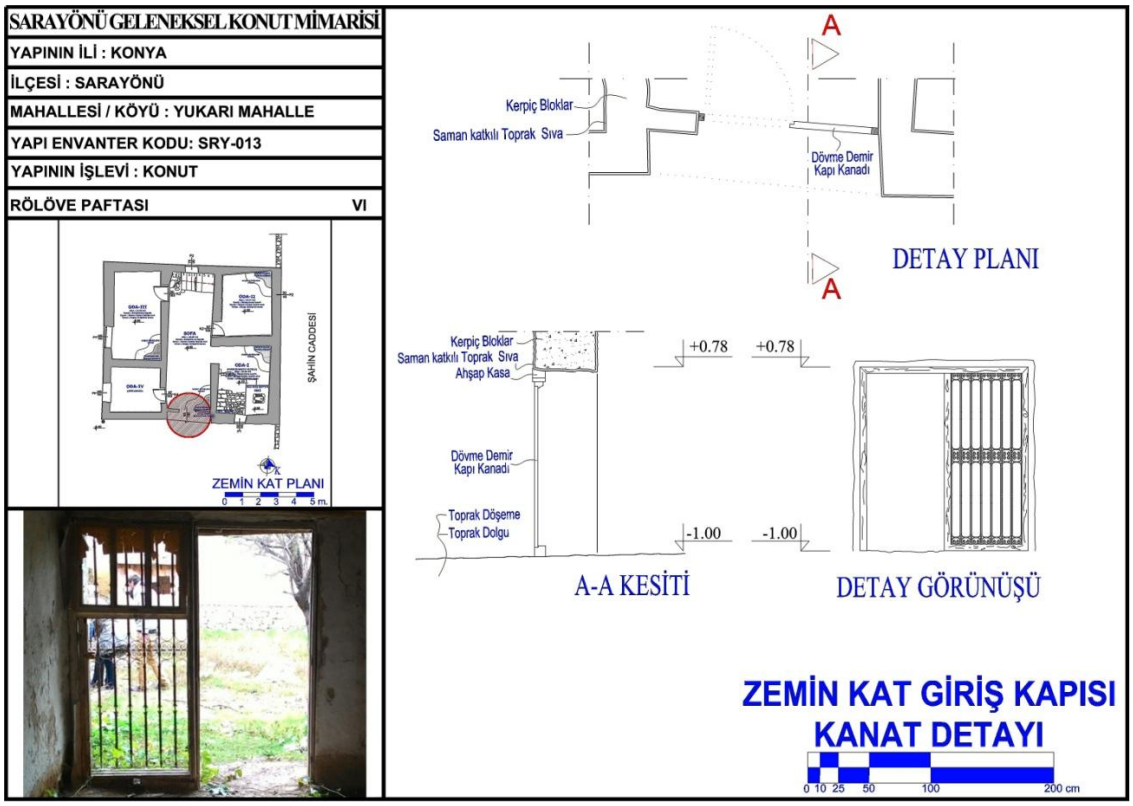
beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır.

Ana kirişlerin üzerinde, birinci katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde, muhtemelen incelenen diğer örneklerde de gözlemlendiği gibi, dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bunun üzerinde de kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası bulunmaktadır. Yapının çatı arasına çıkılamadığından dolayı bu bilgiler doğrulanamamıştır. Yapının orijinal üst örtüsü toprak dam olup, bu üst örtü muhdes oluklu sac plakalar kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır (Şekil 3.80).

Şekil 3.80. Yıldırım Ailesi Evi'nden alınan kesitler

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapının geç dönem inşa edilmiş bir örnek olması ve yoğun tahribata uğraması sonucu, yapı bünyesinde bezeme bakımından kayda değer örneklere rastlanmamıştır. Yapının zemin katında bulunan girişinde yer alan dövme demirden kapı kanadı, karakteristik işçilik detayları barındıran bir örnek olarak göze çarpmaktadır (Şekil 3.81).

Şekil 3.81. Kapı kanadı detayı

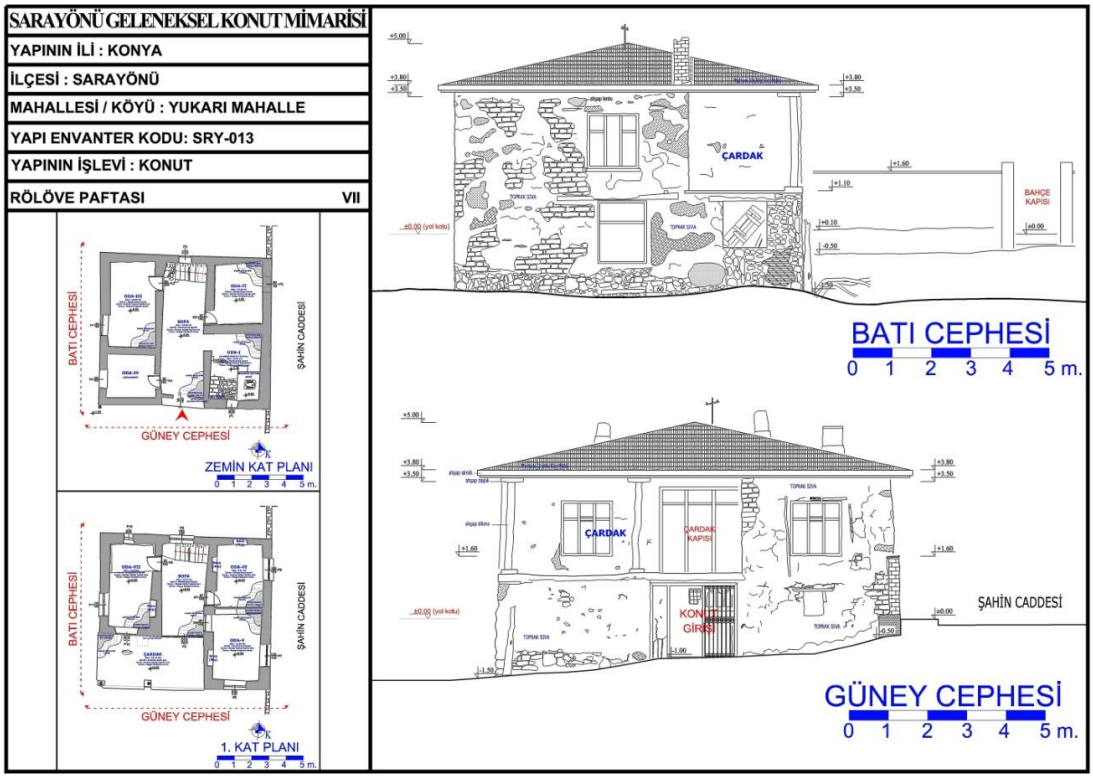
Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri, ağırlıklı olarak üzerinde bulunduğu arazinin topografik özellikleri ve yönlenme ile biçimlenmiştir. Yapının doğu yönünün, Pir Hüseyin Bey Cami çevresindeki tepelik alan tarafından kapanması sonucunda, yapı batı yönünde Karaçayır Deresi'ne doğru alçalan topografyaya doğru biçim almıştır.

Yapının girişi güney yönüne açılmakta olup, bu yönde Oda-I ve mekânının bir adet penceresi bulunmaktadır. Yapının zemin katında, kuzey ve doğu yönlerine açılan birer adet pencere olup, bu pencereler sofa ve Oda-II mekânına hizmet etmektedir. Yapının batı istikametine açılan iki adet penceresi mevcut olup, bu pencereler Oda-III ve Oda-IV' ün ışık ve havalandırma gereksinimlerini karşılamaktadır.

Yapının birinci katının çardak mekânı güney-batı yönüne açılmakta olup, bu mekâna sofa çıkış kapısı ve Oda-VII'nin bir adet penceresi açılmaktadır. Aynı zamanda Oda-V'in bir adet penceresi de yine bu yönde açılmaktadır. Yapının bu kotunda doğu yönüne açılan pencere sayısı iki olup, bu pencereler Oda-V ve Oda-VI' ya aittir. Kuzey yönüne açılan pencere sayısı da iki adet olup, bu pencereler sofa ve Oda-VII

mekânlarına hizmet etmektedir. Batı yönüne açılan pencere sayısı yalnızca bir adet olup, bu pencere Oda-VII mekânına aittir.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır. Yapının cephe sıvaları, dış etkiler sonucunda büyük oranda dökülmüş ve kerpiç bloklar görülebilecek biçimde ortaya çıkmıştır (Şekil 3.82).

Şekil 3.82. Yıldırım Ailesi Evi'nin güney ve batı cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Hasan Ilgın, Sarayönü-1930 doğumlu, emekli. Mart 2015'de yapılan görüşme.

3.2.1.11. Sry-014 No'lu Envanter: Bozkurt Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Fikret Bozkurt'dur.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Okul Sokak ile Hatip Sokağın kesiştiği köşe üzerinde bulunan parsel içerisinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 531,00 m2 yüzölçümlü 407 ada 16 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ve yaptıran kişinin isimlerine ulaşılamamıştır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1900'lü yılların hemen başında (1900-1910) inşa edildiği belirlenmiştir. Ayrıca yapının bulunduğu bölgenin de eski dönemlerde *"Ağalar Mahallesi"* olarak adlandırıldığı tespit edilmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı ilk inşa edildiğinde izbe katı ile birinci kat; birbirine bağlı iki kat olarak kullanılmaktaydı. Yapıya, izbe katı ara hol mekânından girilmekte ve burada bulunan ahşap bir merdivenle birinci katına çıkılmaktaydı. Söz konusu ara holün, doğu yönünde olan Oda-I mekânı depo olarak, batı kısmında bulunan Oda-II mekânı ise mutfak olarak kullanılmaktaydı. Yapıda 2004 yılında gerçekleştirilen esaslı tadilat sırasında bu mekânlar yeniden düzenlenmiş ve izbe katı ile birinci kat birbirlerinden ayrılmıştır.

İzbe katında; sıkıştırılmış toprak olan mekân tabanları ve saman katkılı toprak sıva olan mekân duvarları, çimento esaslı sıva ile sıvanmış ve izbe katının orijinal ahşap kirişleme olan tavanı, kısmen betonarme kirişler ve zemine inen destek kolonları kullanılarak sağlamlaştırılmıştır. Söz konusu esaslı tadilat sırasında yapının birinci kat kotunun planında da değişiklikler yapılmış olup; bu değişiklikler yapının giriş sofasının doğu kesiminde bulunan Oda-III mekânının bir kısmının duvar ile çevrilerek muhdes

banyo mekânının oluşturulması, bir kısmının da mutfak hacmine dönüştürülmesi olarak sıralanabilir.

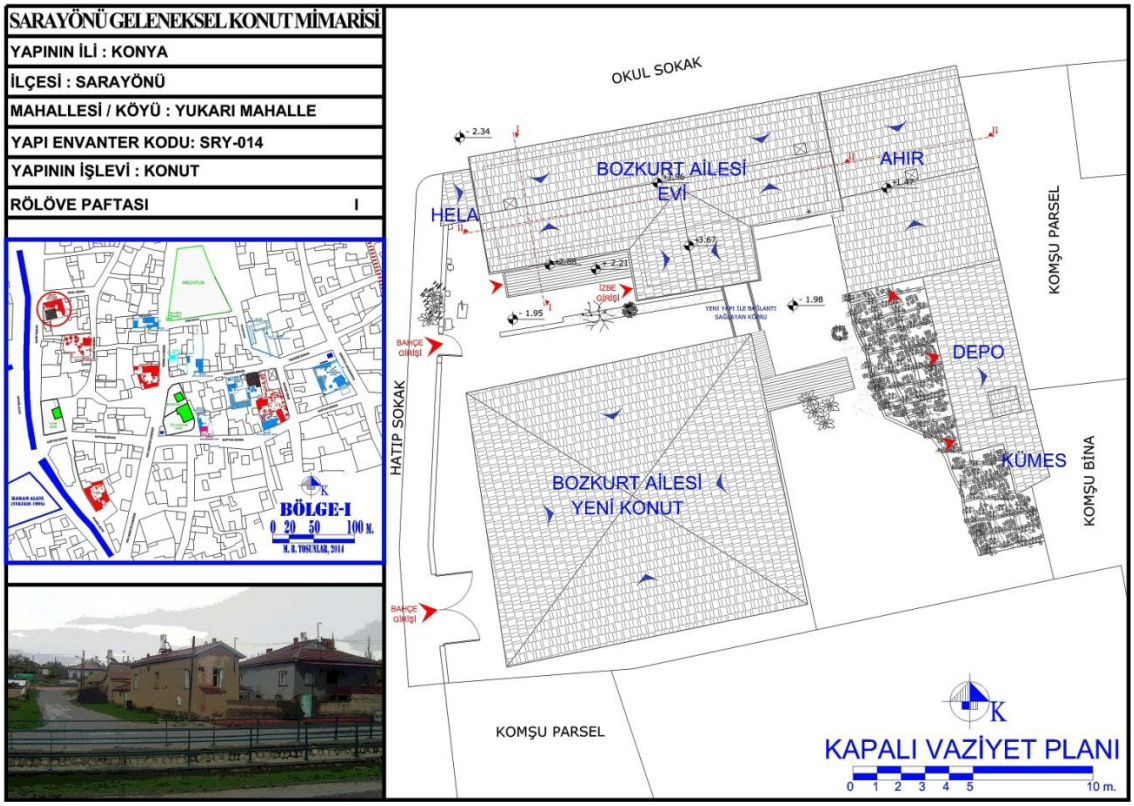
Yapının orijinal üst örtüsü toprak dam olup, bu üst örtü muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak ve tuğla kalkan duvarlar örülerek oluşturulan bir beşik çatı ile kapatılmıştır. Yapı eklentilerinin de üst örtüleri, benzer biçimde muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kapatılmıştır. Bozkurt Ailesi bahçenin güney-batı köşesine, 2004 yılında tek katlı bir konut yapısı inşa etmiş olup, söz konusu iki konut yapısı da birbirine betonarme bir köprü ile bağlanmıştır.

Yapının Plan Tipi: Orijinalinde iç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.40 m. yüksekliğinde, briket bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber bir ahır, bir depo, bir kümes, bir tandır mekânı ve Bozkurt Ailesi'nin 2004 yılında inşa ettiği yeni konut yapısı bulunmaktadır. Yapı; parselin kuzey sınırında yer almakta olup, Okul Sokak ile bitişiktir (Şekil 3.83 ve 3.84).

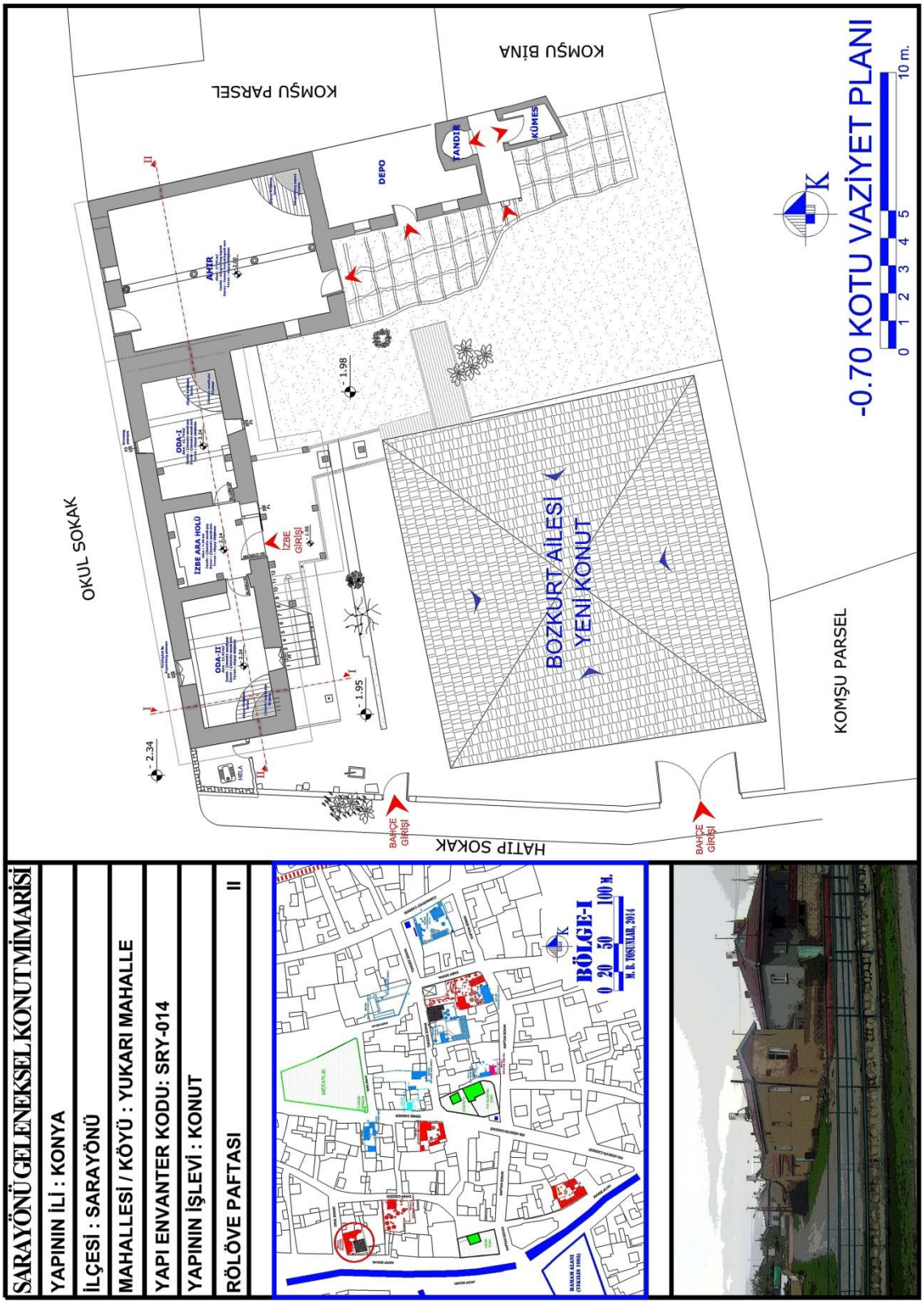
Şekil 3.83. Bozkurt Ailesi Evi'nin genel görünümü

Şekil 3.84. Bozkurt Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Bozkurt Ailesi Evi'nin bahçesine, Hatip Sokak üzerinde yer alan bir bahçe kapısından girilmektedir. Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, parsel yol kotu ile yaklaşık olarak aynı seviyededir. Yapının bahçe kapısı geçildikten sonra kuzey-doğu yönüne dönülerek yapının izbe katı giriş kapısına ulaşılır.

Yapının güney yönüne açılan izbe giriş kapısından geçilerek, izbe ara holüne varılmakta olup, ara hol mekânının doğu ve batı kısımlarında birer oda bulunmaktadır. Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I) 2.73 m. x 4.32 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânda geçmişte olduğu gibi şimdi de depo ve kiler olarak kullanılmaktadır. Ara holün batısında olan mekân (Oda-II) 2.66 m. x 4.68 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekân geçmişte aşere (mutfak) olarak kullanılmıştır. Günümüzde bu mekân depo olarak kullanılmaktadır. Geçmişte ara hol mekânından birinci kat sofasına ulaşan ahşap bir merdiven bulunduğu yapı sahibince ifade edilmiş olup, bu merdivene ilişkin herhangi bir iz günümüze ulaşmamıştır (Şekil 3.85).

Şekil 3.85. Bozkurt Ailesi Evi'nin -070 m. kotu açık vaziyet planı

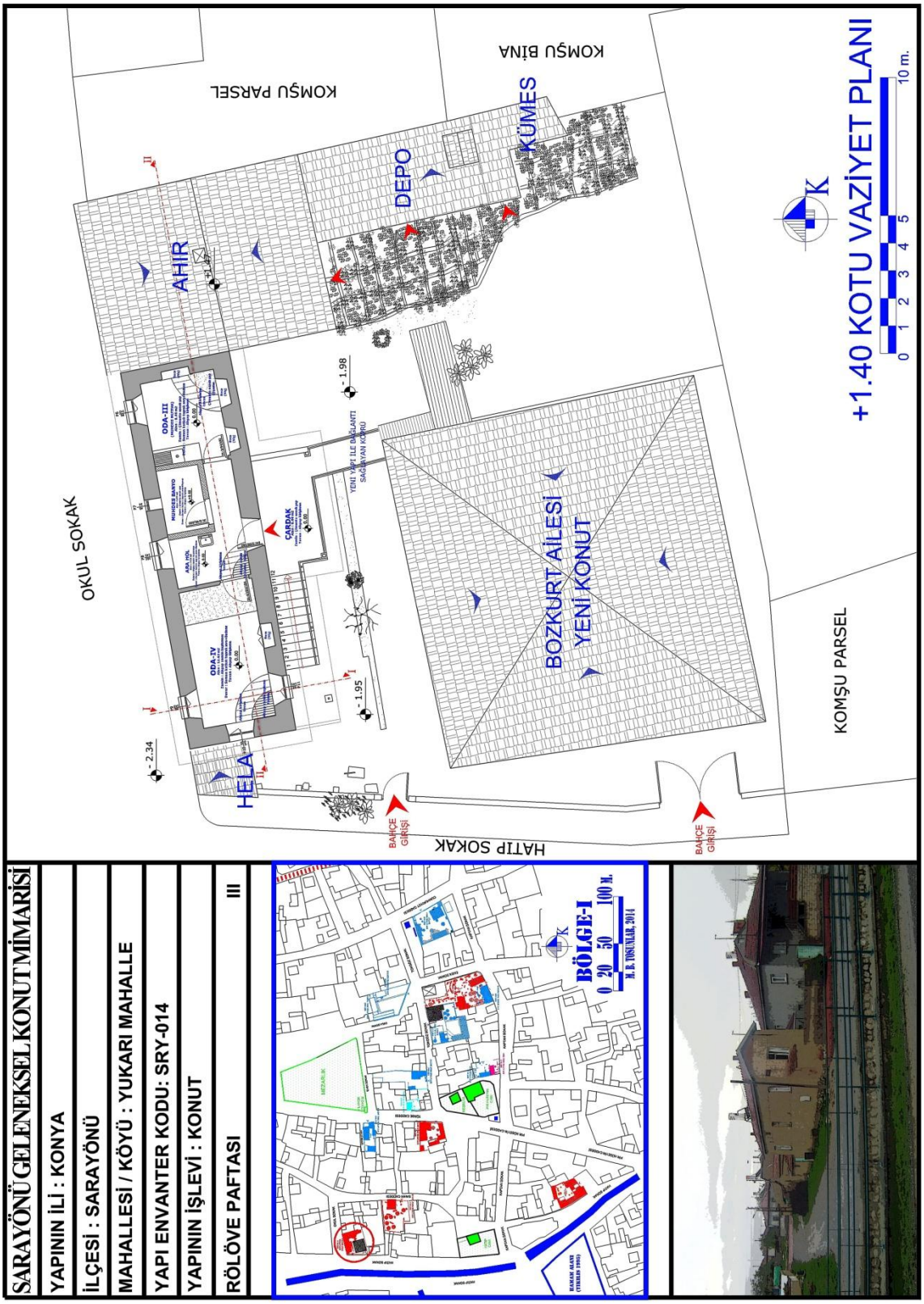
Yapının güney yönüne açılan giriş çardağına, doğal zemin kotundan (-1.95 m.) on iki basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Giriş çardağından ayrıca Bozkurt Ailesi'nin

2004 yılında inşa ettiği yeni konut yapısına bir geçiş bağlantısı bulunmaktadır. Söz konusu çardak mekânından bir kapı ile yapıya girilmekte olup, yapının girişinde bir ara hol (mabeyn) mekânı bulunmaktadır.

Ara holün doğu ve batı kısımlarında birer oda mevcut olup, bu odalardan doğu kısmında olanının (Oda-III) girişinde, muhdes bir banyo hacmi yer almaktadır. 1.52 m. x 2.32 m. ölçülerinde olan söz konusu mekân, yapıda 2004 yılında gerçekleştirilen esaslı tadilat esnasında inşa edilmiştir.

Muhdes banyo mekânı geçildikten sonra Oda-III mekânına ulaşılmaktadır. Söz konusu mekân 2.73 m. x 3.09 m. ölçülerinde olup, bu mekân muhdes mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir. Mekân içerisindeki duvarlarda üç adet kapaksız duvar nişi (baca) bulunmaktadır.

Ara hol mekânının batısında olan Oda-IV, 2.66 m. x 4.75 m. ölçülerinde olup; kuzeye, batıya ve güneye açılan pencereleri ile yapının komşu olduğu sokaklar ve bahçe ile görsel bir ilişki kurmaktadır. Mekânın güney duvarında bir adet kapaklı duvar nişi (baca) bulunmaktadır (Şekil 3.86).

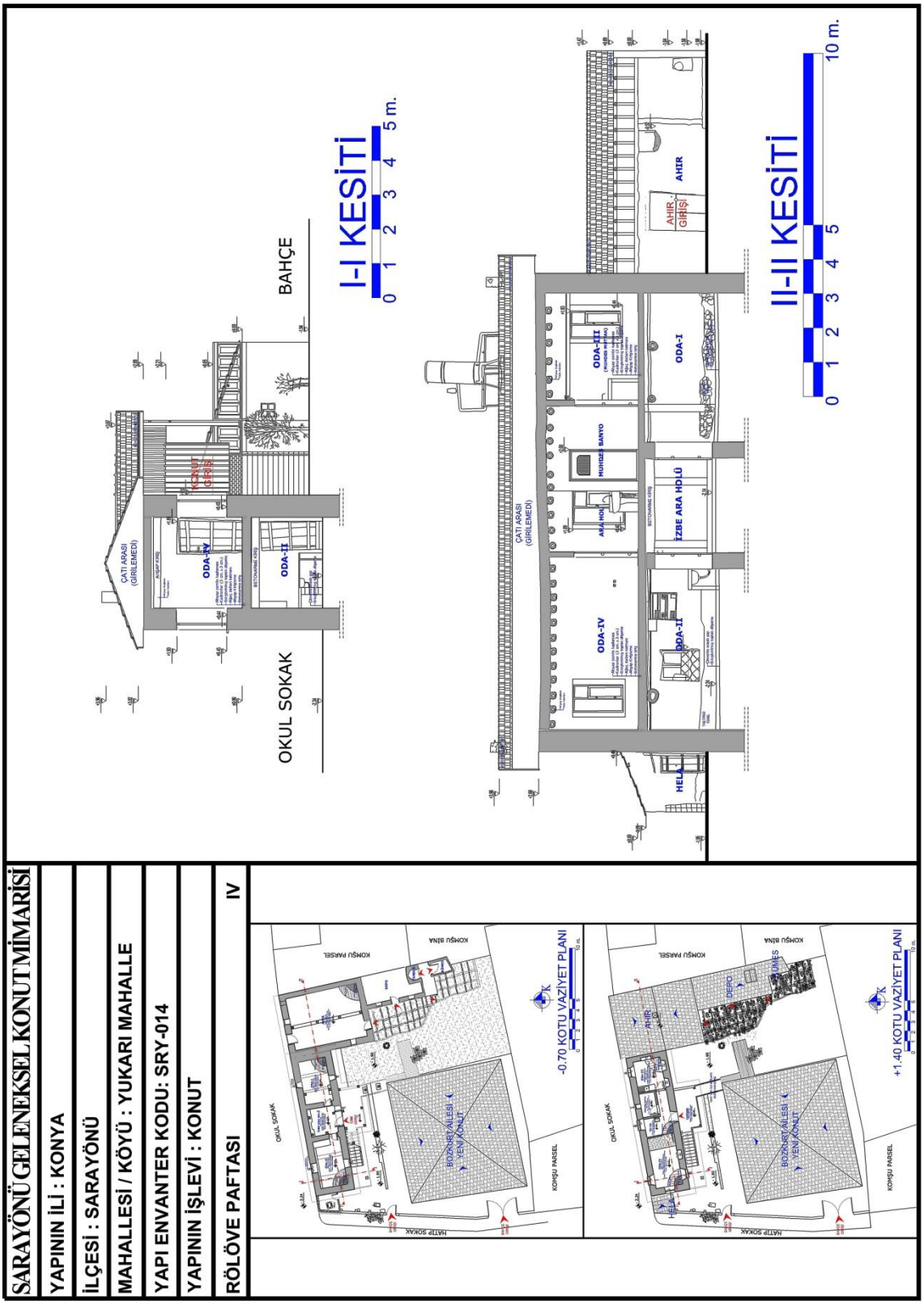

Şekil 3.86. Bozkurt Ailesi Evi'nin +1.40 m. kotu açık vaziyet planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Orijinal yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Yapının temel örgüsünün

üzerine kerpiç tuğlalar dizilmiş olup, zemin kat duvarlarında sürekli hatıllar mevcuttur. Zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu duvarlar üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunmaktadır. Söz konusu döşeme kirişleri, yapının kısa kenarı olan kuzey-güney istikametinde dizilmişlerdir. Yapıda 2004 yılında gerçekleştirilen esaslı tadilat neticesinde söz konusu döşeme sistemi, zemine basan muhdes betonarme kolonlar ve ahşap döşeme kirişlerine destek olan muhdes betonarme kirişlerle desteklenmiştir. Bu katmanın üzerinde ağaç dalları katmanı ve sıkıştırılmış toprak döşeme tabakası bulunduğu, yapı sahibince ifade edilmiştir. Sıkıştırılmış toprak döşeme katmanının üzerinde ahşap kadronlar ve ahşap zemin kaplaması bulunmaktadır.

Yapının birinci kat duvarlarında, kalınlıklar ve duvar malzemesi değişmemektedir. Yapının toprak damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır. Ana kirişlerin üzerinde, birinci katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde, muhtemelen incelenen diğer örneklerde de gözlemlendiği gibi, dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bunun üzerinde de kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası bulunmaktadır. Yapının çatı arasına çıkılamadığından dolayı bu bilgiler doğrulanamamıştır (Şekil 3.87).

Şekil 3.87. Bozkurt Ailesi Evi'nden alınan kesitler

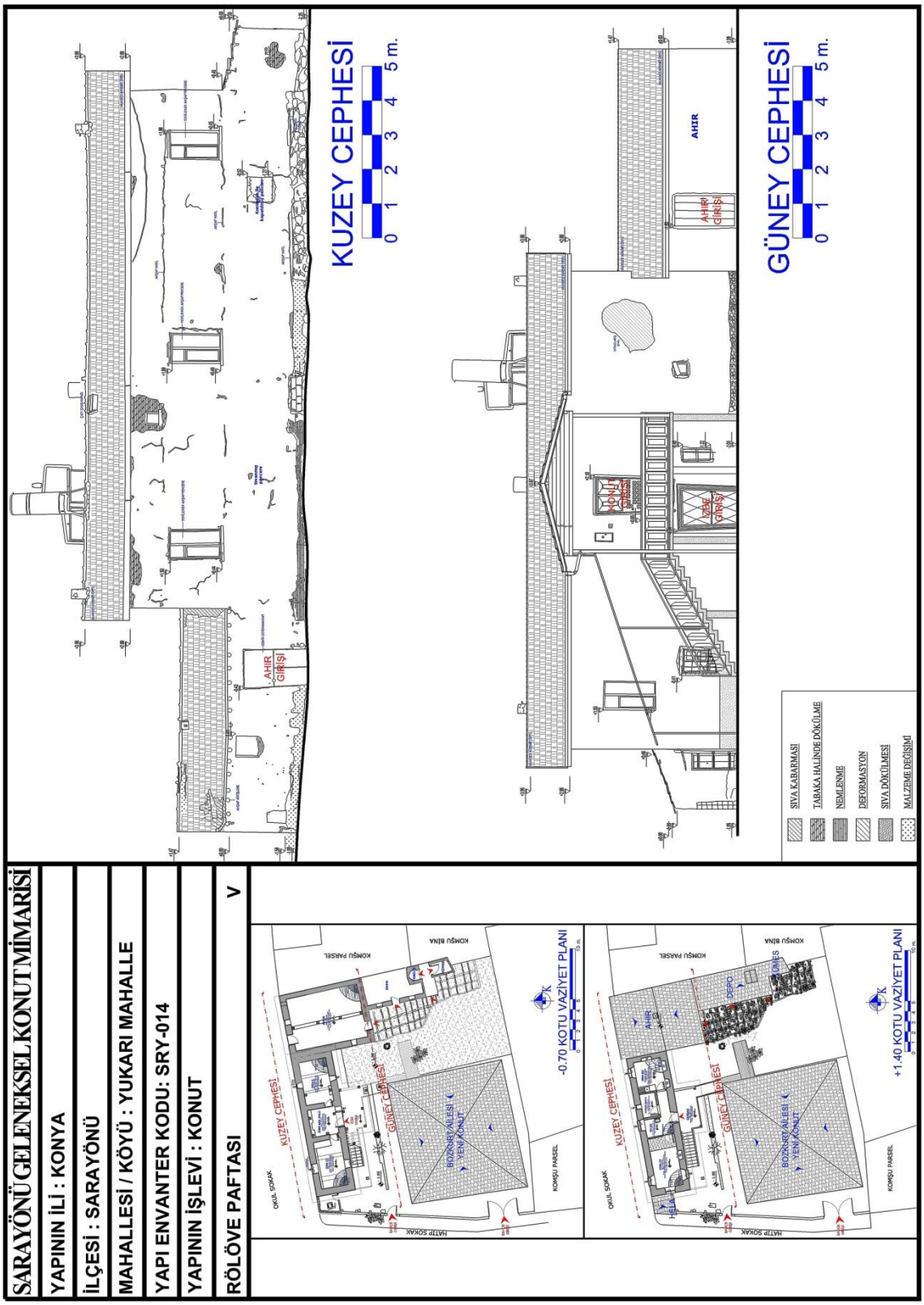
Yapının Süsleme Özellikleri: Yapı erken dönem inşa edilmiş bir örnek olmasına karşın, 2004 yılında geçirmiş olduğu esaslı tadilat sırasında bünyesinde barındırdığı

ahşap işçilikli süslemelerin hemen hepsini kaybetmiştir. Özellikle Oda-III ve Oda-IV mekânlarında yer alan gusülhane dolapları, bu tadilat sırasında yerlerinden sökülmüşlerdir.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri, ağırlıklı olarak içinde bulunduğu bağlam ve yönlenme ile biçimlenmiştir. Yapının doğu yönünün, Pir Hüseyin Bey Cami çevresindeki tepelik alan ve hemen doğusunda yer alan yerleşim dokusu tarafından kapanması sonucunda, yapı kuzey-güney ekseninde konumlanmıştır.

Yapının girişleri güney yönüne cephe almakta olup, bu yöne izbe katındaki tüm mekânların birer adet penceresi açılmaktadır. Birinci katta bulunan Oda-IV mekânının bir adet penceresi de yine bu yöne açılmaktadır. Yapının kuzey yönüne açılan; izbe katında iki adet penceresi (Oda-I ve Oda-II), birinci kat kotunda ise üç adet penceresi (Oda-III, Ara hol, Oda-IV) bulunmaktadır. Yapının izbe katındaki pencerelerden; doğu kesiminde olan sıvanmış, batı kesiminde olanı ise kontrplak malzeme ile kapatılmıştır.

Birinci katta bulunan muhdes banyo mekânının penceresi de muhdes olup, yapıda 2004 yılında gerçekleştirilen esaslı tadilat esnasında açılmıştır. Birinci katta bulunan Oda-IV mekânında, batı yönüne açılan bir adet pencere mevcut olup, bu pencere Hatip Sokak ile görsel ilişkiyi düzenlemektedir. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır. Yapının cephe sıvaları, dış etkiler sonucunda kısmen dökülmüştür (Şekil 3.88).

Şekil 3.88. Bozkurt Ailesi Evi'nin kuzey ve güney cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Fikret Bozkurt, Sarayönü-1966 doğumlu, işçi. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

3.2.1.12. Sry-015 No'lu Envanter: Büyükcengiz Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Ahmet ve Nursel Büyükcengiz'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Yukarı Mahalle sınırları içerisinde, Hatip Sokak üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 731,38 m2 yüzölçümlü 402 ada 8 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan usta Saadettin Büyükcengiz olup, yapıyı yaptıran kişi Ahmet Büyükcengiz'in babası Hakkı Büyükcengiz'dir. Yapının içindeki ahşap dolaplar ve ahşap niş işlemelerini marangoz Mustafa Kahraman yapmıştır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Bahçe içerisindeki ilk yapı, 1953 yılında inşa edilmiştir. Kerpiçten ve yığma olarak inşa edilen bu bir katlı yapı; zaman içerisinde çeşitli eklerle genişletilmiş, kırma çatı ile üst örtüsü kapatılmış ve çimento esaslı sıva ile sıvanmış olarak halen yerinde durmaktadır. İncelenen konut yapısı ise bu evin kuzeyinde yer almakta olup inşa tarihi 1966 senesidir. Yapı, Hakkı Büyükcengiz'in vefatı sonrasında verasetten Ahmet Büyükcengiz'in mülkiyetine geçmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: 1964 yılında bahçenin kuzey ve batı sınırları üzerinde yer alan depo, ekmek evi, kümes, helâ, ahır ve kömürlük mekânları inşa edilmiştir. İncelenen yapının giriş sekisi 1984 yılında ahşap doğramalar ile kapatılmıştır.

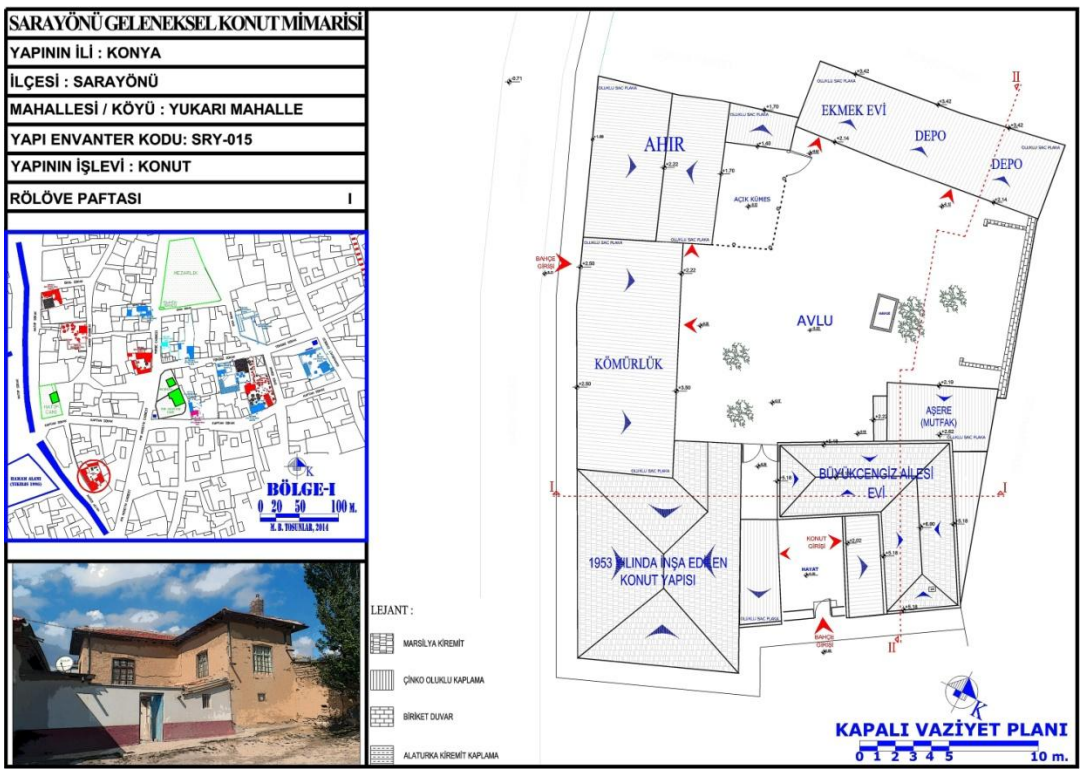
Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi; güney yönünde bahçeye giriş yapılan hayat mekânı hariç tamamen çeşitli fonksiyonlar üstlenmiş birimlerle çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde iki adet konut yapısı, bir aşere (mutfak), iki depo, bir

ekmek evi, bir kümes, bir ahır, bir helâ hacmi ve bir kömürlük yapısı bulunmaktadır. Yapı; parselin güney-doğu sınırında yer almakta olup, Hatip Sokak'dan çıkılan bir gedik [4] ile yapının girişine ulaşılmaktadır. Yapının ayrıca Hatip Sokak üzerinden bir araç girişi de mevcuttur (Şekil 3.89 ve 3.90).

Şekil 3.89. Büyükcengiz Ailesi Evi'nin genel görünümü

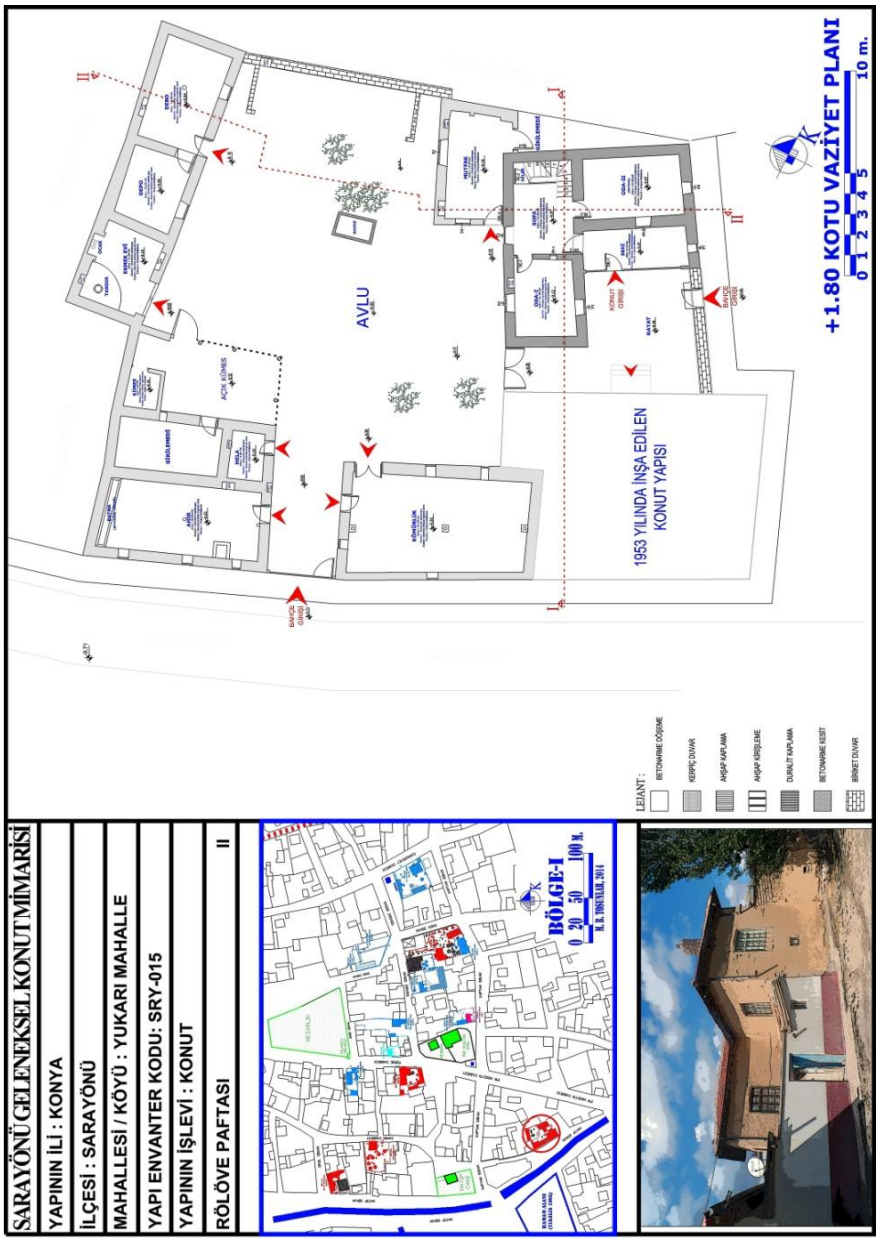

Şekil 3.90. Büyükcengiz Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Yapının güney yönüne açılan bahçe kapısından geçilerek bahçe içerisine girilir. Dâhil olunan hayat mekânının batısında 1953 yılında inşa edilen konut yapısı,

[4] Aslında bu gedik 402 ada 7 parsel numaralı boş bir arsa olup, Ahmet Büyükcengiz tarafından Sarayönü Belediyesi'nden satın alınmıştır.

doğusunda ise incelenen konut yapısı bulunmaktadır. Batı yönüne bakan bir seki mekânından geçilerek ve kuzeye dönülerek yapıya girilir. Girilen bu mekâna yerel söylencede *mabeyn* adı verilmekteyse de, bu mekân zemin kat odalarına ve üst kata ulaşan merdivene sirkülatif dağılımı sağlayan bir sofa niteliğindedir. Varılan sofa mekânının batı ve güney yönlerinde birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan batı kısmında olanı (Oda-I) 2.91 m. x 3.75 m. ölçülerindedir. Sofa mekânının güneyinde olan mekân (Oda-II) 2.95 m. x 4.81 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekân aşere (mutfak) olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.91).

Şekil 3.91. Büyükcengiz Ailesi Evi'nin +1.80 kotu açık vaziyet planı

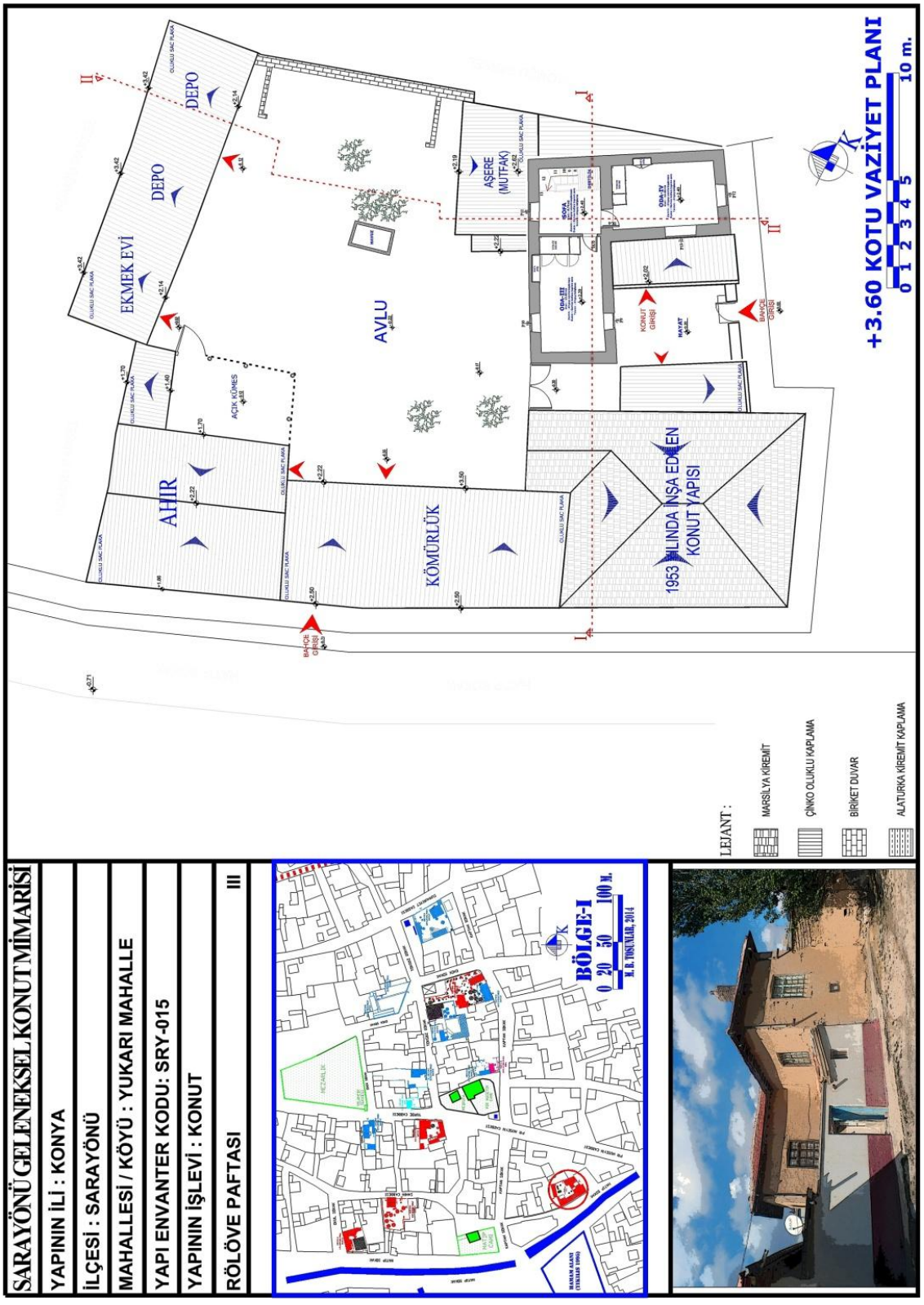
Zemin kat sofasının doğu duvarında yer alan ve alt kesimi kiler olarak kullanılan on üç basamaklı ve sahanlıksız ahşap bir merdiven ile yapının birinci kat sofasına ulaşılmaktadır (Şekil 3.92).

Şekil 3.92. Büyükcengiz Ailesi Evi'nin birinci kat sofasına ulaşan ahşap merdiven

Yapının üst kat planı, alt kat planı ile çakışan akslara ve duvar hizalarına sahip olup, birinci kat sofasının batı ve güney yönlerinde birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan batı kısmında olanı (Oda-I) 2.91 m. x 5.33 m. ölçülerinde olup, mekânın doğu duvarında bir adet yüklük dolabı, mekânın kuzey duvarında da bir adet ahşap işçilikli duvar nişi (baca) bulunmaktadır.

Sofa mekânının güneyinde olan mekân (Oda-IV) 2.94 m. x 4.80 m. ölçülerinde olup, mekânın kuzey duvarında bir adet yüklük dolabı, mekânın doğu duvarında da bir adet ahşap işçilikli duvar nişi (baca) bulunmaktadır (Şekil 3.93).

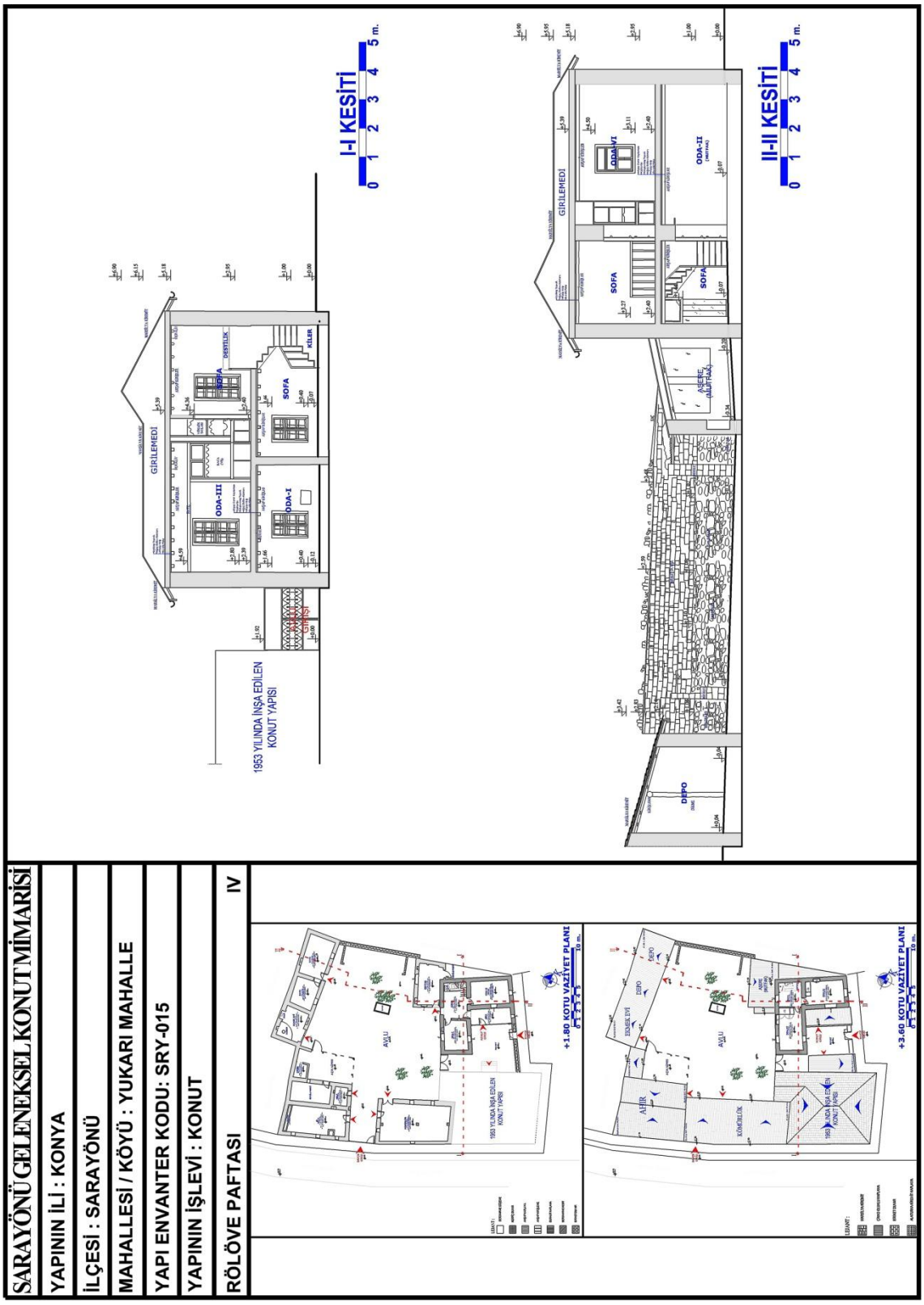
Şekil 3.93. Büyükcengiz Ailesi Evi'nin +3.60 kotu açık vaziyet planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Yapının temel örgüsünün

üzerine kerpiç tuğlalar dizilmiş olup, zemin kat duvarlarında sürekli hatıllar mevcuttur. Zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu duvarlar üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunmaktadır. Bu döşeme kirişlerinin altında duralit bir tabaka mevcuttur.

Söz konusu döşeme kirişleri, her mekânın kısa kenarına paralel olarak dizilmişlerdir. Söz konusu katmanın üzerinde ağaç dalları katmanı ve sıkıştırılmış toprak döşeme tabakası bulunmaktadır. Sıkıştırılmış toprak döşeme katmanının üzerinde ahşap kadronlar ve ahşap zemin kaplaması yer almaktadır.

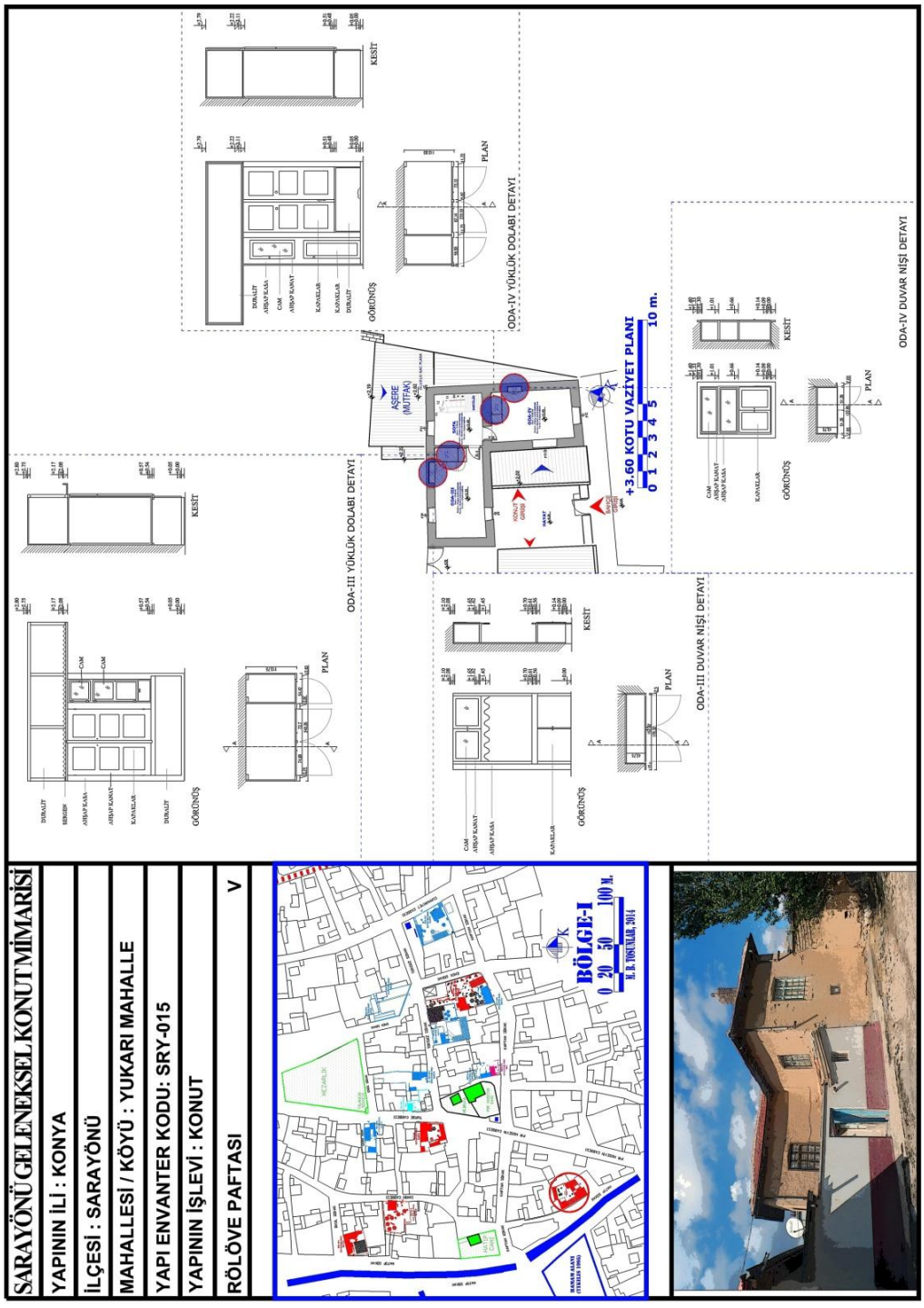
Yapının birinci kat duvarlarında kalınlıklar ve duvar malzemesi, Oda-III mekânının doğu duvarı dışında değişmemektedir. Yapının damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmaktadır. Bu döşeme kirişlerinin altında da zemin katta olduğu gibi duralit tabaka bulunmaktadır. Dağıtma kirişlerinin üzerinde ağaç dalları katmanı, bunun üzerinde de yalıtım amacıyla 10-15 cm. kalınlığında bir toprak tabakası bulunmakta olduğu anlaşılmıştır. Yapının orijinal üst örtüsü Marsilya kiremit örtülü kırma çatı olup, yapı Sarayönü'nde inşa edilen ilk çatılı konut yapısı olarak bilinmektedir (Şekil 3.94).

Şekil 3.94. Büyükcengiz Ailesi Evi'nden alınan kesitler

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapı geç dönem inşa edilmiş bir örnek olmasına karşın, bünyesinde ahşap işlemeli duvar nişleri (baca) ve yüklük dolapları bulunmaktadır. Mustafa Kahraman adlı usta tarafından 1966 yılında tezyin edilen ahşap işlemeler,

özellikle yapının birinci katındaki Oda-III ve Oda-IV mekânlarında yer almaktadır (Şekil 3.95).

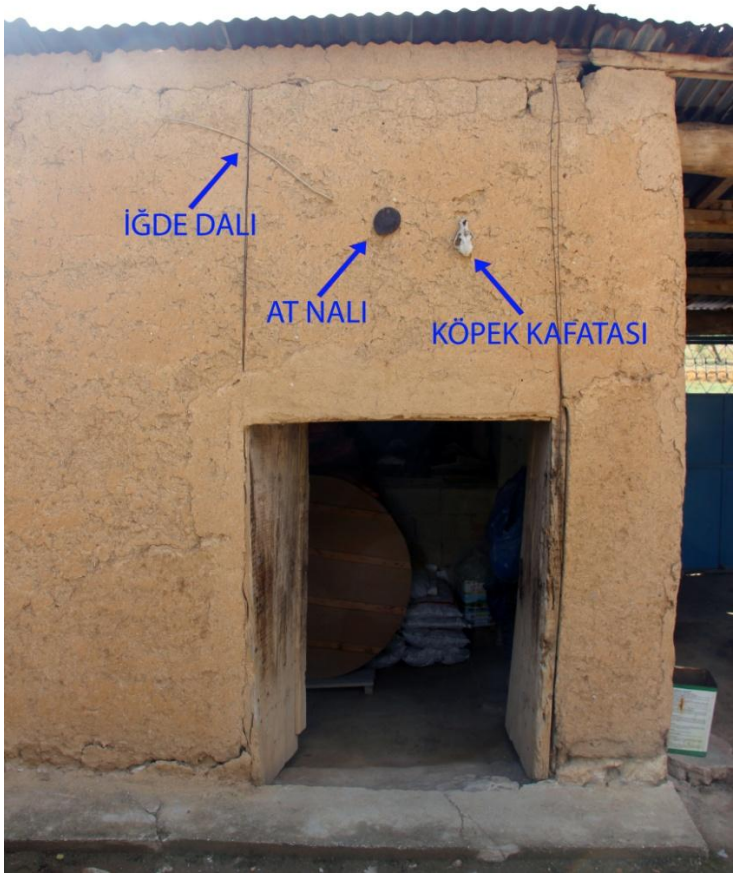

Şekil 3.95. Büyükcengiz Ailesi Evi'ndeki ahşap işlemeli duvar nişleri (baca) ve yüklük dolapları

Yapının servis mekânlarında mevcut bazı etnografik öğe düzenlemeleri, yapı sahiplerinin Sarayönü konut geleneklerini koruyan ve yaşatan insanlar olması sebebiyle gözlemlenebilmiştir. Özellikle yapı girişlerinin kapılarının üzerinde bulunan iğde dalı,

at nalı ve köpek kafatası objeleri, çeşitli yerel inanışların cisimleşmiş bir durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapı sahibiyle yapılan görüşmeler esnasında; iğde dalının eve bereket getirmesi amacıyla kapı lentosunun üzerine konulduğu, at nalının talih ve iyi şans amacıyla kapı lentosunun üzerine çakıldığı, köpek kafatasının da yine kötü şansı defetmek amacıyla kapı lentosunun üzerine asıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca kapı lentosu üzerine; tek başına yahut köpek kafatası üzerine tutturulmuş olarak asılan üzerlik'in (mavi boncuk), evi ve evde yaşayanları nazar ve diğer kötü etkilerden koruduğuna inanılmaktadır. Bu alışkanlıkların geleneksel konutların terk edilmesiyle beraber zamanla ortadan kalkmaya başladığı, yine yapı sahibiyle yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır (Şekil 3.96).

Şekil 3.96. Kömürlük hacminin doğu kapı lentosu üzerinde bulunan iğde dalı, at nalı ve köpek kafatası materyalleri

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri, ağırlıklı olarak içinde bulunduğu bağlam ve yönlenme ile biçimlenmiştir. Yapının doğu yönünün, Pir Hüseyin Bey Cami

çevresindeki tepelik alan ve hemen doğusunda yer alan yerleşim dokusu tarafından kapanması sonucunda, yapı *"sola dönmüş L harfi"* biçimindeki formu ile güney yönüne doğru açılmaktadır.

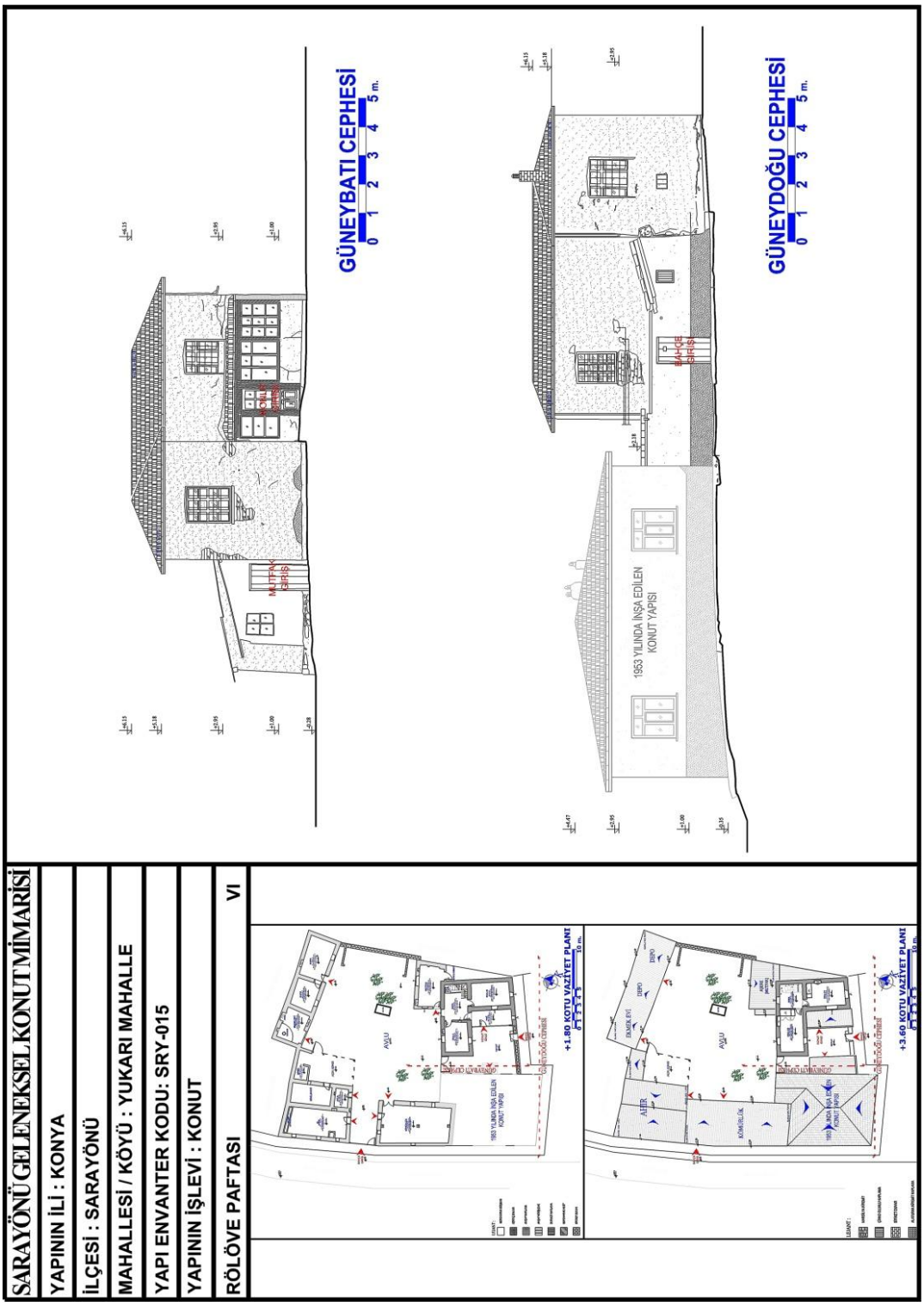
Yapının giriş sekisi güney yönüne cephe almakta olup, bu seki ahşap doğramalarla kapalı bir mekân haline getirilmiştir. Yapının zemin katında Oda-I mekânının kuzeye ve güneye iki adet penceresi açılmakta olup, bu pencerelerden kuzey yönünde olanı avlu ile görsel ilişkiyi sağlamakta, güney yönünde olan pencere ise bahçe girişi ile görsel ilişkiyi kurmaktadır.

Oda-II mekânının bir adet penceresi güneye, bir adet penceresi de batı yönüne açılmakta olup, batı yönüne açılan pencere giriş sekisinin kapatılması sonucunda iç mekânda kalmıştır.

Yapının birinci katında, Oda-III mekânının kuzeye ve güneye iki adet penceresi açılmakta olup, zemin katta bulunan Oda-I mekânında da olduğu gibi, bu pencerelerden kuzey yönünde olanı avlu ile görsel ilişkiyi sağlamakta, güney yönünde olan pencere ise bahçe girişi ile ilişkiyi görsel ilişkiyi kurmaktadır.

Oda-IV mekânının bir adet penceresi güneye, bir adet penceresi de batı yönüne açılmakta olup, zemin katta bulunan Oda-II mekânında da olduğu gibi, bu pencerelerden güney yönünde olanı avlu ile batı yönünde olan pencere ise bahçe girişi ile görsel ilişkiyi kurmaktadır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır. Yapının cephe sıvaları, dış etkiler sonucunda kısmen dökülmüştür (Şekil 3.97).

Şekil 3.97. Büyükcengiz Ailesi Evi'nin güney-doğu ve güney-batı cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Ahmet Büyükcengiz, Sarayönü-1950 doğumlu, çiftçi. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

3.2.2. İkinci Çalışma Bölgesinde İncelenen Örnekler

3.2.2.1. Sry-016 No'lu Envanter: Yılmaz Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Şerife Yılmaz'dır.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Hatip Mahallesi sınırları içerisinde, Enverpaşa Caddesi ile Hatip Sokağın kesiştiği köşe parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 1569,41 m2 yüzölçümlü 375 ada 4 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan usta ve yapıyı yaptıran kişilerin isimlerine ulaşılamamıştır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapı 1910 yılında inşa edilmiştir. Yapının mülkiyeti 2000 yılında Yılmaz Ailesi'ne geçmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yılmaz Ailesi; 2000 yılında yapıyı satın aldıktan sonra bir süre kullanmış, 2004 yılında ise bahçenin kuzey-doğu köşesine tek katlı bir konut yapısı inşa ederek burada yaşamaya başlamıştır. Yapı bünyesinde zemin katta gerçekleştirilmiş bir değişiklik tespit edilememiştir. Yapının birinci katında bulunan sofa mekânı, tespit edilemeyen bir tarihte tuğla bir duvar ile bölünerek oda haline getirilmiştir.

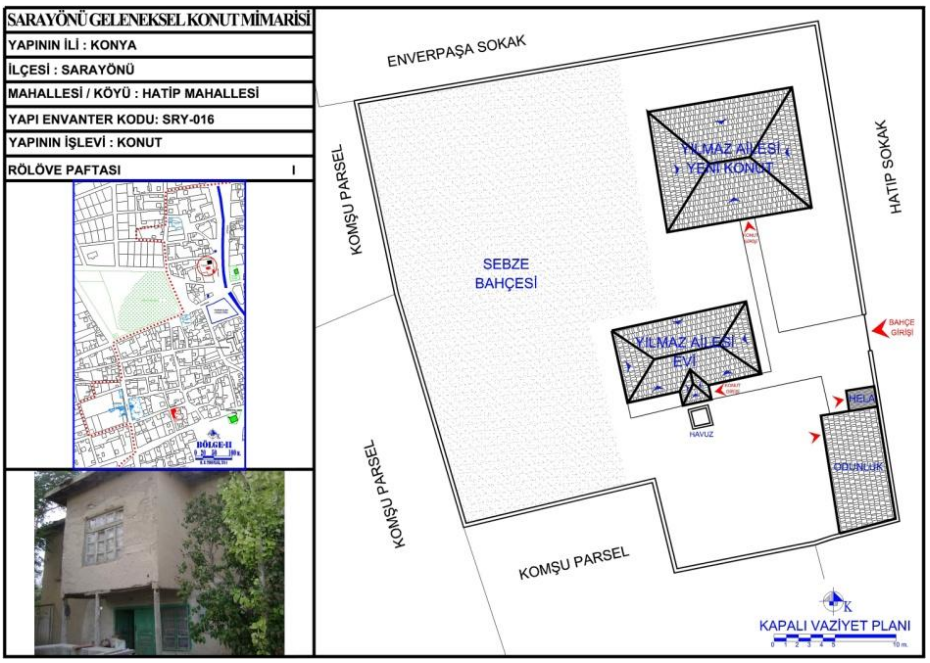
Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi; yaklaşık 1.80 m. yüksekliğinde kerpiç bloklardan inşa edilmiş bir bahçe duvarı ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde incelenen konut yapısı ile beraber, bir odunluk yapısı, bir helâ, bir süs havuzu ve Yılmaz Ailesinin 2004 yılında inşa etmiş olduğu konut yapısı bulunmaktadır. Söz konusu yapılar dışındaki alanlar sebze bahçesi olarak kullanılmaktadır.

Yapı; parselin güney kesiminde yer almakta olup, Hatip Sokak üzerinde bulunan bir bahçe kapısı ile yapı bahçesine girilmektedir. Bahçe girişinin güney kesiminde odunluk ve helâ hacimleri bulunmakta olup, bu hacimler geçildikten sonra yapı girişine ulaşılmaktadır (Şekil 3.98 ve 3.99).

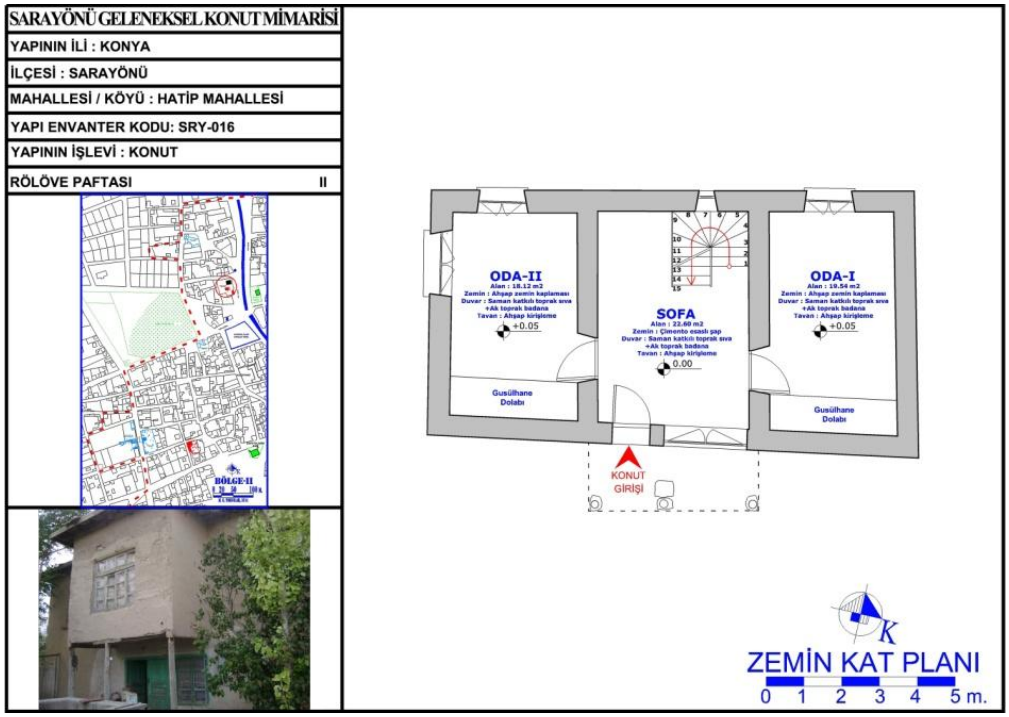
Şekil 3.98. Yılmaz Ailesi Evi'nin girişi

Şekil 3.99. Yılmaz Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Güney yönüne açılan ve üst kat cumbasının hemen altında bulunan bir giriş kapısından geçilerek yapıya girilmektedir. Varılan sofa mekânının doğu ve batı yönlerinde birer adet oda bulunmakta olup, bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I), yaklaşık 3.30 m. x 5.85 m. ölçülerindedir. Söz konusu mekânın güney duvarında gusülhane dolabı bulunmakta ve mekânın penceresi kuzey yönüne açılmaktadır. Sofa mekânının batı kısmında olan mekân (Oda-II) 3.34 m. x 5.42 m. ölçülerinde olup, söz

konusu mekânın güney duvarında gusülhane dolabı bulunmakta ve mekânın pencereleri kuzey ve batı yönlerine açılmaktadır (Şekil 3.100).

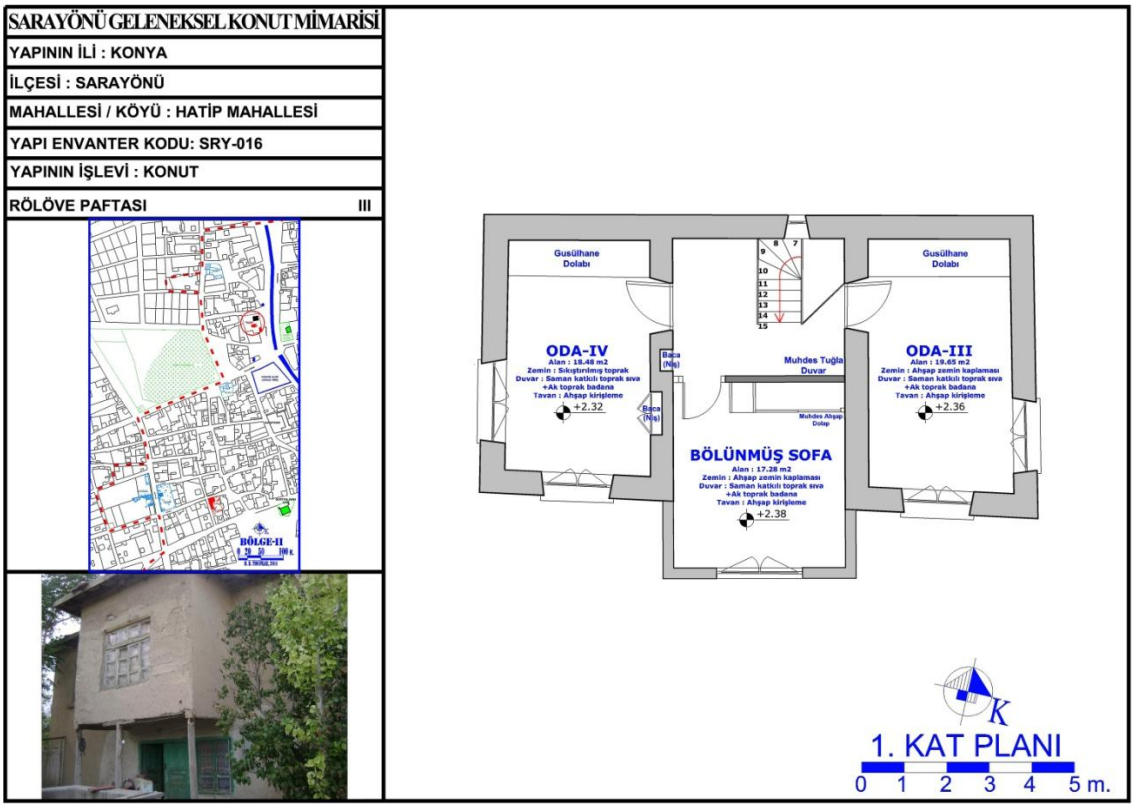
Şekil 3.100. Yılmaz Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Zemin kat sofasının kuzey duvarında yer alan on beş basamaklı ve sahanlıksız ahşap bir merdiven ile yapının birinci katının sofasına ulaşılmaktadır (Şekil 3.101). Merdivenin üst kota ulaşan hizasının üzerinde, *destilik* adı verilen ve merdiven boşluğunu örten ahşap plakalar bulunmaktadır.

Şekil 3.101. Yılmaz Ailesi Evi'nin birinci katına ulaşan ahşap merdiven

Yapının üst kat planı; güney yönüne uzanan cumba dışında, alt kat planı ile çakışan akslara ve duvar hizalarına sahiptir. Yapının üst kat sofası, muhdes bir tuğla duvar ile bölünmüştür. Birinci kat sofasının doğu ve batı yönlerinde birer adet oda bulunmakta olup, bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-III), yaklaşık 3.37 m. x 5.90 m. ölçülerindedir. Söz konusu mekânın kuzey duvarında gusülhane dolabı bulunmakta ve mekânın pencereleri güney ve doğu yönlerine açılmaktadır. Sofa mekânının batı kısmında olan mekân (Oda-IV) 3.38 m. x 5.47 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında gusülhane dolabı bulunmakta ve mekânın pencereleri güney ve batı yönlerine açılmaktadır. Ayrıca mekânın doğu duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır (Şekil 3.102).

Şekil 3.102. Yılmaz Ailesi Evi'nin birinci kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Yapının temel örgüsünün üzerine kerpiç tuğlalar dizilmiş olup, zemin kat duvarlarında sürekli hatıllar mevcuttur. Zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu sıva

geleneksel bir malzeme olan ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır. Zemin kat beden duvarlarının üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunmaktadır.

Söz konusu döşeme kirişleri, her mekânın kısa kenarına paralel olarak dizilmişlerdir. Döşeme kirişlerinin üzerinde hasır tabakası bulunmaktadır. Hasır tabakasının üzerindeki katmanlar konusunda herhangi bir bilgi edinilememiş olup, birinci katın döşemesi sıkıştırılmış topraktır. Üst kat sofası ve Oda-III' ün zeminlerinde sıkıştırılmış toprak katmanının üzerinde ahşap zemin kaplaması bulunmaktadır.

Yapının birinci kat duvarlarında kalınlıklar ve duvar malzemesi değişmemektedir. Yapının damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde hasır katmanı bulunmaktadır. Hasır tabakasının üzerindeki katmanlar konusunda herhangi bir bilgi edinilememiş olup, yapının orijinal üst örtüsünün toprak dam olduğu düşünülmektedir. Üst örtü katmanları Marsilya kiremit örtülü kırma bir çatı ile son bulmaktadır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapının erken dönem inşa edilmiş bir örnek olması sebebiyle, yapı bünyesinde ahşap işlemeli duvar nişleri (baca), gusülhane ve yüklük dolapları bulunmaktadır (Şekil 3.103 ve 3.104).

Şekil 3.103. Üst kat sofasında bulunan duvar nişi (baca)

Şekil 3.104. Oda-III mekânında bulunan yüklük dolabı

Yapı girişinin hemen önünde bir havuz bulunmaktadır. Bu havuz, hem su depolama hem de süs amacı ile kullanılmaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri katlara göre farklılık göstermektedir. Yapının zemin katında üç adet pencere (Oda-I, sofa ve Oda-II) kuzey yönüne; bir adet pencere (Oda-II) ise batı yönüne açılmaktadır. Yapının zemin kotu bu anlamda yapıya gelen kişilere karşı kapalı bir karakterdedir.

Yapının birinci katında üç adet pencere (Oda-III, sofa, Oda-IV) güney yönüne açılmakta, ayrıca yapı cumbası da güney yönüne bakmaktadır. Bu katta oda mekânlarının (Oda-III ve Oda-IV) birer penceresi de doğu ve batı yönlerine açılmaktadır. Yapı cumbası, zemine basan üç adet dikme ile desteklenmiş olup, yerinde yapılan incelemelerde söz konusu desteklerin orijinal olduğu anlaşılmıştır. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Şerife Yılmaz, Sarayönü-1965 doğumlu, ev hanımı. Kasım 2014'de yapılan görüşme.

3.2.2.2. Sry-017 No'lu Envanter: Kocaş Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Ali Kocaş'dır.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Hatip Mahallesi sınırları içerisinde, Salihler Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 709,66 m2 yüzölçümlü 377 ada 2 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015). Yapının kuzeyinde yer alan 300,89 m2 yüzölçümlü 1 parsel ve içerisindeki yapı da, incelenen yapıdan miras taksimi sonucu ifraz edilerek ayrılmıştır. Bu anlamda her iki parsel ve üzerlerindeki yapılar da, ilk inşa edildikleri dönemde bir bütündür.

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Milli Mücadele Döneminde Konya bölgesinde etkin bir kişi olan Sedir Yalçın Bey'dir.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde terk edilmiş durumdadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1927 yılında konut olarak kullanılmak üzere inşa edildiği belirlenmiştir. Yapının mülkiyeti 1970'li yıllarda Süleyman Kocaş'a geçmiştir. Süleyman Kocaş'ın vefatı ile yapı miras taksimine konu olmuş ve parsel ile yapı iki parçaya ayrılmıştır. İncelenen yapı; ifraz edilen parselin güney kesiminde olup, parselin kuzey kesimde kalan yapı ve muhdesatlar, yapı sahiplerinin bulunamaması sebebiyle incelenememiştir.

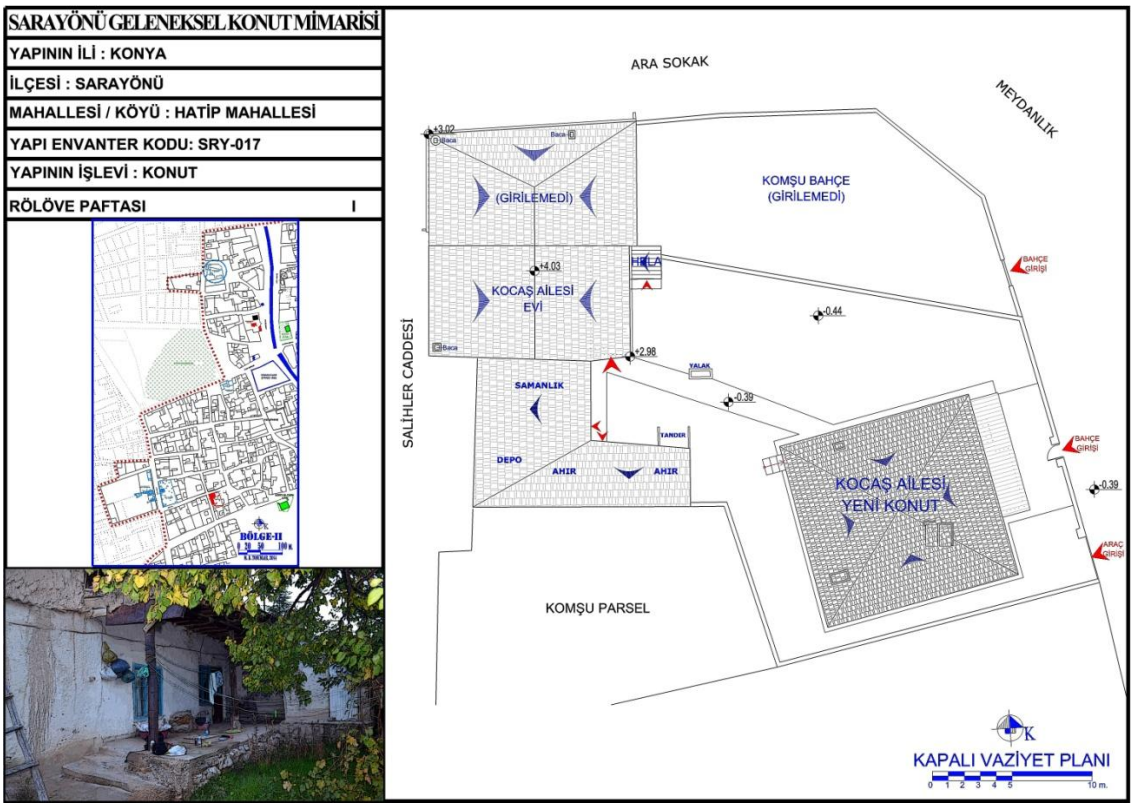
Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapının özgün üst örtüsü toprak dam olup, bu üst örtü, muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır. Çatı örtüsünün değiştirilmesinden sonraki bir tarihte gerçekleşen miras taksimi sonucu yapı, sofa bölümünden geçen bir duvar ile iki parçaya ayrılmıştır. Bu ayrılmadan sonra sofanın batısında kalan oda, muhdes mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir. 2009 yılında bahçenin güney-doğu kesimine tek katlı bir konut yapısı inşa edilmiş olup, günümüzde Kocaş Ailesi bu yapıda yaşamaktadır.

Yapının Plan Tipi: Orijinalinde iç sofalı ve beş odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.50 m. yüksekliğinde, briket bloklarla örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde söz konusu konut yapısı ile beraber iki ahır, bir samanlık, bir depo, bir helâ hacmi ve bir tandır mekânı bulunmaktadır. Yapı; parselin kuzey-batı sınırında yer almakta olup, batı sınırından Salihler Caddesi'ne, kuzey sınırından da ara bir sokağa bitişiktir (Şekil 3.105 ve 3.106).

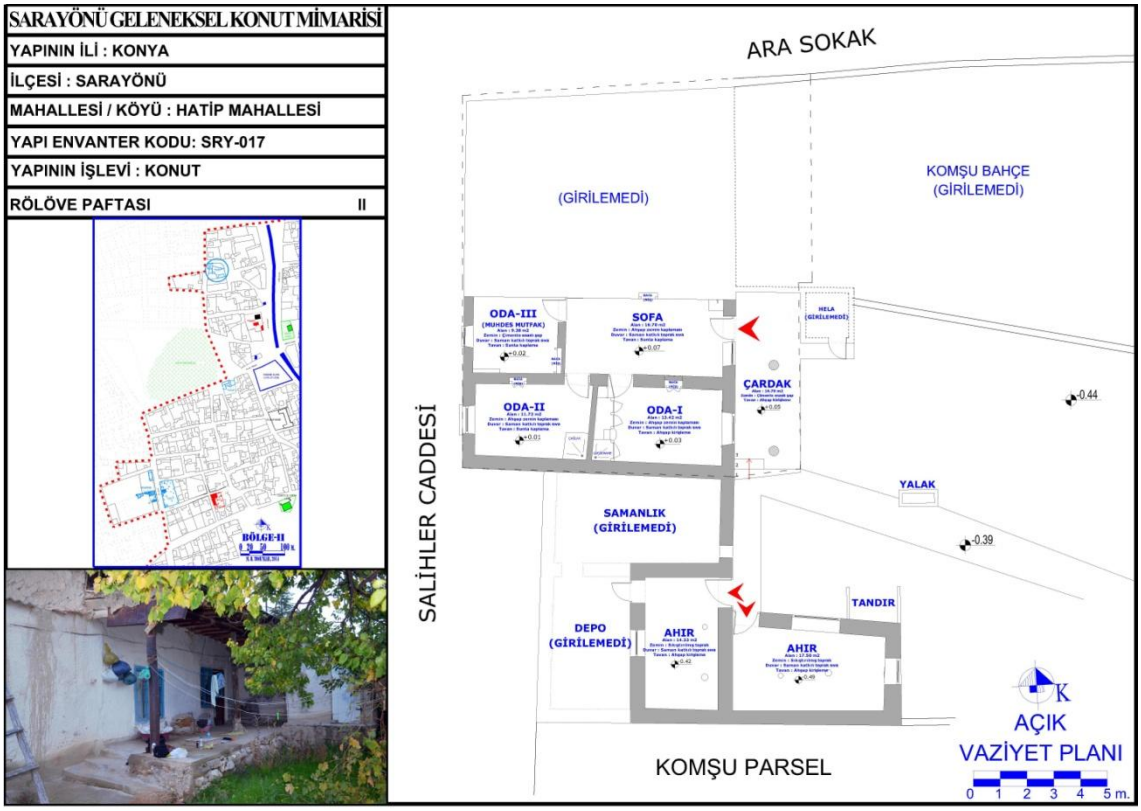
Şekil 3.105. Kocaş Ailesi Evi'nin çardak mekânı

Şekil 3.106. Kocaş Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

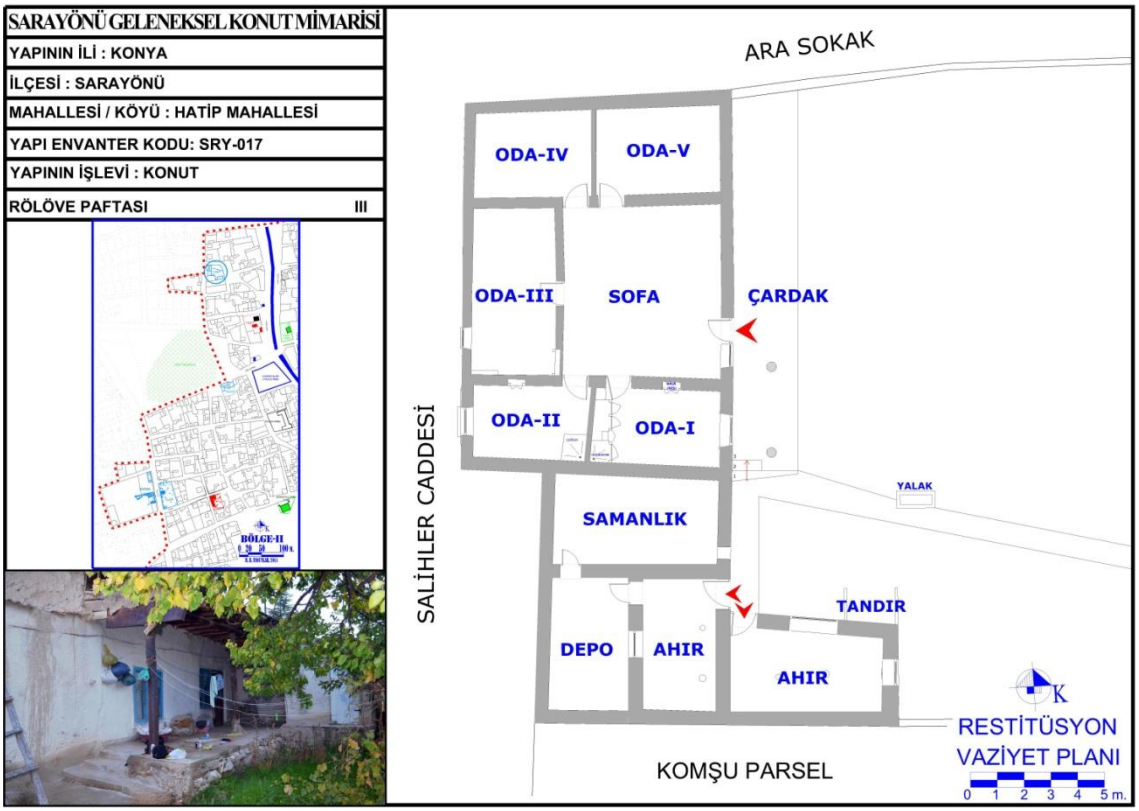
Kocaş Ailesi Evi'nin bahçesine, ara sokakların birleşiminden oluşmuş bir meydanlıkta yer alan bahçe kapısından girilmektedir. Yapı parseli düz bir topografyaya sahip olup, parsel yol kotu ile yaklaşık olarak aynı seviyededir. Yapının batı yönüne açılan giriş çardağına, bahçe içerisinden doğu yönüne doğru ilerlenerek ulaşılmaktadır. Söz konusu çardak mekânından bir kapı ile sofa mekânına geçilmekte olup, sofanın güney ve batı kısımlarında toplamda üç adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan güney-doğu yönünde olanı (Oda-I), yaklaşık 2.82 m. x 4.75 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekân yapı girişi ile doğrudan görsel ilişki halindedir. Ayrıca bu mekânın batı duvarında gusülhane dolabı bulunmaktadır.

Sofa mekânının güney-batı yönünde olan mekân (Oda-II), yaklaşık 2.74 m. x 4.27 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânda bir yıkanma birimi (çağlak) mevcuttur. Sofanın batı yönünde bulunan mekân (Oda-III), yaklaşık 2.83 m. x 3.18 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekân bölünmüş ve muhdes mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir (Şekil 3.107).

Şekil 3.107. Kocaş Ailesi Evi'nin açık vaziyet planı

Miras taksimi sonucu bölünen yapının kuzey kısmına ilişkin bazı bilgiler edinilmiştir. Söz konusu bilgilerden hareketle yapının açık vaziyet planı düzleminde bir restitüsyonu yapılmıştır (Şekil 3.108).

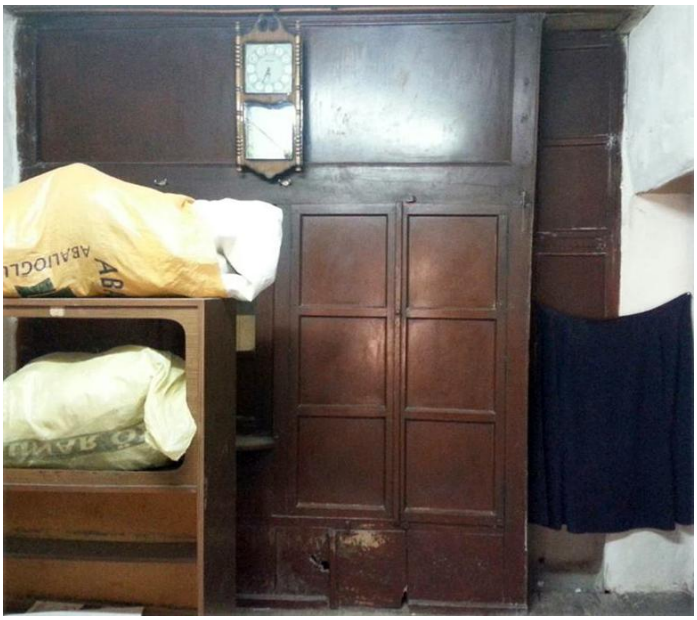
Şekil 3.108. Kocaş Ailesi Evi'nin açık vaziyet planı düzleminde restitüsyonu

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üstüne ahşap hatıllar, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiş ve yapının duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Yapının üst örtüsü ahşap kirişler üzerinde yer almaktadır.

Yapının orijinal üst örtüsünün toprak dam olduğu belirlenmiştir. Yapının çatı arasına giriş yapılamamasından ötürü söz konusu toprak damın malzeme ve katman özellikleri tespit edilememiştir. Tespit edilemeyen bir tarihte, yapının orijinal üst örtüsü muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapının görece erken dönem inşa edilmiş bir örnek olmasına karşın, yapının bölünmesi ve uzun süredir kullanım dışı kalması sebebiyle,

yapı bünyesinde bulunan ahşap işçilikli öğelerin önemli bir kısmı ortadan kalkmıştır. Oda-I mekânında bulunan gusülhane dolabı, yapı bünyesinde yer alan tek ahşap işçilikli öğe olarak göze çarpmaktadır (Şekil 3.109).

Şekil 3.109. Oda-I mekânında bulunan gusülhane dolabı

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermekte olup, yapı pencereleri yalnızca doğu-batı ekseninde açılmıştır. Yapının giriş çardağı doğu istikametine açılmakta olup, bu cephede Oda-I ve sofa mekânlarının birer adet penceresi bulunmaktadır. Yapının batı cephesinde, Oda-II ve Oda-III (muhdes mutfak) mekânlarının birer adet penceresi açılmakta olup, bu pencereler Salihler Caddesi ile görsel ilişkiyi sağlamaktadır. Yapı pencerelerinde dövme demirden korkuluklar bulunmakta olup, bu elemanlar birbiri içinden geçecek şekilde oluşturulmuşlardır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Ali Kocaş, Sarayönü-1968 doğumlu, besici. Mart 2015'de yapılan görüşme.

3.2.2.3. Sry-018 No'lu Envanter: Şahin Ailesi Odası ve Evi

Yapıların Sahibi: Yapıların günümüzdeki sahibi Emine Şahin'dir.

Yapıların Konumu ve Adresi: Yapılar; Sarayönü Hatip Mahallesi sınırları içerisinde, Fatih Caddesi üzerinde yer almakta olup, aynı zamanda Hatip Mezarlığı'nın güney-doğu köşesinin karşısındaki parsel üzerinde bulunmaktadır.

Yapıların Ada / Parsel No: Yapılar; tapu kayıtlarına göre 839,65 m2 yüzölçümlü 370 ada 1 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıları Yapan Ustalar ve Yapıları Yaptıran Kişiler: Yapıları yapan ustalar ve yapıları yaptıran kişinin isimlerine ulaşılamamıştır.

Yapıların Kullanım Durumu: Konut ve oda yapısı günümüzde terk edilmiştir. Şahin Ailesi, bahçe içerisinde bulunan yeni konut yapısında ikamet etmektedir.

Yapıların Tarihçesi: Yapıların 100 yıldan eski olduğu değerlendirilmiş olup, yapıların ilk inşa tarihine ilişkin kesin bir bilgi edinilememiştir. Yapılar, Emine Şahin'in eşi Osman Şahin tarafından 1992 yılında satın alınmıştır.

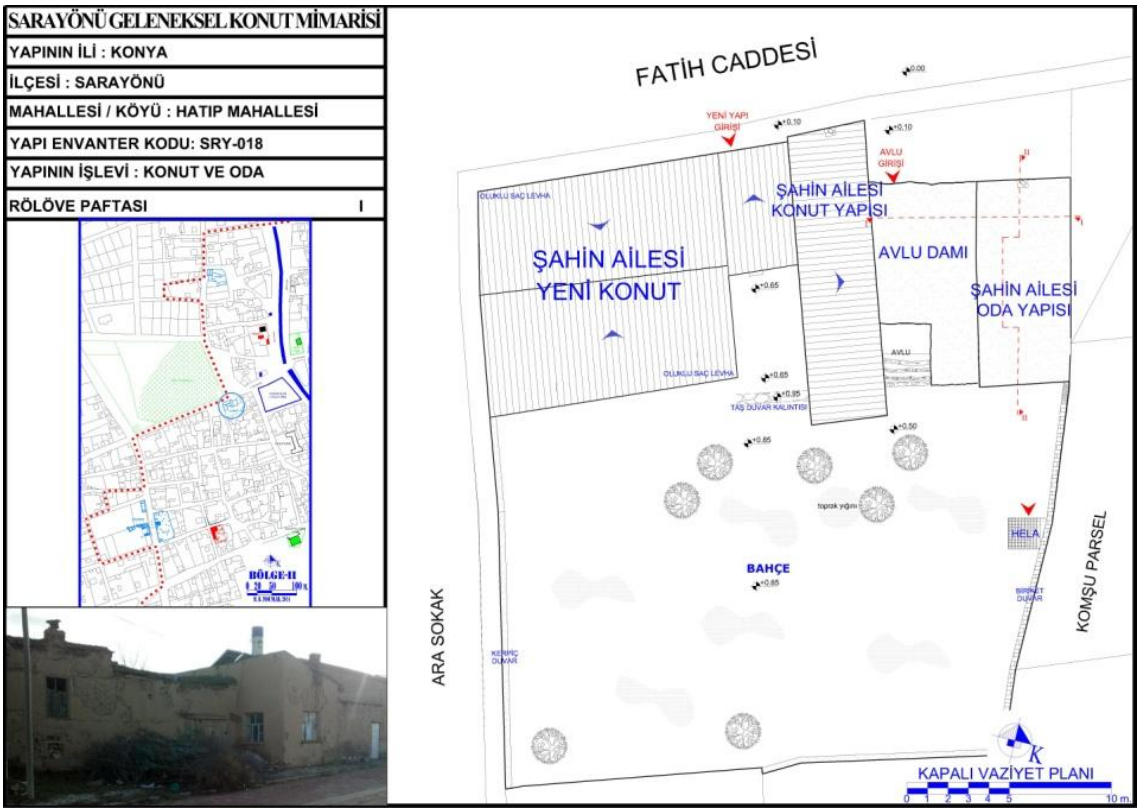
Yapılarda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapıların bahçesinde bulunan aşere, ahır ve samanlık yapıları 1995 yılında yıkılmış ve yerlerine yeni konut yapısı inşa edilmiştir.

Yapıların Plan Tipleri: Oda yapısı, ara hol ve mabeyn'den oluşan bir oda planı özelliği göstermektedir. Konut yapısı, iç sofalı ve iki odalı bir plan tipine sahiptir.

Yapıların Mimari Özellikleri: Yapılara, kuzey istikametinde bulunan Fatih Caddesi üzerinden bir avlu kapısı ile giriş yapılabilmektedir (Şekil 3.110). Yapılara ayrıca yeni inşa edilen Şahin Ailesi Evi'nin bahçe kesiminden de ulaşılabilmektedir (Şekil 3.111).

Şekil 3.110. Yapıların kuzey istikametinde bulunan Fatih Caddesi üzerinden genel görünümü

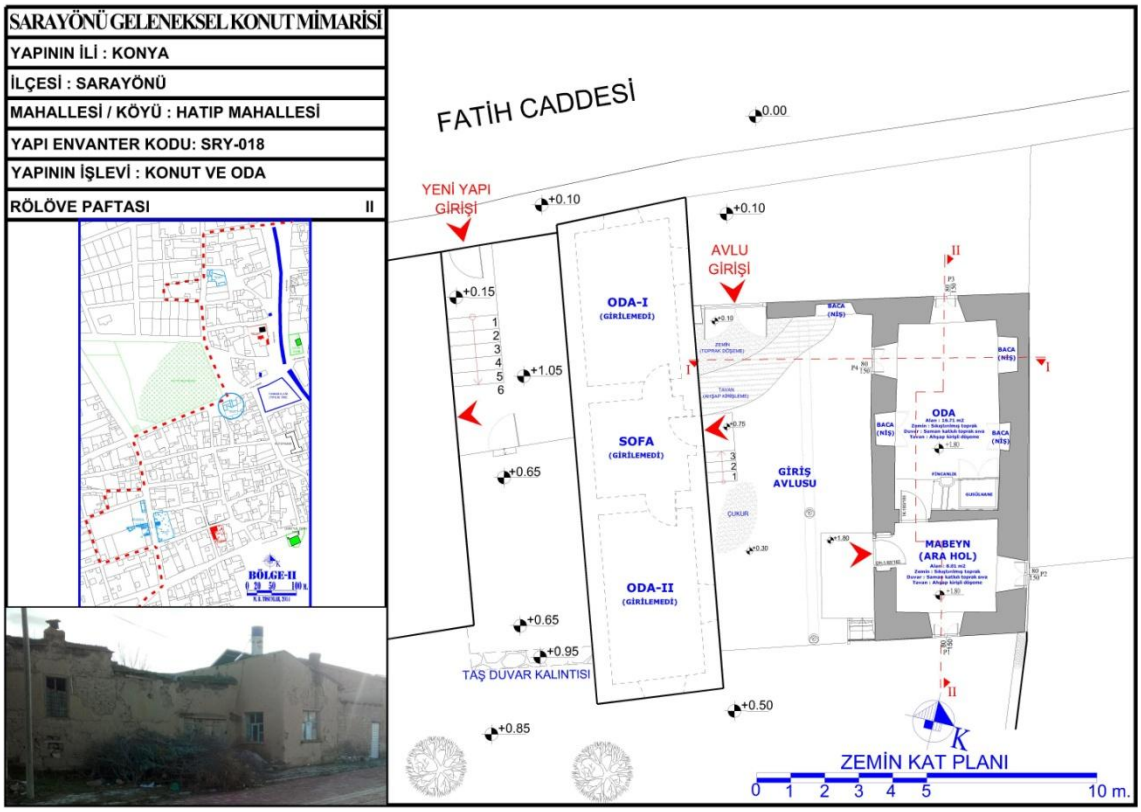

Şekil 3.111. Yapıların kapalı vaziyet planı

Avlu kapısından geçildikten sonra varılan, üzeri toprak dam ile örtülü avlu mekânının doğu yönünde oda yapısı, batı yönünde ise konut yapısı bulunmaktadır. Doğu yönünde bulunan oda yapısına doğal zeminden yaklaşık olarak 1.30 m. yükseltilmiş bir sekiden giriş yapılmaktadır. Varılan mabeyn mekânı, yaklaşık 2.95 m. x 2.70 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekândan oda mekânına bir kapı ile geçilmektedir. Oda mekânı, yaklaşık 3.05 m. x 5.50 m. ölçülerinde olup, söz konusu

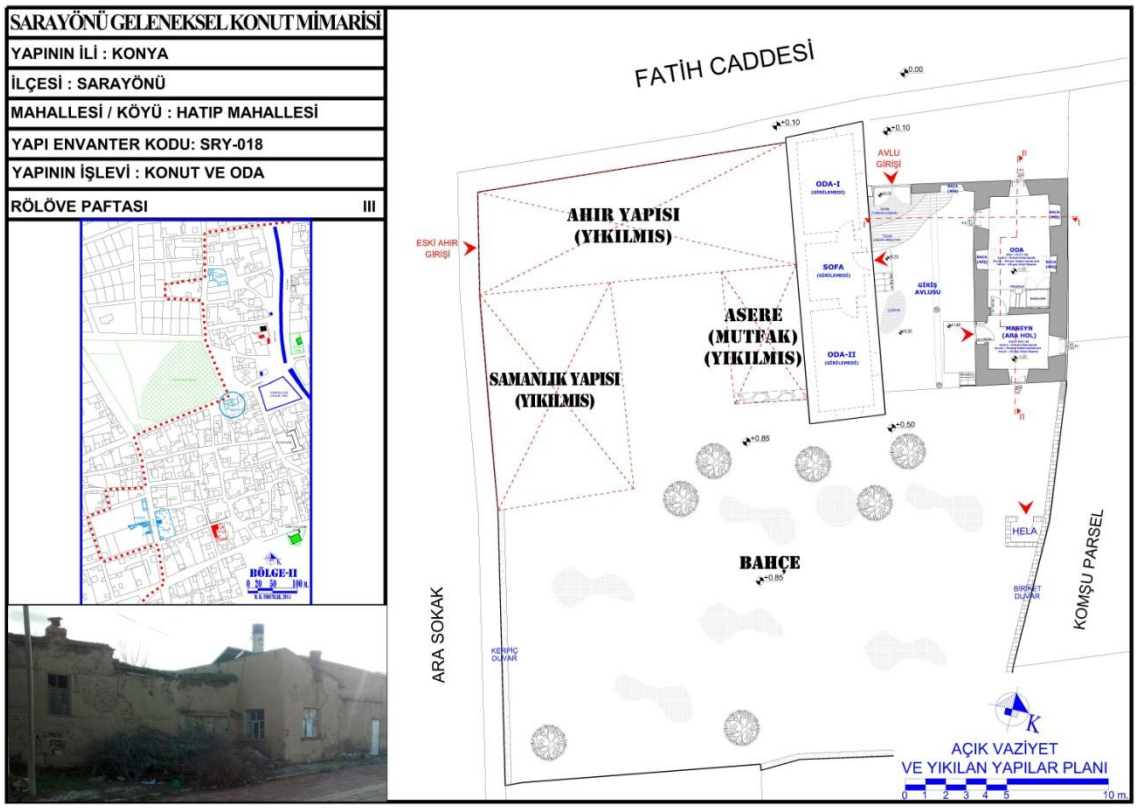
mekânın doğu duvarında iki adet, batı duvarında ise bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Ayrıca bu mekânın güney duvarında gusülhane dolabı mevcuttur.

Avlu mekânının batı yönünde kalan konut yapısı, mal sahiplerinin rıza göstermemesi sebebi ile incelenememiştir. Bu nedenle söz konusu yapının plan şeması, mal sahibinin anlatıları ve dışarıdan yapılan gözlemler ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaya göre konut yapısına, doğu yönüne açılan bir giriş kapısı ile girilmektedir. Ulaşılan sofa mekânının kuzey ve güney kısımlarında birer adet oda bulunmakta olup, yapının plan şeması simetriktir (Şekil 3.112).

Şekil 3.112. Yapıların açık vaziyet planı

Yapıların sahibi ile yapılan görüşmelerde, yeni konut yapısı inşa edilirken yıkılan yapı eklerine ilişkin bilgiler edinilmiştir. Söz konusu bilgilerden hareketle, bahçe içerisindeki yıkılmış yapıların adlarının ve konumlarının işaretlendiği açık bir vaziyet planı oluşturulmuştur (Şekil 3.113).

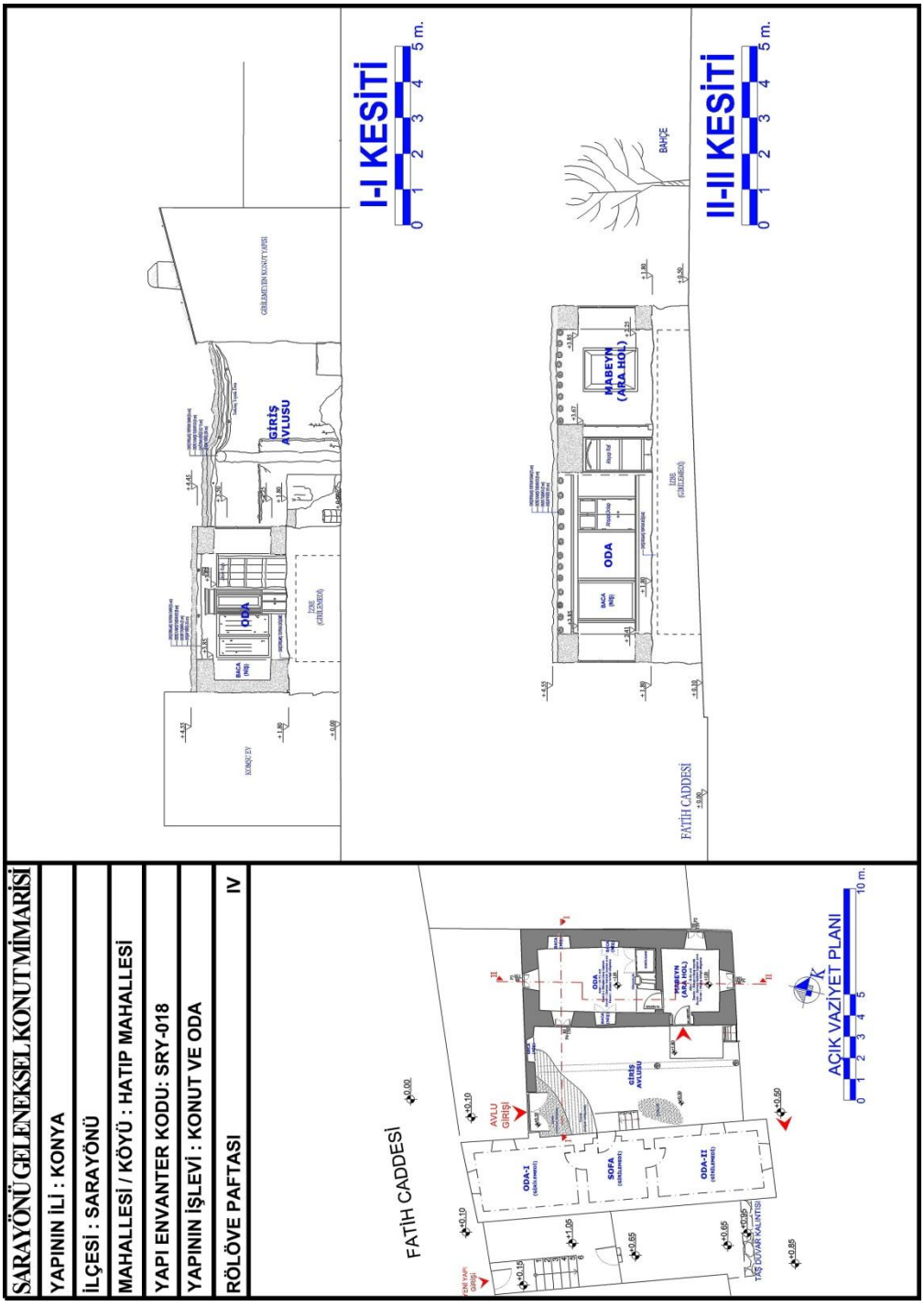

Şekil 3.113. Bahçe içerisinde yıkılan yapıların adları ve konumları

Yapıların Yapım Tekniği ve Malzemesi: Her iki yapı da benzer malzeme ve yapım teknikleri kullanılarak inşa edilmiştir. Oda yapısında malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının izbe kotuna giriş yapılamamakla birlikte izbe kotunun dışarıdan izlenen bölümleri taş örgüdür. Bu örgünün üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri ve kerpiç tuğlaların dizilmesi ile oluşturulan beden duvarları bulunmaktadır. Zemin katın döşemesi sıkıştırılmış toprak tabakasından oluşmakta olup, bu katmanın altındaki tabakalara ilişkin detaylı bilgilere ulaşılamamıştır. Söz konusu sıkıştırılmış toprak tabakasının üst kotu +1.80 m.dir.

Yapının zemin kat duvarları +1.80 m. kotunun üzerinde yükselmektedir. Yapının +4.55 m. kotundaki toprak damı, zemin kat beden duvarları üzerinde yer alan dam kirişleri tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu dam kirişlerinin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır. Ana kirişlerin üzerinde, zemin katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka bulunmaktadır. Kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası, bu dere kamışı

tabakasının üzerine serilip sıkıştırılarak toprak dam yaklaşık +4.55 m. kotunda bitirilmiştir. Kapalı avlu mekânının üst örtüsü, oda yapısı ile benzer biçimde toprak damdır. Konut yapısının üst örtüsü içeriden incelenememiş olup, üst örtünün toprak dam üzerine muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak oluşturulan tek yöne eğimli bir çatı ile son bulduğu dışarıdan tespit edilmiştir (Şekil 3.114).

Şekil 3.114. Yapılardan alınan kesitler

Yapıların Süsleme Özellikleri: Yapılar, erken dönem inşa edilmiş örnekler olması sebebiyle bezeme bakımından zengin örneklere sahiptir. İncelenen oda yapısının bünyesinde, işlemeli duvar nişleri (baca) ile gusülhane dolabı bulunmaktadır (Şekil 3.115).

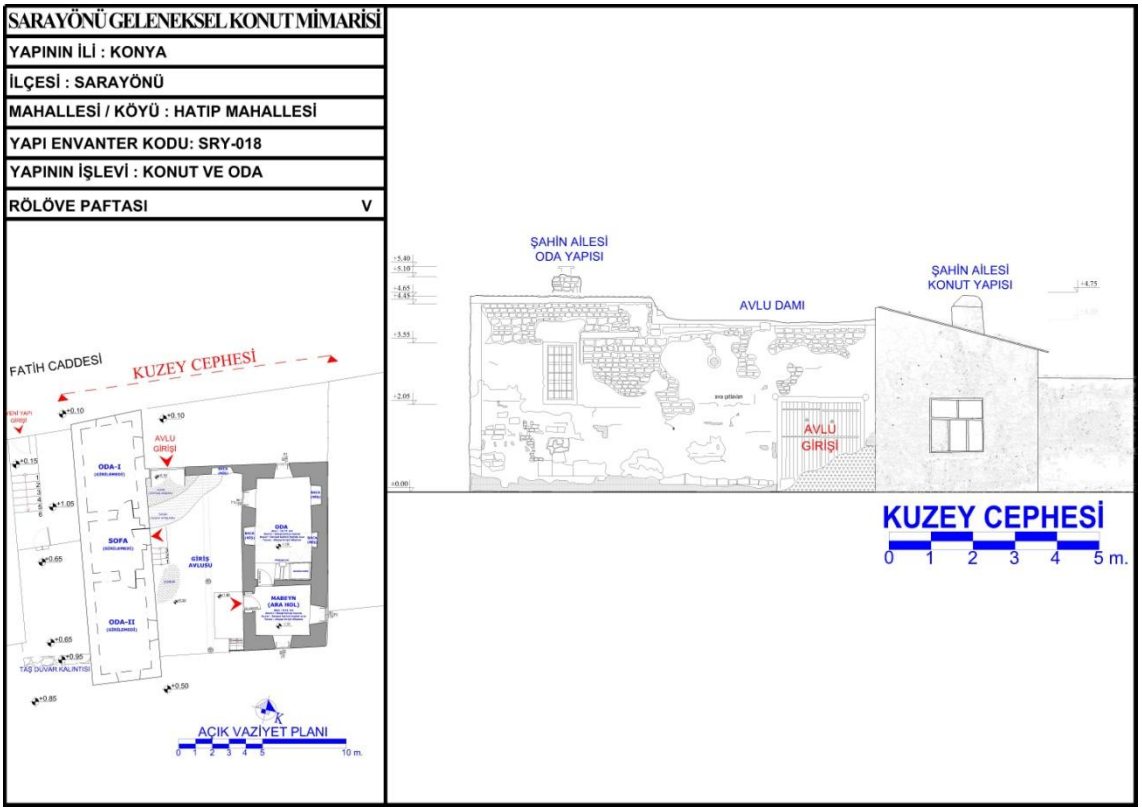
Şekil 3.115. Oda mekânında bulunan gusülhane dolabı

Yapıların Cephe Özellikleri: Yapıların cepheleri sokağa kapalı bir karakter taşımakta olup, bu karakter sebebiyle oda, avlu ve konut mekânları dışarıdan tek bir yapı olarak algılanmaktadır. Söz konusu dışa kapalı tutum, yapıların avlu mekânına dönük olmasından ileri gelmektedir.

Oda yapısının bir adet penceresi (mabeyn) doğu yönüne açılmaktadır. Kuzey yönüne açılan bir adet pencere (oda), yapının Fatih Caddesi ile görsel ilişkisini sağlamaktadır. Batı yönüne açılan bir adet pencere (oda), yapı ile avlu kapısı arasındaki görsel ilişkiyi sağlamaktadır. Oda yapısının güneye açılan yalnız bir adet penceresi mevcut olup, söz konusu pencere mabeyn mekânı ile bahçe arasındaki görsel ilişkileri düzenlemektedir.

Konut yapısının iki adet penceresi (Oda-I ve Oda-II) doğu yönüne açılmakta olup, söz konusu pencereler, yapı ile avlu arasındaki görsel ilişkiyi sağlamaktadır. Kuzey yönüne açılan bir adet pencere (Oda-I), yapının Fatih Caddesi ile görsel ilişkisini sağlamaktadır. Güney yönüne açılan bir adet pencere (Oda-II) bulunmakta olup, söz konusu pencere Oda-II mekânı ile bahçe mekânı arasındaki görsel ilişkileri düzenlemektedir.

Yapıların tüm cepheleri, malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman avlu cephelerinde ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır (Şekil 3.116).

Şekil 3.116. Yapıların kuzey cephesi

Yapılar ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Emine Şahin, Sarayönü-1942 doğumlu, ev hanımı. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

3.2.2.4. Sry-019 No'lu Envanter: Solak Ailesi Konutları

Yapıların Sahibi: Yapıların günümüzdeki sahibi Solak Ailesi Vereseleri'dir.

Yapıların Konumu ve Adresi: Yapılar; Sarayönü Fatih Mahallesi sınırları içerisinde, Konuklar Caddesi ile Çoban Sokak ve Kaya Sokağın sınırlandırdığı yapı adasının doğu kesiminde yer almaktadır.

Yapıların Ada / Parsel No: Yapılar; tapu kayıtlarına göre toplamda 8608,66 m2 yüzölçümlü 297 ada 1, 2 ve 3 parseller üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıları Yapan Ustalar ve Yapıları Yaptıran Kişiler: Yapıları yapan ustaların ismine ulaşılamamış olup, parseldeki ilk yapıyı yaptıran kişi Salih Solak'dır.

Yapıların Kullanım Durumu: Yapılar günümüzde kısmen kullanılmakta olup, büyük oranda terk edilmiştir.

Yapıların Tarihçesi: Yapı topluluğunun çekirdeğini oluşturan ilk yapı, 1930'lu yıllarda büyük toprak sahibi Salih Solak tarafından inşa edilmiştir. Bu tarihten sonra yapı topluluğu sürekli bir gelişim göstermiş, 1990'lı yılların sonunda ise miras paylaşımı sonucunda önemli ölçüde kullanım dışı kalmıştır.

Yapılarda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı topluluğunun üzerinde yer aldığı arazinin kuzey-doğu ucunda bulunan müstakil ahır yapısı 1950'li yıllarda inşa edilmiş bir yapı ekidir. Ailenin erkek evladı kendi ailesini kurunca, 1960'lı yıllarda Konut-I yapısının batısına Konut-II yapısı eklenmiştir. Konut yapı topluluğunun paylaştığı ortak avlunun güney kesiminde, Konut-III yapısı bulunmaktadır. Söz konusu yapı, 1970'li yılların sonunda yıkılan ahır sekisinin kuzeye doğru genişletilmesiyle oluşturulmuştur. Ziya Solak, Konut-III yapısını tadil etmiş olup, halen bu bölümü konut olarak belirli aralıklarla kullanmaktadır.

Yapıların Plan Tipleri: Konut-I yapısı orijinal olarak, iç sofalı ve üç odalı bir plan tipine sahiptir. Konut-II yapısı, ara hol ve mabeyn'den oluşan bir plan özelliği göstermektedir. Konut-III yapısı, iç sofalı ve iki odalı bir plan tipine sahiptir.

Yapıların Mimari Özellikleri: Yapıların bahçesi oldukça büyük bir sahayı kaplamakla birlikte, incelenen konut yapıları topluluğu söz konusu bahçenin orta kesiminde ve Konuklar Caddesine sınır bir konumdadır.

Yapı topluluğunun içinde bulunduğu arazi içerisinde üç adet konut yapısı (Konut-I, Konut-II ve Konut-III) ile beraber bir adet müstakil ahır yapısı, iki adet ahır birimi, bir garaj hacmi, iki helâ, bir açık kümes, bir adet kapatılmış su kuyusu ve bir adet tulumbalı çeşme bulunmaktadır.

Yapı topluluğunun çevresinde şekillendiği ortak avlu mekânına, doğu istikametinde bulunan Konuklar Caddesi üzerinden bir bahçe kapısı ile girilmektedir. Ortak avlunun kuzey kesiminde Konut-I ve Konut-II yapıları, bir adet garaj hacmi, iki adet ahır mekânı ve bir adet helâ sıralanmaktadır.

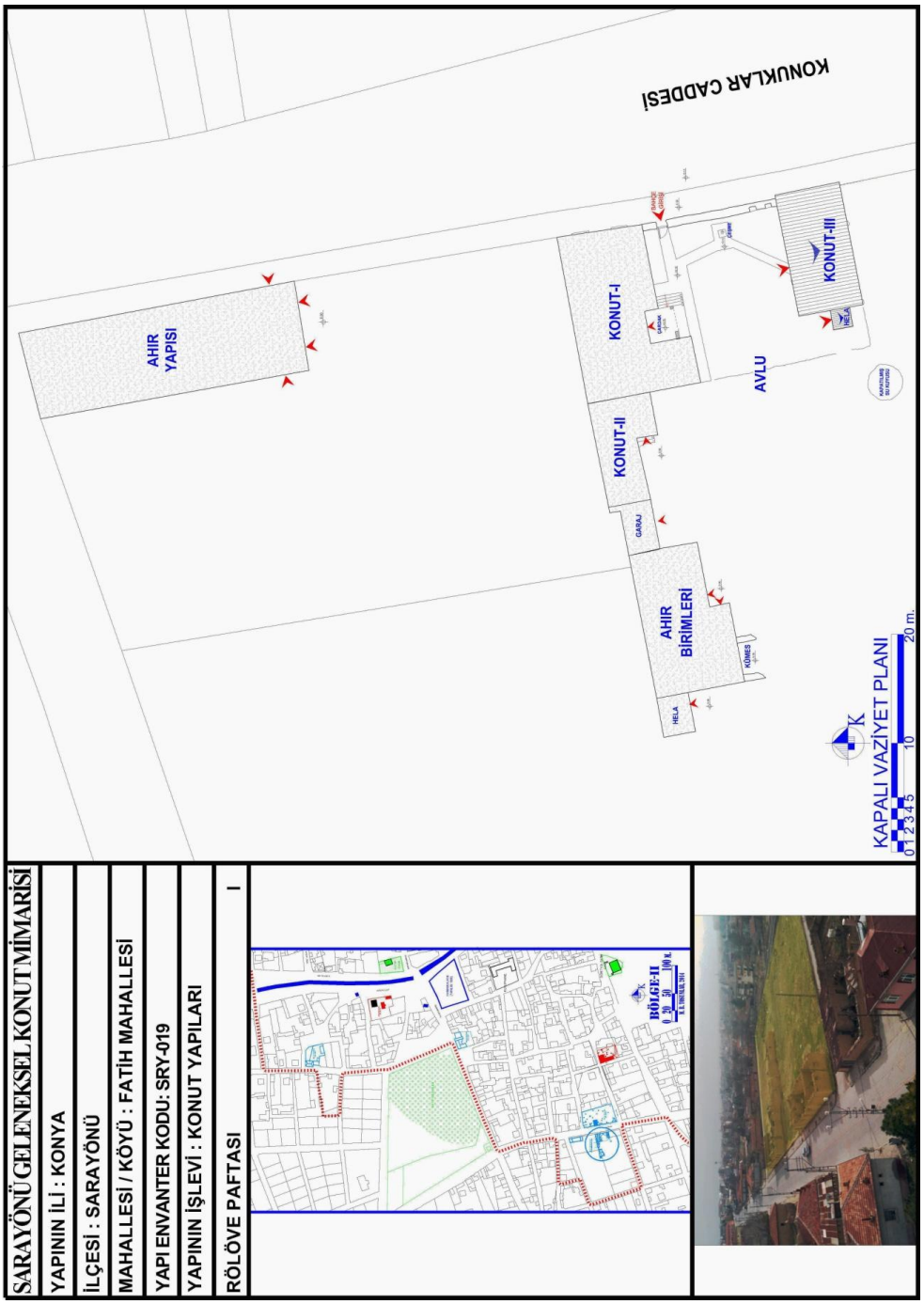
Ortak avlunun güney kesiminde ise yıkılan ahır sekisinin yeniden düzenlenmesi ile oluşturulan Konut-III yapısı ve bu yapıya ait helâ birimi bulunmaktadır (Şekil 3.117, 3.118 ve 3.119).

Şekil 3.117. Solak Ailesi Konutları'nın genel durumu

Şekil 3.118. Yapıların ortak avludan panoramik durumları

Şekil 3.119. Solak Ailesi Konutları'nın mevcut duvarları ve temel izlerinden yararlanılarak oluşturulan kapalı vaziyet planı

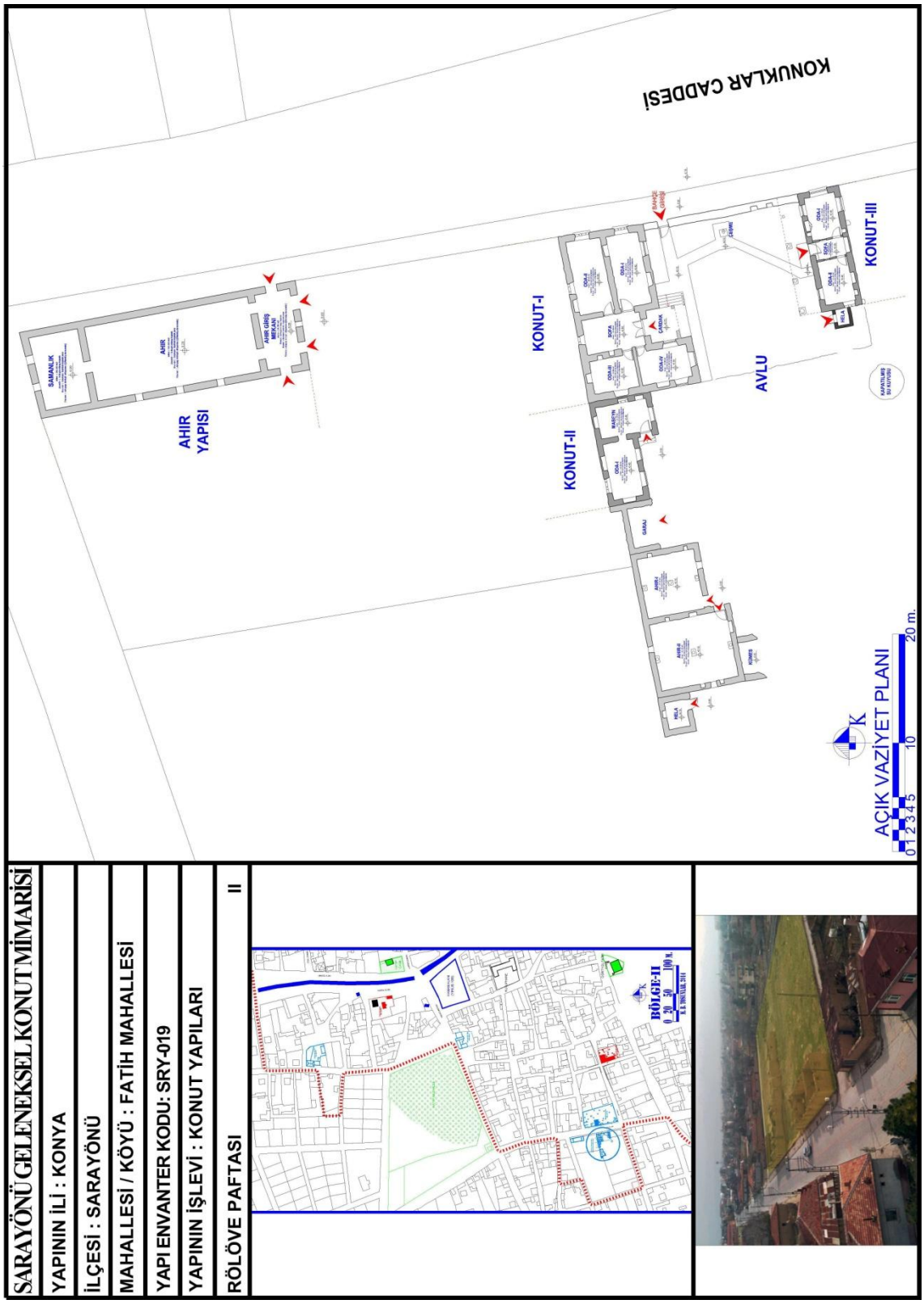
Avlu çevresinde yer alan yapı topluluğunda ilk inşa edilen birim Konut-I yapısı olup, söz konusu yapıya güney-doğuya açılan bir giriş çardağından girilmektedir. Giriş çardağından geçilerek varılan sofa mekânının doğu ve batı kesimlerinde ikişer oda bulunmaktadır. Sofanın güney-doğu kesiminde kalan mekân (Oda-I), yaklaşık 2.98 m. x 6.78 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey ve güney duvarlarında birer adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofanın kuzey-doğu kısmında olan mekân (Oda-II), yaklaşık 3.13 m. x 6.83 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofanın batı kesiminde bulunan Oda-III ve Oda-IV mekânları geçmişte bir bütün halinde olup, sonradan muhdes bir duvarla bölünmüş ve iki ayrı oda mekânı oluşturulmuştur. Söz konusu mekân yapının ilk inşa edildiği dönemde ev sakinlerinin gündelik sosyal yaşam alanı olarak kullanılan bir hacimdi. Oda-I ve Oda-II mekânları ise ev sakinlerinin daha özelleşmiş yaşam gereksinimleri için kullanılmaktaydı.

Konut-I yapısının batı duvarına bitişik olan Konut-II yapısı 1960'lı yıllarda Salih Solak'ın büyük oğlu için inşa edilmiş olup, söz konusu yapıya güney-batıya açılan bir giriş kademesinden girilmektedir. Varılan sofa mekânının batı kesiminde yalnızca bir oda bulunmakta olup, mekân (Oda-I), yaklaşık 2.83 m. x 5.24 m. ölçülerindedir.

Konut-II yapısının batı duvarına bitişik garaj bölümü bulunmaktadır. Garaj bölümünden batıya doğru ilerlenerek Ahır-I ve Ahır-II mekânlarına ulaşılmaktadır. Bu mekân dizisi bir helâ birimi ile son bulmaktadır (Şekil 3.120 ve 3.121).

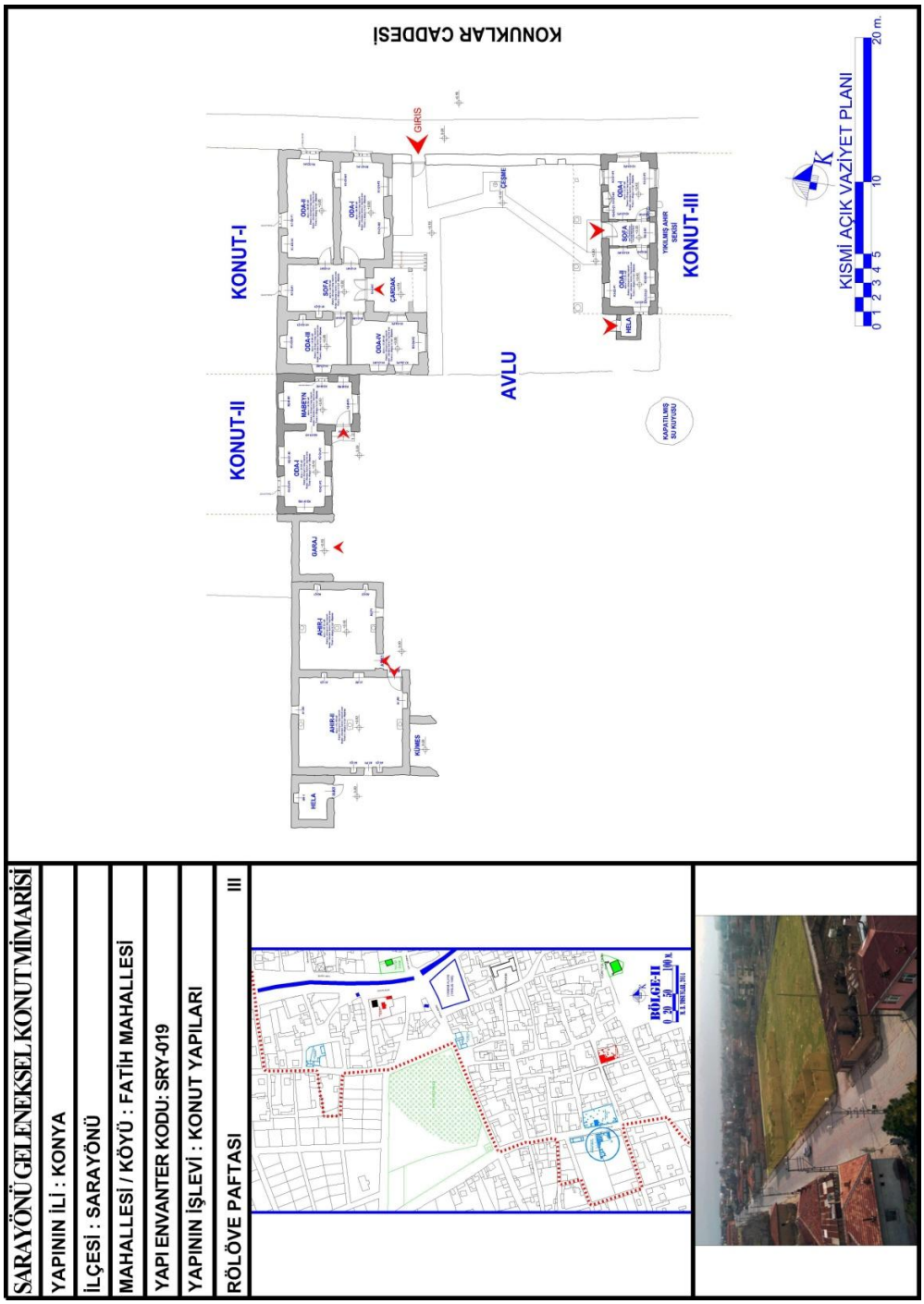
Şekil 3.120. Garaj, Ahır-I ve Ahır-II mekânlarının geçmişteki ve günümüzdeki durumları

Şekil 3.121. Solak Ailesi Konutları'nın açık vaziyet planı

Ortak avlu mekânının güney kesiminde olan Konut-III yapısı, yıkılan ahır sekisinin kuzeye doğru genişletilmesi ile oluşturulmuş olup, söz konusu yapıya kuzeye açılan bir giriş kapısından girilmektedir. Yapının sofa mekânının doğu ve batı

kesimlerinde birer adet oda bulunmaktadır. Sofanın doğu kesiminde kalan mekân (Oda-I), 2.82 m. x 4.02 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) ve çerağlık, güney duvarında ise bir adet çerağlık bulunmaktadır. Sofanın batı kısmında olan mekân (Oda-II), 2.75 m. x 4.10 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın güney duvarında bir adet duvar nişi (baca) ve bir adet çerağlık bulunmaktadır (Şekil 3.122).

Şekil 3.122. Ortak avlu çevresindeki yapıların açık vaziyet planı

Yapıların Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapılarda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapıların temel bölümleri taş örgüdür. Temel örgüsünün üzerine ahşap hatıllar yerleştirilmiş, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Oluşturulan beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu sıva iç mekânlarda badana ve ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır.

Yapıların beden duvarlarının üzerinde ahşap ana dam kirişleri bulunmaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal yapı üst örtülerini tanımlamaktadır (Şekil 3.123).

Şekil 3.123. Konut-I yapısının toprak damındaki materyal katmanları

Yapıların Süsleme Özellikleri: Yapı topluluğunun bünyesinde süsleme bakımından kayda değer örneklere rastlanmamıştır. Yapı varisinden elde edilen bilgiler çerçevesinde, Konut-I yapısında geçmişte bulunmakta olan ahşap süslemelerin, yapı topluluğunun kullanım dışı kalması neticesinde zamanla yerlerinden alındığı belirtilmiştir.

Yapıların iç duvarlarında bulunan niş ve çıralıklar (çerağlıklar), geleneksel Sarayönü evlerine ait değinilmesi gereken bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Çıralıklar (çerağlıklar), geçmişte yapılarda aydınlanma amacıyla kullanılan gaz lambası ve ışıldakların konuldukları duvar boşlukları olup, bu boşluklar duvar henüz örülürken yerleri belirlenen ve buna göre duvar örgü sistemi düzenlenen yapı detaylarıydı. Solak Ailesi Konutları'nın; Konut-I ve Konut-III birimleri ile Ahır-I ve Ahır-II birimlerinde bu yapı detaylarını gözlemlemek mümkündür (Şekil 3.124).

Şekil 3.124. Çıralık (çerağlık) detayı

Yapıların Cephe Özellikleri: Yapıların cephe karakterleri, yönler ve içinde bulundukları mekânsal ilişkiler ile bir arada biçimlenmiştir. Yapı topluluğunun çekirdeğini oluşturan Konut-I yapısının, iki adet penceresi (Oda-II ve sofa) kuzey yönüne açılmaktadır. Doğu yönüne açılan iki adet pencere (Oda-I ve Oda-II) bulunmakta olup, söz konusu pencereler Konuklar Caddesi ile görsel ve fonksiyonel ilişkilerini sağlamaktadır. Batı yönüne açılan iki adet pencere (Oda-III ve Oda-IV) bulunmakta olup, söz konusu pencerelerden bir adedi Konut-II yapısı tarafından kapatılmıştır. Orijinal plan düzleminde güneye açılan üç adet pencere bulunmakta olup, bu pencereler avlu mekânı ile görsel ve fonksiyonel ilişkileri sağlamaktadır.

Konut-II yapısının, iki adet penceresi (Oda-I ve mabeyn) kuzey yönüne açılmaktadır. Yapının doğu yönüne açılan herhangi bir penceresi bulunmamakta olup,

bu yönde Konut-I yapısı mevcuttur. Aynı biçimde yapının batı yönünde de herhangi bir pencere bulunmamakta olup, bu yönde garaj hacmi bulunmaktadır. Güneye açılan iki adet pencere (Oda-I ve mabeyn) bulunmakta olup, bu pencereler avlu mekânı ve yapı girişi ile görsel ve fonksiyonel ilişkileri sağlamaktadır.

Konut-III yapısının, iki adet penceresi (Oda-I ve Oda-II) kuzey yönüne açılmakta olup, bu pencereler avlu mekânı ve yapı girişi ile görsel ve fonksiyonel ilişkileri sağlamaktadır. Doğu yönüne açılan bir adet pencere (Oda-I) bulunmakta olup, söz konusu pencere Konuklar Caddesi ile görsel ve fonksiyonel ilişkileri sağlamaktadır. Batı yönüne açılan bir adet pencere (Oda-II) bulunmakta olup, söz konusu pencerenin bir kısmı muhdes helâ mekânı tarafından kapatılmıştır. Yapının güney yönüne açılan yalnız bir adet penceresi (Oda-I) mevcuttur.

Tüm yapıların pencerelerinde dövme demirden korkuluklar bulunmakta olup, söz konusu cephe elemanları birbiri içinden geçecek biçimde meydana getirilmişlerdir. Yapıların tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır.

Yapılar ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Ziya Solak, Sarayönü-1962 doğumlu, emekli. Ekim 2014'de yapılan görüşme.

3.2.2.5. Sry-020 No'lu Envanter: Süreyya Solak Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Süreyya Solak'dır.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Hatip Mahallesi sınırları içerisinde, Konuklar Caddesi ile Fırın Sokak ve Çoban Sokağın sınırlandırdığı yapı adasının batı kesiminde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 1780,82 m2 yüzölçümlü 360 ada 1 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Naci Solak'dır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde terk edilmiştir.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1960 yılında inşa edildiği belirlenmiştir. Yapı 1997 yılından bu yana boş durumdadır.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı bahçesinin kuzeyinde yer alan bir adet konut yapısı, iki adet ahır hacmi ve diğer bahçe eklentileri, belirlenemeyen tarihlerde yıkılmıştır. Ayrıca yapı bahçesinde bulunan eski kuyu, betonarme yapım sistemi kullanılarak yeniden düzenlenmiştir. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü 1990'lı yıllarda, muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır.

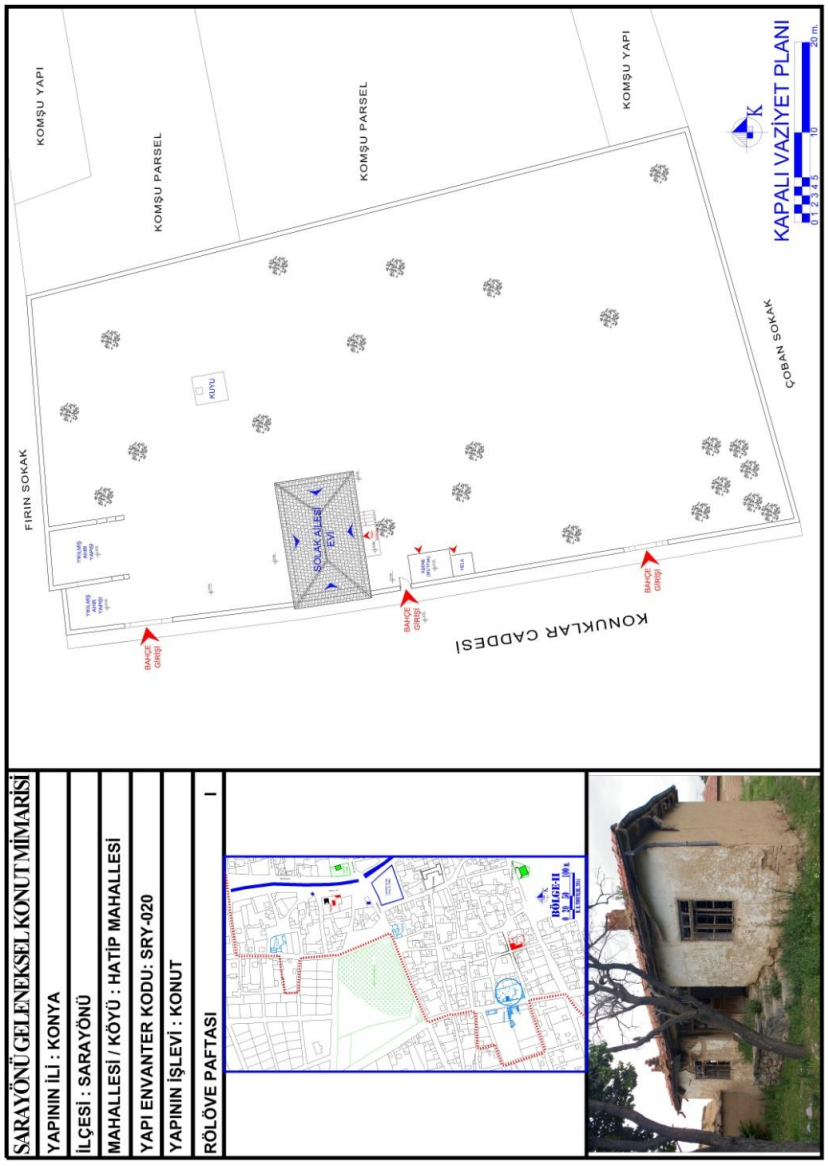
Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.60 m. yüksekliğinde, kerpiç bloklardan oluşan bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde incelenen konut yapısı ile beraber, bir aşere (mutfak), bir helâ, bir adet yıkılmış konut yapısı, iki adet yıkılmış ahır hacmi ve bir adet de kuyu bulunmaktadır.

Yapının bahçesine, batı istikametinde bulunan Konuklar Caddesi üzerinden bir bahçe kapısı ile girilmektedir. Yapı, parselin batı sınırında ve yola bitişik durumda yer almakta ve konumlanma bakımından da güney-doğu istikametine doğru cephe almaktadır (Şekil 3.125 ve 3.126).

Şekil 3.125. Süreyya Solak Evi'nin güney-doğu cephesi

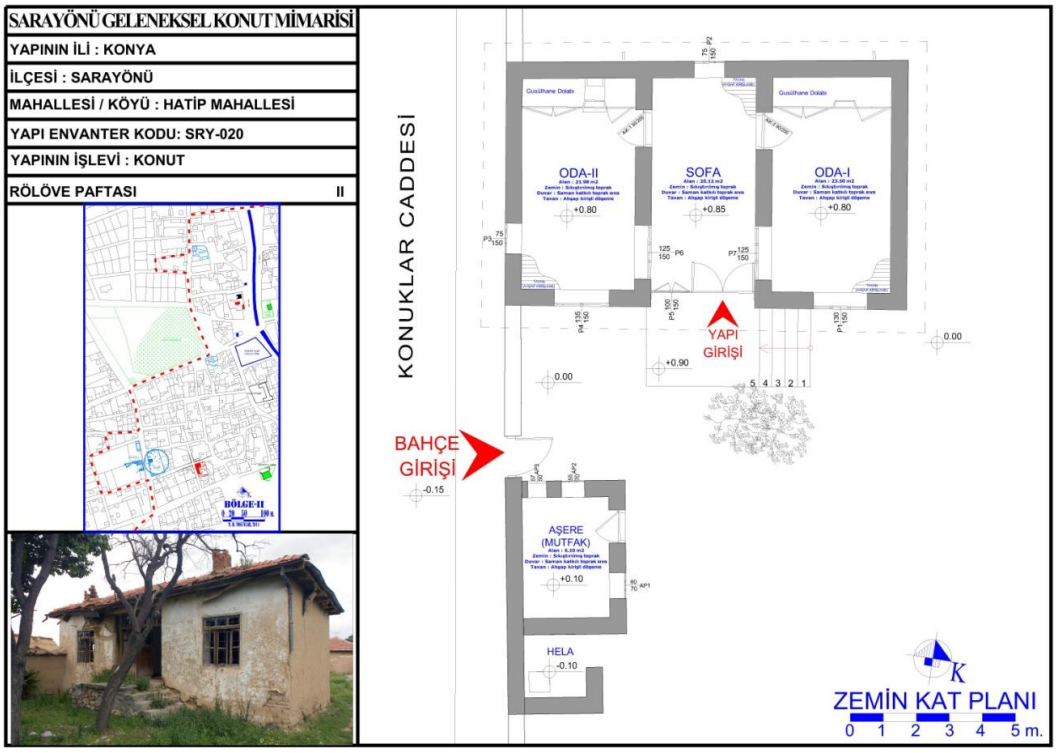
Şekil 3.126. Süreyya Solak Evi'nin kapalı vaziyet planı

Bahçe kapısı geçildikten sonra bir ara mekânla karşılaşılmaktadır. Bu ara mekânın kuzeyinde Solak Ailesi Evi, güneyinde ise aşere (mutfak) ve helâ mekânları yer almaktadır (Şekil 3.127).

Şekil 3.127. Süreyya Solak Evi'nin aşere (mutfak) ve helâ mekânları

Yapının güney yönüne açılan giriş çardağına doğal zemin kotundan beş basamak çıkılarak ulaşılmaktadır. Giriş çardağından geçilen yapı sofasının doğu ve batı kısımlarında birer adet oda bulunmaktadır. Bu odalardan doğu kısmında olanı (Oda-I) 3.60 m. x 6.53 m. ölçülerinde olup, mekânın kuzey duvarında gusülhane dolabı bulunmaktadır. Sofanın batı kısmında olan oda (Oda-II) 3.43 m. x 6.41 m. ölçülerinde olup, bu mekânın da kuzey duvarında gusülhane dolabı mevcuttur (Şekil 3.128).

Şekil 3.128. Solak Ailesi Evi'nin zemin kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri kerpiç blokların dizilmesi ile meydana getirilmiştir. Temel seviyesinin üzerinde, toprak sıvanın altından seçilebilen ahşap hatıllar bulunmaktadır. Ahşap hatılların üzerinde kerpiç bloklar dizilmiş ve oluşturulan beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır.

Yapının toprak damı, zemin kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır. Ana kirişlerin üzerinde, kat zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde, muhtemelen incelenen diğer örneklerde de gözlemlendiği gibi, dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bunun üzerinde de kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası bulunmaktadır. Yapının çatı arasına çıkılamadığından dolayı bu bilgiler doğrulanamamıştır. Yapının orijinal üst örtüsü toprak dam olup, bu üst örtü kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapı bezeme bakımından sade bir yapı özelliği göstermektedir. Yapının her iki odasında da bulunan gusülhane dolaplarında, az miktarda stilize edilmiş geleneksel süslemeler bulunmaktadır. Söz konusu dolaplar, yapının uzun süreden beri kullanım dışı kalmasından ötürü oldukça yıpranmış durumdadır (Şekil 3.129).

Şekil 3.129. Oda-II mekânında bulunan gusülhane dolabı

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönler ve içinde bulunduğu mekânsal ilişkiler ile bir arada biçimlenmiştir. Yapının bir adet penceresi (sofa) kuzey yönüne açılmaktadır. Doğu yönüne açılan herhangi bir pencere bulunmakta olup, batı yönüne açılan bir adet pencere (Oda-II), yapının Konuklar Caddesi ile görsel ve fonksiyonel ilişkilerini sağlamaktadır.

Yapının güney yönüne açılan üç adet penceresi (Oda-I, Sofa ve Oda-II) bulunmakta olup, söz konusu pencereler yapı ile bahçenin görsel ilişkilerini sağlamaktadır. Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman badana ve ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Ziya Solak, Sarayönü-1962 doğumlu, emekli. Ekim 2014'de yapılan görüşme.

3.2.2.6. Sry-021 No'lu Envanter: Köstekli Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Nuh Köstekli'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Hatip Mahallesi sınırları içerisinde, Çoban Sokak ile Çetinkaya Sokağın kesiştiği köşe parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 813,76 m2 yüzölçümlü 358 ada 2 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan usta ve yapıyı yaptıran kişilerin isimlerine ulaşılamamıştır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1961 yılında inşa edildiği belirlenmiştir. Yapının mülkiyeti 1992 yılında Köstekli Ailesi'ne geçmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapıda, Nuh Köstekli tarafından 1995 yılında esaslı bir tamir ve tadilat çalışması yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında yapının güney-doğu yönüne açılan çardak kesimi ve dış merdiveni, betonarme yapım sistemi kullanılarak güneye doğru genişletilmiştir. Oluşturulan hacmin içerisinde muhdes mutfak ve çardak mekânları düzenlenmiştir. Söz konusu esaslı tadilat sırasında, yapının birinci katında bulunan Oda-III mekânı içerisinde muhdes bir banyo hacmi de eklenmiştir. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü de yine anılan tadilat sürecinde, muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak oluşturulan kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve iki odalı bir plan özelliği göstermektedir.

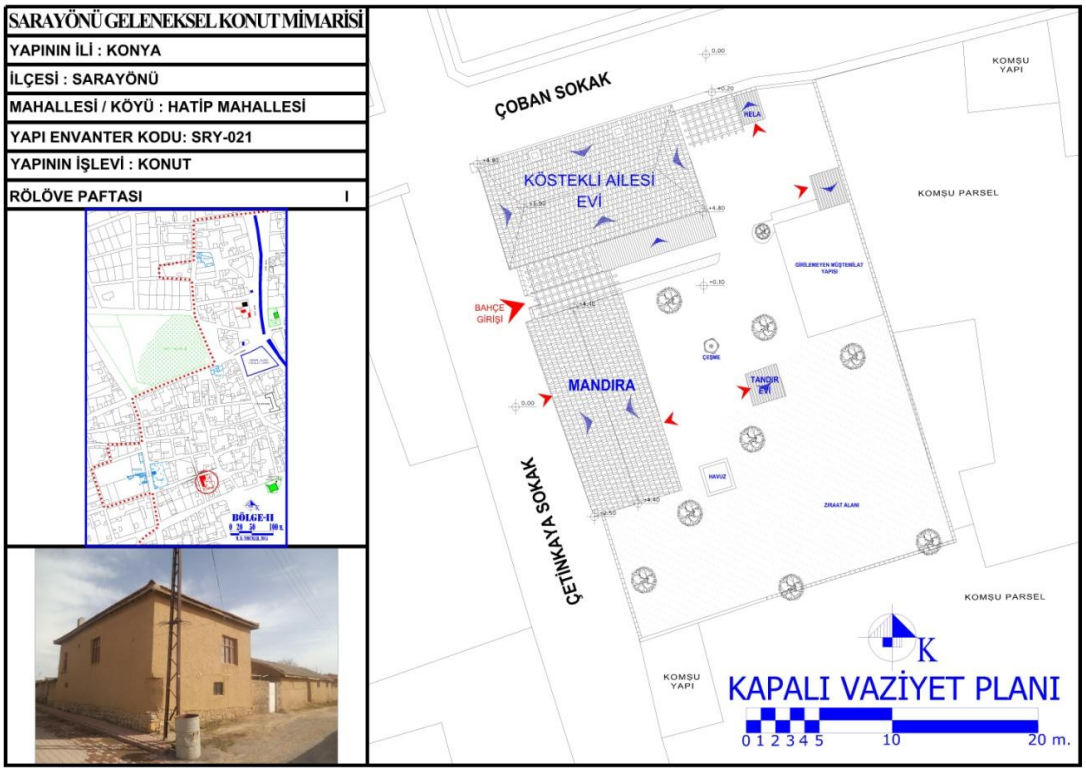
Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.90 m. yüksekliğinde, briket bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde incelenen konut yapısı ile beraber, bir mandıra, bir müştemilat, bir tandır evi ve bir helâ hacmi bulunmaktadır.

Ayrıca bahçenin güney kesiminde bir adet havuz da bulunmakta ve söz konusu güney kesimler sebze bahçesi olarak değerlendirilmektedir.

Yapının bahçesine, batı istikametinde bulunan Çetinkaya Sokak üzerinden bir bahçe kapısı ile girilmektedir. Yapı, parselin kuzey-batı sınırında ve yola bitişik durumda yer almakta ve konumlanma bakımından da güney-doğu istikametine doğru cephe almaktadır (Şekil 3.130 ve 3.131).

Şekil 3.130. Köstekli Ailesi Evi'nin kuzey-batı cephesi

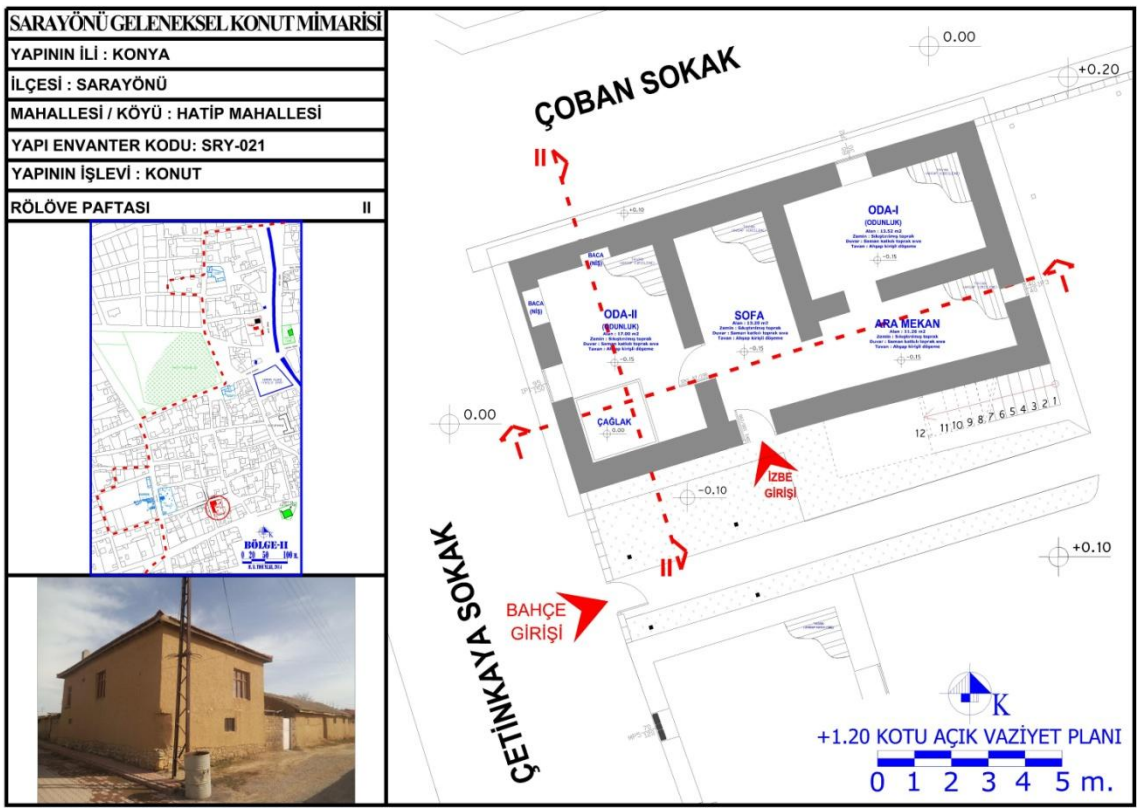

Şekil 3.131. Köstekli Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Bahçe kapısı geçildikten sonra bir ara mekânla karşılaşılmaktadır. Bu ara mekânın kuzeyinde Köstekli Ailesi Evi'nin izbe girişi, güneyinde ise mandıra yer almaktadır.

Güney yönüne açılan izbe kapısından geçildikten sonra varılan sofa mekânının doğu yönünde bir adet ara mekân ve söz konusu ara mekândan geçilen bir adet oda, batı yönünde ise yalnızca bir adet oda bulunmaktadır. Söz konusu mekânlardan doğu yönünde olanı (ara mekân), yaklaşık 2.06 m. x 5.02 m. ölçülerinde olup, sofa mekânı ile Oda-I mekânlarının birbirleri ile ilişkilerini sağlamaktadır. Ara mekân'dan geçilen Oda-I; 2.72 m. x 4.95 m. ölçülerinde olup, odunluk olarak kullanılmaktadır.

Sofanın batısında olan mekân (Oda-II) 3.27 m. x 5.14 m. ölçülerinde olup, mekânın kuzey ve batı duvarlarında birer adet duvar nişi (baca) yer almakta ve mekânın güney zemininde de bir adet çağlak (yıkanma yeri) bulunmaktadır (Şekil 3.132).

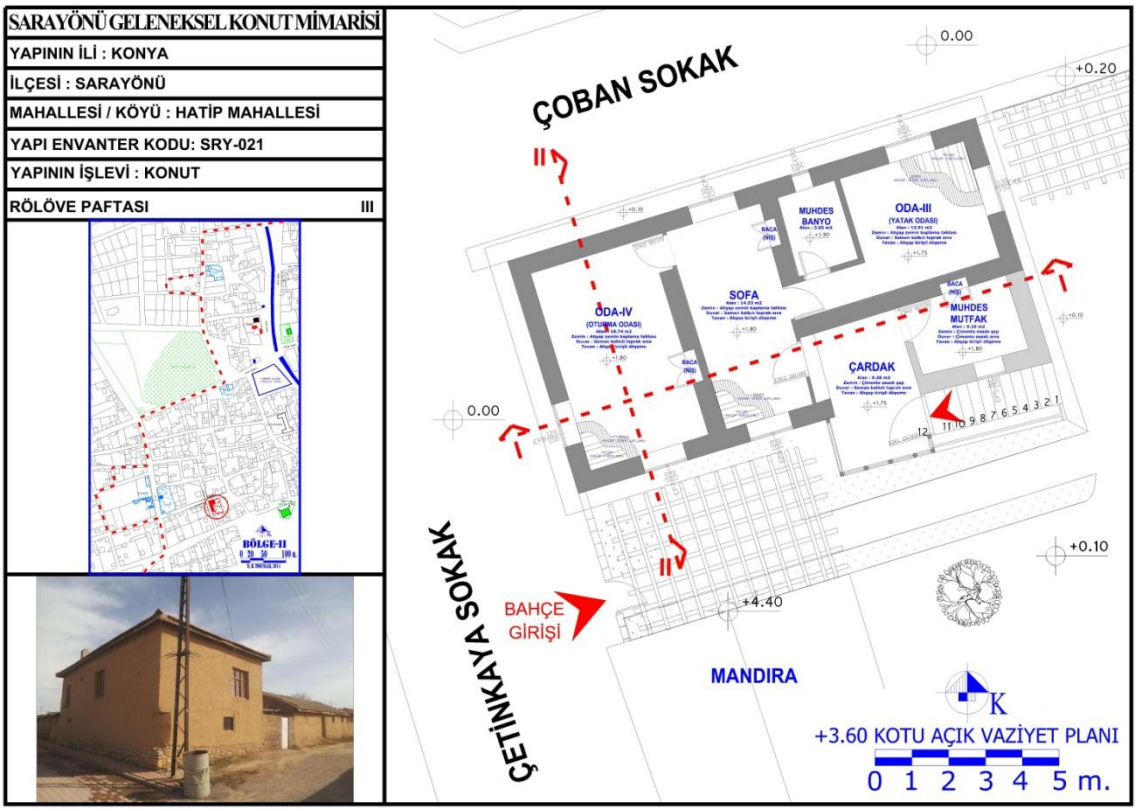

Şekil 3.132. Köstekli Ailesi Evi'nin +1.20 m. kotu açık vaziyet planı

Bahçede bulunan ara mekândan kuzey yönüne dönülerek yapının giriş merdivenlerine ulaşılmaktadır. Bu merdivenlerden çıkılarak güney-doğu yönüne doğru

konumlanan giriş çardağına varılır. Yapının orijinal plan şemasında çardak mekânı açık olup, bu mekân betonarme yapım sistemi kullanılarak güneye doğru genişletilmiştir. Oluşturulan hacmin içerisinde muhdes mutfak ve çardak mekânları düzenlenmiştir.

Çardak mekânından ulaşılan yapı girişinden geçilerek; üst kat sofasına varılmakta olup, sofa mekânının doğu ve batı yönlerinde birer adet oda bulunmaktadır. Söz konusu mekânlardan doğu yönünde olanı (Oda-III), yaklaşık 3.32 m. x 5.35 m. ölçülerinde olup, mekânın içerisinde muhdes banyo hacmi bulunmaktadır. Sofanın batısında olan mekân (Oda-IV) 3.35 m. x 5.60 m. ölçülerinde olup, mekânın doğu duvarında bir adet duvar nişi (baca) yer almaktadır (Şekil 3.133).

Şekil 3.133. Köstekli Ailesi Evi'nin +3.60 m. kotu açık vaziyet planı

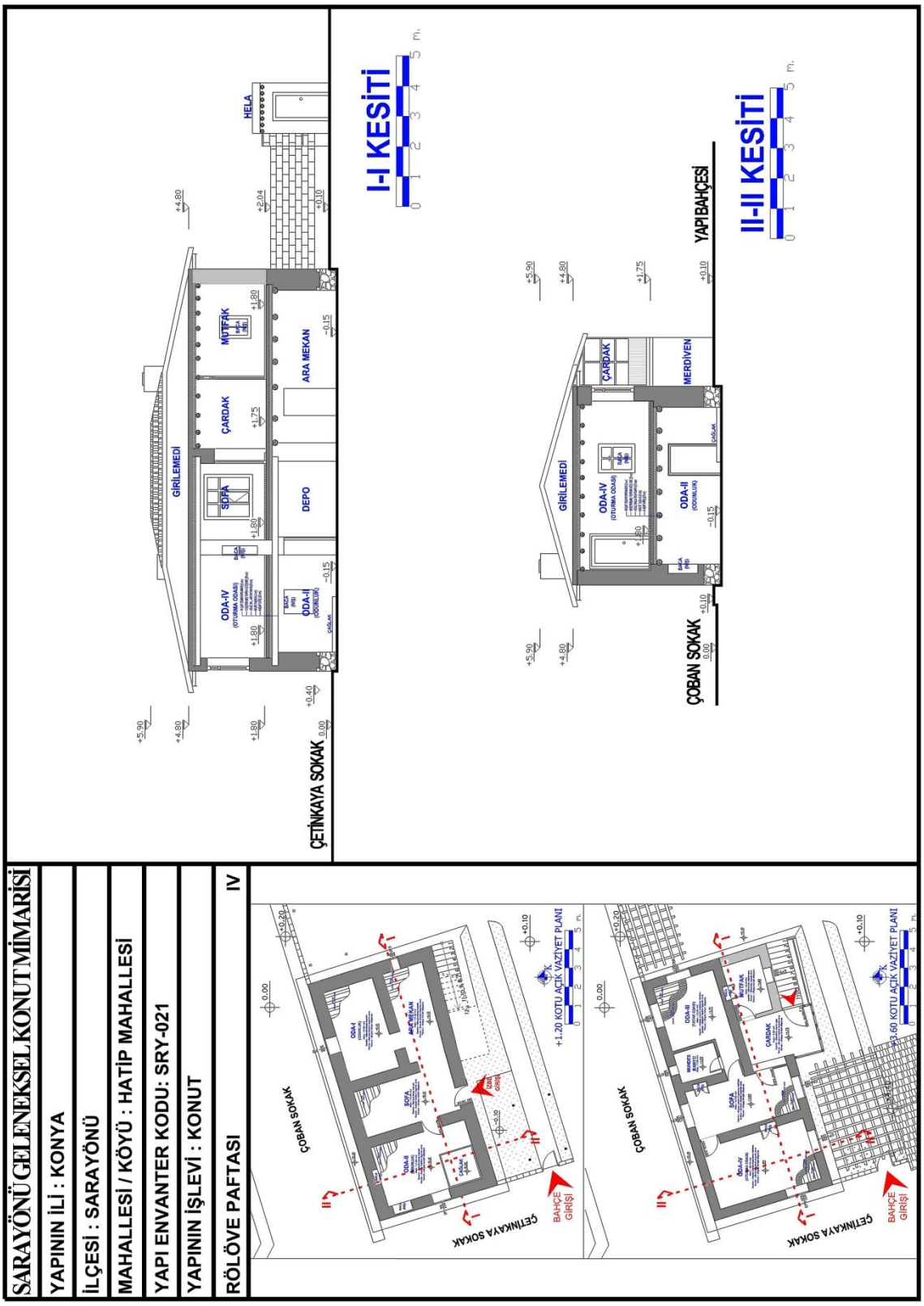
Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Söz konusu temel örgüsü +0.40 seviyesine kadar yükselmektedir. Bu seviyenin üzerinde, toprak sıvanın altından kısmen seçilebilen ahşap hatıllar bulunmaktadır. Ahşap hatılların üzerinde kerpiç

bloklar dizilmiş ve oluşturulan zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır.

Beden duvarlarının üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunmaktadır. Söz konusu döşeme kirişleri, her mekânın kısa kenarına paralel olacak şekilde dizilmişlerdir. Ana döşeme kirişlerinin üzerinde, kat zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabakanın üzerinde ağaç dalları katmanı bulunmakta olup, bunun da üzerinde sıkıştırılmış toprak tabakası mevcuttur. Birinci kat düzleminin asıl zemini ahşap kaplama olup, üst kotu +1.80 m.dir.

Yapının birinci kat duvarları +1.80 m. kotunun üzerinde yükselmektedir. Duvar kalınlıkları ve duvar malzemesi bu katta değişmez. Yapının toprak damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu ana kirişlerin üzerinde dağıtma kirişleri bulunmamaktadır.

Ana kirişlerin üzerinde, birinci katın zemininden bakıldığında görülebilen yaklaşık 2-3 cm. kalınlığında hasır tabaka mevcuttur. Bu hasır tabaka üzerinde, muhtemelen incelenen diğer örneklerde de gözlemlendiği gibi, dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bunun üzerinde de kil oranı daha yüksek olan toprak tabakası bulunmaktadır. Yapının çatı arasına çıkılamadığından dolayı bu bilgiler doğrulanamamıştır. Yapının orijinal üst örtüsü olan toprak dam olup, bu üst örtü muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır (Şekil 3.134).

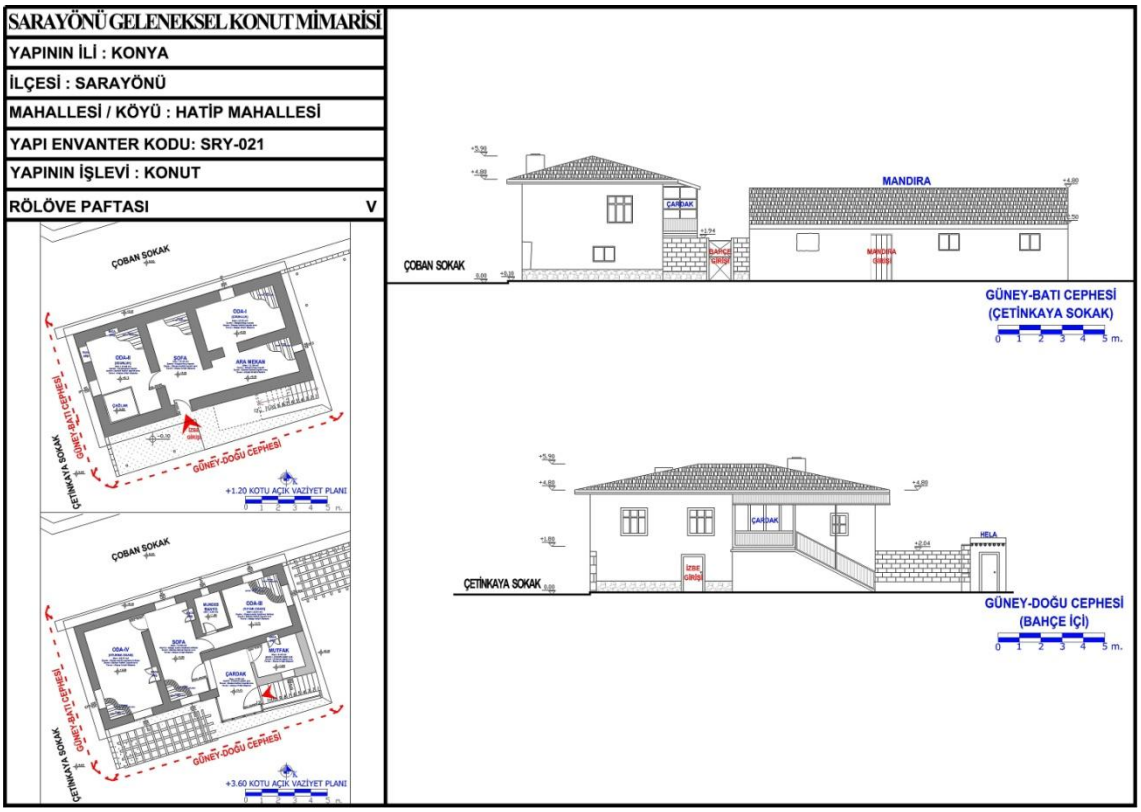
Şekil 3.134. Köstekli Ailesi Evi'nden alınan kesitler

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının izbe kotunda bir adet pencere (Oda-I) kuzey yönüne; bir adet pencere (Oda-II) ise batı yönüne açılmaktadır. Yapının doğu yönüne açılan yalnızca bir adet mazgal penceresi (ara mekân) olup, güney yönüne açılan mevcut bir pencere bulunmamaktadır.

Yapının birinci katında üç adet pencere (Oda-III, muhdes banyo ve sofa) kuzey yönüne, bir adet pencere (Oda-IV) ise batı yönüne açılmakta olup, söz konusu pencereler yapı ile sokağın görsel ilişkilerini sağlamaktadır. Yapının güney yönüne açılan üç adet penceresi (muhdes mutfak, sofa ve Oda-IV), doğu yönüne açılan bir adet penceresi (Oda-III) bulunmakta olup, söz konusu pencereler yapı ile bahçenin görsel ilişkilerini sağlamaktadır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır (Şekil 3.135).

Şekil 3.135. Köstekli Ailesi Evi'nin güney-doğu ve güneybatı cepheleri

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Nuh Köstekli, Sarayönü-1964 doğumlu, işçi. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

3.2.2.7. Sry-022 No'lu Envanter: Çelik Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Mevlüt Çelik'dir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Fatih Mahallesi sınırları içerisinde, Hastane Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 2687,85 m2 yüzölçümlü, 272 ada 17 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Çelik Ailesi Evi'ni inşa eden Kerim Usta adında bir yapı ustası olup, yapıyı yaptıran kişi Mevlüt Çelik'dir.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1958 yılında inşa edildiği belirlenmiştir.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapının doğu kesiminde, 1986 yılında inşa edilmiş ek mekânlar bulunmaktadır. Söz konusu ek mekânlar; mutfak, Oda-IV ve kendine özgü bir hol ile ayrılmış ıslak hacimler olup, bu mekânlara yapının doğu cephesinde bulunan bir terastan geçilerek de ulaşılabilmektedir. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, 1986 yılında muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kırma çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Plan Tipi: Orijinalinde iç sofalı ve üç odalı bir plan özelliği göstermektedir.

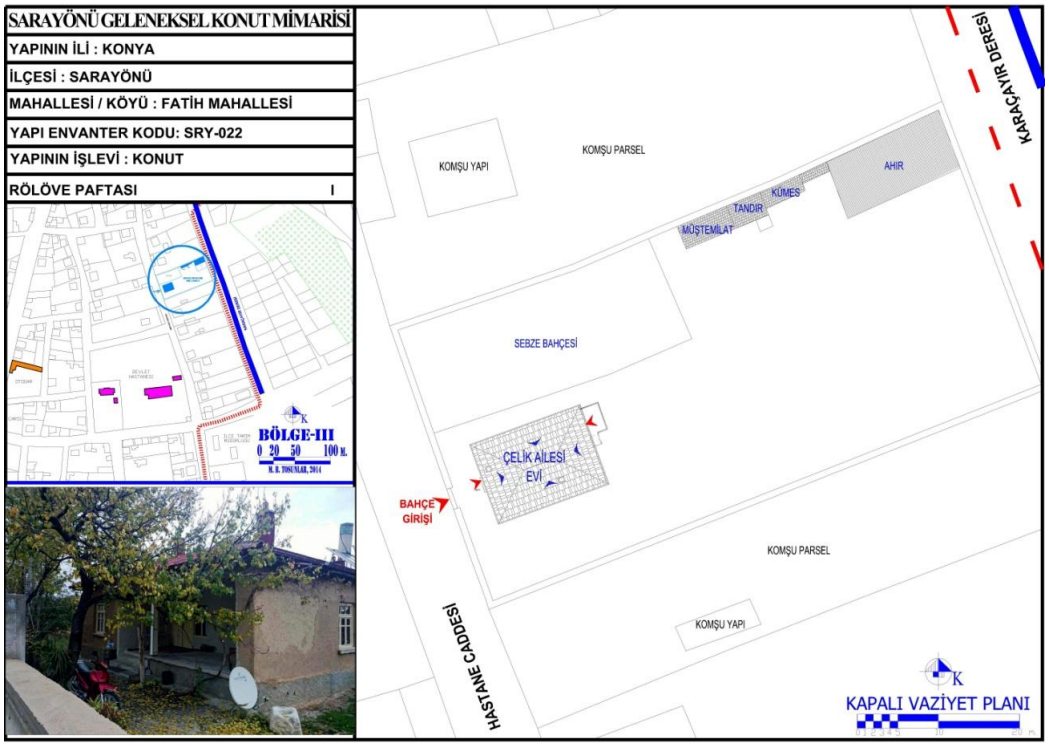
Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.20 m. yüksekliğinde, betonarme bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde incelenen konut yapısı ile beraber, bir müştemilat, bir tandır evi, bir kümes ve ahır sundurması bulunmaktadır. Ayrıca bahçenin kuzey-batı kesimi sebze bahçesi olarak değerlendirilmiştir.

Yapının bahçesine, batı istikametinde bulunan Hastane Caddesi üzerinden bir bahçe kapısı ile girilmektedir. Yapı, parselin batı kesiminde, yol sınırından yaklaşık

6.00 metre içeride yer almakta ve konumlanma bakımından da güney-batı istikametine doğru cephe almaktadır (Şekil 3.136 ve 3.137).

Şekil 3.136. Çelik Ailesi Evi'nin güney-batı cephesi

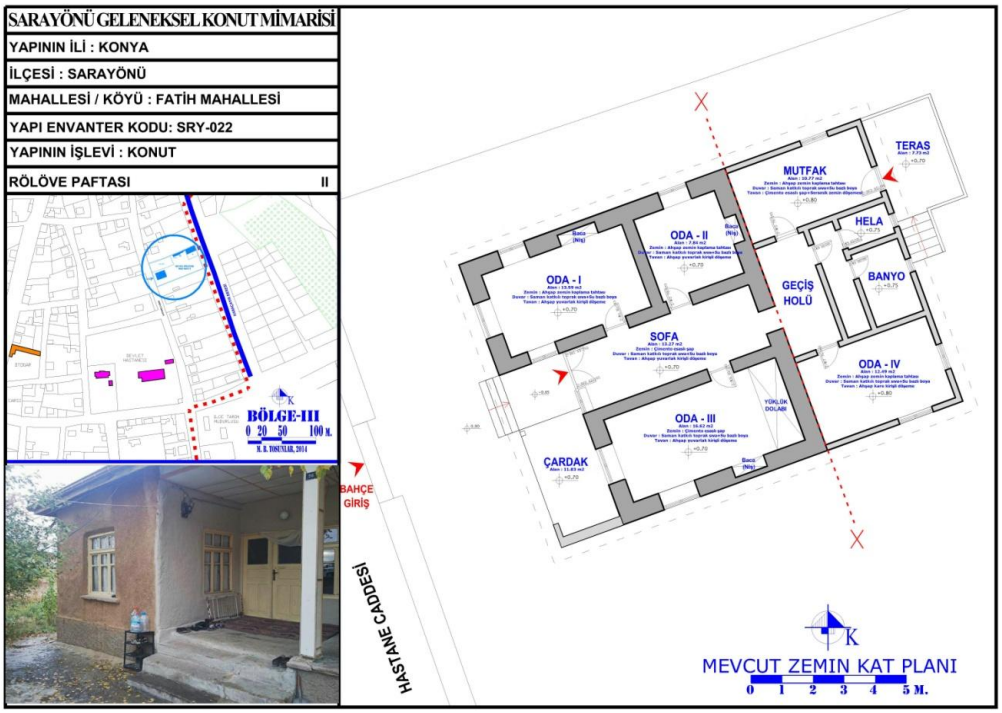
Şekil 3.137. Çelik Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Yapının güney-batı yönüne açılan giriş çardağı, zemininden yaklaşık 0.70 m. kadar yukarıda olup, söz konusu mekânın güney kesimi muhdes kerpiç bir duvar ile kapatılmıştır. Giriş çardağından geçilerek varılan sofa mekânının kuzey kesiminde iki,

güney kesiminde ise bir adet oda bulunmakta olup, söz konusu sofa mekânının batı duvarından bir kapı ile yapı ekine geçilmektedir.

Sofanın kuzey-batı kesiminde kalan mekân (Oda-I) 2.83 m. x 4.81 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofanın kuzey-doğu kısmında olan mekân (Oda-II) 2.83 m. x 2.78 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın doğu duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofanın güneyinde yer alan mekân (Oda-III) 2.86 m. x 5.90 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın doğu duvarında bir adet yenilenmiş yüklük dolabı ve güney duvarında da bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Oda-III mekânı ev sakinlerinin gündelik sosyal yaşam alanı olarak kullanılan bir hacimdir. Oda-I ve Oda-II mekânları ise ev sakinlerinin daha özelleşmiş yaşam gereksinimleri için kullanılmaktadır.

Sofanın batı duvarından geçilen yapı eki 1986 yılında inşa edilmiştir. Söz konusu yapı ekinde; mutfak, Oda-IV ve kendine özgü bir hol ile ayrılmış ıslak hacimler bulunmaktadır. Bahse konu yapı ekine, yapının doğu cephesinde bulunan bir terastan da geçilerek ulaşılabilmektedir (Şekil 3.138).

Şekil 3.138. Çelik Ailesi Evi'nin mevcut zemin kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Yapının temel örgüsünün üzerine ilk olarak ahşap hatıllar yerleştirilmiş, hatılların üzerine de kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Oluşturulan beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu sıva iç mekânlarda badana ve ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır.

Zemin kat beden duvarlarının üzerinde toprak dam kirişleri bulunmaktadır. Söz konusu ahşap kirişlerin üzerinde hasır örtü, bu örtü üzerinde dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde de kil oranı daha yüksek ve sıkıştırılmış bir toprak tabakası orijinal üst örtüyü tanımlamaktadır. Yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü, muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak kırma bir çatı ile kapatılmıştır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri, mekânsal ilişkilerin belirlediği bir karakter taşımaktadır. Yapının giriş çardağı güney-batı istikametine açılmakta olup, söz konusu yön yapının cephe aldığı Hastane Caddesi ile görsel ve fonksiyonel ilişkiler taşımaktadır. Yapının özgün zemin kat planına göre; iki adet penceresi (Oda-I ve Oda-III) güney yönüne, üç adet penceresi (Oda-I, Sofa ve Oda-III) ise batı yönüne açılmaktadır. Yapının kuzey yönüne açılan iki adet penceresi (Oda-I ve Oda-II) bulunmakta olup, doğu yönüne açılan, bir adedi örülmüş iki adet penceresi (Sofa ve Oda-II) mevcuttur.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Mevlüt Çelik, Sarayönü-1934 doğumlu, besici. Şubat 2015'de yapılan görüşme.

3.2.2.8. Sry-023 No'lu Envanter: Ulusoy Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Abidin Ulusoy vereseleridir.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Doğu İstasyon Mahallesi sınırları içerisinde, Tuzyolu Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 750,00 m2 yüzölçümlü 75 ada 7 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan ustanın ismine ulaşılamamış olup, yapıyı yaptıran kişi Abidin Ulusoy'dur.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde terk edilmiştir.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1950'li yıllarda inşa edildiği belirlenmiştir. Yapı 2001 yılından bu yana terk edilmiş durumdadır.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı, 1995 yılında kira geliri elde etmek amacı ile kuzey-güney aksından bölünerek iki kısma ayrılmıştır. Yapının bahçe kesimi de bir duvarla ikiye ayrılmış ve ayrı bahçe kapıları oluşturulmuştur. Yapının doğu yönüne açılan giriş çardağı içerisine, muhdes helâ ve muhdes banyo hacimleri inşa edilmiştir.

Yapının Plan Tipi: Orijinalinde iç sofalı ve dört odalı bir plan özelliği göstermektedir.

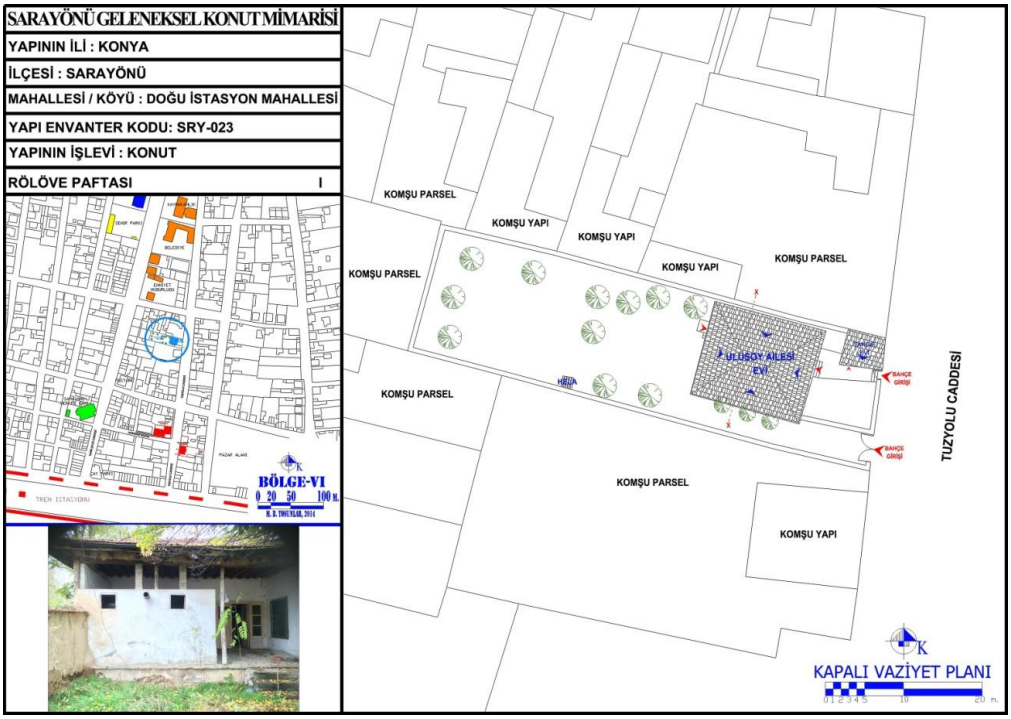
Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesi yaklaşık 1.50 m. yüksekliğinde, taş, briket ve kerpiç bloklardan örülmüş bir duvar ile çevrilidir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde incelenen konut yapısı ile beraber, bir tandır evi ve bir helâ hacmi bulunmaktadır.

Yapının bahçesine, doğu istikametinde bulunan Tuzyolu Caddesi üzerinden bir bahçe kapısı ile girilmektedir. Yapı; parselin kuzey-doğu kesiminde, yol sınırından

yaklaşık 9.00 metre içeride yer almakta ve konumlanma bakımından güney-doğu istikametine doğru cephe almaktadır (Şekil 3.139 ve 3.140).

Şekil 3.139. Ulusoy Ailesi Evi'nin güney-doğu cephesi

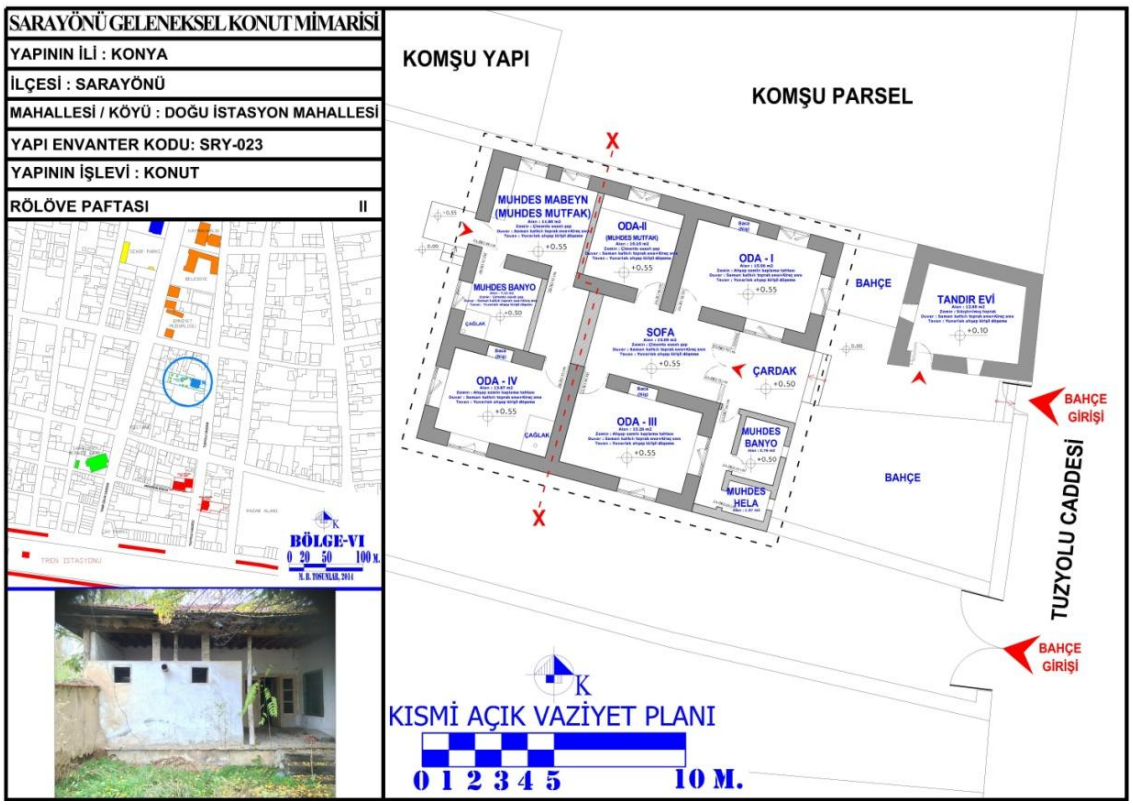
Şekil 3.140. Ulusoy Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Yapının güney-doğu yönüne açılan giriş çardağında, muhdes helâ ve muhdes banyo hacimleri bulunmakta olup, giriş çardağı bahçe zemininden 0.50 m. kadar yukarıdadır.

Giriş çardağından geçilerek varılan sofa mekânının kuzey kesiminde iki, güney kesiminde ise bir adet oda bulunmakta olup, söz konusu sofa mekânının batı kesimi

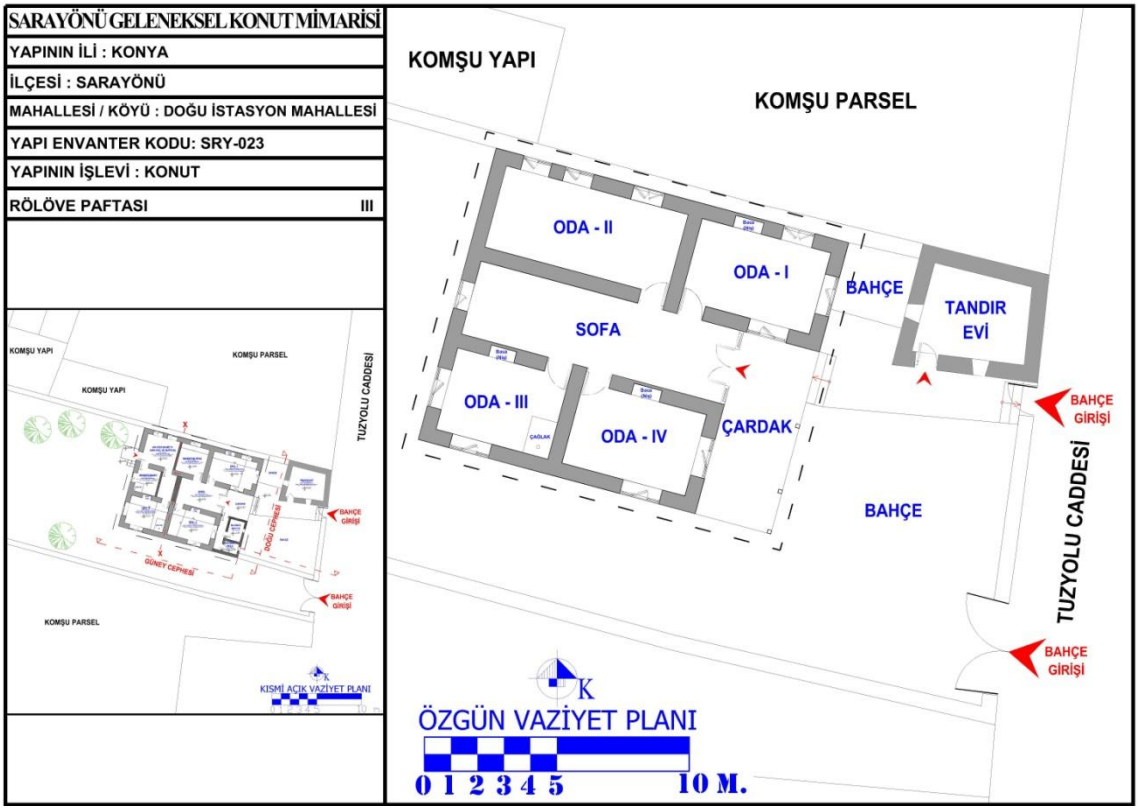
muhdes bir duvar ile sonlanmaktadır. Sofanın kuzey-doğu kesiminde kalan mekân (Oda-I), yaklaşık 3.17 m. x 5.03 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofanın kuzey-batı kısmında olan mekân (Oda-II), yaklaşık 3.16 m. x 3.18 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekân muhdes bir duvarla bölünmüş ve mekânın içerisi muhdes mutfak olarak düzenlenmiştir. Sofanın güneyinde yer alan mekân (Oda-III) 3.17 m. x 4.81 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır.

Yapı muhdes bir duvar ile iki kısma ayrılmıştır. Ayırma işlemi sonucunda yapının kuzey-batı yönünden de bir giriş kapısı oluşturulmuş ve mekân kurguları bu girişe göre yeniden belirlenmiştir. Yeniden belirlenen mekân düzenine göre; yapı girişindeki ilk mekân muhdes mabeyn olup, söz konusu mekânın içerisi mutfak olarak düzenlenmiştir. Ayrıca giriş mekânı ile ilişkili bir muhdes banyo hacmi de bulunmaktadır. Muhdes mabeyn mekânından güney kesime ulaşan bir hol ile Oda-IV mekânına varılmakta olup, söz konusu oda 3.17 m. x 4.35 m. ölçülerindedir. Oda-IV mekânının kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmakta olup, söz konusu duvar orijinaldir (Şekil 3.141).

Şekil 3.141. Ulusoy Ailesi Evi'nin mevcut zemin kat planı

Plan düzleminde bulunan muhdes plan öğeleri ve muhdes duvarlar temizlenerek yapının özgün plan şeması ortaya koyulmaya çalışılmıştır (Şekil 3.142).

Şekil 3.142. Ulusoy Ailesi Evi'nin özgün zemin kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Yapının temel örgüsünün üzerine kerpiç tuğlalar dizilmiştir. Oluşturulan beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu sıva ak toprak malzeme ile beyaz renge boyanmıştır. Zemin kat beden duvarlarının üzerinde ahşap ana dam kirişleri bulunmaktadır. Damı taşıyan bu kirişlerin üzerinde yer alan döşeme katmanlarına ilişkin herhangi bir bilgi edinilememiş olup, yapının orijinal üst örtüsünün toprak dam olduğu düşünülmektedir. Üst örtü katmanları, muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak oluşturulan kırma bir çatı ile son bulmaktadır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapıda kayda değer bir süsleme örneği bulunmamaktadır.

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının cephe karakteri yönlere göre farklılık göstermekte olup, yapının giriş çardağı güney-doğu istikametine açılmaktadır. Yapının özgün zemin kat planına göre; iki adet penceresi (Oda-I ve Oda-IV) doğu yönüne, üç adet penceresi (Oda-I, Oda-III ve Oda-IV) ise güney yönüne açılmaktadır. Yapı, batı yönüne açılan iki adet pencereye sahip olup, söz konusu pencereler Sofa ve Oda-III mekânlarına hizmet etmektedir. Yapının kuzey yönüne açılan dört adet penceresi olup, söz konusu pencereler Oda-I ve Oda-II mekânlarına aittir.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Zehra Tiftik, Ilgın-1955 doğumlu, ev hanımı. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

3.2.2.9. Sry-024 No'lu Envanter: Helvacılar Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi Selami Helvacılar'dır.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Doğu İstasyon Mahallesi sınırları içerisinde, Tuzyolu Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 522,00 m2 yüzölçümlü 74 ada 3 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan usta ve yapıyı yaptıran kişilerin isimlerine ulaşılamamıştır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde boş durumdadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1914 yılında inşa edildiği belirlenmiştir. Yapının mülkiyeti 1960'lı yıllarda Helvacılar Ailesi'ne geçmiştir. Yapı 2008 yılından bu yana boş durumdadır.

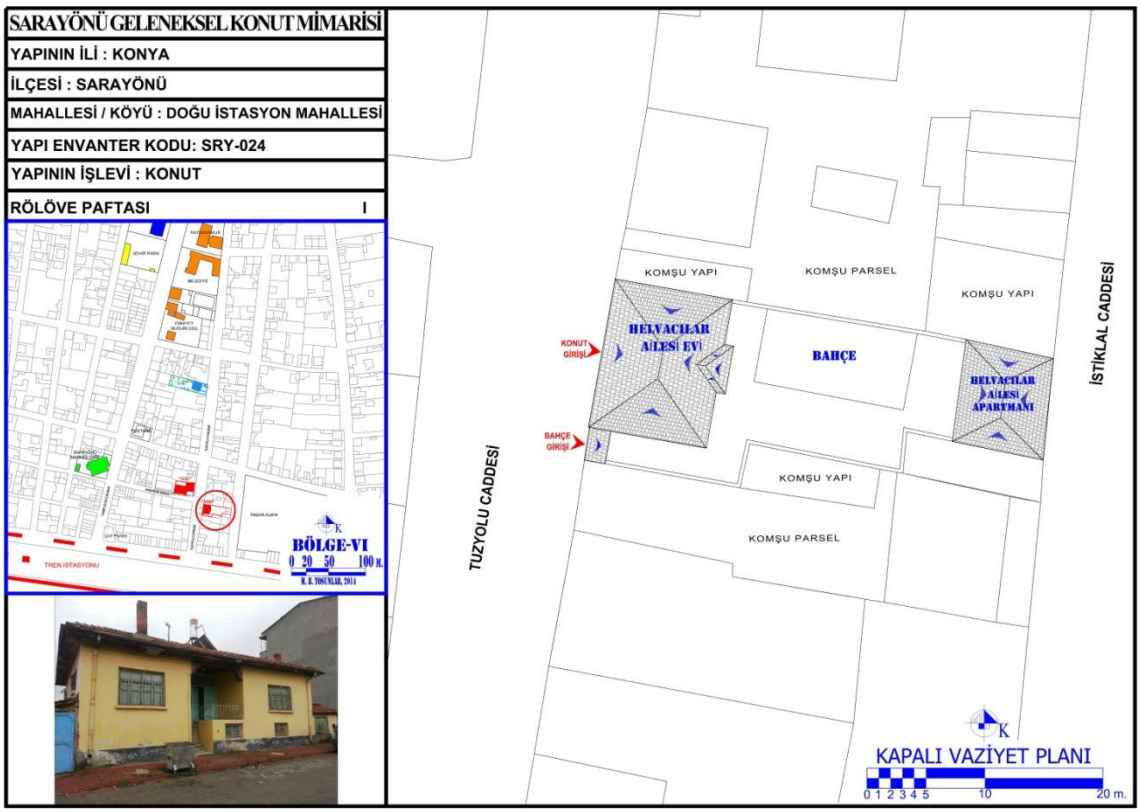
Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapıda Selami Helvacılar tarafından 1974 yılında esaslı bir tamir ve tadilat çalışması yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında, yapının orijinalinde saman katkılı toprak olan dış sıvaları dökülerek çimento esaslı sıva ile yapı sıvanmıştır. Söz konusu tadilat kapsamında, yapının iç mekânlarının tavanları çıtalı kontrplak malzeme ile kaplanmış ve yapının orijinalinde toprak dam olan üst örtüsü muhdes Marsilya kiremit malzemeli kırma bir çatı ile örtülmüştür. Ayrıca yapının doğu kısmına bitişik olan aşere (mutfak) birimi yıkılarak yapının içine alınmıştır. Helvacılar Ailesi 1980'li yıllarda yapı parselinin doğu hududu üzerine üç katlı bir apartman yapısı inşa etmiş olup, burada ikamet etmektedir.

Yapının Plan Tipi: Karnıyarık tipi, iç sofalı ve dört odalı bir plan özelliği göstermektedir.

Yapının Mimari Özellikleri: Yapıya, batı istikametinde bulunan Tuzyolu Caddesi üzerinden hem bir bahçe kapısı ile hem de merdivenli ve sahanlıklı bir duhul mekânı ile giriş yapılabilmektedir. Yapı, parselin batı sınırında ve yola bitişik durumda konumlanmıştır (Şekil 3.143 ve 3.144).

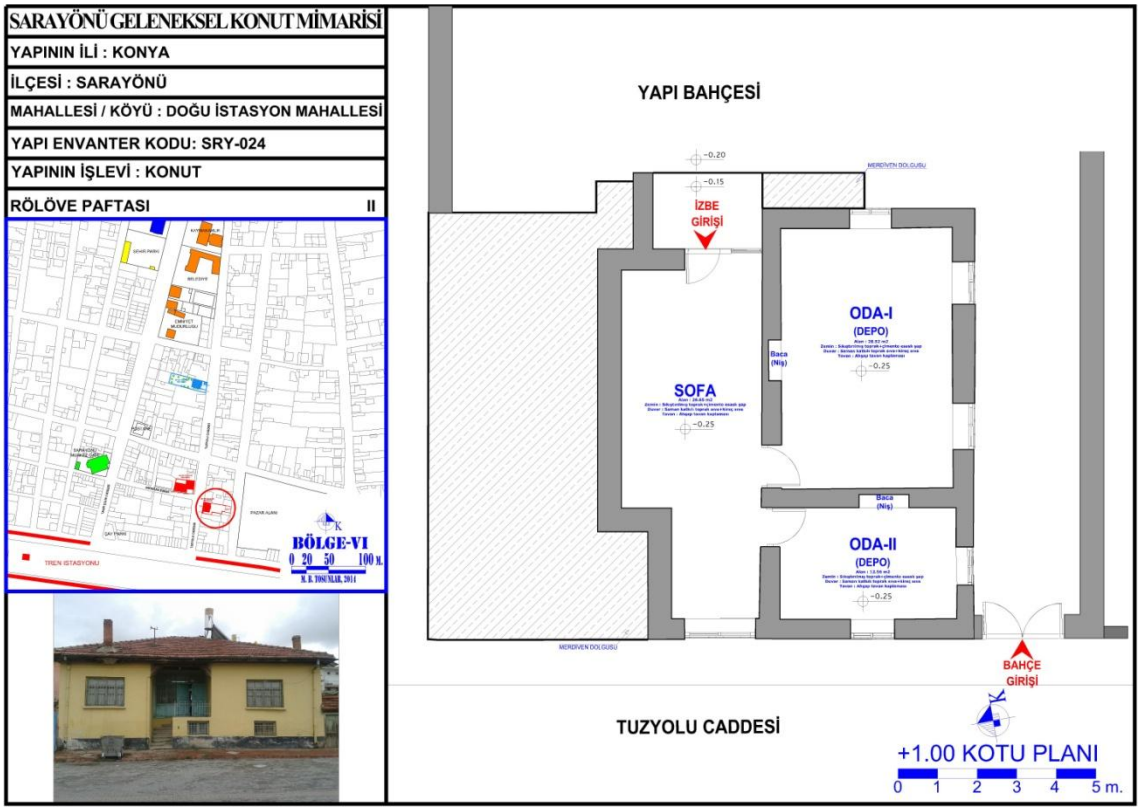
Şekil 3.143. Helvacılar Ailesi Evi'nin genel görünümü

Şekil 3.144. Helvacılar Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

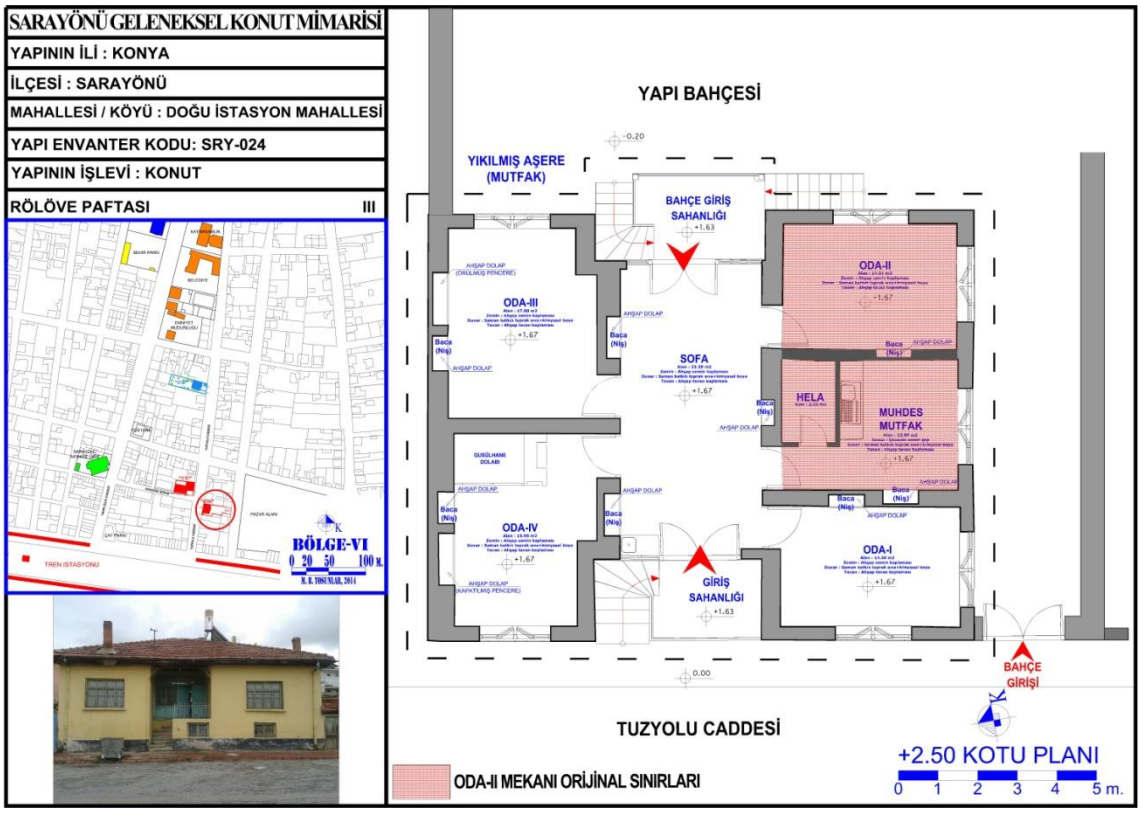
Yapıya batı istikametinde bulunan Tuzyolu Caddesi üzerinden, izbe katının üzerinde yükselen merdivenli bir giriş ile çıkılmakta ve bir sahanlık mekânından geçilerek yapıya girilmektedir. Yapının ayrıca batı istikametinde, Tuzyolu Caddesi üzerinden ulaşılabilen bir bahçe kapısı da bulunmaktadır. Söz konusu bahçe kapısından doğu yönüne ilerlenip kuzeye dönüldüğünde, yapının bahçe içerisine açılan izbe katına giriş yapılabilmektedir.

Doğu yönüne açılan izbe kapısından geçildikten sonra varılan sofa mekânının güney yönünde iki adet oda bulunmakta olup, sofa mekânının kuzey yönü toprak dolgulu temeldir. Söz konusu odalardan güney-doğu kısmında olanı (Oda-I) 4.33 m. x 6.57 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofa mekânının güney-batı kısmında olan mekân (Oda-II) 4.47 m. x 2.82 m. ölçülerinde olup, bu mekânın da doğu duvarında bir adet duvar nişi (baca) yer almaktadır. Bahse konu tüm izbe mekânları depolama amacı ile kullanılmaktadır (Şekil 3.145).

Şekil 3.145. Helvacılar Ailesi Evi'nin izbe kotu planı

Yapının birinci katına hem Tuzyolu Caddesi'nden hem de yapı bahçesinden giriş yapılabilmektedir. Varılan sofa mekânının güney-batı kesiminde yer alan mekân (Oda-I) 4.52 m. x 3.00 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın doğu duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofa mekânının güney kesiminde bulunan muhdes mutfak mekânı, yaklaşık 4.46 m. x 3.29 m. ölçülerinde olup, söz konusu ölçüler içerisine muhdes helâ hacmi de dâhildir. Sofa mekânının güney-doğu kesiminde yer alan mekân (Oda-II), yaklaşık 4.37 m. x 3.18 m. ölçülerinde olup, geçmişte muhdes mutfak ve muhdes helâ mekânları ile bir bütündür (Şekil 3.146).

Şekil 3.146. Helvacılar Ailesi Evi'nin birinci kat planı

Sofanın kuzey-doğu kısmında olan mekân (Oda-III), yaklaşık 3.78 m. x 4.80 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey duvarında bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Ayrıca bu mekânın kuzey yönüne açılan penceresi örülerek kapatılmıştır. Sofanın kuzey-batı kısmında olan mekân (Oda-IV), 3.62 m. x 4.86 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın doğu duvarında gusülhane dolabı ve kuzey duvarında da bir adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Oda-III mekânında olduğu gibi, bu oda mekânının da kuzey yönüne açılan penceresi örülerek kapatılmıştır (Şekil 3.146).

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Söz konusu temel örgüsü +1.63 seviyesine kadar yükselmektedir. Bu taş örgünün üzerinde bulunan daire kesitli kirişler, yapının sıkıştırılmış toprak ve ahşap zemin kaplama tahtasından oluşan birinci kat döşemesini taşımaktadır.

Kerpiç tuğla duvarlar +1.63 kotundan başlamakta olup, geçmişte saman katkılı toprak sıva ile sıvanmıştır. Yapının damı, birinci kat beden duvarlarının üzerindeki ahşap kirişler tarafından taşınmakta olup, söz konusu kirişlerin üzerinde yer alan katmanlara ilişkin herhangi bir bilgi edinilememiştir. Yapının orijinal üst örtüsünün toprak dam olup, bu üst örtü muhdes Marsilya kiremit malzeme kullanılarak oluşturulan bir kırma çatı ile örtülmüştür.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapı erken dönem inşa edilmiş bir örnek olması sebebiyle, bezeme bakımından zengin örneklere sahiptir. Yapı bünyesinde işlemeli duvar nişleri (baca) ile gusülhane dolabı bulunmaktadır (Şekil 3.147).

Şekil 3.147. Oda-IV gusülhane dolabı

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının izbe kotunda iki adet pencere (Sofa ve Oda-I) doğu yönüne; üç adet pencere (Oda-I ve Oda-II) ise güney yönüne açılmaktadır.

Yapının batı yönüne açılan iki adet penceresi (Sofa ve Oda-II) olup, söz konusu pencereler Tuzyolu Caddesi ile görsel ilişkiyi sağlamaktadır.

Yapının birinci katında dört adet pencere (Oda-II, Sofa ve Oda-III) doğu yönüne, üç adet pencere (Oda-I, Muhdes Mutfak ve Oda-II) ise güney yönüne açılmaktadır. Yapının batı yönüne açılan üç adet penceresi olup, bu pencereler giriş sahanlığı ve Tuzyolu Caddesi ile görsel ilişkiyi sağlamaktadır. Söz konusu katta kuzey yönüne açılmış bulunan iki adet pencere olup, bu pencereler örülerek kapatılmıştır.

Tüm yapı pencerelerinde demir korkuluklar bulunmakta olup, söz konusu cephe elemanları birbirlerine perçinlenerek meydana getirilmişlerdir. Yapının orijinalinde kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olan cepheleri çimento esaslı sıva ile sıvanmıştır.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Nazime Helvacılar, Sarayönü-1963 doğumlu, ev hanımı. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

3.2.2.10. Sry-025 No'lu Envanter: Küçükkuşçu Ailesi Evi

Yapının Sahibi: Yapının günümüzdeki sahibi İsmail Küçükkuşçu'dur.

Yapının Konumu ve Adresi: Yapı; Sarayönü Doğu İstasyon Mahallesi sınırları içerisinde, Tuzyolu Caddesi ile Akdoğan Sokağın kesiştiği köşe parsel üzerinde yer almaktadır.

Yapı Ada / Parsel No: Yapı; tapu kayıtlarına göre 477,00 m2 yüzölçümlü 77 ada 4 parsel üzerinde bulunmaktadır (T.K.G.M., 2015).

Yapıyı Yapan Usta ve Yapıyı Yaptıran Kişi: Yapıyı yapan usta ve yapıyı yaptıran kişilerin isimlerine ulaşılamamıştır.

Yapının Kullanım Durumu: Yapı günümüzde hırdavat malzemeleri deposu olarak kullanılmaktadır.

Yapının Tarihçesi: Yapının 1890'lı yıllarda (1890-1900) inşa edildiği belirlenmiştir. Yapı yirmi beş yıl kadar önce konut kullanımından çıkmıştır.

Yapıda Gerçekleştirilen Tamiratlar / Ekler / Yıkımlar / Kullanım Değişiklikleri: Yapı bahçesini çevreleyen bahçe duvarları yıkılmış olup, yapının bahçe kotu zaman içerisinde 0.60 m. kadar yükseltilmiştir. Yapı bahçesinde yer alan üç adet muhdes dükkân, 1990'lı yıllarda inşa edilmiştir.

Yapının zemin katında önemli bir değişiklik tespit edilememiştir. Yapının birinci katında ise muhdes ıslak mekânlar oluşturulmuş ve sofa mekânı muhdes ahşap doğramalar ile bölünerek ek bir oda mekânı meydana getirilmiştir.

Yapının Plan Tipi: İç sofalı ve dört odalı bir plan özelliği göstermektedir.

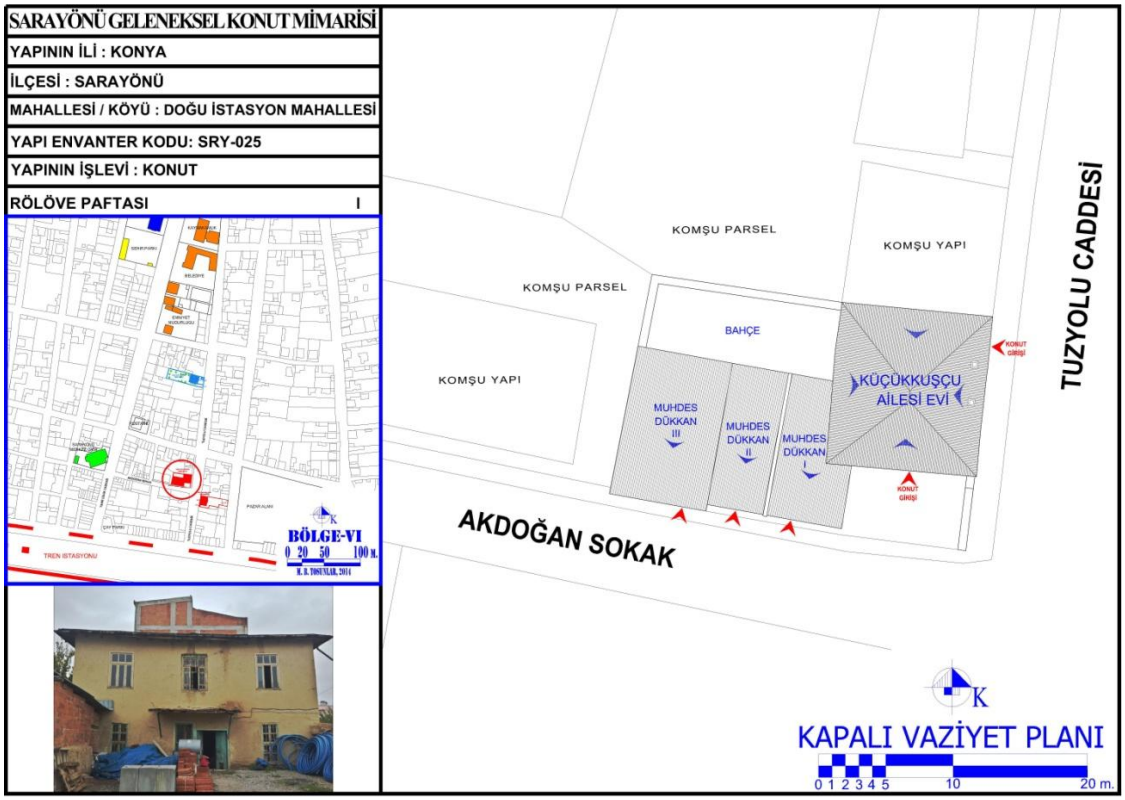
Yapının Mimari Özellikleri: Yapı bahçesini çevreleyen bahçe duvarları büyük oranda yıkılmış olup, söz konusu duvarların parçaları ancak doğu ve batı yönlerinde

görülebilmektedir. Yapının içinde bulunduğu parsel üzerinde incelenen konut yapısı ile beraber, sadece üç adet muhdes dükkân yapısı bulunmaktadır.

Yapı; parselin kuzey-doğu kesiminde yer almakta olup, yapıya güney istikametinde bulunan Akdoğan Sokak üzerinden bir bahçe mekânı geçilerek ulaşılmaktadır. Yapının ayrıca Tuzyolu Caddesi üzerinden de bir tali giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 3.148 ve 3.149).

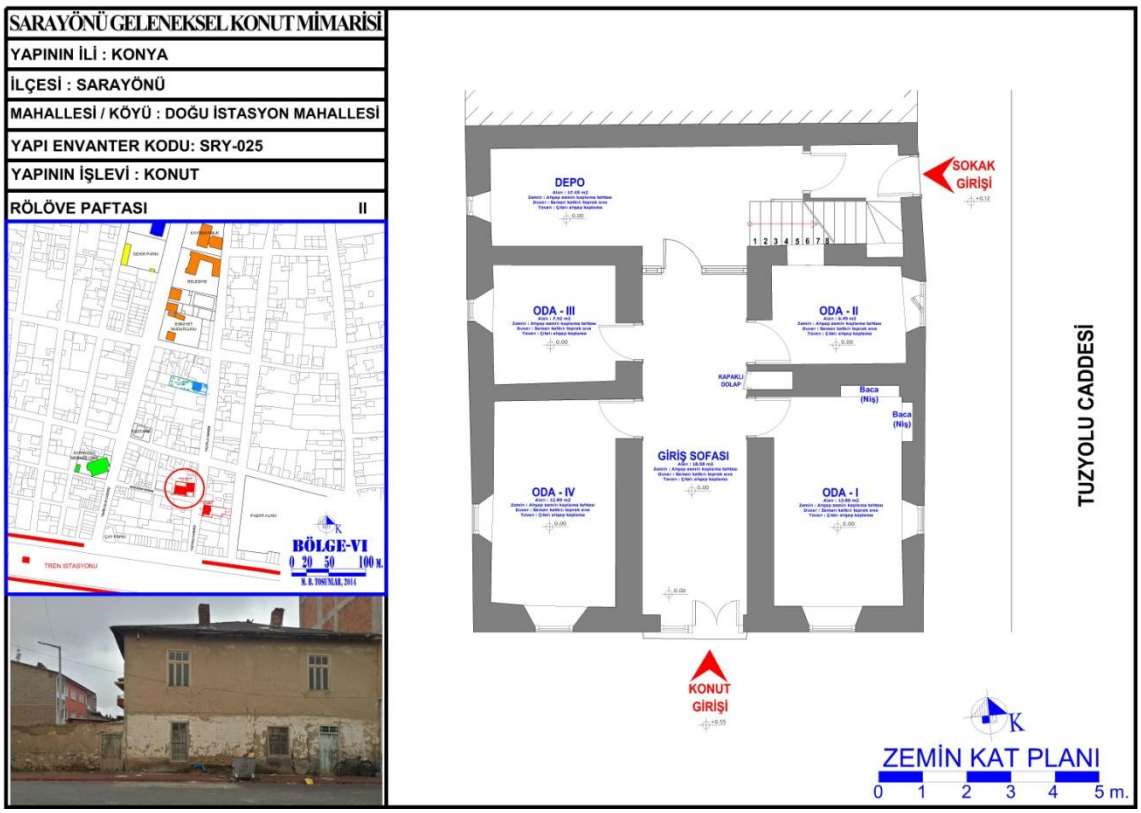
Şekil 3.148. Küçükkuşçu Ailesi Evi'nin güney cephesi

Şekil 3.149. Küçükkuşçu Ailesi Evi'nin kapalı vaziyet planı

Güney yönüne açılan ve yıkılmış üst kat cumbasının hemen altında bulunan bir giriş kapısından geçilerek yapıya girilmektedir. Yapı girişi, bahçenin zaman içerisinde doldurularak yükseltilmesi sonucunda 0.60 m. kadar aşağı kotta kalmıştır.

Söz konusu nedenle inilerek varılan sofa mekânının doğu ve batı yönlerinde ikişer adet oda bulunmakta olup, odaların planları yaklaşık olarak simetriktir. Bu odalardan güney-doğu kısmında olanı (Oda-I) 2.90 m. x 4.74 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın kuzey ve doğu duvarlarında iki adet duvar nişi (baca) bulunmaktadır. Sofa mekânının kuzey-doğu kısmında olan mekân (Oda-II) 3.02 m. x 2.23 m. ölçülerinde olup, Oda-II ile Oda-I'in ara duvarının sofaya açılan yüzü içerisinde bir adet kapaklı duvar dolabı bulunmaktadır. Sofanın kuzey-batı kısmında olan mekân (Oda-III) 2.78 m. x 2.67 m. ölçülerindedir. Sofanın güney-batı kısmında olan mekân (Oda-IV) 2.78 m. x 4.66 m. ölçülerinde olup, söz konusu her iki mekânın ara duvarında duvar dolabı bulunmamaktadır (Şekil 3.150).

Şekil 3.150. Küçükkuşçu Ailesi Evi'nin zemin kat planı

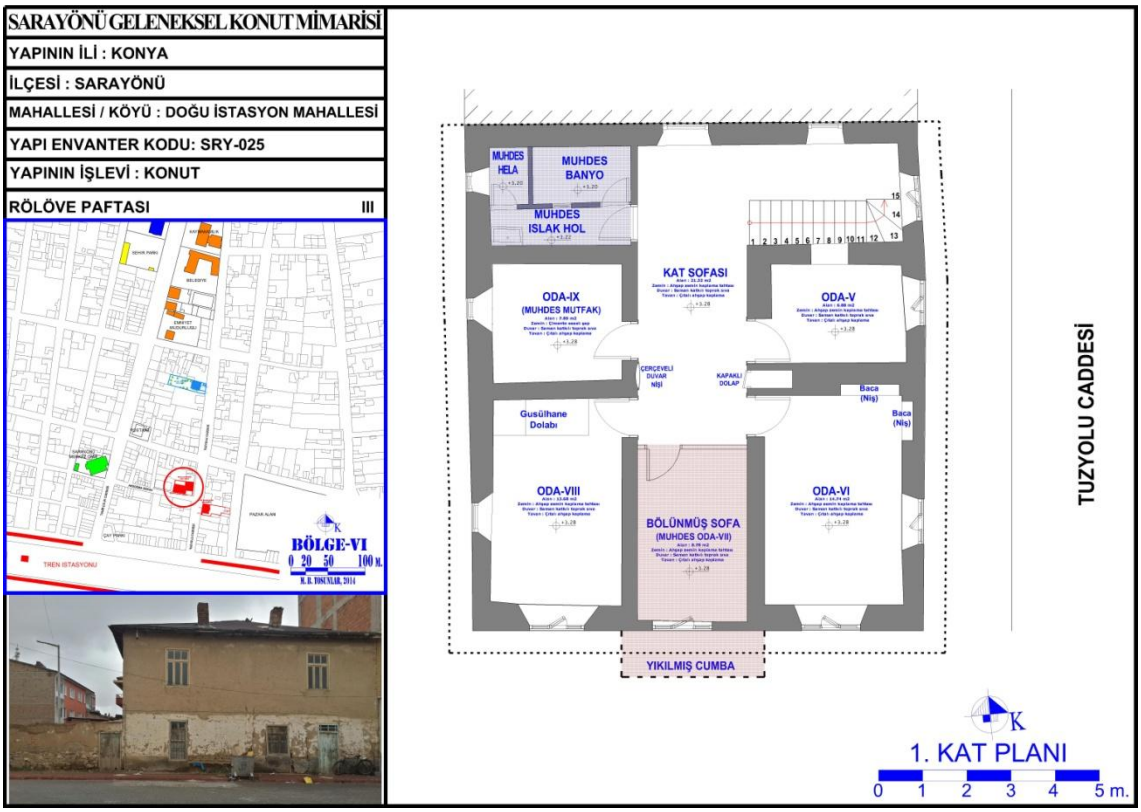
Zemin kat sofasının kuzeyinde bulunan ahşap doğrama bir kapıdan geçilip doğu yönüne dönüldüğünde, yapının üst katına ulaşan on beş basamaklı ve sahanlıksız ahşap merdivene ulaşılmaktadır.

Yapının üst kat planı; ana hatları ile alt kat planı ile çakışan akslara ve duvar hizalarına sahiptir. Bu çakışmanın istisnaları, yapının kuzey-batı köşesinde düzenlenen muhdes ıslak mekânlar, üst kat sofasını bölen muhdes ahşap doğramalar ve yapının güney yönüne açılan yıkılmış cumba mekânıdır.

Üst kat sofasının doğu ve batı yönlerinde, zemin katta da olduğu gibi, ikişer adet oda bulunmakta olup, odaların planları yaklaşık olarak simetriktir. Bu odalardan kuzey-doğu kısmında olanı (Oda-V), yaklaşık 3.02 m. x 2.23 m. ölçülerindedir. Sofa mekânının güney-doğu kısmında olan mekân (Oda-VI) 3.10 m. x 4.74 m. ölçülerinde olup, Oda-VI ile Oda-V'in ara duvarının sofaya açılan yüzü içerisinde, zemin katta da olduğu gibi, bir adet kapaklı duvar dolabı bulunmaktadır.

Üst kat sofasının güney kesimi, ahşap doğrama muhdes bir duvarla bölünerek ek bir oda mekânı (muhdes Oda-VII) meydana getirilmiştir. Ayrıca üst kat sofasının güney yönüne açılan bir cumba ile sonlandığı, yapı cephesinde var olan izlerden anlaşılmaktadır.

Sofanın güney-batı kısmında olan mekân (Oda-VIII), yaklaşık 2.93 m. x 4.66 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekânın içerisinde gusülhane dolabı kasası bulunmaktadır. Söz konusu dolabın kapak ve diğer parçaları mevcut değildir. Sofanın kuzey-batı kısmında olan mekân (Oda-IX) 2.93 m. x 2.67 m. ölçülerinde olup, söz konusu mekân muhdes mutfak olarak yeniden düzenlenmiştir (Şekil 3.151).

Şekil 3.151. Küçükkuşçu Ailesi Evi'nin birinci kat planı

Yapının Yapım Tekniği ve Malzemesi: Yapıda malzeme olarak kullanılan materyaller; taş, ahşap, kerpiç tuğla, saman katkılı toprak sıva ve sıkıştırılmış toprak olarak sıralanabilir. Yapının temel bölümleri taş örgüdür. Yapının temel örgüsünün üzerine kerpiç tuğlalar dizilmiş olup, zemin kat duvarlarında sürekli hatıllar mevcuttur. Zemin kat beden duvarları saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, bu sıva çeşitli zamanlarda, değişik niteliklerdeki boyalarla boyanmıştır.

Zemin kat beden duvarlarının üzerinde ahşap ana döşeme kirişleri bulunduğu, tavandaki çıtalı ahşap kaplamaların döküldüğü noktalarda seçilebilmektedir. Söz konusu kirişlerin üzerinde yer alan döşeme katmanlarına ilişkin herhangi bir bilgi edinilememiş olup, birinci katın zemin döşemesi sıkıştırılmış toprak ve ahşap zemin kaplamasıdır.

Yapının birinci kat duvarlarında kalınlıklar ve duvar malzemesi değişmemektedir. Yapının damı, birinci kat beden duvarları üzerinde yer alan ana kirişler tarafından doğrudan desteklenmekte olup, bu kirişler tavandaki çıtalı ahşap kaplamaların döküldüğü noktalarda seçilebilmektedir. Söz konusu kirişlerin üzerinde yer alan döşeme katmanlarına ilişkin herhangi bir bilgi edinilememiş olup, yapının

orijinal üst örtüsünün toprak dam olduğu düşünülmektedir. Üst örtü katmanları, muhdes oluklu ondülin malzeme kullanılarak oluşturulan bir kırma çatı ile son bulmaktadır.

Yapının Süsleme Özellikleri: Yapının erken dönem inşa edilmiş bir örnek olması sebebiyle, yapı bünyesinde işlemeli duvar nişleri (baca), duvar dolapları ile gusülhane ve yüklük dolaplarının izleri bulunmaktadır (Şekil 3.152 ve 3.153).

Şekil 3.152. Birinci kat sofasında yer alan içi oval kesitli duvar nişi

Şekil 3.153. Birinci kat sofasında yer alan kapaklı duvar dolabı

Yapının Cephe Özellikleri: Yapının zemin katında iki adet pencere (Oda-I ve Oda-II) doğu yönüne; üç adet pencere (depo, Oda-III ve Oda-IV) ise batı yönüne açılmaktadır. Yapının güney yönüne açılan üç adet penceresi (Oda-IV, giriş sofası, Oda-I) olup, söz konusu pencereler yapı girişi ve bahçe ile görsel ilişkiyi sağlamaktadır. Yapının bu katta kuzey yönünde açılan herhangi bir pencere açıklığı mevcut değildir.

Yapının birinci katındaki üç adet penceresi (Oda-IV, Oda-V ve merdiven boşluğu) doğu yönüne, üç adet penceresi (Oda-VIII, Oda-IX ve muhdes ıslak mekânlar) ise batı yönüne açılmaktadır. Yapının güney yönüne açılan üç adet penceresi olup; bu pencerelerden iki adedi oda mekânlarında (Oda-VI ve Oda-VIII), bir adedi ise yıkılan cumbanın yerinde bulunmaktadır. Yıkılan cumbanın bulunduğu yer, çıtaların üzeri sıvanarak oluşturulan bir duvar ile kapatılmıştır.

Yapının tüm cepheleri malzeme olarak kerpiç bloklar üzerine saman katkılı toprak sıva ile sıvanmış olup, Tuzyolu Caddesi cephesi dışında, bu katman üzerine herhangi bir renklendirme malzemesi kullanılmamıştır.

Yapı ile Alakalı Ulaşılan Kaynaklar ve Kaynak Kişiler:

Abdullah Kaya, Lâdik-1977 doğumlu, esnaf. Aralık 2014'de yapılan görüşme.
Salih Cengiz, Sarayönü-1972 doğumlu, esnaf. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

4. DEĞERLENDİRME

Sarayönü yerleşimi, Konya'nın 51 km. kuzey-batısında, Konya-İstanbul yolu üzerinde bulunan Lâdik yerleşiminin ise 7 km. kuzeyinde bulunmaktadır. Etrafı tamamen düzlüklerle çevrili bu bölgede karasal iklim etkindir. Yerleşim genelindeki bölge halkı geçimini ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır.

Yerleşimin yakın çevresindeki höyüklerin, M.Ö. 3000'li yıllara dayanan bir geçmişinin olduğu bilinmekle birlikte, özellikle Yukarı Mahalle bölgesinde bulunan tepelik alan ve bu tepelik alanın içerisinde bulunan yer altı galerilerinin tarihlenmesi, yerleşimin fiziksel ve sosyal doğuş zamanını kesin olarak belirlemek açısından önemlidir.

Farklı kültürlere ev sahipliği yapan yerleşimde bulunan cami, çeşme, türbe ve mezarlık gibi mekânlar, yerleşim dokusunun şekillenmesinde etkin olan temel yapılar olarak tanımlanabilir.

Sarayönü yerleşimi; Pir Hüseyin Bey Cami ve Yukarı Mahalle Mezarlığı çevresindeki tepelik alan sınırları içerisinde, yapıların gruplar halinde birbirine eklemlenerek sürekli bir yerleşim dokusu oluşturduğu bir yerleşim karakterine sahiptir. Söz konusu bu yerleşim kurgusu, Karaçayır Deresi'nin güney kesimlerine doğru daha gevşek bir yerleşim dokusuna dönüşerek ova yerleşimi karakteri göstermektedir.

4.1. Konut Yapıları ve Arazi Kullanımı

Geleneksel Sarayönü Konutlarına ilişkin yapılan incelemelerde, yerleşim dokusunun birbirinden farklılaştığı iki farklı bölge içerisindeki konutların, arazi kullanımları bakımından da birbirlerinden farklılaştığı gözlemlenmiştir.

Bölge-1 sınırları içerisindeki yerleşim dokusu, yer altı mağaraları üstünde yapılaşmış ve büyük oranda orijinal özelliklerini korumuştur. Konutların avlularında mağara girişleri bulunmaktadır. Özellikle elli yaş ve üzeri kişiler bu mekânlara çocukluklarında girmişler ve mekânların içindeki oturma yerleri ve duvar nişleri gibi

düzenlemeleri görmüşlerdir. Söz konusu mağaralar; altyapı hizmetleri, toprak birikimleri ve çökmeler sonucunda büyük oranda kapanmışlardır.

Bu bölgedeki arazi kullanımı; aynı parsel içerisinde birden çok konut, oda, ek yapı ve müştemilat bulunması biçimindedir. Yapılar sıklıkla, komşu parsellerdeki yapılara bitişik ya da çok yakın konumlardadır. Söz konusu bölgede incelenen on iki adet parsel üzerindeki, on üç adet konut ve iki adet oda yapısının ortalama parsel büyüklüğü 934,758 m2 [5] olarak hesaplanmıştır.

Bölge-2 sınırları içerisindeki yerleşim dokusu, Bölge-1'e göre daha gevşek bir yapıda olup ova yerleşimi karakteri taşır. Yapılar, komşu parsellerdeki yapılardan uzak konumlardadır. Söz konusu bölgede incelenen on adet parsel üzerindeki, on adet konut ve bir adet oda yapısının ortalama parsel büyüklüğü 1016,67 m2 [6] olarak hesaplanmıştır.

4.2. Plan Özellikleri

Geleneksel Sarayönü evlerinin plan biçimlenmeleri, yapıların kat sayısına göre değişmekle birlikte, gerek bir katlı konut yapılarında gerekse iki katlı konut yapılarında çok büyük bir ağırlıkta iç sofalı plan tipinin kullanıldığı söylenilebilir.

İncelenen bir katlı konut yapılarında sofa mekânı, değişik sayılardaki (2, 3, 4) oda mekânını bir araya getirmektedir. İki katlı konut yapılarında da sofa mekânının çevresinde bulunan oda sayıları benzer nicel özellikler taşımaktadır (Tablo 4.1 ve Tablo 4.2).

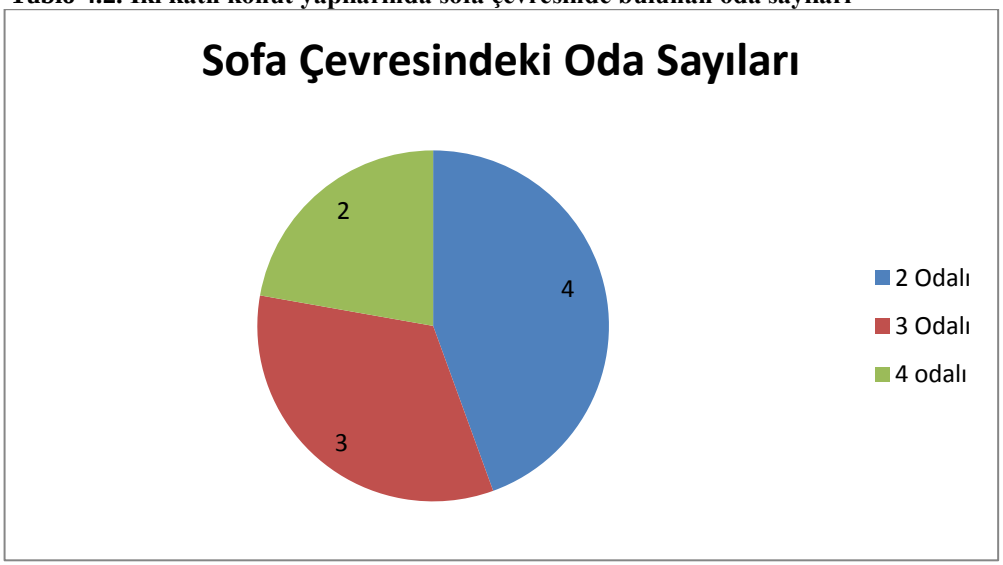
[5] Sry-002 Envanter no'lu oda yapısının üzerinde yer aldığı parsel 1408,85 m2 olmasına karşın söz konusu yapı, parselin 620 m2'lik kesimi üzerinde bulunmaktadır.

[6] Sry-019 Envanter No'lu Solak Ailesi Konutları, toplamda 8608,66 m2 yüzölçümlü 3 adet parsel üzerinde bulunduğundan dolayı ortalama parsel büyüklüğünü yukarı yönde saptırmıştır. Bu açıdan Solak Ailesi Konutları değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 4.1. Bir katlı konut yapılarında sofa çevresinde bulunan oda sayıları

Tablo 4.2. İki katlı konut yapılarında sofa çevresinde bulunan oda sayıları

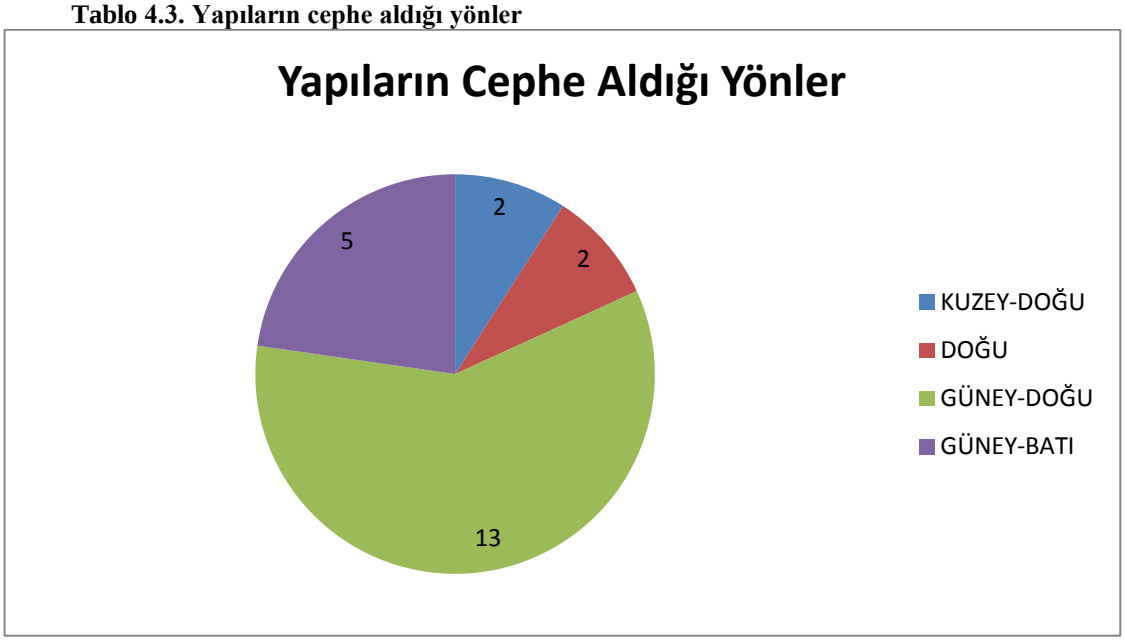

İncelenen üç adet oda yapısının tamamının plan tipi ise, bir ara hol (mabeyn) ve bir oda mekânından oluşmaktadır. Ek-2 bölümünde, incelenen tüm konut ve oda yapılarının plan şemaları görülmektedir.

Yönler, konut yapılarının pozisyonlarını belirleyen en önemli dış etmendir. Yapıların cephe aldığı yönler bakımından durum değerlendirildiğinde; güney, güney-doğu ve güney-batı yönlerinin en sık rastlanılan yönler olduğu görülmüştür (Tablo 4.3) [7].

[7] İncelenen yirmi iki örnek içerisine; Sry-002 ve Sry-011no'lu oda yapıları özgün konutlar olmadıkları için, Sry-018 no'lu yapı da bütünleşik bir yapı olması sebebiyle değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 4.3. Yapıların cephe aldığı yönler

Bir katlı konut yapılarında bulunan giriş çardakları, yapıların plan özellikleri bakımından en karakteristik plan öğeleridir. Yönlenme bakımından çoğunlukla güney ve güney-doğu yönlerine mahreçli bu mekânlar, topografya, yapıların içinde bulundukları bağlamlar ve komşuluk ilişkileri sebebiyle farklı yönlere de açılabilmektedir.

Cepheye göre yönlenme bir katlı konut yapılarında çardak mekânı olarak göze çarparken, iki katlı konut yapılarında ise kırmalar olarak dikkat çekmektedir [8].

İki katlı konutlarda, üst kat sofalarının cumbalarla genişletilerek dış mekâna açılması, karakteristik bir konut özelliğidir. Bu düzenleme, üst kat sofalarının geçmişte mekân hiyerarşisi içerisinde ön planda olduklarının bir işareti olarak yorumlanmaktadır.

İki katlı konut yapılarında zemin katlar, büyük oranda ikamet amacı ile kullanılmaktadır. Alt katların ahır olarak kullanılması söz konusu değildir. İncelenen dokuz adet iki katlı konut yapısından sadece bir adedinde zemin katın ikamet amacından farklı olarak ambar olarak kullanıldığı tespit edilmiştir [9].

[8] Bkz. 5.5. Cephe Özellikleri

[9] İncelenen dokuz adet iki katlı konut yapısı, Sry-001, 008, 013, 014, 015, 016, 021, 024, 025 Envanter no'lu yapılar olup, zemin katın ambar olarak değerlendirildiği yapı, Sry-001 Envanter no'lu yapıdır.

4.3. İç Mekân Öğeleri

Konut yapılarında bulunan iç mekân öğeleri; duvar nişleri (baca), gusülhane dolapları ve yüklük dolapları olarak sıralanabilir.

Duvar nişleri (baca), oda birimlerinde biçimlendirilen yaşam düzeninin temel öğelerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu nişler, oda mekânı içerisinde gereksinim duyulan faaliyetlere göre raflarla bölünmekte ve kimi zaman da ince ahşap süslemeleri olan kapaklarla kapatılmaktaydı. Özellikle oda mekânlarının küçük olduğu örneklerde, bu öğelerin yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür.

Gusülhane dolapları, oda birimlerinde temizlik düzeninin en temel öğesi durumundadır. Söz konusu öğeler, sabit bir düzenek biçiminde odaların sağır duvarlarında (çoğunlukla kuzey duvarları) konumlandırılmaktaydı. Bu dolapların içinde *çağlak* adı verilen yıkanma zeminleri bulunmaktaydı. Kireç harcı bol malzeme ile sıvanan söz konusu zeminlerin su giderleri en kısa yoldan dışarıya ulaştırılmaktaydı. Dolapların odaya bakan ön yüzlerinde ve kapaklarında stilize motifli ahşap işlemeler bulunmakta olup, bu cephelerde kimi zaman *fincanlık* adı verilen ahşap işlemeli raflar da yer almaktaydı.

Yüklük dolapları, zamana ya da mevsimlere bağlı olarak farklılaşan mekânsal kullanımların bir başka öğesiydi. Yataklar, mevsimlere dönük giyecekler ya da özel eşyalar bu dolaplarda saklanmakta ve gereksinim duyuldukça buralardan çıkarılarak kullanılmaktaydı. Söz konusu öğeler de sabit bir düzenek biçiminde odaların sağır duvarlarında (çoğunlukla kuzey duvarları) konumlandırılmakta, kimi zaman da gusülhane dolapları ile bir arada kurgulanmaktaydı.

4.4. Bahçe Yapıları

Geleneksel Sarayönü evlerindeki bahçe yapıları, konut ve yapının cephe aldığı yolun konumu ile ilişkili olarak biçimlenmiştir. Genellikle konut yapılarının yol cephelerinde yer alan tadır evleri, dikkat çeken karakteristik bir bahçe yapısı olarak göze çarpmaktadır.

Tandır evleri, çoğunlukla odunluk ve depo yapıları ile yan yana olup, bacaları dam seviyelerinin daha üzerine çıkmaktadır. Tandır bacaları, üzerlerinde bulunan mazgallar vasıtasıyla iç mekânlarının ışık ve havalandırma gereksinimlerini de karşılamaktadır (Şekil 4.4 ve 4.5).

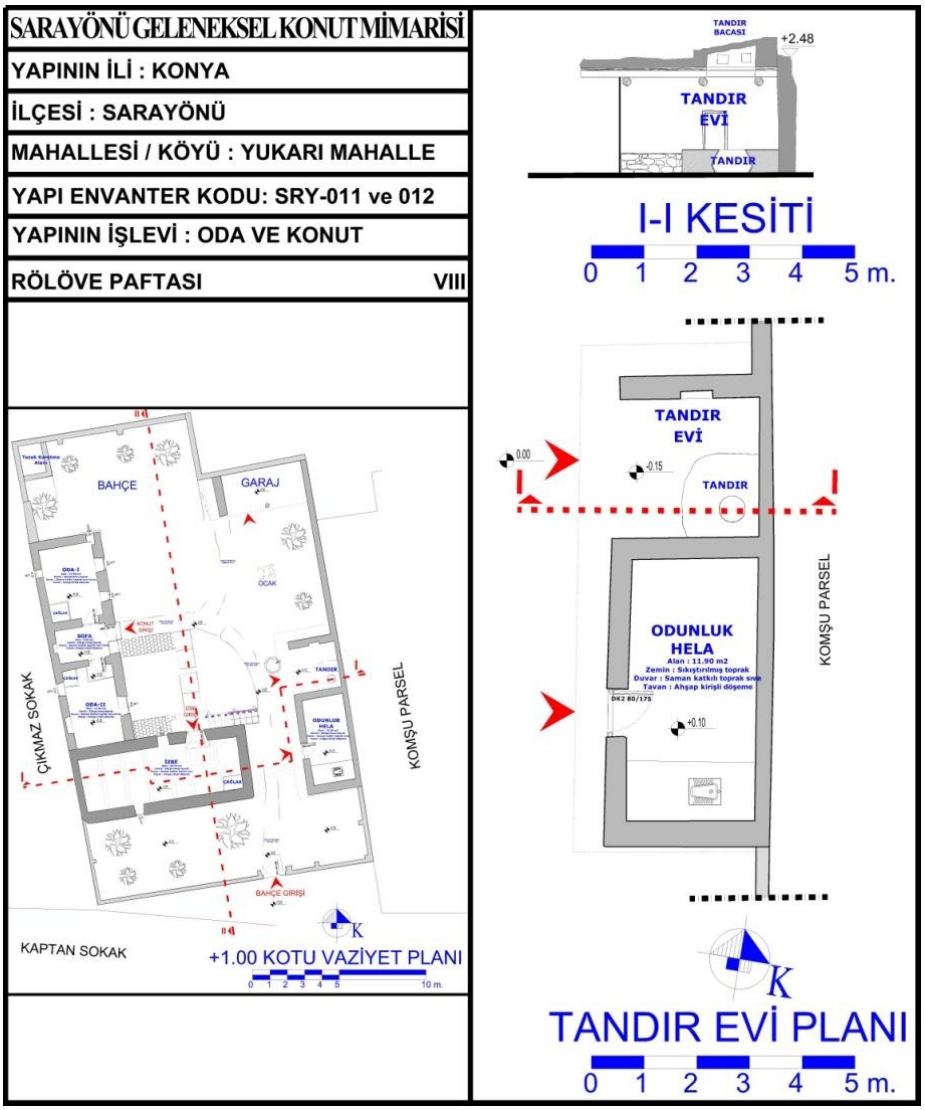

Şekil 4.4. Tandır evi ve bacası

Şekil 4.5. Tandır evi ve bacası

Tandır evleri, muhdes kiremit örtülü çatılarla örtülmeleri sonucunda özgün görünümlerini büyük oranda kaybetmişlerdir. Bölge-1 sınırları içerisinde incelenen Sry-011 ve 012 no'lu konut ve oda yapısında, özgün durumda olan bir tandır evi mevcuttur (Şekil 4.6).

Şekil 4.6. Tandır evinin plan ve kesiti

Geleneksel Sarayönü konutlarında tandır evlerinin özellikle yolun hemen sınırında konumlanmasının, tandır evinin olduğu evin hanımları ile komşu evlerin hanımlarının bir arada gerçekleştirdikleri ortak yemek üretimi kültüründen geldiği söylenebilir. Aynı biçimde söz konusu konumlanmanın, tandır evinden gelen dumanın konut yapısını etkilememesi durumundan da kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapıların aşere (mutfak) birimleri de genellikle bahçe içerisinde ve tandır evinin bitişiğindedir. Bu konumlanma pratik bakımdan, yemek hazırlama aşamalarının bir bütün halinde olmasından ileri gelmektedir.

Yapı bahçelerinde dikkat çeken karakteristik bir diğer bahçe öğesi küçük havuzlardır. Su tulumbalarının hemen yanında yer alan bu öğeler, bölgenin kurak

ikliminin getirmiş olduğu su azlığında hem işlevsel hem de görsel bir değere sahiptir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Sry-016 Envanter no'lu konutun giriş kesiminde bulunan tulumba ve bahçe havuzu

Geleneksel Sarayönü konutlarında helâ hacimleri yapıların dışında bulunmakta ve yapılardan ayrık bir pozisyonda avlu içerisinde konumlanmaktadır. Söz konusu konumlanma, helâ hacimlerinin gereksinim duyduğu fosseptik kuyusu kazımı ve helâ hacimlerin beraberinde getirmiş olduğu kötü kokulardan uzaklaşılması isteğinden ileri gelmektedir.

Geleneksel Sarayönü konutlarında ahır birimleri, genellikle yapıların dışında müstakil birimler olarak bulunmaktadır. İki katlı konut yapılarında, alt katların ahır olarak kullanılması söz konusu değildir. Ahır yapıları genellikle parsel sınırları üzerinde, ambar ve odunluk birimleri ile beraber bir dizi halinde sıralanmaktadır. Oda yapılarında ise izbe katları genellikle binek hayvanları için ahır olarak kullanılmıştır.

4.5. Cephe Özellikleri

Geleneksel Sarayönü evlerinin cephe özellikleri; yapının kat sayısı, uygun yön ve içinde bulunduğu çevreye göre değişmektedir.

İncelenen bir katlı konut yapılarında zemin katlar, yönlere göre değişen cephe özellikleri göstermektedir. Cephelerde dikkat çeken en önemli husus, yapıların giriş çardaklarıdır (giriş saçakları). Yapı girişlerinde bulunan ve zeminden birkaç basamak yükseltilmiş bu mekânlar çoğunlukla güney ve güney-doğu yönlerine açılmaktadır. Eğim, parsel büyüklüğü ya da çevresel ilişkiler sebebiyle batı ya da kuzey yönlerine açılan çardak mekânları da mevcuttur.

İncelenen iki katlı konut yapılarında ise, zemin katlar dışa açık bir cephe özelliği göstermekte ve cepheler güney ile güney-doğu yönlerine göre biçimlenmektedir. Üst katlar da zemin katlar gibi güney ile güney-doğu yönlerine açılan bir cephe karakterine sahiptir. Sofa pencereleri dışında, genellikle kuzey yönüne açılan bir pencere bulunmamaktadır.

Cephelerinde kapalı çıkma (cumba) bulunan yapı örneklerine, Bölge-1 ve Bölge-2 sınırları içerisinde rastlanmıştır. İncelenen üç adet örnek cumbalı konut yapısının iki adedinde cumba giriş cephesinde yer almakta, bir adet örnekte ise giriş cephesinde bulunmamaktadır [10].

İncelenen cumbalı konut yapılarının bir adedinde cumba, döşeme kirişlerinin cephe hizasından dışarı çıkmasıyla oluşan konsol ve ahşap eli böğründeler tarafından desteklenmekte olup [11],bir adet örnekte ise doğal zemine dik olarak basan üç adet ahşap direk üzerinde durmaktadır [12] (Şekil 4.8).

[10] İncelenen üç adet cumbalı konut yapısı, Sry-001, 016, 025 Envanter no'lu konut yapıları olup, giriş cephesinde cumba bulunmayan yapı Sry-001 Envanter no'lu konut yapısıdır.
[11] Sry-001 Envanter no'lu konut yapısı.
[12] Sry-016 Envanter no'lu konut yapısı.

Şekil 4.8. Sry-016 Envanter no'lu konut yapısının cumbası

Kimi konut yapılarında gözlemlenen ve yerel söylencede *"kırma"* adı verilen cephe kademelenmeleri, yapıların temel karakteristik özelliklerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle güney ve güney-doğu yönlerine dönük biçimde planlanan cephe kademelenmeleri, yapılara yüzey arttırıcı ve sıcaklığı daha uzun süre muhafaza edebilen bir olanak sağlamaktadır. Bu cephe kademelenmeleri, geçmiş dönemlerde geleneksel konutların *"2 kırmalı, 3 kırmalı"* gibi cephe özellikleriyle adlandırılmalarını da beraberinde getirmekteydi [13] (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. Sry-008 Envanter no'lu konut yapısında cephe kademelenmeleri

[13] Mustafa Sena Çakıcı, Sarayönü-1985 doğumlu. Mayıs 2015'de yapılan görüşme.

Yapıların pencere düzenlerinde ağırlıklı olarak ahşap kanatlı pencereler kullanılmıştır. Az sayıdaki örnekte ahşap giyotin pencereler görülmüş olup, bu pencere tipleri ağırlıklı olarak üst katlarda kullanılmıştır. Ayrıca yapıların geçirmiş oldukları tadilatlar neticesinde, çoğu yapıdaki giyotin pencerelerin kanatlı pencerelerle değiştirildikleri anlaşılmaktadır.

Yapılarında, pencere elemanı olarak dövme demirden korkuluklar bulunmaktadır. Söz konusu elemanların yapım özellikleri, yapı inşa tarihlerine göre farklılık göstermektedir. Erken dönemlerde inşa edilmiş konut yapılarında bulunan metal elemanlar, birbiri içinden geçecek şekilde oluşturulmuşlardır. Daha geç dönemlere ait konutlarda söz konusu metal elemanlar, birbirine perçinlenerek bir araya getirilmişlerdir. Yakın dönemlere ait konut yapılarında ise metal elemanların kaynak kullanılarak birbirine tutturuldukları gözlemlenmiştir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Solak Ailesi Konutlarında elemanlarının birbiri içinden geçecek biçimde oluşturulduğu bir pencere korkuluğu detayı

Geleneksel Sarayönü evlerinin orijinal üst örtülerinin düzenli olarak tamir ve bakım görmesi için kullanılan bir sistem olan *doma direği,* hem bir cephe sistemi hem de daimi bir cephe elemanı olması bakımından önemlidir. Söz konusu sistem, konut yapılarının damlarına toprak, malzeme vb. çıkartmak ve yapıların dam bakımlarını

yapmak amacıyla kullanılan makaralı, sabit ve iki ayaklı bir düzenektir. Günümüze Sarayönü'nün çevre köylerinde rastlanan bu düzeneğe ilçe merkezinde rastlanamamıştır. (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Sarayönü'ne bağlı Boyalı Köyü'nde, Ali Rıza Kayalı'ya ait konut yapısının damında bulunan bir doma direği

4.6. Malzeme ve Taşıyıcı Sistem Özellikleri

Geleneksel Sarayönü Konutlarına ilişkin yapılan incelemelerde, yapı temellerinin çok büyük bir ekseriyette taş örgü sistemi ile oluşturulduğu tespit edilmiştir. Taş malzeme genellikle; yapı temelinin kazılması esnasında çıkan taşlardan ve yapıyı yaptıran kişinin tarlasından ayıkladığı taşlardan elde edilmekteydi. Bunlarla birlikte ihtiyaç olduğunda Lâdik yöresindeki taş ocaklarından da yapı temelleri için taş getirilmekteydi.

Yapı temellerinin bünyesindeki taşlar arasında sıklıkla devşirme malzemelere denk gelinmektedir. Çalışma alanı içerisinde tanımlanan bölgeler dâhilinde, özellikle Bölge-1'de, konut yapılarında sıklıkla gözlemlenen bu devşirme malzemeler, sütun başlıkları, altarlar, lahit parçaları ve yazıtlar olarak sıralanabilir. Söz konusu antik

mimari elemanların *in situ* [14] pozisyonlarında bulunmamalarından ötürü, gerçekten yapının bulunduğu çevreye ait olup olmadıklarını söylemek zordur (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Bir yapı temelinde kullanılan antik yazıt parçası

Eski tarihli kimi konut yapılarında ise temel bölümlerinin yalnızca kerpiç bloklardan örülerek oluşturulduğu tespit edilmiştir. Söz konusu temel bölgelerinin zaman içerisinde doğa etkileri ile erimesi ve bozulması, yerel söylencede *karagöz geçirme* olarak adlandırılan bir yapı onarım tekniğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Söz konusu tekniğe göre, eriyen yapı temelinin bozulan kısmı kazılarak alınmakta ve alınan kısma belirli büyüklüklerde taşlar şaşırtmalı olarak yerleştirilerek yapı temeli sağlamlaştırılmaktaydı.

Geleneksel konut yapılarının çoğunluğunda, taş örgü temellerin üzerinde ahşap hatıllar bulunmaktadır. Söz konusu hatıllar, genellikle dış etkilere dayanıklı ardıç ağacından imal edilmekteydi. Yapıların köşe ve kırılma noktalarında bu hatıllar üst üste gelecek biçimde yerleştirilmekte ve yapının yatay yüklere karşı esnekliğini sağlamaktaydı. Özellikle iki katlı yapılarda gözlemlenen hatıllara, bir katlı yapılarda çok nadir olarak rastlanmıştır (Şekil 4.13 ve Şekil 4.14).

[14] İn situ: "Latincede 'özgün konumunda, ilk yerinde' anlamına gelen terim, bir mimari parçanın ya da öğenin özgün yerinde durduğunu anlatır. Bir kazı sonucu ortaya çıkarılan ya da yıkılmış, harap durumda olan yapıların yerinde korunmuş parçalarının belirtilmesi amacıyla kullanılır" (Karatağ, 2013).

Şekil 4.13. Sry-011 Envanter no'lu yapının batı cephesinde bulunan pencere hatılları

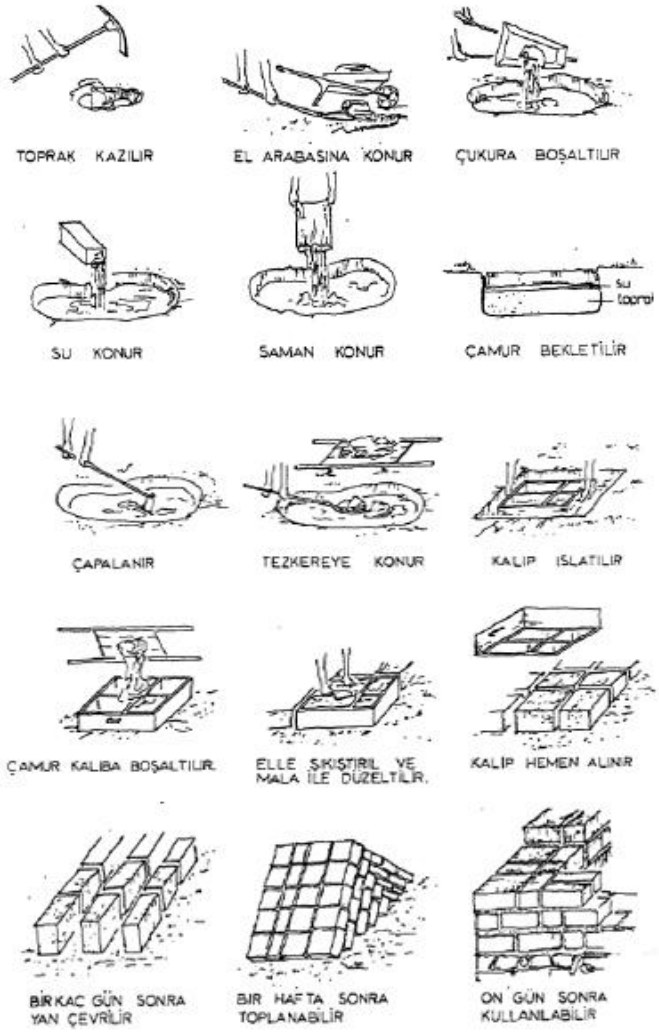
Şekil 4.14. Hatıl köşe birleşim detayı

İncelenen tüm geleneksel konut ve oda yapıları kerpiç bloklardan yığma olarak inşa edilmiştir. Söz konusu blokların malzemesi Sarayönü'nün kuzey-doğusunda bulunan ve killi toprak içeren harmanlardan karşılanmaktaydı.

Kerpiç blokların hazırlanma süreci şu biçimde olmaktaydı: Harmanlarda alınan toprak, zemine kazılan bir çukur içerisine doldurulmakta ve kıvam alıncaya kadar su ile karıştırılmaktaydı. Bu karışımın içerisine hasat sonrasında biçilmiş buğday sapları ya da farklı türde kurumuş bitki sapları eklenmekteydi [15]. Bu eklemeden sonra, malzeme en az bir gün dinlenmeye bırakılmakta ve suyun karışımın üstünde birikmesi beklenmekteydi.

[15] Hasat sonrasında biçilmiş buğday sapları, tercih edilen bir katkı malzemesiydi. Farklı türde bitki saplarının malzeme içerisinde kullanılması, söz konusu bitkisel malzemenin içerdiği tohumlar ve kökler sebebiyle, yeşillenme sorununu beraberinde getirmekteydi. Söz konusu yeşillenme sorununu aşmak için bu karışım içerisine kaya tuzu katılması, kimi zaman başvurulan bir çözümdü.

Bekleyen malzeme kürek ya da çapa yardımı ile karıştırılmakta ve tepsiye yığılmaktaydı. Tepsiden kerpiç kalıplarına boşaltılan malzeme, kalıp içerisinde elle sıkıştırılmakta ve mala ile düzeltilmekteydi. Malzeme, kalıba oturduktan hemen sonra kalıp alınmakta ve kerpiç blokların açık havada kuruması beklenmekteydi. Kurumaya başlayan malzeme birkaç gün sonra yan çevrilmekte, bir hafta sonra da istif edilmekteydi. İnşaat için kullanım süresi on-on iki günü bulan bloklar, kil oranı yüksek toprak harç ile örülerek yapıların duvarları meydana getirilmekteydi (Şekil 4.15).

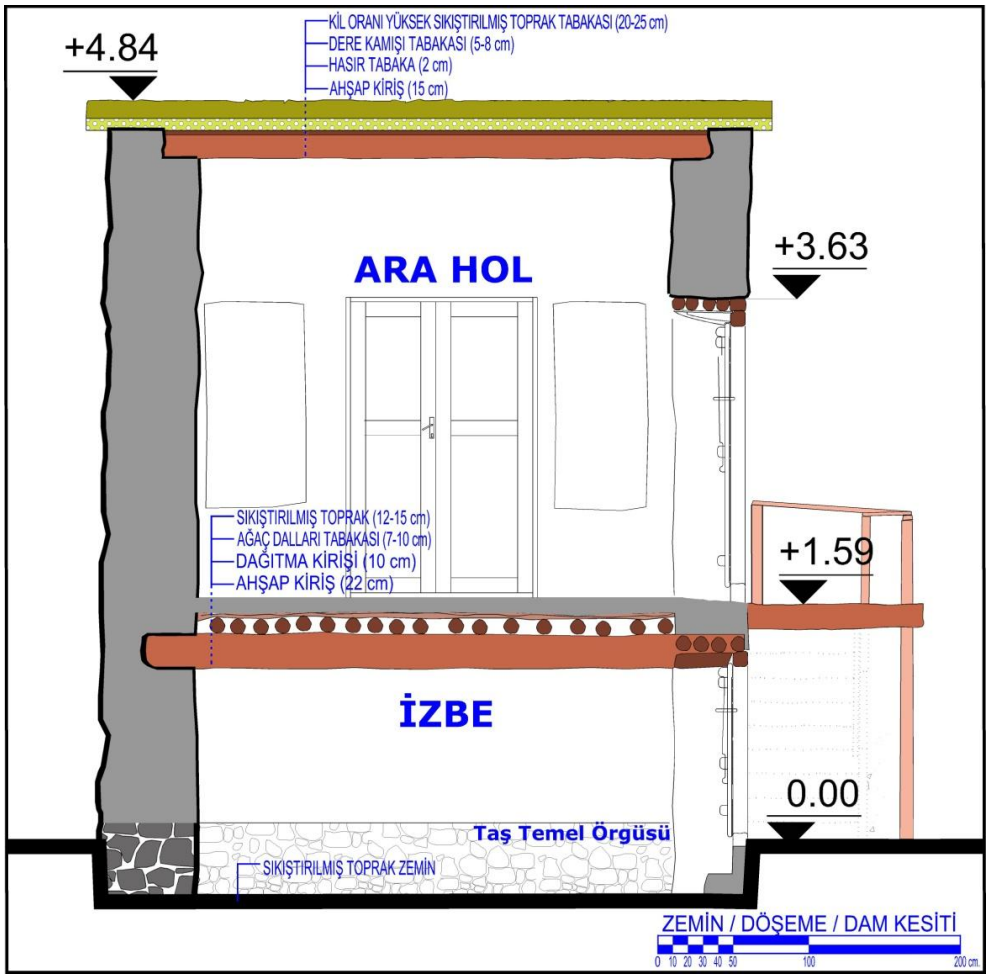
Şekil 4.15. Kerpiç blokların yapılış biçimi (Çınar, 1990)

İncelenen konut ve oda yapılarında, iç duvar kalınlıkları değişmekle birlikte, dış beden duvarlarında kat sayısına göre belirli ölçüler mevcuttur.

İncelenen on beş adet bir katlı konut ve oda yapısında; en az duvar kalınlığı 48 cm. en fazla duvar kalınlığı 66 cm. ve ortalama duvar kalınlığı da 56 cm. olarak tespit

edilmiştir. İncelenen on adet iki katlı konut ve oda yapısında ise; en az duvar kalınlığı 60 cm. en fazla duvar kalınlığı 71 cm. ve ortalama duvar kalınlığı da 63,9 cm.dir. Söz konusu kalınlık farkı, iki katlı yapılardaki duvarların daha büyük yüklere maruz kalması sebebiyle ortaya çıkmaktadır.

Kerpiç bloklardan oluşturulan beden duvarlarının üzerinde, yapı döşemelerini taşıyan daire kesitli ahşap kirişler bulunmaktadır. Söz konusu kirişler, kabaca kabukları soyulan ağaç gövdelerinin inşaat alanına getirildikten sonra beden duvarlarının üzerine yerleştirilmesiyle oluşturulmaktaydı. Ana taşıyıcı kirişler her mekânın kısa kenarına paralel olacak biçimde yerleştirilmekte ve kirişin uçları duvar kalınlığına bağlı olarak, duvarın içerisinde bırakılmaktaydı. Ardıç ağacından olması tercih edilen söz konusu kirişlerde, yapı sahibinin ekonomik durumuna göre ucuz olan kavak ağacı da kullanılabilmekteydi. Bahse konu malzemelerin temini, Sarayönü'nün güneyinde kalan Lâdik Dağları'ndaki ormanlardan sağlanmaktaydı (Şekil 4.16).

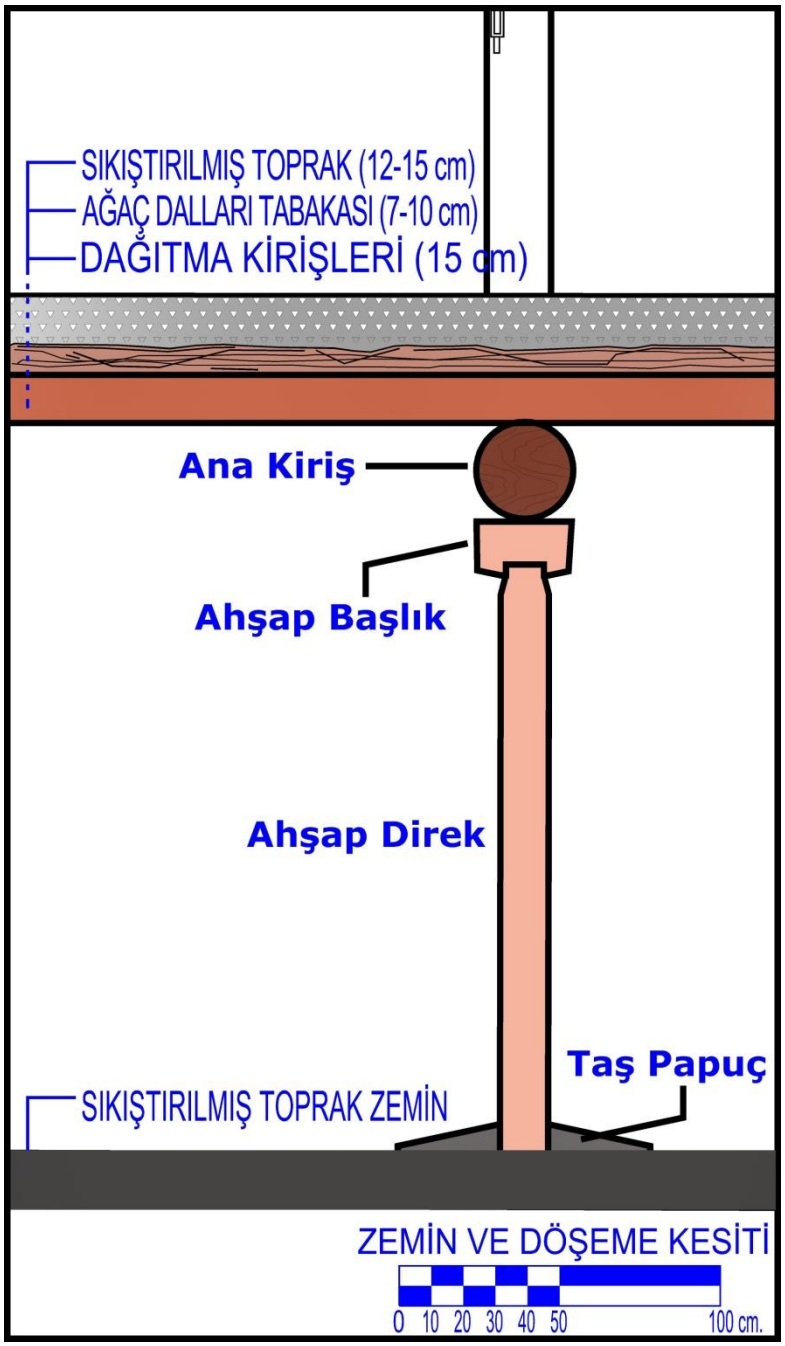
Şekil 4.16. Böle Ailesi Odası'nın taşıyıcı sistem ve katman kesiti

Yapıların döşeme ya da dam tablası olmasına göre, ana taşıyıcı kirişlerin üzerinde bulunan malzeme katmanları değişmektedir. Döşeme tablası için bu katmanlar tabakalaşma mantıklarına göre aşağıda açıklanmaktadır:

-Zemin katların tavanında yer alan ana taşıyıcı kirişlerin üzerinde ahşap dağıtma kirişleri bulunmaktadır. Bunun sebebi, döşemenin kendi zati yükü ile beraber üzerindeki hareketli insan yükünü de taşımasıdır. Bu dağıtma kirişleri, ana taşıyıcı kirişlere dik olarak yerleştirilerek kiriş açıklıklarının küçültülmesini ve döşemenin daha stabil olmasını sağlamaktadır.

-Dağıtma kirişlerinin üzerinde fazla bir işlem görmemiş ağaç dalları tabakası bulunmaktadır. Çapları 3 cm. ile 5 cm. arasında değişen bu ağaç dalları tabakası, statik olarak dağıtma kirişleri ile bölümlenen döşeme birimlerini daha stabil tutmaktadır. Ayrıca ağaç dalları tabakası, hemen üzerinde yer alan toprak katmanının alttaki mekânlara dökülmesine de mani olan bir işleve de sahiptir.

-Ağaç dalları tabakasının üzerinde bulunan sıkıştırılmış toprak tabakası, alt kat döşemesinin en üst kotunu, üst kat döşemelerinin ise asıl zemin kotunu oluşturmaktadır. Bu katman, ağırlığı ile döşemeye stabil bir özellik kazandırmakta ve zeminini oluşturduğu kota yüksek ısıl korunum olanağı getirmektedir. Ayrıca söz konusu katman, kerpiç duvarlar ile birlikte mekânın rutubet dengesini de sağlamaktadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Tokgözler Evi'ndeki döşeme katmanları

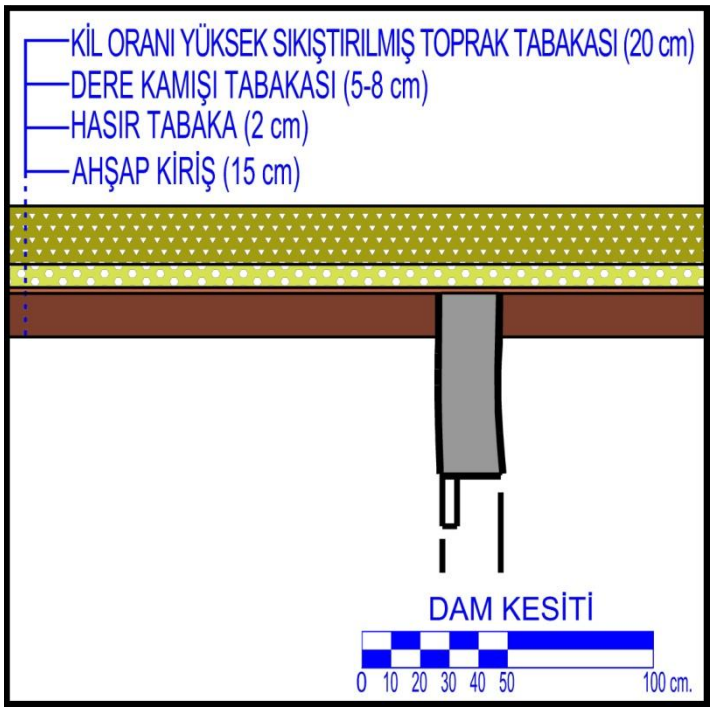
Dam tablalarında yer alan katmanlar ise, tabakalaşma mantıklarına göre aşağıda açıklanmaktadır:

-Ana taşıyıcı kirişlerin üzerinde ahşap dağıtma kirişleri bulunmamaktadır. Bunun sebebi, bu döşemenin sadece kendi zati yükünü taşımasıdır. Bu kotta sadece kışları kar küreme faaliyeti ve zamanı geldikçe de dam toprağını sıkıştırma faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

-Ahşap kirişlerin üzerinde hasır tabakası kullanılmıştır. Aşağı kotun gündelik insani yaşam ihtiyaçları için kullanılması ve estetik gereksinimler, bu katmanın burada kullanımını gerektirmiştir. Söz konusu katman daha üst katmanlarından gelecek tozlaşmış materyalleri tutmakta ve dama aşağıdan bakıldığında estetik bir görünüm vermektedir.

-Hasır tabakasının üzerinde, dere kamışlarının şaşırtmalı katlar biçiminde birbiri üzerine dizildiği bir katman yer almaktadır. Bu katman tüm toprak damlarda bulunmaktadır. Söz konusu katmanın damlarda tercih edilmesinin sebebi, dere kamışı tabakasının killi toprak ile bir arada kullanıldığında su geçirmez bir özellik kazanmasıdır. Sarayönü'nde damlarda kullanılan kamışlar, çoğunlukla Beşgöz Gölü'nden kesilerek temin edilmekteydi.

-Dere kamışları tabakasının üzerinde yer alan sıkıştırılmış toprak tabakası, kil oranı yüksek bir malzeme tabakasıdır. Kil oranının yüksek olması, bu katmanın su tutucu özelliğe sahip olmasını sağlar. Sarayönü ilçe sakinleri ile yapılan görüşmelerde, bu toprağın belirli bir coğrafi kaynağı belirtilmemiş olup, sadece *"kerpiç kesilen topraktan daha kıvamlı olması"* özelliği arandığı ifade edilmiştir. Sıkıştırılmış toprak tabakası, ısıl konfor bakımından da örttüğü kota yüksek ısıl korunum sağlamaktadır (Şekil 4.18).

Şekil 4.18. Tokgözler Evi'ndeki toprak dam katmanları

Geleneksel Sarayönü evlerinin iç ve dış cephelerinde, sıva malzemesi olarak *saman katkılı toprak sıva* kullanılmıştır. Sıvanın toprağı, kerpiç tuğlaların toprağı gibi, Sarayönü'nün kuzey-doğusunda bulunan ve killi toprak içeren harmanlardan karşılanmaktaydı.

Harmanlardan alınan toprak, inşa edilen yapının bahçesine getirilmekteydi. Getirilen toprak, yığılarak ortası açılmakta ve bu açıklığa su doldurularak karıştırılmaktaydı. Karışım biraz kıvam aldıktan sonra içerisine hasat sonrasında biçilmiş buğday sapları eklenmekte ve karıştırılmaya devam edilmekteydi. Oluşan harç dinlenmeye bırakılmaktaydı. Dinlenen harç, sıva küreği ve mala yardımıyla kerpiç bloklardan oluşan duvarlar üzerine 2-3 cm. kalınlığında bir tabaka oluşturacak şekilde uygulanmaktaydı (Şekil 4.19).

Şekil 4.19. Saman katkılı toprak sıva dokusu ve içerisindeki materyaller

Geleneksel Sarayönü evlerinin iç ve dış cephelerinde, renklendirme malzemesi olarak *ak toprak* kullanılmıştır. *Ak toprak*, Sarayönü çevresindeki köylerden temin edilen bir malzemedir. Beyaz renkli, yağlı ve granül bir malzeme olup, genellikle yüzey toprağının altında bulunmakta ve yüzey toprağının altından kazılarak çıkartılmaktadır. Malzemenin elde edilme ve uygulanma işlemi aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Sarayönü'ne 26 km mesafedeki Kökez Köyü'nden arabalarla getirilen *ak toprak*, dövülerek toz haline getirilir ve bir kap içerisinde su ile karıştırılır. Meydana gelen karışım, topaklanmaması ve kıvam alması için bir çubuk yardımıyla karıştırılmaya devam edilir. Karışım kıvam alındıktan sonra bir fırça ile duvara uygulanır. *Ak toprağın* dış etkilere, kireç malzemeye oranla, çok daha dayanıklı olması sebebiyle halen kullanılmakta olduğu bölge sakinlerince ifade edilmektedir.

Geleneksel Sarayönü evlerinin üst örtülerinin düzenli olarak bakım görmesi için bir takım gereçler kullanılmaktadır. Söz konusu gereçlerden *yuvak taşı*, yapı damlarının sıkıştırılması için kullanılan silindir biçiminde taş bir bloktu. Bu taş blok, iki yanına takılan ahşap ya da metal tutma yerinden tutularak dam üzerinde dolaştırılır ve böylece dam tabakalarının sudan arınması ve sıkışması sağlanırdı. Damların kış mevsimlerinde yağan karların yüküyle zarar görmemesi için kullanılan bir başka gereç de küreklerdi. Damın üzerinde biriken karlar, küreklerle kürenir ve damın üzerinde fazladan yük oluşmasına engel olunurdu.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

İlçe merkezinde bulunan konutlar, Türk evinin plan tipolojileri bakımından değerlendirildiklerinde, karakteristik iç sofalı plan tipi içerisinde sınıflandırılmaktadırlar. Söz konusu yapılar, geleneksel Konya evleri ile mukayese edildiklerinde ise büyük oranda aynı özelliklere sahiptirler.

İlçe merkezi, gerek bünyesinde barındırdığı tarihi değerler, gerek kültürel çeşitlilikler, gerekse geleneksel konut dokusunun bütüncül bir biçimde bulunması sebebiyle, belirli sınırlar içerisinde korunmaya ve yaşatılmaya değer bir yerleşim olarak değerlendirilmektedir.

İlçenin; ilk çağlardan günümüze değin ulaşan tarihsel sürekliliği ve bu sürekliliği besleyen kültürel zenginlikleri, yerleşimin asıl öznesi olan geleneksel konutların korunmasının ve yeniden işlev verilerek geri kazanılmasının önemini ortaya koymaktadır.

5.2. Koruma Sorunları ve Önerileri

İklim şartları; Sarayönü'nün bir ova yerleşimi olması, ova rüzgârlarının yapılar üzerindeki önemli olumsuz etkilerini de beraberinde getirmiştir. Rüzgârlardan dolayı yapıların toprak sıvalarının, kerpiç beden duvarlarının ve ahşap elemanların zarar görmesi, yapılarda statik açıdan bozulmalara sebep olmaktadır.

İlk yapımdan kaynaklanan yapısal sorunlar; yapılarda yanlış ve yetersiz malzeme kullanımı, zamanla strüktürel bozulmalara ve deformasyonlara neden olmaktadır.

Yanlış onarım ve malzeme kullanımı; Sarayönü'nde yaygın alarak görülen yanlış onarım uygulamalardan en göze çarpanı, toprak malzeme ile çimento esaslı malzemelerin birlikte kullanımıdır. Kimyasal açıdan farklı olan bu iki malzeme birlikte kullanıldığında, özellikle kerpiç bloklardan oluşan beden duvarlarında, büyük oranda dökülmeler ve duvar zayıflıkları meydana gelmektedir.

Değişen ihtiyaçlar; sosyal yapının değişimine bağlı olarak konutlarda yeni mekânlara ihtiyaç duyulmakta, bazı mekânlar ise kullanım dışı kalmaktadır. Özellikle geleneksel konutların bahçelerine, uygun olmayan malzeme ve tekniklerle inşa edilen yeni konut yapıları, yapıların siluetlerini ve mekânsal bütünlüklerini bozmaktadır. Banyo, helâ ya da mutfak gibi ıslak hacimlerin iç mekânlara alınmasına bağlı olarak yapılan değişiklikler, yapıların plan şemalarının özgünlüklerini büyük oranda kaybetmelerine sebep olmaktadır. Özellikle hayvancılık faaliyetlerinin ilçe çeperlerine ve köylere kayması, bahçelerdeki ahır mekânları ve diğer üretim öğelerinin de kullanım dışı kalarak yok olmalarına neden olmaktadır.

Yapıların terk edilmesi ya da kullanılmaması; Sarayönü ilçesi yakın bir zamandan beri nüfus kaybı yaşamaktadır. Ayrıca ilçe içerisindeki nüfus da demiryolu hattının güney kesimlerindeki yeni yerleşim alanlarına yönelmektedir. Söz konusu durumlar sebebiyle kullanım dışı kalan ya da seyrek olarak kullanılan geleneksel yapılarda, düzenli bakım ve onarım yapılmaması sebebiyle ciddi yapısal bozulmalar meydana gelmektedir.

Değişen değerler; değişen yaşam kültürü ve kitle iletişim araçlarının gelişimi, yaşadığımız kültürde de bir takım değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimin temel itici güçlerinden bir tanesi *"sürekli yeni olanın arzu nesnesi haline getirilmesi"* dir. Söz konusu durumun mimari dili de, *"yaşanılması gereken mekânların yeni, konforlu ve güvenli olması"* söylemidir. Bu genel söyleme bağlı olarak insanlar, kuşaklar boyunca yaşadıkları yerleşimleri terk ederek *"görece yeni ve güvenli"* mekânlara yönelmektedir.

Söz konusu durum, geleneksel yerleşim alanlarının *"eski ve değersiz"* olarak nitelendirilmelerine yol açmaktadır. Bu alanlara ilişkin düşünceler *"eskinin kötü ve tamimiyle değişmesi gerektiği"* biçimindedir. Bu durumun bir sonucu olarak Sarayönü geleneksel konutları da içinde yaşayan sakinleri tarafından cazip bulunmamakta ve ilerleyen zaman içerisinde kaderlerine terk edilmektedir.

Çağdaş koruma kuramları; korumayı tekil yapı ölçeğinde değil, yapının içinde bulunduğu bağlam ölçeğinde ele almaktadır. Bu bakış aynı zamanda yapıların fiziksel ortamını etkileyen tüm sosyal ve kültürel değerlerin korunması yaklaşımını da içerir.

Söz konusu nedenlerle, konuya her yönüyle ve yerleşim bütününde bakmak gerekmektedir.

Yasal mevzuat içerisinde bulunan koruma statüleri, korunması amaçlanan bölge sakinleri tarafından benimsenmediği sürece kâğıt üzerinde kalmaktadır. Bu sebeple korunması amaçlanan bölgedeki (Bölge-1) yapı sahipleri, korumanın olumlu yönleri konusunda bilinçlendirilmeli ve koruma süreçlerine dâhil edilmelidir. Böylece koruma süreçleri çok daha uzun ömürlü ve sürdürülebilir bir biçim alacaktır.

Koruma süreçlerine halkın dâhil edilmesinde, yerel yönetimlerin büyük rolü bulunmaktadır. Bu bakımdan Sarayönü Belediyesi'ne büyük görev düşmektedir. Ayrıca Sarayönü Belediyesi, koruma alanında yetkin kurumlarla işbirliği yaparak, ilçe özelinde doğru koruma yöntemlerini uygulamaya gayret göstermelidir.

Belediye desteği ile geleneksel yapım sistemini bilen yapı ustaları yetiştirilmeli ve yetiştirilen bu ustalardan gereksinin duyulan kadarı, belediye bünyesinde istihdam edilmelidir.

Yapılarını geleneksel usullere göre onarmak isteyen mülk sahiplerine malzeme ve işçilik konusunda teknik ve maddi destek sağlanmalıdır. Özellikle Yukarı Mahalle ve İnli Mahallesi bölgeleri içerisinde siluetleri bozan muhdes çatılar ve bahçelerdeki özgün olmayan ekler kaldırılmalıdır.

Yukarı Mahalle ve İnli Mahallesi bölgesinde; kısmen çökmüş, kısmen dolmuş, kısmen de altyapı hatları geçirilmiş yer altı galerilerinde, uzman ekipler gözetiminde kazı ve temizlik çalışmaları yapılmalıdır. Söz konusu çalışmalar, hem ilçe tarihi bakımından yeni veriler sağlayacak, hem de bölgedeki turizm faaliyetlerine önemli katkılarda bulunacaktır. Bu mahallelerde yıkılmış olan yapılarda, yeterli veri bulunması durumunda rekonstrüksiyona gidilmeli, aksi durumlarda ise alt katmanlardaki muhtemel antik dönem bulguları için kazılar yapılarak, antik ve geleneksel dokunun bir arada yaşaması sağlanmalıdır.

İlçe sınırları içerisinde bulunan höyükler ve antik yerleşimlere ilişkin buluntulara ev sahipliği yapacak bir arkeoloji müzesi kurulması, ilçedeki kültürel faaliyetlere ivme

kazandıracaktır. Söz konusu müzenin bünyesinde; ilçenin yakın tarihine, nüfus yapısına ve barındırdığı kültürel öğelere ilişkin bir etnografya bölümü de bulunmalıdır.

İlçe merkezine gelen kişilerin konaklama ihtiyaçlarını karşılayacak mekânlar yetersiz olup, ilçenin tarihi dokusu içerisinde bulunan geleneksel konut yapılarından belirli bir kısmı bu amaçla yeniden işlev verilerek kullanılabilir. Ayrıca ilçe merkezinin Konya'ya yakın olması sebebiyle, bölgeye gelen ziyaretçilerin günübirlik ihtiyaçları için tesislerin yapılması da uygun olacaktır.

Önerilen hususlarda çalışmalar yapılması, tarihi ile ilişkisi zayıflamış bu yerleşim birimini yeniden tarihten gelen kökleri ile buluşturacaktır.

KAYNAKLAR

1984 Sonrası Konya, 1988, *Dönmez Ofset,* Ankara.

Akbaş, B. A., 2012, Hayalet Evler: Türk-Yahudi Mimarisinden Örnekler, *Yalnızgöz Yayınları*, Edirne.

Akköz, C., Küçüködük, M., Obalı, O., Öztürk, C., Doğan, H. H., 2000, "Beşgöz Gölü (Sarayönü/Konya) Alg Florası II: Epilitik ve Epifitik Algler", *S.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, Cilt 1, Konya.

Alıcıgüzel, N., Ural, M., 1971, İlçemiz Sarayönü, *Kaplan Matbaası*, Konya.

Anabritannica, 2004, *Ana Yayıncılık A.Ş.,* İstanbul.

Arıtan, S. H., 2010, Konya Kilistra (Gökyurt) Tarihsel Yerleşimi Mekansal Gelişimi ve Koruma Önerileri, *YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve – Restorasyon Programı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Arslan, A., 2014, Konya Çevresi Bizans Dönemi Mimari Plastiği, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, Eskişehir.

Bahar, H., 1996, "Doğanhisar, Ilgın, Kadınhanı ve Sarayönü Yüzey Araştırmaları", XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı, *T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları*, Ankara.

Bahar, H., 1998, "Konya ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. Cilt, *T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları*, Ankara.

Bahar, H., Koçak, Ö., 2002, "Erken Dönemlerde Konya-Karaman Bölgesi Yerleşmeleri I (Ilgın, Kadınhanı, Doğanhisar ve Sarayönü Kesimi)", *Anadolu Araştırmaları, XVI*, İstanbul.

Bahar, H., 2005, "Konya-Karaman İlleri ve İlçeleri Yüzey Araştırması", http://www.Envanter.gov.tr/files/belge/A24ASR1_1228.pdf, [Ziyaret Tarihi: 27 Eylül 2014].

Bahar, H. ve ark., 2015, Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu Bildiri Kitabı, *Selçuk Üniversitesi Matbaası*, Konya.

Bektaş, C., 2013, Türk Evi, *Y.E.M. Yayınları,* İstanbul.

Berk, C., 1951, Konya Evleri, *İTÜ Mimarlık Fakültesi*, Doçentlik Tezi, İstanbul.

Biçer, S. A., 2008, Beyşehir Tarihi Kent Merkezinde Geleneksel Ev Mimarisi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Charanis, P., 2011, "Kültürel Çeşitlenme ve Anadolu'da Bizans İktidarının Çöküşü", Çev: Alican, M., *Tarih Okulu Dergisi*, Mayıs-Ağustos 2011, Sayı 10, Sayfa 195-217, İzmir.

Çınar, K., 1990, Konya Ovası Kırsal Yerleşmelerinde Planlamaya İlişkin Bir Yöntem Araştırması, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Doktora Tezi, Konya.

Devellioğlu, F., 1996, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, *Aydın Kitabevi Yayınları*, Ankara.

D.İ.E., 2000, Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (Konya), *T.C. Başbakanlık D.İ.E. Yayınları*, Ankara.

D.M.İ.G. (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü), 2006, *Meteoroloji Bülteni*, Ankara.

Duran, R., 1984, Sarayönü Türk-İslam Yapıları, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi,* Lisans Tezi, Konya.

Duran, R., 1988, "Konya-Sarayönü'nde Üç Ahşap Cami", *Vakıflar Dergisi*, Sayı 20, Ankara.

Eldem, S. H., 1984, Türk Evi – Osmanlı Dönemi, *Türkiye Anıt ve Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı Yayınları*, İstanbul.

Erdoğan, H. A., 2005, Konya Tren İstasyonu ve Yakın Çevresinin Gelişimi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Erhat, A., 1973, Herodot Tarihi, Büyük Fikir Kitapları Dizisi-19, *Remzi Kitabevi Yayınları*, İstanbul.

Google/maps, 2014, https://www.google.com/maps/@38.2580365,32.4687548,11z, [Ziyaret Tarihi: 27 Eylül 2014].

Gözlü Tarım İşletmesi Müdürlüğü Verileri, 2006, *Sarayönü Gözlü Tigem, İlçe Brifingi*, Konya.

Grant, J., Gorin, S., ve Fleming, N., 2002, The Archaeology Coursebook, *Taylor & Francis e-Library*, New York.

İtez, Ö., 2009, Situating and Constructing the History, İdentity and Spatiality of a Settlement: The Case of Başhüyük Town in Konya Province, *The Graduate School of Natural and Applied Sciences of Middle East Technical University*, Ankara.

Karakaş, S., 2008, Elazığ Geleneksel Konut Kültürü, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Karakurt, M., 2007, Sarayönü Kitabı, *Sarayönü Kalkındırma, Sosyal Yardımlaşma, Eğitim Gönüllüleri ve Ornitoloji (Kuş Bilimi) Derneği Yayınları, S.Ü. Basımevi*, Konya.

Karakurt, M., 2007, Sarayönü (Konya) İlçesinin Coğrafi Etüdü, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Karatağ, M., 2013, Klasik Arkeoloji Sözlüğü Yunan-Roma, *Midas Kitap Yayınları*, Ankara.

Karpuz, H., 2009, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya 42, Cilt III, *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara.

Kaya, N. Ç. ve ark., 2010, Kaş – Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Sosyo – Ekonomik, Tarihi ve Kültürel Değerler Araştırması Kesin Raporu, *T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Yayınları*, Ankara.

Kayhan, M. K., 2006, Temettuat Defterlerine Göre XIX. Yüzyıl Ortalarında Barla'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Konyalı, İ. H., 1964, Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, *Yeni Kitap Basımevi*, Konya.

Kuban, D., 1995, Türk "Hayat"lı Evi, *T.C. Ziraat Bankası Yayınları,* İstanbul.

Küçükerman, Ö., 2007, Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları*, İstanbul.

Oral, Z., 1956, "Turgut Oğulları, Eserleri – Vakfiyeleri", *Vakıflar Dergisi*, Sayı 3, Ankara.

Özyüksel, M., 2000, Hicaz Demiryolu, *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, İstanbul.

Ramsay, W., M., 1890, The Historical geography of Asia Minor, supplementary papers IV., London: *Royal Geographical Society*, s.49, London.

Resmi Gazete, 1929, *Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi*, 21.11.1929, Sayı: 1351, Ankara.

Resmi Gazete, 1957, *Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi*, 27.06.1957, Sayı: 9644, Ankara.

Sarayönü İlçe Raporu, 2014, *Mevlana Kalkınma Ajansı Yayını*, Konya.

Sarayönü 1/5.000 Ölçekli Hâlihazır İmar Planı, 2014, Sarayönü Belediyesi İmar Müdürlüğü, Konya.

Sarıköse, B., 2014, "Konya Vilayet Salnamelerine Göre Saidili Nahiyesi'nin İdari ve Sosyo – Ekonomik Yapısı", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya.

Sözen, M., Dülgerler, O. N., 1979, "Konya Evlerinden Örnekler", *O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Bahar Sayısı, Ankara.

İnternet Kaynakları ve Gazete Haberleri

D.A.G.M., 2014, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, http://katalog.devletarsivleri.gov.tr/osmanli/arsiv.aspx, [Ziyaret Tarihi: 15 Eylül 2014].

Güney, M., 2014, "30 Yıl Öncesini Arıyoruz", Merhaba Gazetesi, http://www.merhabahaber.com/news_print.php?id=23088, [Ziyaret Tarihi: 11 Eylül 2014].

H.G.K. (Harita Genel Komutanlığı) Resmi Web Sitesi, Konya Sarayönü 1953 Hava Fotoğrafı, http://www.hgk.msb.gov.tr/goruntuarsiv/hava/detay.asp?id=627363&gorunum=11, [Ziyaret Tarihi: 10 Eylül 2014].

H.G.K. (Harita Genel Komutanlığı) Resmi Web Sitesi, Konya Sarayönü 2010 Hava Fotoğrafı, http://www.hgk.msb.gov.tr/goruntuarsiv/hava/detay.asp?id=913769&gorunum=11 , [Ziyaret Tarihi: 10 Eylül 2014].

Osmanlicaturkce, 2015, Osmanlıca-Türkçe Online Sözlük, Web sitesi, http://www.osmanlicaturkce.com/?k=M%FCtemmim&t=@, [Ziyaret Tarihi: 16 Temmuz 2015].

Sarayönü, 2014, Sarayönü Belediyesi Resmi Web Sitesi, http://www.sarayonu.bel.tr/sarayonuisim.php, [Ziyaret Tarihi: 30 Eylül 2014].

T.A.Y., 2014, Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri Veritabanı.

T.K.G.M., (Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü), Resmi Web Sitesi, http://parselsorgu.tkgm.gov.tr/ [Ziyaret Tarihi: 2 Şubat 2015].

Uydu Harita Web Sitesi, 2014, http://www.uyduharita.org/kategori/haritalar/ic-anadolu-bolgesi/page/3/, [Ziyaret Tarihi: 8 Eylül 2014].

Yerel.net, Yerel Yönetimler Portali, 2014, http://www.yerelnet.org.tr/ilceler/ilce_nufus.php?ilceid=198791, [Ziyaret Tarihi: 11 Eylül 2014].

Röportajlar

Abdullah Kaya, Lâdik-1977 doğumlu, esnaf. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

Ahmet Büyükcengiz, Sarayönü-1950 doğumlu, çiftçi. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

Ali Kocaş, Sarayönü-1968 doğumlu, besici. Mart 2015'de yapılan görüşme.

Çavuş Böle, Sarayönü-1956 doğumlu, çiftçi. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

Emine Şahin, Sarayönü-1942 doğumlu, ev hanımı. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

Fikret Bozkurt, Sarayönü-1966 doğumlu, işçi. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

Hasan Ilgın, Sarayönü-1930 doğumlu, emekli. Mart 2015'de yapılan görüşme.

Hikmet Karaman, Sarayönü-1972 doğumlu, esnaf. Şubat 2015'de yapılan görüşme.

İbrahim Geçit, Sarayönü-1948 doğumlu, eczacı. Temmuz 2015'de yapılan görüşme.

Kamil Akmaz, Sarayönü-1966 doğumlu, İnli Mahallesi Muhtarı. 2014 ve 2015 yılları içerisinde müteakip defalar yapılan görüşmeler.

Mehmet Tokgöz, Sarayönü-1960 doğumlu, araç tamircisi. Nisan 2015'de yapılan görüşme.

Mevlüt Çelik, Sarayönü-1934 doğumlu, besici. Şubat 2015'de yapılan görüşme.

Muhittin Zeybek, Sarayönü-1992 doğumlu, öğrenci. Kasım 2014'de yapılan görüşme.

Mustafa Bacak, Sarayönü-1965 doğumlu, işçi. Şubat 2015'de yapılan görüşme.

Mustafa Sena Çakıcı, Sarayönü-1985 doğumlu, memur. 2014 ve 2015 yılları içerisinde müteakip defalar yapılan görüşmeler.

Nazime Helvacılar, Sarayönü-1963 doğumlu, ev hanımı. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

Nuh Köstekli, Sarayönü-1964 doğumlu, işçi. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

Osman Çakıcı, Sarayönü-1950 doğumlu, çiftçi. Ekim 2014'de yapılan görüşme.

Salih Cengiz, Sarayönü-1972 doğumlu, esnaf. Aralık 2014'de yapılan görüşme.

Şerife Yılmaz, Sarayönü-1965 doğumlu, ev hanımı. Kasım 2014'de yapılan görüşme.

Veysel Karani Top, Sarayönü-1988 doğumlu, belediye memuru. 2014 ve 2015 yılları içerisinde müteakip defalar yapılan görüşmeler.

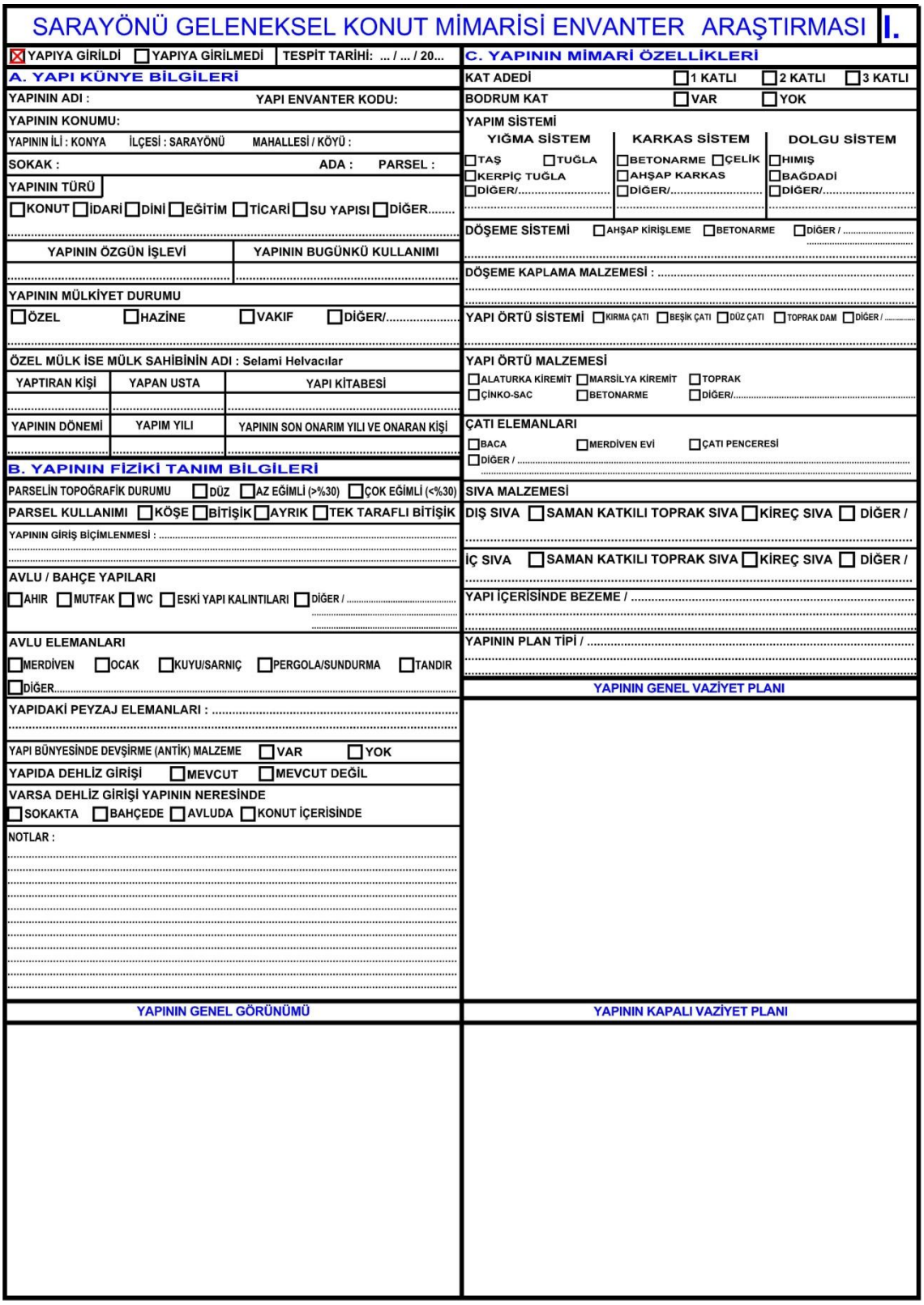
Veysel Yeşilkaya, Sarayönü-1952 doğumlu, emekli. Mart 2015'de yapılan görüşme.

Zehra Tiftik, Ilgın-1955 doğumlu, ev hanımı. Ocak 2015'de yapılan görüşme.

Ziya Solak, Sarayönü-1962 doğumlu, emekli. Ekim 2014'de yapılan görüşme.

EKLER

Ek-1. Envanter Fişi Örneği

SARAYÖNÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ ENVANTER ARAŞTIRMASI I.

☒ YAPIYA GİRİLDİ ☐ YAPIYA GİRİLMEDİ | TESPİT TARİHİ: ... / ... / 20...

A. YAPI KÜNYE BİLGİLERİ

YAPININ ADI : YAPI ENVANTER KODU:

YAPININ KONUMU:

YAPININ İLİ : KONYA İLÇESİ : SARAYÖNÜ MAHALLESİ / KÖYÜ :

SOKAK : ADA : PARSEL :

YAPININ TÜRÜ

☐KONUT ☐İDARİ ☐DİNİ ☐EĞİTİM ☐TİCARİ ☐SU YAPISI ☐DİĞER.....

YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANIMI

YAPININ MÜLKİYET DURUMU

☐ÖZEL ☐HAZİNE ☐VAKIF ☐DİĞER/.....

ÖZEL MÜLK İSE MÜLK SAHİBİNİN ADI : Selami Helvacılar

YAPTIRAN KİŞİ	YAPAN USTA	YAPI KİTABESİ

YAPININ DÖNEMİ	YAPIM YILI	YAPININ SON ONARIM YILI VE ONARAN KİŞİ

B. YAPININ FİZİKİ TANIM BİLGİLERİ

PARSELİN TOPOĞRAFİK DURUMU ☐DÜZ ☐AZ EĞİMLİ (>%30) ☐ÇOK EĞİMLİ (<%30)

PARSEL KULLANIMI ☐KÖŞE ☐BİTİŞİK ☐AYRIK ☐TEK TARAFLI BİTİŞİK

YAPININ GİRİŞ BİÇİMLENMESİ : .....

AVLU / BAHÇE YAPILARI

☐AHIR ☐MUTFAK ☐WC ☐ESKİ YAPI KALINTILARI ☐DİĞER / .....

AVLU ELEMANLARI

☐MERDİVEN ☐OCAK ☐KUYU/SARNIÇ ☐PERGOLA/SUNDURMA ☐TANDIR

☐DİĞER.....

YAPIDAKİ PEYZAJ ELEMANLARI : .....

YAPI BÜNYESİNDE DEVŞİRME (ANTİK) MALZEME ☐VAR ☐YOK

YAPIDA DEHLİZ GİRİŞİ ☐MEVCUT ☐MEVCUT DEĞİL

VARSA DEHLİZ GİRİŞİ YAPININ NERESİNDE

☐SOKAKTA ☐BAHÇEDE ☐AVLUDA ☐KONUT İÇERİSİNDE

NOTLAR :

C. YAPININ MİMARİ ÖZELLİKLERİ

KAT ADEDİ ☐1 KATLI ☐2 KATLI ☐3 KATLI

BODRUM KAT ☐VAR ☐YOK

YAPIM SİSTEMİ

YIĞMA SİSTEM	KARKAS SİSTEM	DOLGU SİSTEM
☐TAŞ ☐TUĞLA	☐BETONARME ☐ÇELİK	☐HIMIŞ
☐KERPİÇ TUĞLA	☐AHŞAP KARKAS	☐BAĞDADİ
☐DİĞER/.....	☐DİĞER/.....	☐DİĞER/.....

DÖŞEME SİSTEMİ ☐AHŞAP KİRİŞLEME ☐BETONARME ☐DİĞER / .....

DÖŞEME KAPLAMA MALZEMESİ : .....

YAPI ÖRTÜ SİSTEMİ ☐KIRMA ÇATI ☐BEŞİK ÇATI ☐DÜZ ÇATI ☐TOPRAK DAM ☐DİĞER / .....

YAPI ÖRTÜ MALZEMESİ

☐ALATURKA KİREMİT ☐MARSİLYA KİREMİT ☐TOPRAK

☐ÇİNKO-SAC ☐BETONARME ☐DİĞER/.....

ÇATI ELEMANLARI

☐BACA ☐MERDİVEN EVİ ☐ÇATI PENCERESİ

☐DİĞER / .....

SIVA MALZEMESİ

DIŞ SIVA ☐SAMAN KATKILI TOPRAK SIVA ☐KİREÇ SIVA ☐DİĞER /

İÇ SIVA ☐SAMAN KATKILI TOPRAK SIVA ☐KİREÇ SIVA ☐DİĞER /

YAPI İÇERİSİNDE BEZEME / .....

YAPININ PLAN TİPİ / .....

YAPININ GENEL VAZİYET PLANI

YAPININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

YAPININ KAPALI VAZİYET PLANI

SARAYÖNÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ ENVANTER ARAŞTIRMASI II.

D. YAPIDA FİZİKSEL BOZULMALAR

YAPININ GENEL DURUMU ☐SAĞLAM ☐HAFİF HASARLI ☐ONARIM GÖRMÜŞ ☐ÇÖKMÜŞ ☐HARABE

YAPIDAKİ FİZİKSEL SORUNLARIN TÜRÜ ☐MALZEME KAYBI ☐YAPISAL DEFORMASYONLAR

☐RUTUBET ☐DRENAJ SORUNLARI ☐DİĞER / .....

E. YAPIDA DEFORMASYON VE MALZEME DEĞİŞİKLİKLERİ

CEPHEDE DEFORMASYON	☐VAR	☐YOK
CEPHEDE MALZEME DEĞİŞİKLİĞİ	☐VAR	☐YOK
DEĞİŞİKLİK TÜRÜ /		
ÜST ÖRTÜDE DEFORMASYON	☐VAR	☐YOK
ÜST ÖRTÜDE MALZEME DEĞİŞİKLİĞİ	☐VAR	☐YOK
DEĞİŞİKLİK TÜRÜ /		
İÇ MEKANDA DEFORMASYON	☐VAR	☐YOK
İÇ MEKANDA PLAN VE MALZEME DEĞİŞİKLİĞİ	☐VAR	☐YOK
DEĞİŞİKLİK TÜRÜ /		
YAPI EKLERİNDE DEFORMASYON	☐VAR	☐YOK
YAPI EKLERİNDE DEĞİŞİKLİK	☐VAR	☐YOK
DEĞİŞİKLİK TÜRÜ /		
KAPI / PENCERE DEFORMASYONU	☐VAR	☐YOK
MALZEME DEĞİŞİKLİĞİ	☐VAR	☐YOK
DEĞİŞİKLİK TÜRÜ.....		

NOTLAR :

.....

YAPI CEPHESİ

YAPI CEPHESİ

YAPININ AÇIK VAZİYET PLANI

YAPI CEPHESİ

YAPININ PLAN ŞEMASI

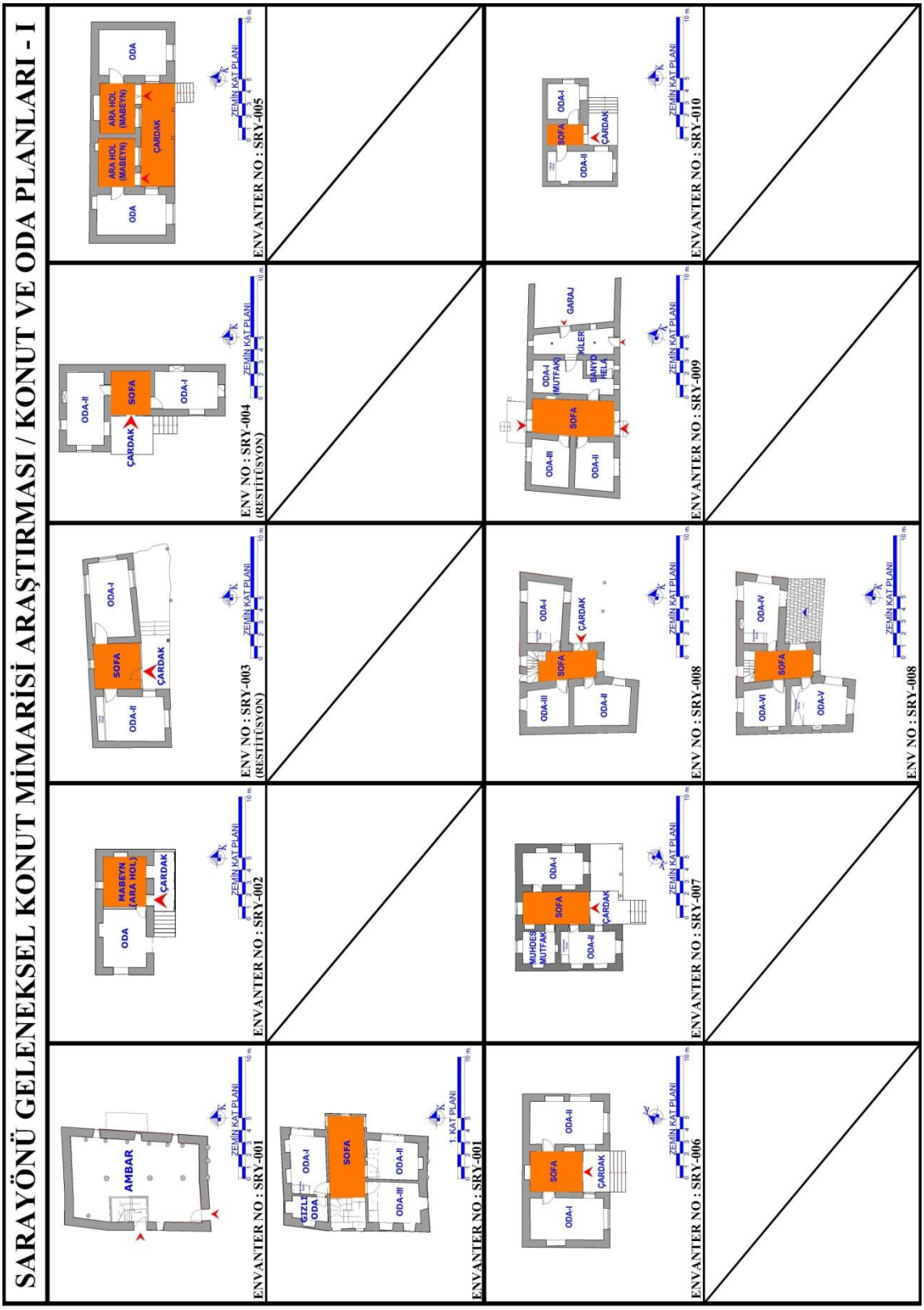
YAPI CEPHESİ

SARAYÖNÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ ENVANTER ARAŞTIRMASI	III.

YAPI FOTOĞRAFLARI

YAPI FOTOĞRAFLARI

Ek-2. Konut ve Oda Yapılarının Plan Şemaları

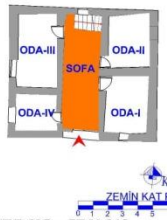
SARAYÖNÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ ARAŞTIRMASI / KONUT VE ODA PLANLARI - II

ENVANTER NO : SRY-011

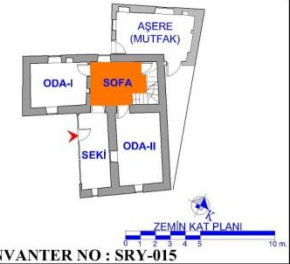
ENVANTER NO : SRY-012

ENVANTER NO : SRY-013

ENVANTER NO : SRY-014

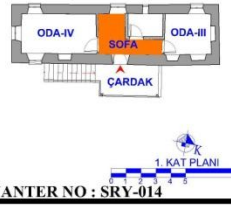
ENVANTER NO : SRY-015

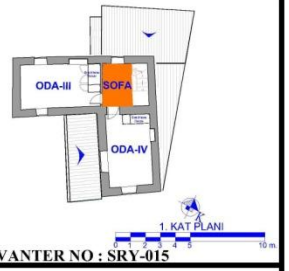
ENVANTER NO : SRY-011

ENVANTER NO : SRY-013

ENVANTER NO : SRY-014

ENVANTER NO : SRY-015

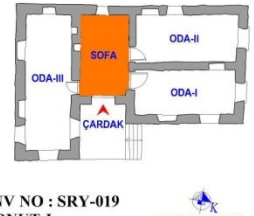
ENVANTER NO : SRY-016

ENV NO : SRY-017
(RESTİTÜSYON)

ENVANTER NO : SRY-018

ENV NO : SRY-019
KONUT-I
(RESTİTÜSYON)

ENVANTER NO : SRY-020

ENV NO : SRY-016
(RESTİTÜSYON)

SARAYÖNÜ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİ ARAŞTIRMASI / KONUT VE ODA PLANLARI - III

ENVANTER NO : SRY-021

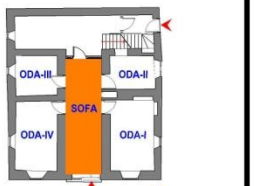
ENV NO : SRY-022
(RESTİTÜSYON)

ENV NO : SRY-023
(RESTİTÜSYON)

ENVANTER NO : SRY-024

ENVANTER NO : SRY-025

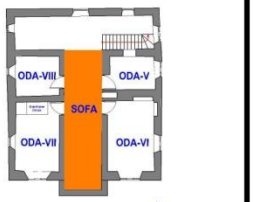
ENV NO : SRY-021
(RESTİTÜSYON)

ENV NO : SRY-022
(RESTİTÜSYON)

ENV NO : SRY-023
(RESTİTÜSYON)

ENV NO : SRY-024
(RESTİTÜSYON)

ENV NO : SRY-025
(RESTİTÜSYON)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehmet Bahadır TOSUNLAR
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : İstanbul, 15.01.1981
Telefon : +90 537 555 63 19
Faks : +90 212 571 99 19
e-mail : bahadada@gmail.com

EĞİTİM

Derece		Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	:	Bakırköy Lisesi, Bakırköy, İstanbul	1997
Üniversite	:	Osmangazi Üniv. Müh. Mim Fak. Mimarlık Bölümü	2006
Yüksek Lisans	:	Selçuk Üniv. FBE, Mimarlık Anabilim Dalı	sürmektedir

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2006-2009	Çeşitli Özel Sektör Kurumları	Mimar
2010-2012	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Mimar
2012-2013	Muş Alparslan Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2013- ….	Selçuk Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

UZMANLIK ALANI

Restorasyon, mimarlık tarihi, koruma, koruma mevzuatları, sivil mimari, mimari tasarım.

YABANCI DİLLER

İngilizce (tam yetkinlik), İspanyolca (başlangıç düzeyi)

ULUSAL YAYINLAR:

Tosunlar, M. B., ***"Kent Parkuru"***, Doxa Dergisi, Sayı 2, s. 16-17, Eskişehir 2006.

Alkan Bala, H., **Tosunlar, M. B.**, ***"Mimarlıkta Ulusal Kimlik Geleneğinin İcadı"***, Kastel-Mimarlar Odası Gaziantep Şubesi Dergisi, Yıl 1, Sayı 2, s. 17-25, Gaziantep 2014.

ULUSLARARASI BİLDİRİLER:

Oktaç Beycan, A., D., **Tosunlar, M. B.**, ***"The Two Sample of Vernacular Architecture in Anatolia: Sille and Kilistra (Gökyurt)",*** ISVS-7, 7th İnternational Seminar on Vernacular Settlements, Re-Assesment of Vernacular Architecture, Theory and Practice, Seminar Book, Volume II, p. 555-564, İstanbul, 2014.